

PROGRAMMABEGROTING 2025-2028

Gezond realisme!

Inhoudsopgave

1. ALGEMEEN	5
1.1. Inleiding	6
1.2. Leeswijzer	11
2. BELEIDSBEGROTING	13
2.1. Programmaplan	14
2.1.1. ZORG EN ONDERSTEUNING	15
Wat willen we bereiken	16
Wat doen we in 2025	17
Deelprogramma 1A VITALE INWONERS EN SAMENLEVING	17
Deelprogramma 1B TOEGANG EN INDIVIDUELE VOORZIENINGEN	21
Wat mag het kosten	26
2.1.2. WONEN EN LEEFOMGEVING	29
Wat willen we bereiken	30
Wat doen we in 2025	31
Deelprogramma 2A PASSEND WONEN	31
Wat mag het kosten	51
2.1.3. BEDRIJVIGHEID EN ONTWIKKELING	55
Wat willen we bereiken	56
Wat doen we in 2025	57
Deelprogramma 3A ECONOMIE	57
Deelprogramma 3B DUURZAAMHEID	62
Wat mag het kosten	68
2.1.4. BESTUUR	71
Wat willen we bereiken	72
Wat doen we in 2025	72
Deelprogramma 4A BESTUREN	72
Wat mag het kosten	75
2.2. Paragrafen	77
2.2.1. Lokale heffingen	77
Inleiding	77
We heffen gebonden en ongebonden belastingen	77
Over ons beleid lokale heffingen	78
Over de ongebonden heffingen	78
Over de gebonden heffingen	81
We kijken hoe hoog de belastingdruk is	84
We volgen beleid voor kwijschelding van belastingen	85
2.2.2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing	86
Inleiding	86
Goed risicomanagement is onmisbaar	86
De belangrijkste risico's hebben we in beeld	86
We kennen de weerstandscapaciteit en ons weerstandsvermogen	92
We toetsen ons weerstandsvermogen	93
2.2.3. Onderhoud kapitaalgoederen	96
Inleiding	96
Onderhoud gebouwen	96

Onderhoud wegen	96
Onderhoud openbaar groen en speelplaatsen	97
Onderhoud riool en water	98
Onderhoud afvalvoorzieningen	99
Onderhoud begraafplaatsen	99
Onderhoud materieel	99
Kengetallen	100
2.2.4. Financiering	101
Inleiding	101
Ontwikkelingen	101
We blijven binnen de financiële risiconormen	102
Onze rentebaten en lasten	102
2.2.5. Bedrijfsvoering	104
Inleiding	104
Ontwikkelingen in onze bedrijfsvoering	104
2.2.6. Verbonden partijen	111
Inleiding	111
We nemen deel in gemeenschappelijke regelingen	111
We nemen deel in bedrijven	114
We nemen deel in stichtingen en verenigingen	117
Uitgaven voor verbonden partijen	118
2.2.7. Grondbeleid	119
Inleiding	119
We realiseren onze beleidsdoelen	119
We kijken welke grondtransacties nodig zijn	120
2.2.8. Informatiebeveiliging en privacy	122
2.2.9. Wet open overheid	124
2.2.10. Klimaatbegroting	125
Inleiding	125
We zetten ons in om in 2030 energieneutraal te zijn	125
We hebben aandacht voor het klimaat in de deelprogramma's	126
Wat is de organisatiedoelstelling voor energiebeleid?	126
We meten onze CO ₂ -uitstoot	127
3. FINANCIËLE BEGROTING	129
3.1. Overzichten baten en lasten 2025-2028	130
3.1.1. Baten en lasten 2025 per programma	130
3.1.2. Bedrijfsvoering	131
Een overzicht van onze dekkingsmiddelen	131
We leggen uit hoe we aan onze dekkingsmiddelen komen	131
Indicatoren en risico's	133
Wat mag het kosten?	134
Wat mag bedrijfsvoering kosten	134
Indicatoren en risico's overhead	135
Wat mag het kosten?	137
3.1.3. Baten en lasten 2025-2028 per programma	138
3.1.4. Overzicht incidentele baten en lasten 2025-2028 per programma	139
3.1.5. Overzicht berekening aandeel EMU-saldo	139
3.2. Begroting baten en lasten 2025 op kostensoorten	141

3.2.1. We volgen welke kosten we maken	141
3.2.2. Wat geven we anders uit dan verwacht voor 2025	142
3.3. Onze financiële positie voor 2025-2028	147
3.3.1. De financiële ontwikkelingen leggen we uit	147
Wat is vandaag ons begrotingsbeeld	147
We doen alleen aanpassingen door uitgangspunten te volgen	148
We hebben de risico's in beeld	150
3.3.2. De balans in het kort	151
Balansprognose	151
Toelichting activa	151
Toelichting passiva	153
Jaarlijks terugkerende verplichtingen	157
3.3.3. Investeringsagenda	158
We volgen de Investeringsagenda	158
4. BIJLAGEN	161
4.1. Kerngegevens	162
4.2. Samenstelling bestuursorganen	163
4.3. Begrotingsuitgangspunten	166
4.4. Overzicht baten en lasten per taakveld	167
Afkortingenlijst	170

1. ALGEMEEN

1.1. Inleiding

Voor u ligt de programmabegroting 2025-2028, het instrument om vooruit te kijken naar de plannen en uitgaven voor de gemeente Bronckhorst in 2025 en verder. Toch is het goed om ook even stil te staan bij de weg hier naartoe en de kansen, uitdagingen en zijpaden die zich daarin vormden.

De ambities van Bronckhorst uit het coalitieakkoord blijven overeind

In 2022 presenteerden we het coalitieakkoord 'Bouwen aan een dienstbaar, leefbaar en sociaal Bronckhorst' met onder andere speerpunten op het gebied van kansengelijkheid, wonen en een gezonde leefomgeving. We zijn goed op weg om de ambities uit dit akkoord te realiseren. We zetten grote stappen in de woningbouwambitie, werken aan onderwijs- en sportaccommodaties, en aan de herstructurering en uitbreiding van bedrijventerreinen en lieten u als raad een visie op sport en leefbaarheid vaststellen die tot mooie gebiedsplannen leidt die onze inwoners zelf maken. Onderweg kwamen we uitdagingen, onzekerheden en risico's tegen op verschillende schaalniveaus en over verschillende onderwerpen. Deze bepaalden mede waar we nu staan.

Zo kenmerkt deze tijd zich door onzekerheid. Onzekere factoren door bijvoorbeeld de onrust in de wereld en de geopolitieke vraagstukken die er spelen. Deze zijn van invloed op onze eigen leefomgeving door bijvoorbeeld de toestroom van mensen die in ons land veiligheid zoeken. Ook zijn er onzekere en complexe vraagstukken die van invloed zijn op ons beleid, zoals de klimaatcrisis en de energie- en landbouwtransitie. En tenslotte hebben we te maken met financiële onzekerheden. Ontvangen we voldoende middelen voor de uitvoering van al deze vraagstukken?

Met het nieuwe kabinet en het coalitieakkoord op hoofdlijnen bestaat er nog geen duidelijkheid over al deze zaken, wel is meer richting gegeven. Zo kent de miljoenennota een sombere toon. De koopkrachtstijging zal in 2025 minimaal zijn en het begrotingstekort loopt op. Dit komt ondermeer doordat er extra geld nodig is voor asiel en defensie. Een deel van de beloofde lastenverlichting stelt het kabinet uit en de uitkeringen stijgen minder hard dan de 2,1% waar het CPB van uitging. Gemiddeld gezien krijgt iedereen in 2025 0,7% meer te besteden.

Daarnaast las u in de tussenrapportage 2024 dat de meicirculaire een positief effect heeft op onze meerjarige begroting. Dit effect komt naast het resultaat uit onze eigen inspanningen voor een sluitende meerjarenbegroting, zoals we bespraken bij de perspectiefnota en die we uitwerken in dit document.

Ons uitgangspunt - en dus van deze begroting - is gematigd optimisme. We gaan door met het realiseren van de ambities uit het coalitieakkoord en houden daarbij rekening met de onzekere factoren en de invloed daarvan op onze begroting en capaciteit. Concreet betekent dit dat we kritisch blijven kijken naar onze uitgaven. In de perspectiefnota 2025 gaven we middels een impactbepaling de externe ontwikkelingen weer die van invloed zijn op de gemeentelijke begroting. Door deze naast onze ambities te leggen, besloot u als raad om te komen tot een sluitende begroting. Zo kozen we ervoor om op onderdelen realistischer te begroten. Het realistisch begroten vergroot het risico dat budgetten niet toereikend zijn wanneer prijzen fluctueren. Dit betrekken we in ons risicomanagement. Daarnaast kozen we voor een andere wijze van "boekhouden", door het activeren van kosten, bijvoorbeeld bij wegenonderhoud, ontstaat er jaarlijks meer ruimte voor de exploitatie.

We maakten met u als raad ook beleidsinhoudelijke keuzes die meer zichtbaar en merkbaar zijn voor onze inwoners, zoals bijvoorbeeld vertragen in werkzaamheden in het bermbeheer, en keuzes op het gebied van afval en afvalverwerking. Dat doen we liever niet, maar de realiteit noopt ons dit te doen.

Met de uitwerking van de perspectiefnota als uitgangspunt laten we in deze begroting zien dat we blijven investeren in onze ambities. De investeringsagenda blijft onverkort in stand en vullen we aan als dat mogelijk is. Natuurlijk blijven we onze inwoners en ondernemers ondersteunen waar dat nodig is. En ondanks dat we ons genoodzaakt voelden om onze inkomsten te verhogen, blijven de woonlasten, op de inflatiestijging na, de komende jaren voor de inwoner gelijk.

We beoordelen de begroting zelf als doelmatig, vanuit gezond realisme.

We voeren onze speerpunten uit

In deze begroting staat per programma beschreven wat we in 2025 van plan zijn om te doen. In de inleiding zoomen we in op een aantal highlights uit deze programma's, die we naast de integrale aanpak van de doorontwikkeling omgevingsvisie, bekijken vanuit de speerpunten van het coalitieakkoord.

Integrale doorontwikkeling omgevingsvisie

We werken de omgevingsvisie uit voor de deelgebieden. Doel is om richting te geven aan ontwikkelingen en transities. We benoemen de kansen en mogelijkheden voor toekomstbestendige inrichting en gebruik van de ruimte. We betrekken hierbij opgaven zoals energietransitie, woningbouw, ontwikkeling van werklocaties, transitie in het landelijk gebied en klimaatadaptatie. Participatie met inwoners en andere belanghebbenden is hier een belangrijk onderdeel van. De uitwerking is van belang voor het Ruimtelijk Perspectief Bronckhorst waarmee we keuzes maken in de ruimtelijke opgaven. Dit vormt tevens onze input voor het Ruimtelijk Perspectief Achterhoek.

Kansengelijkheid in een sterke economie

We werken plannen uit voor de uitbreiding en aanleg van nieuwe bedrijventerreinen. Zo werken we verder aan de herstructurering industriepark Zelhem en starten met een plan van aanpak voor de herstructurering van bedrijventerrein 't Werkveld in Vorden. Ook onderzoeken we de haalbaarheid van 3 voorkeurslocaties voor nieuwe bedrijventerreinen en bieden bedrijven ruimte in Vrijkomende Agrarische Bebouwing.

Mooi wonen in vitaal Bronckhorst

We plukken de vruchten van het actieve woningbouwbeleid van de afgelopen jaren. Zo zijn alle uitbreidingslocaties (Zelhem, Hengelo, Vorden, Steenderen en Hummelo) in voorbereiding en wordt er in Zelhem gestart met de realisatie. We realiseren met de woningbouwcorporaties 30 tot 50 flexwoningen en zijn er in verschillende (kleine) kernen inbreidingslocaties en woningbouwinitiatieven goedgekeurd. We werken daarnaast de woonvisie uit naar een volkshuisvestingsprogramma met concrete maatregelen om het woonbeleid te realiseren. We maken daarbij onderscheid in passend wonen voor iedereen, zorgen voor elkaar, leefbare en inclusieve woonwijken en duurzaam en toekomstbestendige wonen. Bij het duurzaam wonen zetten we de komende jaren nadrukkelijk in op de warmtetransitie. Het verduurzamen van de bestaande woningvoorraad stimuleren we op drie natuurlijke momenten (nieuwe cv, verbouwen en verhuizen). De dorpsenergieplannen vervullen hierbij een belangrijke rol.

Samen leven, werken en ontmoeten in een gezonde leefomgeving

We investeren in drie nieuwe basisscholen in Zelhem en Halle en duurzame sportaccommodaties in Hengelo, Vorden en Zelhem. Daarnaast investeren we in toekomstbestendige sport- en culturele verenigingen door de gebiedsplannen die in 2024 met de samenleving tot stand kwamen uit te werken. We proberen daarbij slim gebruik te maken van regionale en provinciale subsidies, zoals de regiodeal en de dorpendeal.

Landschappelijke kwaliteit met oog voor verschillende belangen

We werken aan de uitwerking van het omgevingsprogramma landelijk gebied met daarin aandacht voor landbouw, erfgoed en biodiversiteit. Dit doen we door:

- herstel, versterking en meer biodiversiteit maken van het openbaar groen in de kernen en het landelijk gebied;
- behoud, beheren en uitbreiden van het netwerk van landschapselementen;
- versterking van cultuurhistorische waarden.

Daarnaast werken we aan de uitvoering het omgevingsprogramma energie en klimaat. Door de uitvoering van de vijf sporenaanpak van de energietransitie, waarin we onder meer rekening houden met de onzekerheden als gevolg van de netcongestie. Zo werken we bijvoorbeeld een lokaal energiesysteem, de regiorotonde, uit. Door middel van lokale uitwisseling en circulair gebruik van energie, water en nutriënten draagt dit project bij aan een duurzame bestaanszekerheid in de regio.

Als gevolg van de klimaatverandering hebben we vaker en meer te maken met wateroverlast, droogte, hitte en overstroming. We zetten ons daarom door verschillende projecten in op een klimaatrobuuste gemeente.

Dienstbare overheid

We optimaliseren onze dienstverlening en willen optimaal dienstbaar zijn aan onze inwoners. Dat loopt als rode draad door alles wat we doen. We maken helder wat er wordt verwacht van de inwoner en zetten in op transparante communicatie.

We maken een goede start

We kijken uit naar de start van de nieuwe burgemeester. We realiseren ons dat hij of zij nog wegwijst moet worden en kennis moet maken met het gebied, de kernen, de inwoners, de organisatie en (bestuurlijke) partners, samen zorgen we voor een goed inwerkprogramma.

Het beeld van onze financiën

Voor ons als gemeente geldt, net als voor veel andere gemeenten in Nederland, dat we de komende jaren te maken krijgen met een daling van baten door de herijking van en kortingen op het gemeentefonds. Het Rijk koos een andere financieringssysteem waarbij de ontwikkeling van het bruto binnenlands product (bbp) de maatstaf wordt voor de groei van het gemeentefonds. Daarnaast voert zij een aantal kortingen door. Dit in combinatie met de hoge autonome stijging van de lasten, zoals in 2023 bleek voor bijvoorbeeld de Wmo en jeugdhulp, zorgt voor een financiële uitdaging vanaf 2025. In de Perspectiefnota 2025-2028 besteedden we uitgebreid aandacht hieraan. Voor de scherpe daling van de inkomsten stelden we maatregelen voor in de Perspectiefnota 2025-2028 (juni 2024). Deze nemen we mee in de Programmabegroting. Met de maatregelen en de ontwikkelingen van o.a. de meicirculaire zien we het financiële beeld wijzigen.

De ontwikkelingen lichten we toe in de Financiële begroting (3.3.1).

Ontwikkeling financiële positie	2025	2026	2027	2028
Beeld voor Perspectiefnota 2025-2028	-2.708	-3.638	-6.146	-6.894
Realistisch begroten	1.960	1.856	1.800	1.800
Voorstellen politieke keuzes Perspectiefnota	2.772	3.528	2.446	2.446
Voorstellen extra geldvragen Perspectiefnota	-988	-794	-331	-331
Autonome ontwikkelingen	-489	-489	-489	-678
Sparen voor 2027 en 2028	-547	-464	547	464
Beeld voor besluit Perspectiefnota 2025-2028 (A)	0	0	-2.174	-3.194
Gevolgen amendementen (4 juli 2024)	-164	-164	-164	-164
<i>Beeld na besluit Perspectiefnota 2025-2028</i>	<i>-164</i>	<i>-164</i>	<i>-2.338</i>	<i>-3.358</i>
Vrije ruimte meicirculaire 2024	1.298	488	526	667
Beeld inclusief meicirculaire 2024 (B)	1.134	324	-1.812	-2.691
Uitgangspunten (autonome ontwikkelingen na perspectiefnota)	499	-203	191	655
Aanpassingen programmabegroting 2025 (C)	499	-203	191	655
Beeld Programmabegroting 2025-2028	1.634	121	-1.620	-2.036

+ = begrotingsoverschot; - = begrotingstekort

Bestedingsvoorstel

Bij de berekening van de begrotingsruimte volgens de uitgangspunten vraagt het begrotingsjaar 2026 extra aandacht. U stelde als raad voor 2026 een strategie vast waarbij we in de eerdere jaren sparen om het 'ravijn' in 2026 (gedeeltelijk) te dichten. Nu blijkt na de meicirculaire en de genomen maatregelen voor een sluitende begroting dat er een minder groot 'gat' te dichten is. We stellen voor niet meer van het gespaarde bedrag in te zetten dan nodig is. Dat is € 1 miljoen (strategie was € 2 miljoen) en daarmee resteert er een begrotingsruimte 2026 van € 121.000. De meerjarenbegroting zorgt nog voor een uitdaging als we kijken naar 2027 en verder. Zoals we afspraken in de Perspectiefnota gaan we hier verder mee aan de slag. Van het begrotingsoverschot 2025 stellen we voor om 50% toe te voegen aan de Investeringsagenda, het restant storten we in de Algemene reserve.

De uitgaven en inkomsten in vogelvlucht

In onderstaand overzicht ziet u in vogelvlucht wat de inkomsten en uitgaven zijn. Onder de uitgaven van Bestuur is 'organisatie' opgenomen, dit is de overhead van onze gemeente.

Inkomsten 2025		bedragen x € 1.000
	Het grootste deel krijgen we van het Rijk	81.708
	De rest krijgen wij uit:	
	Lokale heffingen	
	Onroerendezaakbelasting (OZB)	9.769
	Rioolheffing	4.461
	Afvalstoffenheffing	4.061
	Bestemmingsplannen, bouw, sloop en vrijstellingen	1.711
	Leges rijbewijzen, reisdocumenten etc	587
	Overige leges	166
	Toeristenbelasting	342
	Reclamebelasting	140
	Forensenbelasting	72
	Overige inkomsten	
	Overige inkomsten	2.494
	Verkoop grond, duurzame goederen	406
	Rentebaten, doorberekende rente	1.301
	Detachingsvergoedingen Wsw etc	520
	Dividend	580
	Onttrekking uit reserves	2.225
	Totale inkomsten 2025	110.543

Uitgaven 2025		
	bedragen x € 1.000	per inwoner
	Zorg en ondersteuning	
	Vitale inwoners en samenleving	6.879
	Toegang en individuele voorzieningen	40.405
	Wonen en leefomgeving	
	Passend wonen	1.835
	Aantrekkelijke leefomgeving	29.311
	Bedrijvigheid en ontwikkeling	
	Economie	978
	Duurzaamheid	6.672
	Bestuur	
	Besturen en organisatie	18.673
	Overige uitgaven	4.155
	Starting in reserves	0
	Totale uitgaven 2025:	108.909
	Begrotingsoverschot Programmabegroting 2025	1.634

1.2. Leeswijzer

De programmabegroting heeft vier hoofdstukken:

- hoofdstuk 1: de inleiding en de leeswijzer
- hoofdstuk 2: de beleidsbegroting (het programmmaplan en de paragrafen)
- hoofdstuk 3: de financiële begroting
- hoofdstuk 4: de bijlagen

Het programmmaplan bestaat uit vier delen

We werken met vier raadsprogramma's met daarin een aantal deelprogramma's: het programmmaplan (2.1). In ieder programma is naast aandacht voor de beleidsdoelen en opgaven ook aandacht voor Sustainable Development Goals (SDG's), indicatoren, risico's en de financiën.

We dragen bij aan Sustainable Development Goals

Al eerder gaven we aan dat we zichtbaar maken aan welke SDG's we bijdragen. U leest dit bij de programma's.

De indicatoren geven een beeld van de (beoogde) effecten van ons beleid

We maken onderscheid tussen lokale en landelijke indicatoren:

- De lokale indicatoren laten het liefst zien wat het effect van het beleid is, gericht op onze lokale beleidsdoelen. We merken dat het lastig is om effectindicatoren te koppelen, op verschillende plekken kozen we daarom voor prestatieindicatoren. Hier vermelden we streefcijfers voor het kalenderjaar en de 'stip op de horizon'.
- De landelijke indicatoren geven inzicht in waar we staan (realisatiecijfers) en maken vergelijking met andere gemeenten mogelijk. We zijn op grond van wetgeving (BBV) verplicht om deze indicatoren op te nemen in de programmmaplan.

In de deelprogramma's benoemen we de belangrijkste financiële risico's

Het gaat om de grootste risico's passend bij dat programma. Wanneer het beschreven risico (ook) niet financiële gevolgen heeft, drukken we dit uit in een cijfer van 1:zeer lokaal tot 5:landelijk (kolom: impact (niet-financieel)). In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing (2.2.2) staan de belangrijkste risico's bij elkaar.

Elk programma sluiten we af met financiële informatie

We noemen de grotere verschillen van de lasten en baten van 2025 ten opzichte van de begroting 2024. In de tabel met de investeringsbedragen ziet u steeds twee soorten investeringen; de vervangingsinvesteringen en die van de Investeringsagenda. De laatste staan steeds onder het kopje 'Investeringsagenda' in de tabel.

In de paragrafen leest u over de aspecten die voor alle beleidsvelden spelen

In de tien paragrafen beschrijven we kort hoe we ons beleid inrichten als het gaat om:

- gemeentelijke belastingen (2.2.1 lokale heffingen);
- risico's (2.2.2 weerstandsvermogen en risicobeheersing);
- het onderhoud van de openbare ruimte (2.2.3 onderhoud kapitaalgoederen);
- hoe we de taken financieren (2.2.4 financiering);
- de werkwijze bij de uitvoering van taken (2.2.5 bedrijfsvoering);
- de samenwerking met andere organisaties (2.2.6 verbonden partijen);
- de grondposities (2.2.7 grondbeleid);
- hoe we informatiebeveiliging en privacy waarborgen (2.2.8 Informatiebeveiliging en privacy);
- de invulling van de de openbaarheid van stukken (2.2.9 Wet open overheid);

- de investeringen in klimaat (2.2.10 klimaatbegroting).

In de financiële begroting staat ons financieel meerjarenbeeld centraal

We kijken naar de factoren die leiden tot een stijgende of dalende lijn in de begrotingsruimte. In de financiële overzichten staat ook de wettelijke en provinciale informatie die vereist is voor toezicht. De informatie in dit hoofdstuk gebruikt de accountant bij de controle van de jaarstukken.

De bedragen die zijn opgenomen per deelprogramma geven de ruimte aan waarin we kosten kunnen maken. Volgens de Financiële verordening Bronckhorst vormt deze afbakening in deelprogramma's 'het autorisatieniveau' van de raad aan ons als college.

In de bijlagen is de volgende informatie opgenomen:

- de kerngegevens;
- de samenstelling van de bestuursorganen;
- de uitgangspunten van de begroting, volgens afspraken vanuit de perspectiefnota;
- het overzicht van de baten en lasten per taakveld.

De verordeningen zijn te vinden op www.wetten.nl

De verordeningen geven de kaders aan waarmee we werken. Ze zijn in te zien op www.wetten.nl.

Goed om te weten

- In de verschillende tabellen met informatie over 2024 (kolom 'Begroot 2024 na wijz.') bedoelen we de stand op 1 augustus 2024. Dit is vóór de verwerking van de tussenrapportage 2024.
- In de financiële overzichten bij 'Wat mag het kosten?' staat bij de saldoregel een '+' voor baten of overschotten en een '-' voor lasten of tekorten.
- In de overige overzichten staat in het onderschrift vermeld wat een '+' of '-' betekent.
- De cijfers in tabellen, grafieken en opstellingen in deze begroting staan in euro's maal 1.000 en zijn afgerond tot het dichtstbijzijnde duizendtal, tenzij anders vermeld.

2. BELEIDSBEGROTING

2.1. Programmaplan

ZORG EN ONDERSTEUNING

Wat willen we bereiken

WAT WILLEN WE BEREIKEN voor dit programma

- We willen jeugdigen weerbaar en gezond op laten groeien en zorg zoveel mogelijk voor zijn.
- We investeren in preventie en vroegsignalering, zodat inwoners nu en in de toekomst vitaal oud kunnen worden.
- Bronckhorst moet voor iedere inwoner een plek zijn waar hij/zij zich thuisvoelt, waar geen belemmeringen zijn voor zelfontplooiing en zelfredzaamheid.
- Iedereen heeft een stevige basis nodig om mee te kunnen doen naar vermogen.
- We versterken de leefbaarheid en samenredzaamheid van de samenleving als geheel.
- Beheersbaarheid en toekomstgerichte haalbaarheid van het sociaal domein.

Meerdere doelen bereiken we door in de verschillende programma's samen te werken. Om die reden komt een aantal doelen bij meerdere programma's terug. Aanvullend op deze doelen zetten we de komende jaren in op preventie en gezondheid, kansgelijkheid en een sterke samenleving. We stimuleren een gezondere leefomgeving en dat meer mensen gezonde keuzes maken en mee kunnen doen.

We dragen bij aan SDG-doelen

Door te werken aan bovenstaande doelen, dragen we bij aan verschillende SDG-doelen. Voor dit programma zijn de belangrijkste SDG-doelen waaraan we bijdragen:

SDG 1
Geen armoede

SDG 10
Ongelijkheid verminderen

SDG 3
Goede gezondheid en welzijn

Wat doen we in 2025

Deelprogramma 1A VITALE INWONERS EN SAMENLEVING

Alle inwoners van Bronckhorst doen mee in de samenleving

Ons beleidsplan 'Gewoon meedoen' is de komende jaren de leidraad voor keuzes die we maken in het sociaal domein. Dit plan heeft als doel dat inwoners naar vermogen deelnemen aan de samenleving en daarmee een gezonde en gelukkige invulling geven aan hun leven. Voor de uitwerking stelden we in 2024 het beleidsplan 'Bestaanszekerheid' en de wijzigingen in de Verordening sociaal domein vast. In 2025 richten we ons op de invoering van dit beleid. Op een aantal thema's stelden we verdiepende nota's op. Op onderdelen voeren we die in 2025 niet verder uit door de politieke keuzes in de vastgestelde Perspectiefnota 2025.

Beoogde resultaten

Laagdrempelig meedoen borgen we op een andere manier

Door de politieke keuzes in de perspectiefnota zetten we in 2025 de uitvoering van 'Samen Bronckhorst' niet voort. 'Samen Bronckhorst' bestaat uit laagdrempelige activiteiten van de combinatiefunctionarissen voor inwoners die ondersteuning nodig hebben bij het meedoen in de samenleving. We bekijken op welke manier deze inwoners kunnen aanhaken op andere bestaande activiteiten en initiatieven.

We zorgen voor voldoende ondersteuning van vluchtelingen

We zien vanuit het sociaal domein al langer knelpunten ontstaan door bijvoorbeeld personeelstekort of toenemende complexiteit van zorgvragen bij inwoners. Door toenemende instroom van Oekraïense vluchtelingen, statushouders en Alleenstaande Minderjarige Vluchtelingen wordt de druk op alle beleidsvelden hoger. Dit vraagt meer van de ondersteuning of begeleiding en in sommige gevallen ook andere expertise. We voeren het programmaplan en het beleidsplan 'Migratie en Integratie' uit. We zorgen ervoor dat de doelgroep voldoende aandacht krijgt binnen bestaand beleid en passen dit beleid aan waar nodig. We doen dit bijvoorbeeld door het inkopen van ondersteuning en expertise voor deze doelgroep via de regionale aanbesteding jeugdhulp en Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo).

We zetten de gift voor een nieuwe statushouder om naar een lening

Statushouders krijgen bij de huisvesting in onze gemeente een bedrag om hun woning in te richten. We hanteren hiervoor de richtlijnen zoals weergegeven door het Nibud. Binnen de regio zien we de ontwikkeling dat dit wordt verstrekt als een lening. Besloten is om vanaf 2025 deze lijn ook te hanteren in Bronckhorst. De statushouders betalen dan naar vermogen het verstrekte krediet terug. Welke percentages en op welke termijnen volgt nog in ons aan te passen beleidsnotitie. We haken hierbij aan bij de werkwijze in de regio Achterhoek.

We ondersteunen mantelzorgers volgens het nieuwe beleid

Het mantelzorgbeleid richt zich vooral op het bereiken van mantelzorgers die geen weet hebben van de ondersteuningsmogelijkheden. We werken samen met werkgevers in de gemeente. In 2025 starten we een communicatiecampagne gericht op inwoners die zichzelf nog niet zien als mantelzorger.

We nemen de inclusieagenda en het uitvoeringsplan dementievriendelijke gemeente op in het Integraal Zorg Akkoord en de uitvoering van het VN-verdrag handicap

Zoals beschreven in de perspectiefnota zijn we genooddaakt een aantal activiteiten uit de inclusieagenda niet meer uit te voeren. Een aantal activiteiten uit de inclusieagenda voeren we uit onder de vlag van Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en Integraal Zorg Akkoord (IZA). Vanuit het GALA werken we aan inclusie, zoals bij de activiteiten Eén tegen eenzaamheid, gezondheid, valpreventie en bewegen. Binnen de reguliere activiteiten vragen we specifiek aandacht voor de doelgroep dementerende inwoners. De dorpskamers zijn bijvoorbeeld een laagdrempelige inloopvoorziening voor kwetsbare mensen, waaronder mensen met dementie en hun mantelzorgers. We stellen regionaal het IZA op met aandacht voor het thema Veerkrachtig Ouder worden.

Inwoners wonen veilig langer thuis

De woonzorgvisie hangt samen met beleid op het gebied van wonen. Het heeft consequenties voor het zorglandschap in relatie tot de benodigde woonvormen. Het doel is om mensen veilig en prettig langer thuis te laten wonen. Daarbij blijft het van belang dat inwoners zelf keuzes maken over de toekomst en de eigen gezondheidssituatie. We dragen bij aan bewustwording en sturen samen met onze woonpartners andere woonvormen aan.

Beoogd resultaat

We stellen een uitvoeringsprogramma op

We stellen een uitvoeringsprogramma op met als basis de geactualiseerde woonzorgvisie. In de programma's 'Een thuis voor iedereen' en 'Wonen en Zorg voor ouderen' heeft het Rijk vanaf 2023 de gemeenten laten starten met integrale, regionaal afgestemde woonzorgvisies voor aandachtsgroepen en ouderen. In de Regionale Woonagenda 8RHK zijn uitgangspunten geformuleerd die relevant zijn voor de woonzorgvisie. Deze regionale doelstellingen worden uitgewerkt in een regionale woonzorgstrategie.

We bereiden ons voor op de nieuwe Wet Beschermd Wonen

Het Rijk stelde de invoering van de Wet beschermd wonen uit naar 2026. Over het verdelen van de taken uit deze wet zijn we in gesprek met de regio. Onze sociale teams zijn hierop voorbereid. We zorgen voor een zorgvuldige overdracht. Op verzoek van centrumgemeente Doetinchem houden we bij ons een extra plek vrij voor de opvang van dak- en thuislozen.

Beoogd resultaat

We zorgen voor opvang en passende woonruimte in het kader van Beschermd Wonen en maatschappelijke opvang

We werken vanuit de intentie van de wet en zorgen voor een passende invulling van beschermd wonen en maatschappelijke opvang. Dit is een onderdeel van de woonzorgvisie.

Meer inwoners maken gezonde keuzes

We gaan door met de uitvoering van het GALA waar we in 2023 mee startten. Het bijbehorende plan van aanpak loopt tot en met 2026. Een tussentijdse evaluatie houden we

in 2025. We maken daarbij gebruik van de vastgestelde indicatoren en persoonlijke verhalen van inwoners.

Beoogd resultaat

We bevorderen de gezondheid van onze inwoners

We voeren de programma's van het GALA uit. Het gewenste resultaat is dat er in 2026 meer inwoners, meer gezonde keuzes maken. Met de programma's willen we de gezondheid van inwoners bevorderen, de sociale basis versterken en sport en bewegen stimuleren. De komende jaren werken we de programma's verder uit en organiseren we meer activiteiten. In 2025 onderzoeken we of we op de goede weg zijn. We passen de aanpak aan als het tussentijdse resultaat onvoldoende is. Voor het onderzoek maken we gebruik van informatie uit de verschillende Gezondheidsmonitors van de GGD NOG. We gebruiken de persoonlijke verhalen van inwoners om betekenis te geven aan de cijfers van de Gezondheidsmonitors. De verhalen van inwoners geven ons meer informatie over de resultaten die we bereiken met de aanpak.

We bouwen aan een beter houdbaar zorgstelsel

De kosten voor zorg en ondersteuning blijven stijgen. We zagen dit aan de kostprijzen bij de inkoop van Wmo en Jeugdhulp, en de kosten van huishoudelijke hulp en vervoer. De druk op de zorg neemt toe door de personeelstekorten en de toenemende vraag. Om inwoners goed te ondersteunen blijven we samenwerken met zorgaanbieders. Ook blijven we gebruik maken van de informele netwerken. We zoeken naar nieuwe oplossingen in de (zorg)technologie. We grijpen tijdig in situaties in om erger te voorkomen.

Beoogde resultaten

We sluiten nieuwe contracten voor Jeugdhulp en Wmo

Begin 2024 besloten de colleges van de acht Achterhoekse gemeenten de contracten voor Jeugdhulp en Wmo niet te verlengen. Deze contracten lopen op 1 juli 2025 af. De zorg zelf loopt daarna tot 1 januari 2026 door. Op die datum zijn nieuwe contracten nodig voor de Jeugdhulp en Wmo. Die procedure loopt met de verwachting in 2025 nieuwe contracten te sluiten. We realiseren ons dat er een financieel risico bestaat gezien de prijsontwikkelingen in de sector. Daarnaast kijken we kritisch naar de partijen waarmee we gaan samenwerken en sluiten niet onze ogen bij mogelijke zorgfraude.

Inwoners wonen langer in hun eigen woning door de inzet van zorgtechnologie

We versnellen de toepassing van nieuwe (zorg)technologie. Steeds meer nieuwe technologische ontwikkelingen maken het voor ouderen en mindervaliden makkelijker om langer in de eigen woning te blijven wonen. Steeds meer slimme Domotica (technologie in huis) komt beschikbaar. Voorbeelden hiervan zijn een digitaal fotolijstje met sensoren en een slimme watermeter. We zijn lid van de Technologische Zorg Academie Achterhoek (TZA). Daardoor hebben onze inwoners de mogelijkheid om gebruik te maken van een uitleenservice van deze zorgtechnologie. Twee van onze combinatiefunctionarissen leiden we op tot Techambassadeur om deze oplossingen bij inwoners onder de aandacht te brengen. We nemen deel aan de denktank van de TZA om samen met andere gemeenten en zorgorganisaties te werken aan het versnellen van de toepassing van (zorg) technologie.

INDICATOREN EN RISICO'S

Lokale indicatoren

Er zijn voor dit deelprogramma geen lokale indicatoren.

Verplichte landelijk vastgestelde indicatoren

Er zijn geen landelijke vastgestelde indicatoren voor dit deelprogramma.

Risico's

Risico-oorzaak (Als gevolg van...)	Risicogebeurtenis (bestaat de kans dat...)	Risicogevolg (met als gevolg dat...)	Netto Kans	Totaal: Netto Financieel Maximum	Impact financieel (%)	Impact (overig)
Extern - Oorlog Oekraïne-Rusland en ontstaan vluchtelingenstroom vanuit regio Oekraïne (en Rusland) en toename asielzoekers	Er te weinig taalonderwijs en begeleiding aan vluchtelingen kan worden gegeven. De druk op de maatschappelijke voorzieningen (bijvoorbeeld zwembaden, sporthallen, kulturhusen) om hieraan bij te dragen neemt toe. Ook neemt de vraag naar voorzieningen en materialen voor de vluchtelingen zelf toe	Financieel - Er onvoldoende compensatie van het rijk komt. Er een tekort aan personeel ontstaat	75%	200	1,19%	0
Mens - Een toename van overbelasting van mantelzorgers door afschaling thuiszorg	Mantelzorgers uitvallen door overbelasting. Hierdoor ontstaat een tekort aan mantelzorgers	Financieel - Mantelzorgers vaker zelf ondersteuning nodig hebben (bijv. HBH). De inwoner die eerst werd ondersteund door een uitgevallen mantelzorger is nu aangewezen op zorg van een professional	60%	100	0,47%	0
Organisatie - Inflatiepercentages die niet jaarlijks worden gekoppeld aan de werkelijke inflatiepercentages	De loon- en prijsinflatie doorgerekend in de subsidies hoger of lager is dan de werkelijke inflatie	Financieel - Gesubsidieerde instellingen een hogere subsidie krijgen dan noodzakelijk (of er moet alsnog o.g.v. budgetovereenkomst bijgeraamd worden)	50%	100	0,39%	0
Omgeving - Gebrek in waarborgen rondom veiligheid bij het bieden van ondersteuning; Mens - Gebrek in kwaliteit van professionals en/of organisatie	Een incident ontstaat bij het bieden van ondersteuning aan inwoner en/of cliënt door gemeentelijke medewerkers of door een gemeentelijk bekostigde voorziening	Financieel - Er klachten of claims worden ingediend; Niet financieel - Deze klachten en/of claims kunnen leiden tot plaatselijke of regionale imagoschade	20%	200	0,32%	4
Omgeving - Toename van de stroom van vluchtelingen; Omgeving - Europees vluchtelingenbeleid; Organisatie - Huisvestingsbeleid statushouders	Het aantal vluchtelingen toeneemt en de kosten de rijksmiddelen overstijgen	Financieel - Er een begrotingstekort ontstaat; Niet financieel - Dit mogelijk beperkte imagoschade met zich meebrengt	30%	100	0,24%	2

Meer informatie over de risico's vindt u in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing (2.2.2).

Deelprogramma 1B TOEGANG EN INDIVIDUELE VOORZIENINGEN

We werken vanuit 'positieve gezondheid' aan de veerkracht van onze inwoners

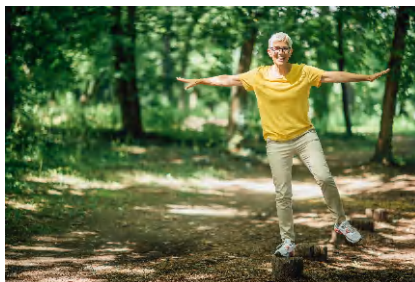
We zorgen dat inwoners zo lang mogelijk vitaal en actief mee doen in de samenleving. We zetten vanuit de visie 'Positieve gezondheid' in op preventie. We onderzoeken de mogelijkheden om meer in te zetten op herstelgerichte ondersteuning. Het komt namelijk voor dat we door het inzetten van een maatwerkvoorziening enkel de symptomen bestrijden en niet de oorzaak aanpakken. In sommige gevallen versnellen we daarmee indirect de teruggang in spierkracht, waardoor de afhankelijkheid van inwoners toeneemt. Immers de betreffende inwoners bewegen minder als de huishoudelijke taken worden overgenomen of als zij enkel nog gebruik maken van een scootmobiel. Dit vergroot de kans op een groeiende behoefte aan meer en zwaardere ondersteuning.

Beoogde resultaten

Onze inwoners blijven zo lang mogelijk vitaal door het inzetten op herstelgerichte ondersteuning

Onze sociaal-consulenten zijn zich bewust van bovenstaand gegeven. Zij werken nauw samen met de combinatiefunctionarissen om ervoor te zorgen dat inwoners zo lang mogelijk vitaal blijven door achteruitgang te voorkomen. Zij stimuleren een gezonde leefstijl en zetten aan tot meer bewegen. Voorbeelden hiervan zijn de doorverwijzing naar valpreventie, het verstrekken van een aangepaste fiets in plaats van een scootmobiel, voorlichting geven over een gezonde leefstijl en doorverwijzing naar diverse beweegactiviteiten. We zetten deze aanpak voort.

Naast de reguliere activiteiten die bijdragen aan herstelgerichte ondersteuning onderzoeken we specifieke interventies, zoals 'Krachtig ouder worden' (Powerful Ageing). Dit heeft als doel het participatieniveau van ouderen aan de samenleving te verbeteren. Met gerichte fysiotherapie werken ouderen een langere periode aan het versterken van de explosieve spiermassa. Dit versterkt de (fysieke) zelfredzaamheid. Op deze manier stellen we het beroep op huishoudelijke ondersteuning en op andere maatwerkvoorzieningen uit. Daarnaast draagt het programma door het groeps karakter bij aan de bestrijding van eenzaamheid. We verwachten dit te financieren vanuit het GALA en/of de regionale werkgenda IZA.

Onze inwoners ontvangen passende oplossingen door de focus van cliëntondersteuning te veranderen

Vanuit de Wmo zijn gemeenten verplicht om cliëntondersteuning kosteloos en onafhankelijk aan te bieden. Bij de nieuwe inkoop van deze ondersteuning voor het jaar 2025 namen we in de inkoopvoorwaarden expliciet op dat deze ondersteuning zich moet richten op het verhelderen van hulpvragen en het vinden van passende oplossingen voor alle fasen van het leven. Hierbij wordt maximaal gebruik gemaakt van voorzieningen die beschikbaar zijn in een wijk of buurt voordat er sprake is van een medische indicatie. Daarbij is de samenwerking met vrijwilligersorganisaties, patiëntenverenigingen, ouderenadviseurs van belang. Ons

uitgangspunt hiervoor verwoordden we in onze visie: een positieve gezondheid en een inclusieve samenleving waarin onze inwoners optimaal deelnemen aan de samenleving.

De minimaregelingen sluiten beter aan bij de behoefte van de doelgroep

De regelingen voor huishoudens met een laag inkomen pasten we aan en de uitvoering hiervan voeren we in 2025 verder door. We bieden meer keuzevrijheid aan inwoners zodat de inwoner het budget doeltreffender besteedt. Hierbij is speciale aandacht voor de mogelijkheden voor de jeugd. We willen een collectieve ziektekostenverzekering aanbieden om kwetsbare inwoners met structurele hoge zorgkosten te ondersteunen. Het totale budget aan regelingen wat rechthebbenden kunnen aanvragen, blijft nagenoeg gelijk. De bekostiging van de regelingen is door effectievere uitvoering en realistisch begroten mogelijk binnen het huidige budget, inclusief de verlaging van € 100.000 zoals betrokken in de perspectiefnota 2025.

We bereiken inwoners met financiële problemen zo vroeg mogelijk

Door inwoners met financiële problemen in een vroeg stadium te bereiken, voorkomen we dat schulden problematisch worden. Hierdoor verminderen we ook het risico op problemen op andere terreinen in een huishouden, bijvoorbeeld op het gebied van jeugd of werk. Samen met de Stadsbank Oost Nederland starten we met extra preventieve begeleiding van inwoners met schulden. Bij de indicatoren ziet u hoe we dit volgen.

We bouwen verder aan een houdbaar jeugdstelsel voor gezonde en weerbare jeugd

We zien kostenstijgingen in het sociaal domein, onder andere door prijs- en loonstijgingen en door herbeoordeling van inkooprijzen. Dit werd zichtbaar tijdens de herijking van de plekprijzen en werkt door in 2025. Omwille van de zorg voor onze inwoners sluiten we onze ogen niet voor deze kostenstijging. Het benadrukt de urgentie om stevig te blijven inzetten op transformatie van de zorg. Met de zorgaanbieders bouwen we hieraan verder. Zo houden we de kwaliteit en continuïteit van zorg voor onze inwoners in de (nabije) toekomst beschikbaar. Landelijk zijn er ontwikkelingen om de veiligheid van kinderen in kwetsbare gezinssituaties te verbeteren. Deze staan in de landelijke Hervormingsagenda Jeugd en het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming. Dit vraagt van onze sociale teams om zich verder te ontwikkelen.

Beoogde resultaten

We sturen op transformatiedoelen om de ontwikkelingen binnen het zorgstelsel te beheersen
We blijven stevig inzetten op de transformatiedoelen om de zorg beschikbaar, betaalbaar en toegankelijk te houden in de (nabije) toekomst. We stelden hiervoor doelen op, die we samen met de zorgaanbieders uitvoeren op basis van de regionale ontwikkelagenda.

We starten met de werkwijze uit het rapport 'Toekomstscenario kind- en gezins-bescherming' van het Rijk

Aan de hand van het voorkeursscenario voor de invulling van regionale veiligheidsteams bekijken we hoe we dit vormgeven en welk tijdspad daarbij passend is.

We hebben stevige sociale teams die onze inwoners ondersteunen

We bouwen verder aan onze sociale teams zodat we (blijven) voldoen aan de eisen uit o.a. de Hervormingsagenda Jeugd en het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming.

De praktijkondersteuner Huisartsen (POH) Jeugd GGZ positioneerden we bij de huisartsen. Eind 2025 geven we deze functie volledig vorm binnen de sociale teams. Ze ondersteunen de huisartsen in hun rol als poortwachter van de Jeugdwet.

We trainen sociaal-consulenten in de zogenaamde Verklarende Analyse en implementeren deze als werkwijze in de sociale teams. De Verklarende Analyse geeft inzicht in de samenhang van de problemen, het ontstaan en het voortbestaan ervan en legt verbanden tussen deze factoren. Naast het uitvoeren van de Jeugdwet zetten de consulenten zich in voor de Wmo en de Participatiewet.

We versterken de samenwerking met huisartsen voor betere ondersteuning van onze jeugd

Aan de hand van de geactualiseerde leidraad 'Samenwerking gemeenten en huisartsen' maken we afspraken met huisartsen die recht doen aan de behoefte aan ondersteuning van onze jeugd.

We werken op Gelders niveau samen om de hoog-specialistische hulp anders te organiseren

De Gelderse gemeenten organiseren samen de hoog-specialistische hulp aan onze inwoners. We spreiden deze en zetten de hulp efficiënt in. Dit zijn afspraken voor de komende zeven jaar. De hulp en expertise gaat naar de jeugdige zodat de zorg het kind volgt en niet andersom. We zorgen voor een beter leef- en behandelklimaat tijdens het verblijf in een zorginstelling. We doen dit kleinschaliger met aandacht voor terugkeer naar huis. Dit doen we met de jeugdregio's en zorgaanbieders samen. We verwachten dat er over zeven jaar een kleinere groep jeugdigen en hun gezin hoog-specialistische zorg nodig hebben.

We borgen het leerwerkbedrijf Werkcarrousel Bronckhorst

Door de Werkcarrousel Bronckhorst structureel te borgen binnen onze dienstverlening spelen we effectiever en sneller in op economische ontwikkelingen en de specifieke behoeften van onze inwoners. Veel statushouders zijn actief bezig met hun inburgeringsproces. Het leerwerkbedrijf biedt hun de mogelijkheid om aanvullende vaardigheden te ontwikkelen. Dit ondersteunt de inburgeraars tijdens de inburgering en bereidt hen voor om - na afronding van dit traject - stappen te zetten richting de arbeidsmarkt. Daarnaast zetten we extra in op de ondersteuning van degenen die de inburgering voltooiden of een ontheffing ontvingen. Voor deze doelgroep bieden we in de Werkcarrousel een intensieve begeleiding aan om een passende daginvulling te vinden. Dat helpt bij het vinden van hun plek in de samenleving en het verhogen van hun levenskwaliteit.

Beoogd resultaat

We vergroten de doelgroep beschut werken en Wsw werkzaam bij private partijen door hen te begeleiden en ondersteunen

De doelgroep 'beschut werk Participatiewet' is een groeiende groep binnen onze gemeente die moeilijker te plaatsen is op de reguliere arbeidsmarkt vanwege specifieke begeleidingsbehoeften. Gezien de uitdagingen zetten we ons in om voor deze doelgroep zoveel mogelijk werkplekken te realiseren bij private partijen. Dit doen we door in gesprek

te zijn met lokale bedrijven en hen te informeren over de mogelijkheden die er zijn om deze doelgroep succesvol te integreren binnen hun organisaties. Tegelijkertijd is de doelgroep Wet sociale werkvoorziening (Wsw) een krimpende groep omdat er alleen uitstroom plaatsvindt. Dit komt doordat het Rijk de wet introk. Deze doelgroep werkt vaak langere tijd voor dezelfde werkgever. Hun kwetsbaarheid maakt het noodzakelijk dat we zorgvuldig te werk gaan bij het zoeken naar nieuwe werkplekken. We zetten ons in om, waar mogelijk, herplaatsing te realiseren en ondersteuning te bieden om dit zo soepel mogelijk te laten verlopen.

INDICATOREN EN RISICO'S

Lokale indicatoren

Thema	Effectindicator	Bron	Nul-meting	Jaar nul-meting	Realisatie 2023	Doel 2024	Doel 2025
Client-ondersteuning	Aantal inwoners die door de inzet van cliëntondersteuning geholpen zijn en een oplossing hebben gevonden in het voorliggend veld.	Eigen data (cliënt-ervarings-onderzoek)	N.n.t.b.	2025			5%
Beschut werken	Percentage doelgroep die geplaatst zijn bij private partijen	Eigen data	76%	2020	64% (WSW) 80% (Beschut werk PW)	60% (WSW) 70% (Beschut werk PW)	60% (WSW) 70% (Beschut werk PW)
Mantelzorg	Aantal mantelzorgers die bereikt zijn via het Sociaal Team	Eigen data en MiB*	573	2023		630	690
	Bereik van doelgroep via mantelzorgwijzers (fysiek en digitaal)	Eigen data en MiB*	N.n.t.b.	2024		50	100
	Aantal betrokken werkgevers	Eigen data en MiB*	N.n.t.b.	2024		10	20
Vrijwilligerspunt	Het aantal unieke contactmomenten van inwoners met het vrijwilligerspunt	MiB*	N.n.t.b.	2024		30	50
Bestaans-zekerheid	Laaggeletterdheid: Aantal deelnemers aan taaltrajecten (non formeel en formeel)	Graafschap college	74	2023		79	83
	Aantal jeugdigen dat gebruik maakt van minimaregelingen	Eigen data	223	2023		225	220
	Instroom van het aantal jeugdigen dat gebruik maakt van de minimaregeling	Eigen data	62	2023		60	65
	Aantal statushouders uit de bijstand	Eigen data	43	2023		30	30
	Hoogte van de gemiddelde schuldenlast bij instroom van 'Fase II – schulden oplossen' bij de Stadsbank.	Stadsbank	€ 34.000	2023		€ 34.000	€ 30.000

* MiB = Meedoen in Bronckhorst

Verplichte landelijk vastgestelde indicatoren

Sociaal domein	Bron	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Gelderland 2023
% Kinderen in uitkeringsgezin (% kinderen tot 18 jaar)	CBS 2022	2,0%	2,0%	nb	nb
% Werkloze jongeren (% 16 t/m 22 jarigen)	CBS 2022	1,0%	1,0%	nb	nb
Personen met een bijstandsuitkeringen (aantal per 10.000 inwoners)	CBS 2023	170,0	126,1	115,0	289,7
Lopende re-integratievoorzieningen (aantal per 10.000 inwoners)	CBS 2023	178,9	175,2	184,4	195,8
% Jongeren met delict voor de rechter (% 12 t/m 21 jarigen)	CBS 2021	0,0%	0,0%	nb	nb

Sociaal domein	Bron	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Gelderland 2023
Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo (aantal per 10.000 inwoners)	CBS 2023	660	670	620	693
% Jongeren met jeugdhulp (% van alle jongeren tot 18 jaar)	CBS 2023	13,0%	12,5%	12,9%	14,2%
% Jongeren met jeugdbescherming (% van alle jongeren tot 18 jaar)	CBS 2023	1,5%	1,2%	1,2%	1,1%
% Jongeren met jeugdreclassering (% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar)	CBS 2023	0,0%	0,0%	0,0%	0,3%

Gegevens overgenomen van www.waarstaatjegemeente.nl stand d.d. 02-09-2024

Risico's

Risico-oorzaak (Als gevolg van...)	Risicogebeurtenis (bestaat de kans dat...)	Risicogevolg (met als gevolg dat...)	Netto Kans	Totaal: Netto Financieel Maximum	Impact financieel (%)	Impact (overig)
Extern - Schaarste op de arbeidsmarkt bij instellingen	Er onvoldoende menskracht beschikbaar is bij gecertificeerde instellingen. Ook bij specialistischer zorg en huishoudelijke hulp zien we dat het steeds moeilijker is om cliënten tijdig te plaatsen in de juiste zorg	Financieel - Er een begrotingstekort ontstaat.; Niet financieel - Doelstellingen niet worden gehaald	75%	1.000	5,93%	3
Extern - Inflatie met als gevolg herijking plekprijzen WMO en jeugdzorg regionale inkoop	De plekprijzen hoger zijn dan de budgetten welke zijn opgenomen in de (meerjarige) begroting	Financieel - Er tekorten binnen het budget optreden	75%	750	4,44%	0
Extern - CAO onderhandelingen loonkosten HBH	De loonkosten gaan stijgen	Financieel - Er tekorten binnen het budget optreden	70%	500	2,78%	0
Mens - Complexe problematiek.	De wachtlijsten in de zorg oplopen door stijging van het aantal jongeren met een complexe problematiek	Financieel - Er tekorten op het budget komen; Niet financieel - Dit leidt tot minder weerbare jeugd	50%	500	1,98%	3
Extern - Oorlog Oekraïne-Rusland en ontstaan vluchtelingenstroom vanuit regio Oekraïne (en Rusland) en de toename asielzoekers	Er mentale problemen ontstaan en trauma's worden ervaren waardoor de vraag naar ondersteuning traumaverwerking groter wordt	Financieel - De druk op GGZ WMO/ jeugdhulp toeneemt en er onvoldoende compensatie van het rijk komt. Er een tekort aan personeel ontstaat.	75%	250	1,48%	0

Meer informatie over de risico's vindt u in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing (2.2.2).

Wat mag het kosten

Programma 1 Zorg en ondersteuning	Rekening 2023	Begroting 2024 na wijz.	2025	2026	2027	2028
Lasten:						
1A Vitale inwoners en samenleving	8.098	6.831	6.879	5.138	4.921	4.951
1B Toegang tot passende voorzieningen	38.708	39.286	40.405	40.499	40.235	40.252
Totaal lasten:	46.806	46.117	47.284	45.637	45.157	45.203
Baten:						
1A Vitale inwoners en samenleving	7.150	494	501	398	88	88
1B Toegang tot passende voorzieningen	7.705	6.653	7.514	7.817	7.810	7.810
Totaal baten:	14.855	7.146	8.015	8.216	7.898	7.898
Saldo						
1A Vitale inwoners en samenleving	-948	-6.337	-6.378	-4.740	-4.833	-4.863
1B Toegang tot passende voorzieningen	-31.003	-32.633	-32.891	-32.682	-32.426	-32.442
Saldo totaal	-31.950	-38.970	-39.269	-37.422	-37.259	-37.305

Financiële ontwikkelingen

De verschillen tussen 2025 en 2024 (€ 299.000 nadelig) bevatten de hieronder bij tabel 'Nieuw beleid' benoemde beleidsveranderingen. Die veranderingen komen grotendeels vanuit de voorstellen in de Perspectiefnota 2025-2028 (€ 175.000 voordelig). Het resultaat van 'Realistisch begroten' bij de tabel 'Nieuw beleid' was al in 2024 aanwezig. Het overige verschil (€ 474.000 nadelig) komt uit loon- en prijsstijgingen en vervallen resultaatbestemmingen vanuit oude jaren naar 2024.

Nieuw beleid

Omschrijving	Herkomst *	S/I	2025	2026	2027	2028
1A Nieuw beleid mantelzorg	PPN	S	44	44	44	44
1A Aandacht inclusieagenda en dementievriendelijke gemeente	PPN	S	33	33	33	33
1A Ondersteuning aan vluchtelingen	PPN	S	85	85	85	85
1B Stoppen tegoedbonnen huishoudelijke hulp	PPN	S	65	65	65	65
1B Minimaregelingen sluiten aan bij doelgroep	PPN	S	100	100	150	150
1B Experiment kritische vriend jeugd stopt	PPN	S	0	0	0	0
Realistisch begroten	PPN	S	595	491	435	435
1B Meer sociale uitkeringen	PB	S	-73	-73	-73	-73
Wijzigingen bijdragen gemeenschappelijke regelingen	PB	S	-79	-109	-149	-189
Totaal gewijzigd beleid Zorg en ondersteuning			770	636	590	550
waarvan structureel			770	636	590	550
waarvan incidenteel			0	0	0	0

* PPN = perspectiefnota; PB = aanvulling programmabegroting

+ = minder uitgaven; - = meer uitgaven

Investeringsplan

Voor dit programma zijn geen investeringen benoemd.

Dekking kosten uit reserves

Omschrijving	AR/BR*	2025	2026	2027	2028
Migratie en Integratie	AR	1.585			
Minimafonds	BR	5	5	5	5
		1.590	5	5	5

* AR= Algemene reserve; BR= Bestemmingsreserve

Vanuit het jaarresultaat 2023 hevelen we bedragen naar 2024 en 2025 over voor de uitvoering van het programma Migratie en Integratie. Ieder jaar houden we voor bijzondere kosten (verhuis- en inrichtingskosten) beschikbaar vanuit het Minimafonds. In de balans (3.3.2) staat de verandering van het Minimafonds.

WONEN EN LEEFOMGEVING

Wat willen we bereiken

WAT WILLEN WE BEREIKEN voor dit programma

- We willen jeugdigen weerbaar en gezond op laten groeien en zorg zoveel mogelijk voor zijn.
- We investeren in preventie en vroegsignalering, zodat inwoners nu en in de toekomst vitaal oud kunnen worden.
- Bronckhorst moet voor iedere inwoner een plek zijn waar hij/zij zich thuisvoelt, waar geen belemmeringen zijn voor zelfontplooiing en zelfredzaamheid.
- Iedereen heeft een stevige basis nodig om mee te kunnen doen naar vermogen.
- Versterken van de leefbaarheid en samenredzaamheid van de samenleving als geheel.
- Het creëren van vitale leefbare kernen met een woningvoorraad die zowel kwantitatief als kwalitatief aansluit bij de demografische ontwikkelingen.
- Een veilige, gezonde en aantrekkelijke woon- en leefomgeving.
- Gezond en innovatief ondernemersklimaat, bevorderen van werkgelegenheid, productiviteit en maatschappelijk verantwoord ondernemen.
- De centra van de vier grotere kernen Vorden, Hengelo, Zelhem en Steenderen zijn aantrekkelijk, levendig en toekomstbestendig.
- In 2030 is Bronckhorst energieneutraal en klimaatbestendig en is er sprake van een circulaire economie.
- Samenwerking en verbinding voor een actieve samenleving (dienstbare overheid).

Meerdere doelen bereiken we door in de verschillende programma's samen te werken. Om die reden komt een aantal doelen bij meerdere programma's terug.

We dragen bij aan SDG-doelen

Door te werken aan bovenstaande doelen, dragen we bij aan verschillende SDG-doelen. Voor dit programma zijn de belangrijkste SDG-doelen waaraan we bijdragen:

SDG 3
Goede gezondheid en welzijn

SDG 11
Duurzame steden en gemeenschappen

SDG 4
Kwaliteitsonderwijs

SDG 15
Leven op het land

Wat doen we in 2025

Deelprogramma 2A PASSEND WONEN

We bouwen de juiste woning op de juiste plaats

Vitaal wonen in Bronckhorst is belangrijk; nu en in de toekomst. Er heerst krapte op de woningmarkt. Door de hoge prijzen van koopwoningen en stijgende energielasten staat de betaalbaarheid van wonen onder druk. We zijn hard op weg om 1.700 tot 2.200 woningen toe te voegen. We richten ons op betaalbare woningen: koopwoningen en (sociale) huurwoningen. We vinden het belangrijk om de bestaande woningen te verduurzamen en toekomstbestendig te maken, rekening houdend met uitdagingen als stijgende bouwkosten en netcongestie. We koppelen de woonopgave aan andere opgaven, zoals het vitaal houden van de kernen en het buitengebied, de energietransitie en het versterken van de biodiversiteit. Daarbij hanteren we een integrale aanpak, zoals ook beschreven in deelprogramma 3B Duurzaamheid (2.1.3) en de paragraaf Grondbeleid (2.2.7).

Beoogde resultaten

We realiseren een thuis voor iedereen in Bronckhorst

De belangrijkste doelgroepen voor nieuwbouw zijn starters en ouderen. Zo creëren we mogelijkheden voor doorstroming waar gezinnen van profiteren. Met de toename van het aantal woningen stimuleren we ook de economie; de woningen voor gezinnen helpen bij het invullen van de vele vacatures nu en in de toekomst. We zetten vanuit de drie O's (Overheid, Ondernemers en maatschappelijke Organisaties) breed in om de gemeente en regio aantrekkelijk te maken voor potentiële werknemers. Ook realiseren we woonruimte voor specifieke en urgente (doel)groepen; denk aan asielzoekers en statushouders. We zetten in op nieuwe (collectieve) woonvormen, zoals flexwoningen voor gemixte doelgroepen, bijvoorbeeld starters, spoedzoekers en statushouders. Zo realiseren we een thuis voor iedereen.

We zorgen voor voldoende woningen om in de woonbehoefte te voorzien

Onze inzet en capaciteit richten we op de voortgang van de gestarte projecten waardoor deze woningen zo snel mogelijk worden gebouwd. Daarbij zijn we afhankelijk van de partijen die daadwerkelijk 'de stenen leggen'. We faciliteren woningbouwinitiatieven van inwoners en partijen. Waar nodig pakken we de regie om de juiste woningen voor de juiste doelgroep op de juiste plaats te realiseren. We gaan voor woningen in de volgende categorieën:

- binnen bestaand stedelijk gebied door inbreiding en transformatie, bijvoorbeeld door de inzet van gemeentelijke locaties voor woningbouw in meerdere kernen;
- in het buitengebied door woningsplitsing en het mogelijk maken van wonen op locaties van vrijkomende agrarische bebouwing (VAB);
- vijf grote uitbreidingslocaties in Hengelo, Hummelo, Vorden, Steenderen en Zelhem;
- inzet van flexwoningen op nog te bepalen locaties.

In 2025 zien we de resultaten van de woningbouwplannen die we goedkeurden en komen er daadwerkelijk meer nieuwe woningen in Bronckhorst.

We voeren de regionale woonagenda uit

In de regionale woonagenda staan de afspraken over de nationale woon- en bouwagenda met provincie en rijk.

We vormen de lokale woonvisie om tot een volkshuisvestingsprogramma

Het Rijk verplicht ons om een volkshuisvestingsprogramma vast te stellen per 1 januari 2026. De huidige woonvisie houdt op te bestaan, een deel krijgt een plek in de omgevingsvisie de rest komt in het nieuw op te stellen volkshuisvestingsprogramma (dit is ons omgevingsprogramma wonen).

Het doel van het volkshuisvestingsprogramma is de verdere uitwerking van de visie op het woonbeleid voor minimaal de eerste vijf jaar en het bevat concrete maatregelen om het beleid te realiseren. We besteden in het programma aandacht aan de gevolgen van bevolkingsprognoses voor woonbehoefte en de daarmee samenhangende opgave voor woningbouw en passende huisvesting.

We pakken dorpen en wijken integraal aan

We werken samen met meerdere partijen om dorpen en buurten toekomstbestendig te maken. We kijken niet alleen naar 'stenen', maar ook naar de sociale aanpak en verduurzaming. Bij woningbouwplannen zorgen we voor een integrale aanpak, waardoor we koppelkansen benutten, werk met werk maken en problemen in de directe omgeving proberen op te lossen. Daarnaast werken we actief aan het vormen van een fijne woongemeenschap bij het toevoegen van wijken en buurten. Bijvoorbeeld door het zorgen voor een ontmoetingsplek waar mensen elkaar treffen. We maken voor iedere kern een inventarisatie van de gewenste plekken en ruimtelijke mogelijkheden. Dit leggen we naast lopende initiatieven en zo bepalen we wat aanvullend nodig is. Dit doen we in lijn met onderdelen uit de energietransitie (deelprogramma 3B Duurzaamheid (2.1.3)).

We ontwikkelen een aanvullend instrumentarium en nieuwe aanpakken

We streven naar meer betaalbare woningen, willen de kansen voor woningzoekenden vergroten en doorstroming bevorderen. We sturen op 2/3^e betaalbare woningen bij woningbouwinitiatieven. Hiervoor hebben we aanvullend instrumentarium en nieuwe aanpakken nodig. Na het vaststellen van de woonvisie en de beleidsregels voor het buitengebied in 2024 gaan we aan de slag met de uitvoering hiervan. Na vaststelling gaan we hier direct mee aan het werk. We voeren een pilot welstandsvrij bouwen uit in Zelhem en gaan aan de slag met het regionale project 'Betaalbaar bouwen'. Ook werken we aan een huisvestingsverordening voor alle Achterhoekse gemeenten. De verordening helpt ons onder andere de mate van urgentie van woningzoekende te bepalen en huurwoningen tot een bepaalde prijs toe te wijzen.

We stimuleren het verduurzamen en het toekomstbestendig maken van bestaande woningen

We starten met de uitvoeringsagenda verduurzaming woningvoorraad. Dit doen we in lijn met de aanpak van het spoor warmtetransitie in deelprogramma 3B Duurzaamheid (2.1.3). Daar beschrijven we onze aanpak van deze verduurzaming.

We realiseren flexwoningen

Om snel aan de woningbehoefte te voldoen, zetten we in op flexibele en tijdelijke woonoplossingen die we relatief snel realiseren. Het onderzoek naar mogelijkheden en locaties loopt en we starten vanaf 2025 met de uitvoering van de plannen van ongeveer 30 tot 50 woningen in het eerste jaar. We doen dat samen met woningbouwcorporaties ProWonen en Sité.

We actualiseren de visie voor wonen en zorg

We lichten dit toe in deelprogramma 1A Vitale inwoners en samenleving (2.1.1).

We maken prestatieafspraken met woningbouwcorporaties

We maken jaarlijks prestatieafspraken met de woningbouwcorporaties zodat ze bijdragen aan onze gezamenlijke doelstellingen zoals het toevoegen van sociale huurwoningen, leefbare wijken en het verduurzamen van bestaande huurwoningen.

De dienstverlening bij omgevingsvergunningen

In 2024 is de Omgevingswet ingegaan. Op basis van de opgedane ervaringen blijven we onze dienstverlening doorontwikkelen binnen het ruimtelijk domein. Vooroverleggen kunnen lang duren met wachtlijsten als gevolg. We willen inwoners en bedrijven zo snel mogelijk duidelijkheid bieden. Zodat zij hun ideeën verder kunnen ontwikkelen met een reële kans op instemming. Daarvoor houden we de communicatie over het beleid en de toepassing van de regelgeving bij en up-to-date.

Beoogd resultaat

We geven initiatiefnemers duidelijkheid over hun plannen

De teksten op de website maken we actueel. Het is belangrijk dat onze (beleids)teksten inwoners en bedrijven goed informeren, zodat zij weten of hun idee of initiatief kans van slagen heeft of welke aanpassingen nodig zijn. Initiatiefnemers moeten weten bij wie zij moeten zijn met vragen, welke stukken zij moeten aanleveren en hoe we die stukken en plannen beoordelen.

Om inwoners en bedrijven beter van informatie te voorzien, creëren we één digitaal loket voor initiatiefnemers, waarmee het voor hen duidelijk is waar zij met vragen en ideeën terecht kunnen. Deze behandelen we eenduidig in een vooroverleg met initiatiefnemer.

We verhogen de bouwleges

De inkomsten uit de leges zijn niet kostendekkend. We spraken in de Perspectiefnota 2025 af dat we de bouwleges verhogen.

Beoogd resultaat

We maken de bouwleges meer kostendekkend

De leges die we heffen op bouw zijn niet kostendekkend. We gaan bestaande tarieven verhogen en voor meerdere onderwerpen leges heffen. Daarmee dekken de leges een groter deel van de kosten.

INDICATOREN EN RISICO'S

Lokale indicatoren

Thema wonen

Effectindicator	Bron	Nul-meting	Jaar nul-meting	Doel 2023	Realisatie 2023	Doel 2024	Doel 2025
Waardering buurt en kwaliteit van de woning*	AWLO	8	2018	8	8,1	8	8
Uitbreiding woningvoorraad (netto toename aantal woningen (aantal gereed gemelde woningen minus gesloopte en samengevoegde woningen))	Gemeen-telijk data-systeem	0	2019	+125	+93	+175	+175
Aanbod sociale huurwoningen	Gemeen-telijk data-systeem	2.848	2019	2.880	2.964	2.920	2.984

* Onderzoek AWLO eens in de drie jaar (volgende: 2024)

Verplichte landelijk vastgestelde indicatoren

Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	Bron	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Gelderland 2023
Nieuw gebouwde woningen (aantal per 1.000 woningen)	ABF 2023	5,8	1,9	7,5	9,6

Gegevens overgenomen van www.waarstaatjegemeente.nl stand d.d. 02-09-2024

Risico's

Risico-oorzaak (Als gevolg van...)	Risicogebeurtenis (bestaat de kans dat...)	Risicogevolg (met als gevolg dat...)	Netto Kans	Totaal: Netto Financieel Maximum	Impact financieel (%)	Impact (overig)
Organisatie - Verslechterde economische vooruitzichten	We minder legesopbrengsten ontvangen dan geraamd	Financieel - Er een begrotingstekort ontstaat	50%	250	0,99%	0
Mens - Dat het Waarborgfonds Sociale Woningbouw haar verplichtingen niet meer kan nakomen	De gemeente haar achtervangpositie moet innemen	Financieel - Er renteloze leningen moeten worden verstrekt, renteverlies of derving rente-inkomsten plaatsvindt	10%	385	0,31%	0
Organisatie - Dat het Waarborgfonds Eigen Woning haar verplichtingen niet meer kan nakomen	De gemeente haar achtervangfunctie moet innemen	Financieel - Er aanspraak wordt gemaakt op geleden verliezen	10%	250	0,20%	0
Organisatie - Onvoldoende onderzoek naar	De organisatie de lening niet kan	Financieel - Dit leidt tot verlies van vermogen	10%	250	0,19%	0

Risico-oorzaak (Als gevolg van...)	Risicogebeurtenis (bestaat de kans dat...)	Risicogevolg (met als gevolg dat...)	Netto Kans	Totaal: Netto Financieel Maximum	Impact financieel (%)	Impact (overig)
solvabiliteit van geldlenende organisaties	terugbetalen aan gemeente					
Extern - Netcongestie en/of het niet tijdig behalen van geplande oplossingen door netbeheerders om netcongestie te voorkomen/ verminderen.	Nieuwbouw- en uitbreidingsprojecten tot 2030 die meer elektriciteit vragen van het net, vertraagd worden opgeleverd door het ontbreken van netcapaciteit.	Financieel - ; Niet financieel - Plannen worden vertraagd of niet uitgevoerd en andere concepten moeten worden bedacht om plannen uit te kunnen voeren. Waardoor we onze doelen voor wonen/ huisvesting niet halen. Woondeal maart 2023 met ministerie niet wordt gehaald (2030); Mogelijk imagoschade.	75%	10	0,06%	4

De 15 belangrijkste risico's voor Bronckhorst staan in paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing (2.2.2).

Deelprogramma 2B AANTREKKELIJKE LEEFOMGEVING

We onderzoeken de mogelijkheden voor bestuurlijke boetes

In het proces van de perspectiefnota bespraken we de mogelijkheid van bestuurlijke boetes. Een bestuurlijke boete is een straf die de gemeente oplegt bij overtreding van een wettelijk voorschrift waarbij de overtreder een geldboete krijgt. Het biedt ons de mogelijkheid om, daar waar we dat echt nodig vinden, een overtreder een boete te geven.

Beoogd resultaat

We verkennen eerst de mogelijkheden om bestuurlijke boetes in te voeren

Het inzetten van de bestuurlijke boete is nieuw voor ons. Het biedt ons de mogelijkheid om, waar we dat nodig achten, het als middel te gebruiken om onze doelen te realiseren. Daarom verkennen we de eerste helft 2025 het juridisch kader waarbinnen de gemeente een boete kan opleggen. De verkenning moet uitwijzen of dit een toe te passen middel is. Daarbij nemen we de kosten van de inzet van medewerkers (dossiervorming met vastlegging overtreding) mee.

We blijven evenementen mogelijk maken

We spraken in de perspectiefnota af dat we leges gaan heffen voor evenementenvergunningen. Dit doen we met behulp van een regeling waarbij de hoogte van de leges afhankelijk is van de grootte en commerciële waarde van het evenement. Kleine evenementen op basis van artikel 25a van de APV, betalen geen leges, maar blijven wel meldingsplichtig.

Beoogd resultaat

We maken de evenementenleges meer kostendekkend

We maken de evenementenleges meer kostendekkend. Vanaf 2025 introduceren we leges op evenementen. In de paragraaf Lokale heffingen (2.2.1) komt dit onderwerp terug. We verwachten een legesopbrengst van € 60.000. De opbrengsten verwachten we bij de middelgrote tot grote evenementen. Kleine evenementen die enkel meldingsplichtig zijn, stellen we nog steeds vrij van leges.

We verhogen het krediet voor de aanpassing van brandweerkazernes

De VNOG wil dat we de brandweerkazernes Arbo-technisch aan de huidige eisen aanpassen. De vier kazernes in Bronckhorst zijn ons eigendom en we voeren de benodigde aanpassingen uit op verzoek van de VNOG.

Beoogd resultaat

We realiseren gezonde en veilige werkplekken voor de brandweelieden

De vier kazernes in Bronckhorst maken we 'arbo-proof'. De kosten blijken hoger uit te vallen. In het programmaplan 2023-2026 gaven we aan dat we dit voor € 300.000 uitvoeren. Forse prijsstijgingen en omvangrijkere aanpassingen dan de VNOG eerder voorzag, bijvoorbeeld

het aanbrengen van gescheiden douches, mechanische afzuigingen in de remises en het aanbrengen van droogvoorzieningen voor brandweerpakken, zorgen voor € 330.000 aan extra kosten. De totale investering komt hiermee op € 630.000.

We wijzigen de uitvoering van het wegonderhoud, straatmeubilair en reconstructie van wijken

We volgen ons Programma Wegenonderhoud 2020-2025 voor het onderhouden van onze wegen. Maar de komende twee jaar voeren we tijdelijk minder onderhoud uit. In 2024 startten we met het leefbaarder, duurzamer en toekomstbestendiger maken van verouderde openbare ruimte in verschillende wijken. We zien dat de inrichting niet aansluit bij het huidige en toekomstige gebruik. We hebben meer tijd nodig voor de integrale aanpak en daarom stellen we de uitvoering vier jaar uit.

Beoogde resultaten

We onderhouden onze wegen, alleen tijdelijk op andere wijze

We voeren in 2025 en 2026 voor € 300.000 minder onderhoud uit aan de wegen. We bekijken voor iedere situatie welk onderhoud voorrang heeft. Belangrijke doorgangswegen vragen bijvoorbeeld meer onderhoud dan wegen die minder vaak gebruikt worden. Verkeersveiligheid staat voorop.

We vervangen straatmeubilair alleen waar nodig

Waar nodig vervangen we het straatmeubilair. De afgelopen jaren zetten we in op duurzame vervanging en daardoor is de kwaliteit van het aanwezige straatmeubilair over het algemeen goed. Door goede kwaliteit van het straatmeubilair kan vervanging over een langere periode plaatsvinden.

Het leefbaarder, duurzamer en toekomstbestendiger maken van de verouderde wijken vraagt meer tijd

In 2024 startten we met het leefbaarder, duurzamer en toekomstbestendiger maken van verouderde wijken. In verschillende wijken sluit de inrichting niet aan bij het huidige en toekomstige gebruik. Door de openbare ruimte opnieuw in te richten, geven we verouderde wijken een kwaliteitsimpuls. Daarbij betrekken we opgaven zoals klimaatadaptatie en energietransitie, waaronder het verduurzamen van woningen. Een integrale aanpak van verouderde wijken vergt meer tijd dan voorzien. We stellen de uitvoering daarom vier jaar uit. Mocht er de komende jaren aanleiding zijn om eerder een verouderde wijk op te knappen, omdat er ook andere werkzaamheden moeten plaatsvinden (werk met werk maken), dan vragen we daarvoor budget aan.

We voeren de infrastructurele aanpak Hummelo - Keppel - Drempt uit

Een brede werkgroep uit dit gebied ontwikkelde de aanpak Hummelo - Keppel - Drempt. Hoofddoel is het verbeteren van de verkeersveiligheid en de leefbaarheid in Laag-Keppel, specifiek rond de Hummeloseweg, de Dorpsstraat en in Drempt de Zomerweg.

Beoogd resultaat

We voeren een proef uit op de Dorpsstraat en Hummeloseweg in Laag-Keppel

We voeren samen met de provincie Gelderland een proef uit met de aanleg van éénrichtingswegen op de Dorpsstraat en de Hummeloseweg. Dit doen we om de verkeersveiligheid in de Dorpsstraat in Laag-Keppel structureel te verbeteren. Deze proef duurt één jaar en start medio 2025. Op basis van de resultaten van deze proef wordt een definitief besluit genomen over de verkeerskundige inrichting van deze wegen. Tegelijk starten we met het proces om te komen tot een herinrichting van de Hummeloseweg passend bij de mogelijke nieuwe verkeersstructuur. De provincie doet hetzelfde voor de Dorpsstraat.

We maken andere keuzes bij bermonderhoud

We voeren onderhoud uit aan onze bermen voor de verkeersveiligheid en de biodiversiteit. We wijzigen dit onderhoud op onderdelen. We stellen het verlagen van de bermen en het leggen van bermstenen 2 jaar uit en passen het maairegime van onze bermen aan. We beheren 80% van de bermen ecologisch. Met ingang van 2025 maaien en ruimen we in één werkgang.

Beoogde resultaten

We nemen verantwoorde keuzes over onze bermen

Afhankelijk van de ernst van de situatie verlagen we de wegbermen en daar waar de bermen structureel schade oplopen, leggen we bermstenen. Gelet op de huidige staat is het uitstellen verantwoord en is het risico op schade bij weggebruikers beperkt. Mocht regenwater door het uitstel van verlagen tot gevaarlijke situaties leiden, dan repareren we de situatie zelf.

We maaien de bermen en ruimen het maaisel meteen op

Sinds een aantal jaren ruimen we het maaisel vijf dagen na het maaien op. We gaan nu de bermen maaien en het maaisel direct afvoeren. We besparen hiermee kosten en we behalen het gewenste doel van verschraling (afname van meststoffen in de bodem) en het herstel van de diversiteit van planten. De verschraling van de bermen zetten we daardoor voort.

We stellen een mobiliteitsplan op

Ons huidige verkeersbeleid, het Gemeentelijk Verkeer en Vervoerplan (GVVP), stamt uit 2007 en evalueerden en vulden we in 2013 aan. Sinds die tijd veranderde er verkeerskundig en maatschappelijk veel. In 2024 voerden we een inventarisatie uit van ons bestaande beleid en hoe dat nog past in de huidige tijd. In 2025 stellen we nieuw beleid vast met een uitvoeringsagenda.

Beoogde resultaten

We stellen een mobiliteitsplan vast

Het mobiliteitsplan vervangt het GVVP en koppelen we aan ons omgevingsplan. Onderdelen van het plan zijn onder andere:

- de wegennetvisie, rekening houdend met buurgemeenten en het provinciale wegennet;

- verkeersveiligheid;
- fietsbeleid;
- bereikbaarheid.

We stellen een meerjarige uitvoeringsagenda op

Niet overal zijn wegen optimaal verkeersveilig ingericht of goed toegerust voor een specifiek gebruik, zoals fietsers op een schoolroute. Daarom stellen we een meerjarige uitvoeringsagenda op. We maken keuzes voor wat we wanneer aanpakken. In de agenda besteden we ook aandacht aan educatie en voorlichting op het gebied van verkeersveiligheid en (duurzame) mobiliteit.

We verkennen betaald parkeren in het stadje Bronckhorst

We onderzoeken de mogelijkheden om betaald parkeren in te voeren op de parkeerplaatsen in Bronckhorst. Het stadje trekt jaarlijks veel bezoekers. Recreanten uit de directe omgeving, toeristen die verblijven in de Achterhoek en toeristen die van verder komen. Het is niet ongebruikelijk dat bezoekers bij toeristische trekpleisters betalen voor het parkeren van de auto.

Beoogd resultaat

We onderzoeken de mogelijkheden voor betaald parkeren in Bronckhorst

Betaald parkeren is een gemeentelijke belasting. Het doel van deze maatregel is om extra middelen te genereren. We onderzoeken de mogelijkheden hiervan in de eerste helft van 2025.

We vergroten de leefbaarheid in onze kernen voor een vitaal Bronckhorst

Met het programma Vitale kernen richtten we ons op een kwaliteitsimpuls in vier grote kernen. We geven nu ruimte aan fysieke projecten en initiatieven in alle kernen en het buitengebied. Deze projecten of initiatieven dragen bij aan de toekomstbestendigheid van de gemeenschap. Ze sluiten integraal aan bij de verschillende opgaven die in de gebieden spelen. In een steeds veranderende samenleving gaan we voor versterking van vitaliteit.

Beoogde resultaten

We realiseren een verkeersveiliger centrum in Zelhem

In 2024 startten we met het 1^e deelproject (werkvoorbereiding) van 'De huiskamer van Zelhem', de herinrichting van de Smidsstraat en Magnoliaweg. We verwachten dat de uitvoering eind 2025 gereed is. In dat jaar starten we ook met de voorbereidingen van de andere twee deelprojecten in Zelhem: de herinrichting van de Markt en het parkje achter de bibliotheek. Samen met bewoners en ondernemers maken we de plannen concreet. De realisatie van deze drie projecten levert een verkeersveiliger centrum op. Een centrum waar het aangenaam verblijven, winkelen en ondernemen is.

We realiseren een verkeersveiliger Dorpsstraat in Vorden

Voor de zomer van 2025 starten we met enkele aanpassingen van de weg om verkeersveiligheid - met name oversteekbaarheid - te verbeteren. In het najaar planten we nieuwe bomen en voegen we andere groenelementen toe. In aansluiting op de herinrichting van de Dorpsstraat in Vorden passen we de blauwe parkeerzone aan. We blijven de verkeerssituatie monitoren, zodat we de effecten hiervan zien.

We werken aan kansengelijkheid in het onderwijs

Binnen de Lokaal Educatieve Agenda (LEA) werken we in verschillende werkgroepen aan het thema kansengelijkheid in het onderwijs. We richten ons op de samenwerking tussen de verschillende samenwerkingspartners zoals de basisscholen, de voorschoolse voorzieningen (VSV), de GGD en de bibliotheek. De plannen voeren we in 2025 in. Dan wordt ook duidelijk welke uitgaven hiermee gemoeid zijn. Kijkend naar de perspectiefnota blijft het budget tot het einde van de looptijd LEA (2023-2026) gelijk. Bij de evaluatie in 2026 en bij het opstellen van een volgend LEA, kijken we naar het budget en de realisatie van de gestelde doelen. Er is voor nu geen verandering nodig in de plannen.

Beoogde resultaten

We realiseren een duurzame verbinding tussen onderwijs en zorg

We besteden in 2025 aandacht en tijd aan een duurzame verbinding tussen onderwijs en zorg. Deze verbinding zetten we komende jaren in als preventiemaatregel. De investering ligt bij het elkaar leren kennen en het maken van structurele samenwerkingsafspraken voor 2025. Er zijn verschillende initiatieven in ontwikkeling, gericht op normalisering en preventieve activiteiten. Door in te zetten op preventie hopen we voor de lange termijn dat hierdoor een minder groot beroep wordt gedaan op dure geïndiceerde jeugdhulp.

We voorkomen achterstanden en voldoen aan de uitgangspunten van het Rijk

We bieden Voorschoolse Educatie (VVE) aan aan peuters die extra hulp nodig hebben bij hun ontwikkeling. Vanuit het LEA is de projectgroep doorgaande leer- en ontwikkellijn om uitval te voorkomen actief om het bereik van het aantal kinderen dat naar een voorschoolse voorziening (VSV) gaat te verhogen. Hiervoor organiseren de VSV's vanaf 2025 structureel twee inloopochtenden en ouderbijeenkomsten per jaar op de VVE-locaties. Deze activiteiten vinden plaats in nauwe samenwerking met onze partner Yunio Jeugdgezondheidszorg.

We realiseren een duurzame uitvoering van het nieuwkomersonderwijs

Het nieuwkomersonderwijs op Internationaal Schakelklas niveau (12- 18 jaar) krijgt in 2025 een structurele vorm. Het doel is om voldoende onderwijsplekken voor deze doelgroep te realiseren. Een aandachtspunt is het tekort aan geschoolde docenten die lesgeven aan anderstaligen en die ze begeleiden naar het gewenste Nederlandse taalniveau. Met het vastgestelde visie- en uitvoeringsdocument vindt in 2025 een regionale samenwerking plaats tussen de onderwijsregio's Doetinchem en Zutphen om eventuele knelpunten samen op te lossen.

Binnen de onderwijsregio Doetinchem vinden gesprekken plaats voor het opstarten van een taalschakelklas voor de kinderen in de basisschoolleeftijd. Dit wordt in het 1e kwartaal van 2025 duidelijk, kijkend naar de instroom van basisschoolleerlingen voor deze taalschakelklas.

We investeren in onderwijslocaties

U als raad stemde in met drie nieuwe scholen, één in Halle en twee in Zelhem. Voor de Dorpsschool Halle werkten we een ruimtelijk en technisch Programma van Eisen uit. De kaders en uitgangspunten voor het gebouw en buitenruimte legden we vast. Wij deden een inpassingsstudie en maakten de keuze om te (ver)nieuwbouwen op de locatie Nijhof in Halle. De architect komt met een definitief ontwerp voor dit beeldbepalende gebouw. Ook voeren we onderzoeken uit die nodig zijn voor de omgevingsplanwijziging van horeca naar maatschappelijk. Naar verwachting starten we in 2025 met de (ver)nieuwbouw van de Dorpsschool in Halle.

Beoogd resultaat

We bouwen drie nieuwe basisscholen in het oostelijke deel van Bronckhorst

We starten in 2025 met de bouw van de Dorpsschool in Halle. In 2024 komt er duidelijkheid over de nieuwe locatie in Zelhem, waar we twee basisscholen ('t Loo en Meene) in één gebouw vestigen. Nadat Scholengroep GelderVeste dit nieuwe gebouw in gebruik neemt, kunnen we voor Scholengroep IJsselgraaf de vervangende huisvesting op de vrijgekomen onderwijslocatie ('t Loo) realiseren. Ook gaan we dan aan de slag met de planning voor de nieuwbouw op huidige locatie van de Jan Ligthart school.

We investeren in duurzame sport- en culturele verenigingen en maatschappelijke organisaties

In het project 'Leefbaar en Sportief Bronckhorst' hebben we het over voorzieningen en binnen- en buitenlocaties waar ontmoeting, beweging, culturele activiteiten en sport plaatsvinden. We stelden in vijf gebieden een kerngroep samen. In 2024 bekeken we wat er leeft en speelt in Bronckhorst en ronden we de eerste fase van het opstellen van gebiedsplannen af. De periode 2025-2026 gebruiken we om te werken aan de uitwerking van de gebiedsplannen. Inwoners en verenigingen bepalen wat ze nodig vinden om op de lange termijn een aansluitend aanbod te houden. Op basis van de gebiedsplannen kunnen ze budget en ondersteuning aanvragen. Na de toekenning van de aanvragen houden we contact om een impuls te blijven geven aan sport en leefbaarheid in Bronckhorst.

Beoogde resultaten

Met verenigingen en inwoners creëren we toekomstbestendige en duurzame sport- en culturele verenigingen

Door het opzetten van gebiedsplannen krijgen we in beeld wat de mogelijkheden en beperkingen zijn in een gebied en bedenken we oplossingen die aansluiten bij de sport- en cultuurbehoeften van inwoners. Nog in 2024 stelt u als raad de gebiedsplannen vast die inwoners zelf maakten. In 2025 werken we verder aan de uitwerking van de gebiedsplannen. Voor 2026 en verder reserveren we budget in de programmabegroting.

We investeren slim in duurzame accommodaties

De Kamp (Hengelo) en 't Jebbink (Vorden) gaan we in 2025 en 2026 renoveren en verduurzamen. Door te investeren in het verduurzamen van de gemeentelijke locaties kunnen deze weer lange tijd vooruit. Daarmee borgen we de mogelijkheid tot binnensporten voor inwoners. Voor Zelhem werken we aan scenario's voor nieuwbouw voor de binnensport, die passen bij de omvang van het gebruik en de behoefte van de inwoners en gebruikers.

We maken kunst en cultuur toegankelijk voor inwoners op basis van onze nieuwe visie

In de cultuurvisie nemen we de gewenste ontwikkelingen en doelen op voor kunst en cultuur in Bronckhorst. Bij de nieuwe cultuurvisie hoort een uitvoeringagenda.

Beoogd resultaat

We stellen een cultuurvisie en uitvoeringsagenda op

Na vaststelling van de cultuurvisie volgt de uitvoeringsagenda. In 2025 stellen we het beleid en een meerjarige uitvoeringsagenda op met de gewenste resultaten per jaar.

We werken aan toekomstbestendig erfgoed in een levend landschap

Bronckhorst heeft een lange en rijke cultuurhistorie. Er zijn historische bouwwerken en er is landschappelijk erfgoed, zichtbaar in het landschap en in de woonkernen. Bijvoorbeeld de bewaard gebleven oude landschapsstructuren, rijksmonumenten, beschermde buitenplaatsen en gemeentelijke monumenten. Uit archeologische vondsten weten we dat ons gebied al in de oude steentijd, dus zeker meer dan 10.000 jaar, gebruikt en bewoond is. Binnen het omgevingsprogramma Landelijk gebied werken we aan toekomstbestendig erfgoed in een levend landschap. We richten ons op instandhouding en ontwikkeling van erfgoed, monumenten en cultuurhistorische waarden. Dat doen we door het verstrekken van subsidies en cofinanciering van restauratie, onderhoud en projecten.

Beoogde resultaten

We houden gemeentelijke monumenten en maalvaardige molens in stand door eigenaren te ondersteunen

Ieder najaar vragen we cofinanciering aan bij de provincie Gelderland voor onze gemeentelijke monumentensubsidie. In het daaropvolgende voorjaar stellen we de gemeentelijke subsidieregeling open en behandelen we binnenkomende aanvragen. Elk jaar ondersteunen we daarmee 15 initiatieven met een plafondbedrag van € 5.000 per initiatief. Verspreid over een periode van 3 jaar geven we circa 10% van de gemeentelijke monumenten een subsidie. We houden toezicht op de uitvoering.

We behouden de kwaliteit van cultuurhistorie en erfgoed door initiatieven te ondersteunen

Initiatiefnemers doen regelmatig een beroep op ons projectbudget voor cultuurhistorie en erfgoed. We ondersteunen daarbij door planvorming, proces en uitvoering te begeleiden en te bekostigen.

We behouden de kwaliteit van cultuurhistorie en erfgoed door contact te onderhouden en samen te werken met de cultuurhistorie- en erfgoedsector

We werken samen met netwerken en organisaties voor cultuurhistorie en erfgoed, Commissie Ruimtelijke Kwaliteit, Planoverleg Cultuurhistorie, Regionaal Vakberaad Erfgoed, Bronckhorster Kroonjuwelen Beraad (BKB), Stichting Open Monumentendag Bronckhorst, Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE).

We ontwikkelen een visie op de combinatiefuncties

In de afgelopen jaren breidden we de inzet van de combinatiefunctionarissen uit op verschillende beleidsterreinen. Zij spelen een belangrijke preventieve rol. We hechten belang aan een visie op de combinatiefuncties.

Beoogd resultaat

We ontwikkelen een visie op onze combinatiefuncties

Met een visie bepalen we de koers voor de komende jaren om in te blijven spelen op de ontwikkelingen zoals het GALA.

We geven aanvullende subsidie aan de lokale omroep

Gemeenten hebben volgens de Mediawet een instandhoudingsplicht voor de lokale publieke omroep. Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap werkt aan een wijziging van de Mediawet, waarbij het Rijk de financiering overneemt. De inwerkingtreding van de wet kent uitstel waarbij de feitelijke start verwacht wordt per 2027.

Beoogd resultaat

We borgen het voortbestaan van de lokale omroep

Door het uitstel van de inwerkingtreding van de gewijzigde Mediawet, financieren we de lokale omroep nog zelf voor de jaren 2025 en 2026. Jaarlijks gaat het hier om een bedrag van € 45.100. Met deze financiering borgen we het voortbestaan van de lokale omroep in Bronckhorst.

We investeren in het omgevingsprogramma Landelijk Gebied

We hebben een omgevingsprogramma Landelijk Gebied. We werken in de periode 2024-2027 aan drie programmaliijnen: landschappelijke kwaliteit met toekomstbestendige landbouw, erfgoed en biodiversiteit. Voor 2025 en 2026 maken we elk jaar € 200.000 vrij om de doelen uit dit omgevingsprogramma te realiseren. Met een financiële bijdrage aan LEADER ondersteunen we initiatieven die bijdragen aan plattelandontwikkeling. LEADER is een Europees subsidieprogramma voor plattelandontwikkeling. We verwachten minder cofinanciering nodig te hebben, daarom verlagen we deze van € 75.000 naar € 40.000 per jaar.

Beoogde resultaten

We ondersteunen gebiedsprocessen

In onze gemeente lopen twee gebiedsprocessen: Landgoederenzone Baakse Beek in Vorden en 't Klooster in Hengelo. Waterschap Rijn en IJssel respectievelijk de provincie Gelderland trekken dit. We leveren inzet en/of budget met als doel de voortgang, participatie, integraliteit en kwaliteit te bevorderen.

Bij het gebiedsproces in 't Klooster zijn we betrokken bij de uitwerking van het toekomstbeeld. We werken toe naar een samenwerkingsovereenkomst voor de uitwerking van een uitvoeringsprogramma en maatregelen op de middellange termijn.

Bij het gebiedsproces Landgoederenzone Baakse Beek Veengoot zijn we als lid van de begeleidingsgroep betrokken bij de uitvoeringsplannen op verschillende landgoederen in onze gemeente en nemen we deel aan het kwaliteitsteam.

We stellen actuele beleidsuitgangspunten op voor het behoud en de ontwikkeling van waardevolle landschapskenmerken

We kennen verschillende beleidsdocumenten voor landschap, groen, biodiversiteit, cultuurhistorie en erfgoed. Actualisaties zijn nodig voor het bepalen van onderdelen van het omgevingsplan. We brengen de belangrijke waardevolle landschapskenmerken in kaart om duidelijk te maken hoe we deze behouden en versterken. Het gaat bijvoorbeeld om oude houtwallen en bomenrijen, herkenbare kampen en essen en bestaande zandwegen. We werken een plan van aanpak uit en organiseren inventariserende bijeenkomsten met externe partijen.

We verbeteren de leefbaarheid op het platteland door initiatieven te ondersteunen

We dragen financieel bij aan de lokale actiegroep van LEADER in de Achterhoek. Zij bieden financiële ondersteuning aan initiatieven die de leefbaarheid op het platteland verbeteren. In de lokale ontwikkelingsstrategie 2023- 2027 zijn vier doelen benoemd waar de initiatieven aan bijdragen:

- Veerkrachtige en zelfvoorzienende dorpen.
- Een rijk coulisselandschap met veel biodiversiteit.
- Versterken toerisme & recreatie.
- Gezond voedsel uit eigen grond.

Met ingang van 2025 pasten we de hoogte van het beschikbare budget in de begroting aan aan de werkelijk gevraagde cofinanciering.

We werken aan toekomstbestendige landbouw in een levend landschap

We werken aan een toekomstbestendige landbouw door het bieden van ondersteuning en het faciliteren van agrarische (familie)bedrijven bij de verduurzaming en innovatie van de landbouw, het beëindigen van een bedrijf of functieverandering. Dat doen we door de inzet van accountmanagement en ruimtelijk beleid. We hebben drie aandachtspunten:

1. Aandacht voor de sociale en mentale aspecten bij veranderingen.
2. Inzetten op kennis en samenwerking (Ver. Agrarisch Landschap Achterhoek, Agrarisch innovatiecentrum De Marke, Innovatiecoöperatie, Biomassa, Vruchtbare Kringloop Oost, Wageningen University and Research etc.).
3. Stimuleren van multifunctionele landbouw.

Onze agrarische familiebedrijven zijn van groot belang voor de leefbaarheid, economie en beheer van ons fraaie landschap. We vinden het belangrijk dat we goed samenwerken en hen ondersteunen bij het vinden van een goed toekomstperspectief. Op verschillende manieren werken we met partijen in het buitengebied aan een vitaal platteland en een gezonde toekomst voor de agrarische sector. In het buitengebied verruimen we de mogelijkheden voor een duurzame ontwikkeling van bedrijven. We zetten daarbij in op een balans tussen de kwaliteit van het landschap, de leefbaarheid en ondernemerschap.

Beoogde resultaten

We hebben inzicht in de opgaven en ontwikkelingen in de sector zodat wij de boer beter kunnen ondersteunen

We hebben contact met agrariërs en vertegenwoordigers van verschillende agrarische deelsectoren. Dat doen we door keukentafel gesprekken met (jonge) boeren en ieder kwartaal een gesprek te hebben met verschillende partijen. Door deze gesprekken krijgen we inzicht in de opgaven en de ontwikkelingen die spelen in de sector. Deze uitkomsten gebruiken we om onze dienstverlening aan een toekomstgerichte sector in onze gemeente te verbeteren.

We ondersteunen boeren voor een duurzame agrarische sector

We werken een nieuwe vorm uit voor het inzetten van agrarische erfcoaches. Afgelopen jaren voerden erfcoaches met ruim 140 boeren gesprekken over de situatie en ontwikkelingen op hun erf. Op deze manier ondersteunden we boeren bij het maken van toekomstgerichte keuzes. Het daaraan gekoppelde programma 'Werken Aan Toekomstgerichte Erven Achterhoek' (WATEA) beëindigden we per 30 juni 2024. We geven hieraan een vervolg zodat we de komende jaren inzicht blijven houden in de ontwikkelingen van de agrarische sector in Bronckhorst en inzicht te krijgen in de instrumenten die we daarbij kunnen inzetten.

We ontwikkelen toekomstbeelden voor het landelijk gebied en de agrarische sector

We werken het toekomstbeeld voor 't Klooster verder uit. Dit doen we samen met grondeigenaren en gebiedspartijen. In 2025 werken we toe naar een samenwerkingsovereenkomst met de betrokken gebiedspartijen. We maken een gezamenlijke uitvoeringsstrategie en werken maatregelen uit voor de middellange termijn. De toekomst, samen met de landschapskwaliteit, van de agrarische sector in dit gebied is een belangrijk uitgangspunt. Een goed functionerend watersysteem bij een veranderend klimaat is daarbij een belangrijke voorwaarde. De werkwijze van het zogenaamde Markemodel - een aanpak waarbij boeren en partijen samen tot een integrale set kwaliteitsdoelen en bijbehorende beloningen komen voor een toekomstbestendige landbouw- is hiervoor een belangrijke inspiratiebron.

We zetten in op de verduurzaming van de landbouw door het versterken van het contact en de samenwerking met kennisinstellingen en samenwerkingsverbanden

We onderhouden contact met verschillende organisaties zoals de Vereniging Agrarisch Landschap Achterhoek (VALA), Agrarisch innovatiecentrum de Marke, Innovatiecoöperatie, Biomassa, Vruchtbare Kringloop Oost, Wageningen University and Research. Deze contacten zijn ontstaan vanuit diverse projecten, gebiedsprocessen en kennisbijeenkomsten.

We werken aan het versterken van het landschap en de biodiversiteit

Binnen het omgevingsprogramma Landelijk gebied werken we aan de versterking van de landschappelijke kwaliteit en het vergroten van de biodiversiteit in het landschap en de kernen. Dit willen we bereiken door:

- herstel, versterking en meer bio divers maken van het openbaar groen in de kernen en het landelijk gebied;
- behoud, beheren en uitbreiden van het netwerk van landschapselementen;
- versterking van cultuurhistorische waarden.

Beoogde resultaten

We werken uit hoe we de kwaliteit van het landschap en de biodiversiteit behouden

We werken uit op welke manier we het landschap en de biodiversiteit kunnen behouden door het versterken van toezicht en handhaving.

We verbeteren de kwaliteit van het landschap en biodiversiteit

Met cofinanciering van de provincie Gelderland werken we aan het aanleggen van landschapselementen en beplantingen op erven in het landelijk gebied, en aan biodiversiteitsprojecten in de kernen. Daarbij speelt een actieve betrokkenheid van inwoners, grondeigenaren, lokale groene werkgroepen en de agrarische natuurvereniging een belangrijke rol. We organiseren een biodiversiteitscarrusel waarmee we het netwerk van vrijwilligers versterken met kennisuitwisseling en inspiratie.

We versterken het landschap en de biodiversiteit door grondeigenaren en werkgroepen te ondersteunen

Particuliere en agrarische grondeigenaren en werkgroepen doen regelmatig een beroep op ons landschapsbudget voor het uitvoeren en ondersteunen van landschapsprojecten. We ondersteunen door de planvorming, het proces, de aanlegkosten en de uitvoering te begeleiden en deels te bekostigen. Deelnemers aan deze projecten zorgen meestal zelf voor de beplanting. Ook zorgen zij zelf voor communicatie en bewustwording over landschap en biodiversiteit.

We versterken de biodiversiteit en beleving in de kernen

We vervangen verouderde beplanting door nieuwe beplanting in groenvakken in de kernen en de buurtschappen in de gemeente. De nieuwe beplanting heeft een diverse samenstelling wat de biodiversiteit en de beleving versterkt. Door rekening te houden met de groeiomstandigheden ter plekke is de beplanting beter aangepast op klimaatverandering. We betrekken hierbij de inwoners in de directe omgeving van de locaties waar de beplanting wordt vervangen. Via het subsidiecontract met de provincie Gelderland ondersteunen we inwoners in de kernen bij de vergroening van hun leefomgeving.

We maken keuzes in het groenonderhoud

We onderhouden de heestervakken en beplanting in de kernen. Voorjaar 2024 is het groenonderhoud voor twee jaar aanbesteed. Het beschikbare budget in de periode 2024 tot en met 2026 is door kostenstijgingen onvoldoende. We verwachten dat de overlast van de eikenprocessierups in Bronckhorst verder afneemt of stabiliseert. Daarom beperken we het aantal locaties voor bestrijding.

Beoogde resultaten

We voeren het groenonderhoud 2025 en 2026 ongewijzigd uit

De aanbesteding van het groenonderhoud liet zien dat hetzelfde groenonderhoud meer kost dan voorgaande jaren. In de 2^e tussenrapportage 2024 stelden we een budgetwijziging 2024 van € 186.000 voor. Ook in 2025 en 2026 krijgen we te maken met deze extra kosten.

We bestrijden de eikenprocessierups op kwetsbare plekken

De aantallen rupsen veroorzaken minder overlast. De intensieve bestrijding van de eikenprocessierups (EPR), de preventieve biologische bestrijding, het ophangen van mezenestkasten en het aangepaste maaibeleid, dragen daaraan bij. We verwachten dat de EPR-overlast in Bronckhorst verder afneemt of stabiliseert. We zetten de bestrijding voort op locaties met een verhoogd risico en op kwetsbare locaties.

Het budget voor de bestrijding van de EPR verminderen we daarom met een bedrag van € 35.000.

We maken keuzes voor riolering zonder de woonlasten van inwoners te laten stijgen

Met het sluitend maken van de begroting zien we ons genoodzaakt te kijken naar verschillende mogelijkheden, zo ook naar de woonlasten van de inwoners. Zoals beschreven in de perspectiefnota stellen we hierin een aantal keuzes voor die zorgen dat de rioolheffing kan dalen. Door de daling van de rioolheffing, kan de onroerendezaakbelasting (OZB) stijgen zonder dat de woonlasten van de inwoners toenemen. Met de stijging van de OZB biedt dit ons financiële ruimte die we breder kunnen inzetten dan voor riolering zonder dat de inwoner dit financieel merkt.

Beoogde resultaten

We gaan van 'sparen' (hersteld doteren) naar 'sparen wanneer het kan' (egaliserend doteren)

Sinds de vaststelling van het watertakenplan Olburgen 2023-2027 (WTPO) sparen we extra voor het meer afboeken van investeringen (hersteld doteren), zodat we minder hoeven te lenen voor de investeringen en daardoor de kapitaallasten lager houden. Hiermee voorkomen we een toekomstige sterkere stijging van de rioolheffing dan voorzien. We gaan nu over naar sparen wanneer het kan (egaliserend doteren). Dit leidt uiteindelijk tot hogere kapitaallasten en een mogelijke stijging van de rioolheffing in de toekomst. Door de aanpassing van doteren, verlagen we de rioolheffing met € 22,67.

We blijven ons inzetten voor het afkoppelen van riool

Ons doel is om 30% van alle verharding waar het regenwater van afstroomt naar het gemengde riool voor 2050 af te koppelen. Hierdoor krijgen we ruimte in het bestaande riool en voorkomen we een toename van waterschades aan woningen en bedrijven. Daarvoor is het nodig dat er ca. 2 ha per jaar wordt afgekoppeld. 50% van de verharding is particulier. Inwoners kunnen al jaren een subsidie aanvragen. Het subsidiebedrag verlagen we met € 100.000 per jaar wat leidt tot een verlaging van de rioolheffing met € 6. Wat het effect is op het afkoppelen van het particulier verhard oppervlak is nog onduidelijk.

We continueren onze inzet rond riolering

De hoge stijging van de energiekosten is van de baan. Dit maakt mogelijk dat we het budget voor de energielasten riolering verlagen met € 50.000 per jaar. Dit leidt tot een verlaging van de rioolheffing van € 3.

We blijven ons inzetten voor de leefbaarheid in de kernen

We spraken in de perspectiefnota af dat we het budget voor de gebiedsambtenaren en de Dorpsbelangenorganisaties (DBO's), budget kernenbeleid, halveren. We constateerden dat we het beschikbare budget niet geheel benutten.

Beoogd resultaat

De leefbaarheid in de kernen blijft op peil

Een DBO is een groep inwoners die belangenloos tijd en energie steken in activiteiten en projecten voor een prettige woonomgeving. De DBO's behartigen de belangen van de inwoners en overleggen regelmatig met ons als gemeente en geven ons advies. We vinden DBO's belangrijk als verbinding tussen de kernen en de gemeente. Om die reden verstrekken we aan hen subsidie naast andere inkomsten die zij hebben. We blijven ons samen met hen inzetten voor de leefbaarheid in de kernen. We maken concreet hoe we met minder budget dit blijven waarmaken.

We werken volgens de Omgevingswet

De Omgevingswet verplicht overheden nieuwe kerninstrumenten te gebruiken voor het beheren, gebruiken en ontwikkelen van de fysieke leefomgeving. De kern van de wet is het werken vanuit een integrale kijk op ruimtelijke kwaliteit vanuit een 'ja mits' houding. Dit sluit aan bij onze dienstverleningsvisie.

Naast de omgevingsvisie en de omgevingsprogramma's speelt het omgevingsplan een centrale rol. Het omgevingsplan verving de twee bestemmingsplannen.

Beoogde resultaten

We bouwen aan een casco voor het omgevingsplan

Het opstellen van het omgevingsplan is een omvangrijke operatie die enkele jaren gaat duren. De eerste stap is het casco, waarmee we bepalen hoe we het plan gaan opbouwen en vullen. We starten in 2024 met een eerste aanzet voor aanpassingen door de veegplannen. Daarnaast gaan we aan de slag met de opbouw en regels door een aan te wijzen kern.

We voeren de Omgevingswet zo goed als mogelijk uit

Op basis van ervaringen zetten we waar nodig aanvullende trainingen in om de Omgevingswet goed uit te voeren. Zo blijven we leren.

Doorontwikkeling omgevingsvisie

Daar waar nodig actualiseren we de omgevingsvisie. Dit doen we op basis van opgedane ervaringen uit de vier omgevingsprogramma's.

Beoogd resultaat

We organiseren de integrale aanpak van gebiedsopgaven

We werken de omgevingsvisie uit voor de deelgebieden. Doel is om richting te geven aan ontwikkelingen en transities. We benoemen de kansen en mogelijkheden voor toekomstbestendige inrichting en gebruik van de ruimte. We betrekken hierbij andere opgaven zoals energietransitie, woningbouw, ontwikkeling van werklocaties en klimaatadaptatie. Participatie met inwoners en andere belanghebbenden maakt hier onderdeel van uit.

INDICATOREN EN RISICO'S*Lokale indicatoren***Thema huisvesting bibliotheek**

Effectindicator	Bron	Nul-meting	Jaar nul-meting	Doel 2023	Realisatie 2023	Doel 2024	Doel 2025
Aantal inwoners dat lid is van de bibliotheek binnen de gemeente Bronckhorst	Jaarverslag bibliotheek West Achterhoek	21,5% van aant. inw. = 7.751	2019	17,2%	n.b.	16,2%	15,2%

Een daling van 1% per jaar is conform de landelijke ontwikkelingen. Gezien de relatie met het geboortecijfer (dalend) verwachten we ook afnemend aantal leden.

Effectindicator	Bron	Nul-meting	Jaar nul-meting	Doel 2024	Realisatie 2024	Doel 2025
Doel is om het bereikte aantal kinderen dat naar een voorschoolse voorziening (VSV) gaat te verhogen. Dit om de kans op uitval op de basisschool te verkleinen en te werken aan kansengelijkheid voor ieder kind.	Yunio; uitvraag van gebruik VSV bij ouders bij consult	72,13%*	2023	80%	n.b.	85%

* de gegevens zijn een momentopname van Yunio in het najaar van 2023.

Verplichte landelijk vastgestelde indicatoren

Veiligheid	Bron	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Gelderland 2023
Gewelddsmisdrijven (aantal per 1.000 inwoners)	CBS 2023	1,4	1,4	1	3,4
Vernielingen en beschadigingen (in openbare ruimte) (aantal per 1.000 inwoners)	CBS 2023	3	3,3	2,8	5,2
Diefstallen uit woning (aantal per 1.000 inwoners)	CBS 2023	1,1	1,2	0,6	1,1
Winkeldiefstallen (aantal per 1.000 inwoners)	CBS 2023	0,4	0,3	0,3	2,1
Verwijzingen Halt (aantal per 1.000 inwoners van 12-18 jaar)	Halt 2023	8	4	3	8

Risico's

Risico-oorzaak (Als gevolg van...)	Risicogebeurtenis (bestaat de kans dat...)	Risicogevolg (met als gevolg dat...)	Netto Kans	Totaal: Netto Financieel Maximum	Impact financieel (%)	Impact (overig)
Extern - Netcongestie en/of het niet tijdig behalen van geplande oplossingen door netbeheerders om netcongestie te voorkomen/verminderen	De doelstellingen voor het verduurzamen en (ver)bouwen van sporthallen niet worden gehaald en/of verkregen subsidiegelden komen te vervallen	Financieel - Wanneer de werkzaamheden niet tot uitvoering kunnen komen worden subsidievoorwaarden niet behaald.; Niet financieel - Verdere uitstel leidt tot imagoschade. Beleidsdoelstellingen "energie neutraal 2030 Bronckhorst" worden niet behaald	75%	2.473	14,67%	2
Extern - Netcongestie en/of het niet tijdig behalen van geplande oplossingen door netbeheerders om netcongestie te voorkomen/verminderen	Nieuwbouw onderwijshuisvesting Zelhem op nieuwe locatie netcapaciteit nodig heeft	Financieel - Kosten die worden gemaakt in de voorbereiding op nieuwbouw, kosten voor vervangende huisvesting moeten worden gemaakt; Niet financieel - De gemeente is gehouden uitvoering te geven	75%	1.900	11,22%	0

Risico-oorzaak (Als gevolg van...)	Risicogebeurtenis (bestaat de kans dat...)	Risicogevolg (met als gevolg dat...)	Netto Kans	Totaal: Netto Financieel Maximum	Impact financieel (%)	Impact (overig)
		op de wettelijke taak onderwijshuisvesting. Vertraging kan imagoschade opleveren				
Extern - Een wijziging van de SPUK regeling stimulering Sport kan de BTW op onderhoud/renovatie/nieuwbouw van sportaccommodaties alleen achteraf via SISA worden gedeclareerd	De SPUK regeling een budgetplafond kent en indien deze niet toereikend is kan de BTW op onderhoud/renovatie/nieuwbouw een kostenpost worden voor de gemeente	Financieel - Het beschikbare budget voor verduurzaming/renovatie/nieuwbouw van de gemeentelijke sportaccommodaties wordt overschreden	50%	2.500	9,82%	0
Omgeving - Een niet sluitende exploitatie van een zwembad	Eén of meerdere zwembaden moeten sluiten	Financieel - Er alsnog kosten voor sloop of andere kosten moeten worden gemaakt die voortvloeien uit het recht van eerste aankoop; Niet financieel - Er plaatselijke imagoschade optreedt	50%	650	2,57%	3
Extern - Tekort aan personeel door schaarste op de arbeidsmarkt	Doelstellingen niet of niet op tijd worden bereikt	Financieel - Dit leidt tot vertraging en extra kosten voor de gemeente; Niet financieel - Imagoschade ontstaat doordat doelstellingen worden vertraagd of niet worden gehaald	50%	500	1,98%	3

De 15 belangrijkste risico's voor Bronckhorst staan in paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing (2.2.2).

Wat mag het kosten

Programma 2 Wonen en leefomgeving	Rekening 2023	Begroting 2024 na wijz.	2025	2026	2027	2028
Lasten:						
2A Passend wonen	3.629	2.646	1.835	1.538	1.489	1.489
2B Aantrekkelijke leefomgeving	28.875	34.947	29.311	29.482	29.789	30.912
Totaal lasten:	32.504	37.593	31.147	31.020	31.278	32.401
Baten:						
2A Passend wonen	2.078	3.263	1.619	1.619	1.719	1.719
2B Aantrekkelijke leefomgeving	8.458	9.584	7.283	6.973	6.833	7.040
Totaal baten:	10.535	12.847	8.902	8.591	8.552	8.758
Saldo						
2A Passend wonen	-1.551	617	-216	81	230	230
2B Aantrekkelijke leefomgeving	-20.417	-25.363	-22.028	-22.509	-22.956	-23.872
Saldo totaal	-21.968	-24.746	-22.244	-22.429	-22.726	-23.642

Financiële ontwikkelingen

De verschillen tussen 2025 en 2024 (€ 2.502.000 voordelig) bevatten de hieronder bij tabel 'Nieuw beleid' benoemde beleidsveranderingen. Die veranderingen komen grotendeels vanuit de voorstellen in de Perspectiefnota 2025-2028 (€ 367.000 voordelig). Het resultaat van 'Realistisch begroten' bij de tabel 'Nieuw beleid' was al in 2024 aanwezig. Het overige verschil (€ 2.135.000 voordelig) komt uit loon- en prijsstijgingen, lagere kosten riolering, verkoop van de Mammoet en investeringen in sportbeleid in 2024.

Nieuw beleid

Omschrijving	Herkomst *	S/I	2025	2026	2027	2028
2A Flexwoningen realiseren	PPN	I	-200	0	0	0
2A Uitvoering geven aan het grondbeleid	PPN	I	-50	-50	0	0
2A Meer kosten binnen grondexploitatieopzetten brengen	PPN	S	55	55	55	55
2A Verhogen bouwleges	PPN	S	200	200	300	300
2B Inkomsten uit bestuurlijke boetes	PPN	S	0	5	5	5
2B Leges evenementenvergunningen invoeren	PPN	S	65	65	65	65
2B Verhogen tarieven verhuur gemeentelijke accommodaties	PPN	S	5	5	5	5
2B Krediet verhogen voor aanpassingen brandweerkazerne	PPN	S	-1	-17	-16	-16
2B Wijzigen onderhoud bij wegen en straatmeubilair	PPN	I/S	320	336	36	36
2B Doorschuiven reconstructies wijken 2025-2028	PPN	S	8	73	137	200
2B Invoeren van parkeerkosten in Bronckhorst	PPN	S	0	5	5	5
2B Andere keuzes maken bij bermonderhoud	PPN	I/S	220	220	50	50
2B Toekomst Lokaal Educatieve Agenda (LEA)	PPN	I	0	0	50	50
2B Aanvullende subsidie geven aan lokale omroep	PPN	I	-26	-26	0	0
2B Investeren in omgevingsprogramma Landelijk gebied	PPN	I	-200	-200	0	0
2B Duurder contract groenonderhoud	PPN	I	-186	-186		
2B Anders bestrijden eikenprocessierups	PPN	S	35	35	35	35
2B Het sparen en afkoppelsubsidies veranderen binnen riolering	PPN	S	0	0	0	0
2B Andere keuzes maken bij DBO's en gebiedsambtenaren	PPN	S	40	40	40	40
Realistisch begroten	PPN	S	960	960	960	960

Omschrijving	Herkomst *	S/I	2025	2026	2027	2028
2B Effecten perspectiefnota: Motie subsidie sport en leefbaarheid	PB	S	0	-250	-250	-250
2B Wijzigingen bijdragen gemeenschappelijke regelingen	PB	S	82	256	261	193
Totaal gewijzigd Wonen en leefomgeving			1.327	1.526	1.737	1.733
waarvan structureel			1.519	1.518	1.687	1.683
waarvan incidenteel			-192	8	50	50

* PPN = perspectiefnota; PB = aanvulling programmabegroting

+ = minder uitgaven; - = meer uitgaven

Investeringsplan

In het investeringsplan staan de lasten van de reconstructies wijken. Ieder jaar voeren we hiervoor een bedrag van € 1 miljoen op, ook in de jaren na 2028. Vanuit de voorstellen in de Perspectiefnota 2025-2028 schuiven de investeringen hierin op. En moeten hierdoor de hieronder getoonde kapitaallasten worden teruggedraaid. Het voorstel daarvoor zag u in het overzicht 'Nieuw beleid' hierboven (doorschuiven reconstructies wijken 2025-2028).

Omschrijving	Invest. bedrag	T.I.v. voorz.	Netto invest.	Jaar	Termijn	Kapitaallasten per jaar			
						2025	2026	2027	2028

Investeringsagenda (restant beschikbaar 1-7-2024)

IHP primair onderwijs	2.500		2.500	2027	20			19	163
Sport	2.000		2.000	2027	20			15	130
Vitale samenleving (coalitieakkoord / Extra toevoegingen)	10.750		10.750	2025	20			81	699

Materieel Buitenruimte

IP materieel buitenruimte < € 10.000 (2024; afschrijvingslast in 2025)	16		16	2025	1	16			
IP materieel buitenruimte < € 10.000 (2025; afschrijvingslast in 2026)	16		16	2026	1		16		
IP materieel buitenruimte < € 10.000 (2026; afschrijvingslast in 2027)	16		16	2027	1			16	
IP materieel buitenruimte < € 10.000 (2027; afschrijvingslast in 2028)	16		16	2028	1				16
IP materieel buitenruimte 2025	500		500	2025	div	4	71	70	69
IP materieel buitenruimte 2026	842		842	2026	div		6	130	128
IP materieel buitenruimte 2027	958		958	2027	div			7	151
IP materieel buitenruimte 2028	377		377	2028	div				3

Riolering

Vervanging riolering vrijverval	434		434	2025	40	3	17	17	17
Verbetering riolering vrijverval	2.182		2.182	2025	40	16	87	86	86
Renovatie mechanisch riolering	955	600	355	2025	15	3	29	29	28
Afkoppelen	362		362	2025	40	3	14	14	14
Vervanging vrijverval riolering	329		329	2026	40		2	13	13
Verbetering riolering vrijverval	1.092		1.092	2026	40		8	44	43
Renovatie mechanisch riolering	807	550	257	2026	15		2	21	21
Afkoppelen	258		258	2026	40		2	10	10
Vervanging vrijverval riolering	1.411		1.411	2027	40			11	56
Verbetering riolering vrijverval	918		918	2027	40			7	37
Renovatie mechanisch riolering	646	606	40	2027	15			0	3
Afkoppelen	258		258	2027	40			2	10
Vervanging vrijverval riolering	585		585	2028	40				4
Verbetering riolering vrijverval	685		685	2028	40				5
Renovatie mechanisch riolering	787	650	137	2028	15				1

Omschrijving	Invest. bedrag	T.I.v voorz.	Netto invest.	Jaar	Termijn	Kapitaallasten per jaar			
						2025	2026	2027	2028
Afkoppelen	258		258	2028	40				2
Reconstructie wijken									
Reconstructie wijken 2025	1.000		1.000	2025	20	8	65	64	64
Reconstructie wijken 2026	1.000		1.000	2026	20		8	65	64
Reconstructie wijken 2027	1.000		1.000	2027	20			8	65
Reconstructie wijken 2028	1.000		1.000	2028	20				8
Wonen en leefomgeving	33.957	2.406	31.551			52	328	728	1.909

Dekking kosten uit reserves

Omschrijving	AR/BR*	2025	2026	2027	2028
Bovenwijkse voorzieningen	BR	25	25	25	25
		25	25	25	25

* AR= Algemene reserve; BR= Bestemmingsreserve

Met de bijdrage uit de bestemmingsreserve dekken we een gedeelte van de investeringskosten Zomerweg in Drempt. In de balans (3.3.2) staat de verandering van de bestemmingsreserve Bovenwijkse voorzieningen.

BEDRIJVIGHEID EN ONTWIKKELING

Wat willen we bereiken

WAT WILLEN WE BEREIKEN voor dit programma

- We willen een veilige, gezonde en aantrekkelijke woon- en leefomgeving.
- Gezond en innovatief ondernemersklimaat, bevorderen van werkgelegenheid, productiviteit en maatschappelijk verantwoord ondernemen.
- De centra van de vier grotere kernen Vorden, Hengelo, Zelhem en Steenderen zijn aantrekkelijk, levendig en toekomstbestendig.
- In 2030 is Bronckhorst energieneutraal en klimaatbestendig en is er sprake van een circulaire economie.

Meerdere doelen bereiken we door in de verschillende programma's samen te werken. Om die reden komt een aantal doelen bij meerdere programma's terug.

We dragen bij aan SDG-doelen

Door te werken aan bovenstaande doelen, dragen we bij aan verschillende SDG-doelen. Voor dit programma zijn de belangrijkste SDG-doelen waaraan we bijdragen:

Wat doen we in 2025

Deelprogramma 3A ECONOMIE

We maken ruimte voor bedrijven in Bronckhorst

De komende jaren blijft de behoefte aan ruimte voor bedrijven in Bronckhorst bestaan. De huidige bedrijventerreinen bieden onvoldoende mogelijkheden om aan deze behoefte te voldoen. We vernieuwen daarom verouderde locaties en vergroten de mogelijkheden voor de ontwikkeling van bedrijven in het buitengebied. Daarnaast werken we plannen uit voor de uitbreiding en aanleg van nieuwe bedrijventerreinen.

Beoogde resultaten

We werken verder aan de herstructurering Industriepark Zelhem

We werken verder aan de herstructurering van het Industriepark Zelhem. We verleggen de openbare weg, inclusief kabels en leidingen. De oude riolering vernieuwen we en koppelen we deels af, waardoor regenwater niet meer via de riolering wordt afgevoerd. Het openbare terrein vergroten we aanzienlijk met brede groenstroken met bomen en begroeiing. De nieuwe bedrijfskavel(s) verkopen we aan een bedrijf dat past binnen het omgevingsplan en de kaders van ons economisch beleid.

We realiseren een plan van aanpak voor de herstructurering van bedrijvenpark 't Werkveld in Vorden

We stellen een plan van aanpak op voor de herstructurering van bedrijvenpark 't Werkveld. We onderzoeken daarbij het draagvlak en de kansen om het westelijke en zuidelijke deel van dit bedrijvenpark toekomstbestendig te maken. Halverwege 2025 hebben we daarin meer inzicht. Het plan van aanpak vertalen we naar een projectplan. In dat projectplan formuleren we de doelen, kaders, middelen en het te volgen proces.

We onderzoeken de haalbaarheid van drie voorkeurslocaties voor nieuwe bedrijvenparken

We onderzoeken drie mogelijke werklocaties: Steenderen, Hengelo en Zelhem. We brengen enkele technische en inhoudelijke thema's in kaart en beoordelen de financiële mogelijkheden. We betrekken eigenaren, omwonenden en diverse andere belanghebbenden bij dit proces. Waar mogelijk starten we met de uitwerking van de plannen voor nieuwe bedrijvenparken.

We bieden bedrijven ruimte in Vrijkomende Agrarische Bebouwing (VAB)

Kleinschalige vestiging van bedrijven op VAB-locaties kan de ruimtelijke kwaliteit en leefbaarheid van het buitengebied versterken. Dit willen we mogelijk maken als deze bedrijvigheid past bij het karakter van het buitengebied. Met een kansenkaart geven we aan welke locaties en gebieden in aanmerking komen voor het vestigen van niet-agrarische

bedrijvigheid in VAB's en welke voorwaarden daarbij gelden. We stemmen dit af met de provincie, de agrarische sector en omwonende(n) bedrijven.

We stimuleren ondernemers en bedrijven om te innoveren en actief bij te dragen aan de economie van Bronckhorst

Met ondernemers en vertegenwoordigende organisaties spreken we voortdurend om een gezond en innovatief ondernemersklimaat te stimuleren, de economie verder te verduurzamen en de werkgelegenheid te bevorderen. We spelen in op ontwikkelingen, leggen verbindingen met andere partijen en maken afspraken over de inzet van middelen, zoals ondernemersfondsen. Ook reiken we elke twee jaar ondernemersprijzen uit om het ondernemerschap te waarderen.

We maken de winkelgebieden van Hengelo en Zelhem aantrekkelijker en toekomstbestendig

Op basis van de actuele visie voor het centrum van Hengelo stellen we een winkelcontour op. Daarmee maken we aan ondernemers en initiatiefnemers duidelijk waar we welke functies de ruimte geven of functieverandering mogelijk is. Voor Zelhem houden we vast aan de eerder vastgestelde contour. Voor Hengelo en Zelhem werken we samen met ondernemers en bewoners aan het instellen van een blauwe parkeerzone. Dit zorgt voor een duidelijke afbakening van kort en lang parkeren en daarmee voor voldoende parkeerruimte voor bezoekers van het winkelgebied.

We voeren de visie toerisme en recreatie uit

De toeristische sector is een sector van formaat en groeit nog steeds. De bestedingen in de sector stijgen en de waardering van de bezoeker voor ons gebied is groot. Ook onze eigen inwoners zijn positief over de ontwikkeling van de sector voor hun eigen leefomgeving. We ondersteunen de toeristische-recreatieve sector en jagen de kwalitatieve doorontwikkeling van de sector aan. Dit doen we om de lokale economie te versterken en de leefbaarheid en het voorzieningenniveau in onze dorpen en kernen te vergroten.

Beoogde resultaten

We versterken de lokale economie en leefbaarheid met de uitvoer van de campagne Tot Slot! In Bronckhorst

In samenwerking met de toeristisch marketing coördinator en Mothership ontwikkelen we producten en evenementen voor de campagne Tot Slot! In Bronckhorst. We verkennen verschillende projecten, zoals Modern Schatgraven en de mogelijkheden voor een Landmark. We faciliteren de organisatoren uit de toeristische sector die de uitvoering van Rolling Tweed stapsgewijs van ons overnemen. We ondersteunen initiatieven vanuit de toeristische sector en de kasteel- en landgoedeigenaren zowel met budget als capaciteit, om kastelen en landgoederen nog toegankelijker te maken.

We versterken onze lokale economie door onze recreatieve basis op orde te houden en doen onderzoek naar ons toeristisch profiel

We zorgen ervoor dat onze recreatieve basis op orde blijft en verder ontwikkelt. We starten met een data onderzoek naar het toeristisch profiel wat bij onze gemeente past en ondersteunen initiatieven die een versterking zijn voor de toeristisch-recreatieve voorziening. Denk bijvoorbeeld aan de ontwikkeling van het stationsgebouw in Vorden tot een toeristische en culturele toegangspoort van Bronckhorst én de Achterhoek. Om het toeristisch-recreatieve product beter te promoten leggen we de nadruk op marketing en promotie, productontwikkeling en de doorontwikkeling van de informatievoorziening. We voeren met de Achterhoekse gemeenten en Achterhoek Toerisme onze nieuwe

Vrijtijdsagenda Achterhoek uit. We werken aan overstijgende acties die bijdragen aan de algehele kwaliteit van de sector, zoals de balans tussen natuurbehoud en recreatie, toegankelijkheid en informatievoorziening. Ook werken we aan de vitaliteit en duurzaamheid van de sector en zetten we in op de versterking van het onderscheidend vermogen van de Achterhoek.

We kijken breder naar hoe we ons inzetten voor toerisme

Een deel van de toeristische budgetten zetten we anders in. Immers draagt bijvoorbeeld het onderhoud van onze buitenruimte ook bij aan de toeristische beleving. We scherpen daarom de uitvoering van de uitrol van de campagne Tot Slot! In Bronckhorst aan. Zoals u al las, bieden we passend ondersteuning voor initiatieven uit de sector die direct aansluiten bij het profiel van ons of die rechtstreeks bijdragen aan de kwalitatieve doorontwikkeling van de sector.

We vieren 80 jaar bevrijding

We vieren het feit dat Nederland 80 jaar geleden bevrijd is. Deze gebeurtenis zou bij 75 jaar bevrijding in 2020 zowel landelijk als provinciaal groots opgepakt worden, maar is door de coronapandemie grotendeels niet doorgegaan.

Beoogd resultaat

We vieren 80 jaar bevrijding en besteden extra aandacht aan de 4 en 5 mei vieringen

We ondersteunen lokale activiteiten in de dorpen. Hiervoor stellen we een budget beschikbaar van € 10.000. We pakken dit samen met de lokale comités op en informeren hen over de mogelijkheden (o.a. provinciale subsidie).

INDICATOREN EN RISICO'S

Lokale indicatoren

Thema economie

Effectindicator	Bron	Nul-meting	Jaar nul-meting	Doel 2023	Realisatie 2023	Doel 2024	Doel 2025	Doel 2026
Toename bedrijfsareaal (in hectare) op herontwikkelde bestaande bedrijventerreinen <i>Waarde is een toename ten opzichte van het voorgaande jaar</i>	IBIS	*	2020	+1 ha	0	+0,5 ha	+1 ha	+1,2 ha
Aantal hectare aan nieuw gerealiseerd bedrijfsareaal of toename verwacht bedrijfsareaal dat in procedure is gebracht <i>Waarde is een toename ten opzichte van het voorgaande jaar</i>	IBIS	*	2020	+2 ha	0	+2 ha		+1 ha
Aantal nieuw gevestigde bedrijven op nieuw of herontwikkelde locaties (vab's) in het buitengebied. <i>Waarde is een toename ten opzichte van het voorgaande jaar</i>	IBIS	*	2020	+1	0	+1	+1	+1

Thema bevorderen ondernemerschap

Effectindicator	Bron	Nulmeting	Jaar nulmeting	Realisatie 2021	Doel 2022	Realisatie 2023	Doel 2024	Doel 2026
Onze dienstverlening aan onze ondernemers wordt beoordeeld met minimaal een 7	Ondernemerspanel	6,3	2021	6,3	7	Geen peiling	7	7

Thema toerisme

Effectindicator	Bron	Nulmeting	Jaar nulmeting	Doel 2022	Realisatie 2022	Doel 2024	Doel 2026
Het effect op de lokale economie wordt gemeten aan de hand van de groei van de bestedingen; die moet minstens net zo goed zijn als de gemiddelde ontwikkeling in de Achterhoek (Visie Toerisme & Recreatie 2020-2025)	Achterhoek Toerisme monitor*			Groei in bestedingen ≥ Achterhoek	Groei in bestedingen +65% < Achterhoek	Groei in bestedingen ≥ Achterhoek	Groei in bestedingen ≥ Achterhoek

* Op basis van de Achterhoek Toerisme monitor (tweejaarlijks) wordt regionaal bepaald wat de groei is, dit geeft input geeft voor de lokale indicator.

Verplichte landelijk vastgestelde indicatoren

Economie	Bron	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Gelderland 2023
% Functiemenging	LISA 2023	47,2%	48,1%	48,3%	54,4%
Vestigingen (van bedrijven) (aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar)	LISA 2023	185,3	192,3	197,3	166,3

Gegevens overgenomen van www.waarstaatjegemeente.nl stand d.d. 02-09-2024

Risico's

Risico-oorzaak (Als gevolg van...)	Risicogebeurtenis (bestaat de kans dat...)	Risicogevolg (met als gevolg dat...)	Netto Kans	Totaal: Netto Financieel Maximum	Impact financieel (%)	Impact (overig)
Extern - Het uitbreken van een pandemie/oorlog/natuurramp, ontstaat een economische recessie.	De aantrekkelijkheid en economische vitaliteit in de kernen wordt negatief beïnvloed door bijv. wegvallen bedrijven of leegstand in winkelgebieden. Partijen en de gemeente moeten hun prioriteiten bijstellen	Financieel - We indirect minder inkomsten genereren (bijv. OZB e.d.). Mogelijk volgen er claims van andere partijen ter compensatie; Niet financieel - Doelstellingen in gevaar komen of pas later worden bereikt. Minder economische vitaliteit kan de aantrekkelijkheid van de dorpen verminderen	10%	75	0,06%	4
Extern - Netcongestie en/of het niet tijdig behalen van geplande oplossingen door netbeheerders om netcongestie te voorkomen/verminderen	De doelstellingen voor het realiseren van werklocaties.... worden niet gehaald. Nieuwe werklocaties worden later ontwikkeld en kavels zijn later beschikbaar	Financieel - Door gemeente verworven gronden langer geen opbrengsten genereren terwijl de rentelasten blijven.; Niet financieel - Bedrijven niet kunnen uitbreiden en niet	0%	0	0,00%	4

Risico-oorzaak (Als gevolg van...)	Risicogebeurtenis (bestaat de kans dat...)	Risicogevolg (met als gevolg dat...)	Netto Kans	Totaal: Netto Financieel Maximum	Impact financieel (%)	Impact (overig)
		doorontwikkelen en verduurzamen				
Extern - Netcongestie en/of het niet tijdig behalen van geplande oplossingen door netbeheerders om netcongestie te voorkomen/ verminderen	De doelstellingen voor het herstructureren en verduurzamen van de bestaande bedrijventerreinen niet worden gehaald. Verduurzamen kan pas op een later moment	Financieel - ; Niet financieel - Werk- en leefomgeving wordt niet verbeterd en bedrijven wachten met investeren	0%	0	0,00%	4

Meer informatie over de risico's vindt u in de [paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing \(2.2.2\)](#).

Deelprogramma 3B DUURZAAMHEID

We realiseren onze doelen voor ons grondstoffenplan en maken daarbij gerichte keuzes

We stelden in ons afval- en grondstoffenplan doelen die we in 2025 realiseren. Uitgangspunt van het plan is een kostendekkende afvalstoffenheffing. We maken in 2025 andere keuzes voor onderdelen in de afvalinzameling. We stoppen met de inzameling van de Best-tas, verminderen we het aantal afvalbakken in het buitengebied en verstrekken geen hondenpoepzakjes meer. Daarnaast willen we het eigendom van de ondergrondse milieucontainers in Bronckhorst overdragen aan Circulus. Het beheer en onderhoud verricht Circulus al.

Beoogde resultaten

We maken bewuste afwegingen in het realiseren van onze doelen in het grondstoffenplan

De inzet en kosten van de BEST-tas wegen niet op tegen de voordelen. Het rendement van de BEST-tas is te laag. Er zijn andere en betere mogelijkheden om deze materialen apart te houden en in te zamelen. Inwoners weten de weg naar recyclepleinen en de kringloopbedrijven. Mensen die op dit moment gebruik maken van die afvalbakken kunnen hun afval heel goed zelf meenemen. Dit gebeurt nu al op vele plekken waar banken staan zonder afvalbak. De verantwoordelijkheid voor het opruimen van de hondenpoep ligt bij de hondenbezitters. Op verschillende plekken verstrekken we als gemeente gratis hondenpoepzakjes. We willen in de gehele gemeente één lijn trekken en verwachten dat de hondenbezitter ook zelf kan zorgen voor de hondenpoepzakjes en stoppen om die reden met het verstrekken van gratis zakjes.

We dragen de ondergrondse milieucontainers over aan Circulus

Door de ondergrondse milieucontainers in eigendom over te dragen aan Circulus ontvangen we éénmalig een vergoeding en vervallen de kapitaallasten van toekomstige uitbreidingen en vervangingen. Daar staat een vergoeding aan Circulus, leasebedrag per jaar, tegenover.

We verbeteren de kwaliteit van de grondstoffen in Plastic, Metaal en Drankkarton (PMD)

We gaan verder met het project "schone stromen" om de kwaliteit van de PMD te verbeteren.

We versnellen en schalen op om de uitstoot van CO₂ te verminderen

De energietransitie gaat om het verminderen van de uitstoot van CO₂, naar uiteindelijk nul uitstoot in 2050. We versnellen en schalen op om dit doel te halen. Hierbinnen kennen we twee hoofdoelstellingen:

1. Warmtetransitie, het verduurzamen en het stimuleren dat gebouwen aardgasvrij worden, bijvoorbeeld door isoleren. Voor de verduurzaming van de woningvoorraad werken we op gebiedsgerichte wijze samen met programma Wonen. Voor de verduurzaming van de bedrijfsgebouwen werken we samen met programma Werklocaties.

- Opwek van duurzame energie, als vervanging van het gebruik van fossiele brandstoffen. Bijvoorbeeld aardgas en aardolie. Hierbij realiseren we de opgaven die zijn afgesproken binnen de regionale Energiestrategie (RES) 1.0.

Om de twee hoofdopgaven te realiseren, stelde u als raad in 2024 de Herijkte Routekaart energieneutraal Bronckhorst 2024-2030 vast. Daarbij verdelen we onze aanpak over vijf sporen (zie ook de resultaten):

- Warmtetransitie.
- Lokaal energiesysteem, Regiorotonde.
- Grootschalige energieprojecten.
- Dorps Energie Processen (DEP).
- Randvoorwaarden.

Door gebiedsgericht te werken, nemen we de energiedoelen mee in andere opgaven, zoals wonen, kwaliteit van de leefomgeving en werklocaties. Er is één overkoepelend doel, waar alle sporen gezamenlijk naar toe werken: 55% minder CO₂ uitstoot in 2030 t.o.v. 2015. Dit is vastgelegd in het Akkoord van Groenlo en het landelijke Klimaatakkoord waar we ons aan verbonden hebben. Hieronder staan de resultaten per spoor omschreven.

Beoogde resultaten

We zetten de eerste stappen naar aardgasvrij met de warmtetransitie

We gebruiken drie natuurlijke momenten om onze inwoners te stimuleren om aan de slag te gaan met het verduurzamen en het aardgasvrij maken van gebouwen:

- huidig verwarmingssysteem gaat kapot;
- verhuizing/verkoop gebouw;
- grote verbouwing om andere reden dan verduurzaming.

In 2025 hebben we informatie en voorlichtingsmateriaal gereed om onze inwoners te helpen bij verduurzaming. Aanvullend op het werk van onze energiecoaches maken we gebruik van verduurzamingscoaches. Dit doen we om onze inwoners van extra informatie en hulp te voorzien bij het maken van keuzes om te verduurzamen. Voortdurend evalueren we het voorlichtingsmateriaal en leren van de hobbels die onze inwoners ervaren bij verduurzaming.

We maken afspraken met het Energieloket en Duurzaam Ondernemers centrum Achterhoek om vanaf 2025 hun activiteiten aan te laten sluiten bij de aanpak van de drie natuurlijke momenten. Samen met het spoor van de DEP's, werken we aan de verplichte wijkuitvoeringsplannen om buurten, kernen en gebieden klaar te maken om aardgasvrij te worden. Dit is in lijn met de uitvoeringsagenda verduurzaming woningvoorraad genoemd in deelprogramma 2A Passend wonen (2.1.2).

In 2025 starten we met het opstellen van een warmteprogramma die de huidige Transitievisie Warmte in 2026 vervangt. We maken de doelen voor de warmtetransitie concreet, zodat we voorbereid zijn op 2032. Vanaf dat jaar mogen we buurten en gebieden aanwijzen die van het gas af gaan.

We analyseren ons eigen vastgoed en maken een projectenplanning om te zorgen dat in 2030 al het gemeentelijk vastgoed verduurzaamd en van het gas af is.

We zetten de eerste stappen naar een lokaal energiesysteem, de Regiorotonde

Dit spoor koppelden we vanwege de omvang, het innovatieve karakter en de complexiteit los van de uitvoering van de Routekaart en gaat als zelfstandig project verder. We onderzoeken sinds maart 2023 de mogelijkheden om de achterblijvende transitie op het gebied van energie, water en milieu aan te pakken via het concept van de Regiorotonde.

Dit programma, dat samenwerkt met partners zoals het ministerie van Binnenlandse Zaken en ontwikkelingsmaatschappij Oost NL van Provincie Gelderland en Overijssel, richt zich op lokale uitwisseling en circulair gebruik van energie, water en nutriënten. De Regiorotonde draagt bij aan duurzame bestaanszekerheid in de regio en is een voorbeeld voor andere gebieden.

In het programma Regiorotonde behalen we of onze partners in 2025 en 2026 de volgende resultaten:

- We maken duidelijke afspraken met gebiedspartners over hun betrokkenheid bij de Regiorotonde.
- De eerste initiatieven die een bijdrage leveren aan de Regiorotonde hebben plannen gereed voor financiering van de business case en/of subsidiering.
- Er is een goed participatieproces voor het opzetten van een slimme energiegemeenschap in Steenderen en omstreken.
- Inwoners, bedrijven en instellingen sluiten de eerste contracten voor slimme energiegemeenschappen.
- Agrariërs in het gebied maken plannen voor de verduurzaming van hun bedrijf. Kansen die de Regiorotonde biedt, nemen zij daarin mee.
- Contracten met circulaire initiatieven die invulling geven aan het circulaire werklandschap die passen bij de ambitie van het Rijk tot 2050.
- Kaders voor het onderdeel water zijn met de provincie aangescherpt.

We zijn afhankelijk van externe middelen voor extra inzet wat nodig is.

We realiseren grootschalige energieprojecten

Bronckhorst draagt in 2030 bij aan de grootschalige opwek van elektriciteit (0,054 TWh) voor de invulling van de in RES 1.0 afgesproken doelstelling voor de Achterhoek. Hier komt mogelijk nog een deel bij, omdat binnen de RES Achterhoek voor 0,244 TWh nog locaties gevonden moeten worden. Ieder grootschalig opwekproject krijgt een Sociaal Buurtfonds wanneer uw raad daartoe besluit.

We realiseren Dorps Energie Processen

Om te komen tot een DEP is er een participatieproces met inwoners en ondernemers in de gemeente, rondom de warmtetransitie, opwek van energie en zaken die deelnemers zelf nog aangeven.

We beschrijven de procesaanpak die ruimte laat voor maatwerk. We structureren de opzet en aanpak van de dorpsenergieprocessen door een sjabloon te maken van het uiteindelijk op te leveren Dorps Energie Plan. We maken een digitale bibliotheek met basisinformatie voor alle deelnemers aan de DEP's. We evalueren en continueren de lopende DEP's in Keppel-Eldrik, Steenderen, Olburgen-Rha en Vorden. In 2025 starten we twee nieuwe DEP's op.

We zorgen ervoor dat, uiterlijk in 2030, iedereen in de gemeente de kans heeft om met een DEP mee te doen, op deze manier bereiden we ons voor op 2032. Vanaf dat jaar mogen we wijken aanwijzen die van het aardgas af moeten.

We stellen randvoorwaarden op

We moeten randvoorwaarden invullen om de ambities van de energietransitie te bereiken. Zo streven we bij grootschalige opwek naar lokaal eigendom. Er komt een Bronckhorster energiecoöperatie (of een andere vorm) die zorgt voor de belangenbehartiging. We onderzoeken de mogelijkheden voor een burgerberaad, voor 2030, voor de energietransitie.

Aanvullend op de Routekaart stellen we beleid vast voor participatie en lokaal eigendom bij grootschalige opwek.

We brengen vraag en aanbod van de klimaatleningen in verhouding

We hebben gezien dat we te veel geld reserveerden voor de klimaatleningen (Toekomstbestendig wonen leningen via het Energieloket en het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten (SVn)). Deze reservering stellen we bij zoals we opnamen in de perspectiefnota. We financieren minder voor bij de SVn en sparen zelf meer bij de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) waardoor we een rentevoordeel hebben.

We anticiperen op netcongestie

Met een multidisciplinair team volgen we de ontwikkelingen rond netcongestie en de gevolgen voor Bronckhorst voor zowel de korte als de lange termijn. Dit traject staat buiten de uitvoering van de Herijkte Routekaart. In 2024 brachten we de gevolgen van netcongestie in kaart. In 2025 verwachten we inzicht te krijgen in de landelijke instrumenten en oplossingsrichtingen. Waar we zelf verantwoordelijk zijn of instrumenten hebben om te sturen, pakken we actief onze rol. We ondersteunen ondernemers en inwoners maximaal om initiatieven mogelijk te maken. Door onze inspanningen:

- weten inwoners en ondernemers waar ze moeten zijn voor informatie of oplossingen rondom netcongestieproblemen;
- beperken we de ongewenste effecten van netcongestie op onze beleidsvoornemens en projecten.

Klimaatadaptatie

Het klimaat verandert. We moeten ons aanpassen. Investerings zijn nodig om de kwaliteit van onze leefomgeving te behouden. Klimaatverandering zorgt voor: vaker en meer wateroverlast, droogte, hitte en overstroming.

We stelden ons in de omgevingsvisie tot doel om in 2035 klimaatrobuust te zijn voor onze eigen gemeentelijke verantwoordelijkheden. Dit is sneller dan het nationale Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) van ons vraagt. Dat heeft als doelstelling om in 2050 klimaatrobuust te zijn.

Onze omgevingsvisie geeft ons een aantal richtingen mee die we uitwerken:

- In balans komen met het natuurlijke bodem- en watersysteem.
- Samenwerking in de regio aan:
  - de Aanpak Droogte en Wateroverlast Achterhoek (ADA);
  - het Deltaplan ruimtelijke Adaptatie (DPRA);
  - de Zoetwatervoorziening Oost Nederland (ZON).
- Wateroverlast en hittestress in buurten beperken, werken aan klimaatrobuuste buurten

Beoogde resultaten

We stellen de startnotitie vast voor het opstellen van een omgevingsprogramma voor klimaatadaptatie

Bij het vaststellen van de omgevingsvisie besloot u als raad om een omgevingsprogramma op te stellen voor de strategische opgave Energie en Klimaat. Klimaatadaptatie is daar onderdeel van. Voor het thema Energie werken we met de herijkte routekaart. We maken een startnotitie voor het opstellen van het (deel)omgevingsprogramma Klimaatadaptatie. Deze geeft in hoofdlijnen inzicht in bijvoorbeeld onze rol, verantwoordelijkheden en het proces dat nodig is om te komen tot een omgevingsprogramma. Na vaststelling van de startnotitie stellen we het omgevingsprogramma Klimaatadaptatie op.

We zetten stappen naar een klimaatrobuuste gemeente

Ondanks dat we nog geen omgevingsprogramma hebben, werken we aan klimaatadaptatie. We geven uitvoering aan het watertakenplan (WTPO) en het uitvoeringsprogramma Riolering en Wegen. Daarnaast beschikken we over een hitteplan en over de hemelwaterverordening. Beschikbare informatie over opgaven en knelpunten is zichtbaar in de online openbare klimaatatlas die gebaseerd is op klimaatscenario's van het KNMI uit 2013. We hebben aandacht voor klimaatverandering bij het verduurzamen van woonwijken en bij locatiekeuzes en de ontwerpen van woningbouwlocaties en bedrijventerreinen. We vervangen verouderde beplanting door nieuwe beplanting die beter bestand is tegen droogte en wateroverlast. Deze vakken verdiepen we ook, als dat kan, zodat water beter opgevangen kan worden. We stimuleren inwoners en instellingen om klimaatbestendig te worden, door verder in te zetten op bewustwording en het bieden van handelingsperspectief door gerichte informatieverstrekking.

We werken samen in de regio aan water- en klimaatopgaven

In het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie werken gemeenten, waterschappen, provincies en het Rijk samen aan maatregelen die ervoor moeten zorgen dat Nederland in 2050 waterrobuust en klimaatbestendig is ingericht. Dat doen ze in 45 werkregio's. Het Samenwerkingsverband regio Achterhoek+ is zo'n werkregio. Dat is een groep van 11 gemeenten, het Waterschap Rijn en IJssel, provincie Gelderland en Vitens. In 2024 ondertekenden de vertegenwoordigers van deze organisaties de bestuurlijke visie op samenwerking aan water Achterhoek+. Deze samenwerking levert kennis- en informatieproducten op die we op lokaal niveau inzetten. Gezamenlijk maken we gebruik van subsidieregelingen.

INDICATOREN EN RISICO'S

Lokale indicator

Thema duurzaamheid

Effectindicator	Bron	Nul-meting	Jaar nul-meting	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Doel 2024	Doel 2025	Doel 2026
Reductie CO2 uitstoot in Kiloton (KT)	RVO/klimaat-monitor	310 KT	2015	254 KT	Nog onbekend		245 KT	230 KT
Toename hernieuwbare energie in TeraJoule (TJ)	RVO/klimaat-monitor	149 TJ	2015	Nog onbekend	Nog onbekend		300 TJ	310 TJ
Percentage gebouweigenaren die we bereikt hebben met de ontzorgingsaanpak gebaseerd op de drie natuurlijke momenten	Eigen gegevens/ DOA/ Energieloket	nvt			Nieuw in 2025		10%	15%

Effectindicator	Bron	Nul-meting	Jaar nul-meting	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Doel 2024	Doel 2025	Doel 2026
Verduurzamen gemeentelijk vastgoed (aardgasvrij en energie wordt duurzaam opgewekt)	Eigen gegevens	Nntb		Nieuw in 2023				
Aantal kernen in de gemeente waar het DorpsEnergieProces is uitgevoerd (danwel per kern, dan wel kernen gezamenlijk)	Eigen gegevens	Nvt				8/44 kernen	12/44 kernen	20/44 kernen

* De informatie is nog niet bekend (duurt lang voordat landelijk de cijfers beschikbaar komen)

Thema grondstoffen

Effectindicator	Bron	Nul-meting	Jaar nul-meting	Doel 2021	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Doel 2025
Aantal kg restafval per inwoner	Circulus	91 kg	2015	40 kg	41 kg	35 kg	46,5 kg	35 kg
Verhouding groente, fruit en keukenafval in de restcontainer	Circulus	30%	2017	30%	33%	32%		
Percentage afvalscheiding aan de bron per inwoner	Circulus	78%	2017	75%	87%	88%	87%	75%
In te zamelen kg PMD per inwoner	Circulus	30 kg	2017	30 kg	43,1 kg	42,7 kg	39,1 kg	40
Klanttevredenheid dienstverlening afval	Circulus	7,2	2021				7,7	7,5

De uitleg over de vervallen indicator en aanpassing van de doelwaarde las u in het programma bij het gedeelte over afval.

Verplichte landelijk vastgestelde indicatoren

Volksgezondheid en milieu	Bron	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Gelderland 2022
Omvang huishoudelijk restafval (kg/inwoner)	CBS 2022	44	39	35	95
% Hernieuwbare elektriciteit	RWS 2022	15,2%	18,9%	27,5%	29,0%

Gegevens overgenomen van www.waarstaatjegemeente.nl stand d.d. 02-09-2024

Risico's

Risico-oorzaak (Als gevolg van...)	Risicogebeurtenis (bestaat de kans dat...)	Risicogevolg (met als gevolg dat...)	Netto Kans	Totaal: Netto Financieel Maximum	Impact financieel (%)	Impact (overig)
Extern - Vernietiging van de omgevingsvergunning; Niet tot stand komen van de subsidiëring via de Stimuleringsregeling Duurzame Energie; Faillissement van de coöperatie	De initiatiefnemer of energiecoöperatie de lening via het "Aanjaagfonds duurzame energieopwekking" niet meer (volledig) kan aflossen	Financieel - Er extra kosten ontstaan. Dit risicogevolg hangt af van het aantal deelnemers en de hoogte van de lening; Niet financieel - Dit kan leiden tot plaatselijke imago schade	25%	500	0,99%	0
Extern - Een mogelijke fusie van de ODA met een andere omgevingsdienst	De ODA de huurovereenkomst voor het gebruik van kantoorruimte in ons gemeentehuis opzegt	Financieel - We geen huurinkomsten meer ontvangen	50%	200	0,79%	0
Omgeving - Klimaatverandering	Er door de toename van heftige regenbuien wateroverlast ontstaat	Financieel - Er extra kosten ontstaan door extra uren brandweer/	40%	250	0,79%	3

Risico-oorzaak (Als gevolg van...)	Risicogebeurtenis (bestaat de kans dat...)	Risicogevolg (met als gevolg dat...)	Netto Kans	Totaal: Netto Financieel Maximum	Impact financieel (%)	Impact (overig)
		cluster buiten met name op die locaties waar de inrichting en riolering niet voldoet aan de risicotabel; Niet financieel - Plaatselijke imagoschade kan ontstaan indien niet adequaat wordt gereageerd				
Extern - Het door de ODA niet kunnen voldoen aan de robuustheidscriteria (vastgesteld Interbestuurlijk programma versterking VTH)	De ODA gaat fuseren met een andere omgevingsdienst	Financieel - We te maken krijgen met fusiekosten	50%	125	0,50%	0
Technisch - Stijging van de kosten van afvalverwerking en het achteruitlopen van de kwaliteit van GFT- en textielinzameling. Daling vergoeding voor inzameling PMD	De afvalinzameling niet meer kostendekkend is	Financieel - De opbrengst van de afvalstoffenheffing de kosten voor de afvalinzameling niet meer dekt; Niet financieel - Een hoger tarief voor afvalstoffenheffing kan leiden tot regionale imago schade	50%	100	0,39%	4

Meer informatie over de risico's vindt u in de [paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing \(2.2.2\)](#).

Wat mag het kosten

Programma 3 Bedrijvigheid en ontwikkeling	Rekening 2023	Begroting 2024 na wijz.	2025	2026	2027	2028
Lasten:						
3A Economie	1.840	1.446	978	967	1.017	1.403
3B Duurzaamheid	6.431	7.147	6.672	6.135	6.103	6.078
Totaal lasten:	8.271	8.593	7.650	7.102	7.121	7.481
Baten:						
3A Economie	703	417	422	422	422	422
3B Duurzaamheid	5.194	6.084	5.656	5.124	5.130	5.099
Totaal baten:	5.898	6.501	6.078	5.546	5.552	5.521
Saldo						
3A Economie	-1.137	-1.029	-556	-545	-595	-981
3B Duurzaamheid	-1.237	-1.063	-1.016	-1.011	-974	-978
Saldo totaal	-2.373	-2.093	-1.572	-1.556	-1.569	-1.960

Financiële ontwikkelingen

De verschillen tussen 2025 en 2024 (€ 521.000 voordelig) bevatten de hieronder bij tabel 'Nieuw beleid' benoemde beleidsveranderingen. Die veranderingen komen grotendeels vanuit de voorstellen in de Perspectiefnota 2025-2028 (€ 103.000 voordelig). Het resultaat van 'Realistisch begroten' bij de tabel 'Nieuw beleid' was al in 2024 aanwezig. Het

overige verschil (€ 102.000 voordelig) komt uit loon- en prijsstijgingen en vervallen resultaatbestemmingen vanuit oude jaren naar 2024.

Nieuw beleid

Omschrijving	Herkomst *	S/I	2025	2026	2027	2028
3A Iedere twee jaar prijs ondernemer van het jaar	PPN	S	20	0	20	0
3A Breder kijken naar inzet voor toerisme	PPN	S	50	50	50	50
3A Viering 80 jaar bevrijding	PPN	I	-10	0	0	0
3A Verlagen cofinanciering Leader	PPN	S	35	35	35	35
3B Stoppen met BEST-tas bij afval	PPN	S	0	0	0	0
3B Klimaatleningen vraag en aanbod in verhouding brengen	PPN	S	40	40	40	40
Realistisch begroten	PPN	S	55	55	55	55
3B Wijzigingen bijdragen gemeenschappelijke regelingen	PB	S	-32	-32	-32	-32
Totaal gewijzigd Bedrijvigheid en ontwikkeling			158	148	168	148

waarvan structureel			168	148	168	148
waarvan incidenteel			-10	0	0	0

* PPN = perspectiefnota; PB = aanvulling programmabegroting

+ = minder uitgaven; - = meer uitgaven

Investeringsplan

Omschrijving	Invest. bedrag	T.I.v voorz.	Netto invest.	Jaar	Termijn	Kapitaallasten per jaar			
						2025	2026	2027	2028

Investeringsagenda (restant beschikbaar 1-7-2024)

Projecten leefbaarheid	5.310		5.310	2027	20			40	345
Revitaliseren bedrijventerreinen	1.400		1.400	2027	20			11	91
Bedrijvigheid en ontwikkeling	6.710	0	6.710			0	0	50	436

Dekking kosten uit reserves

Voor dit programma zetten we geen reserves in.

BESTUUR

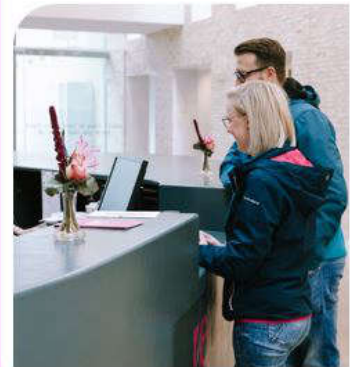

Wat willen we bereiken

WAT WILLEN WE BEREIKEN voor dit programma

- We willen samenwerking en verbinding voor een actieve samenleving (dienstbare overheid).

We dragen bij aan SDG-doelen

Door te werken aan bovenstaande doelen, dragen we bij aan verschillende SDG-doelen. Voor dit programma zijn de belangrijkste SDG-doelen waaraan we bijdragen:

SDG 16
Vrede, justitie en sterke publieke diensten

SDG 17
Partnerschap om de doelen te bereiken

Wat doen we in 2025

Deelprogramma 4A BESTUREN

We geven meer paspoorten uit

In 2014 werd de geldigheidsduur van reisdocumenten voor volwassenen verlengd van vijf naar tien jaar. Er is een nieuwe cyclus ontstaan door invoering van de langere geldigheidsduur, de komende jaren is er een piek in het aantal aanvragen. We verwachten dat volwassenen die tussen 2014 en 2018 een reisdocument aanvroegen, vanaf 2024 een nieuw document aanvragen. Deze piek duurt tot 2029.

Beoogd resultaat

We verstrekken meer paspoorten

De nieuwe geldigheidsduur van reisdocumenten heeft als gevolg dat we tot 2029 relatief meer reisdocumenten verstrekken en daarmee meer leges binnenkrijgen. We maken ook meer kosten. Per saldo heeft het een positief financieel effect.

We zorgen voor passende inrichting van stembureaus

We verhoogden sinds de Coronaperiode het aantal leden per stembureau van 6 naar 8 personen. We brengen bij een aantal stembureaus het aantal leden omlaag.

Beoogd resultaten

We zorgen voor een passende bezetting van de stembureaus

Na de laatste verkiezingen hielden we een evaluatie. Hieruit blijkt dat we op meerdere stembureaus aan 6 leden voldoende hebben. We verminderen op deze stembureaus het aantal leden van 8 naar 6. Op deze stembureaus zijn 's avonds wel 2 extra tellers nodig.

We optimaliseren onze dienstverlening

We herijkten onze dienstverleningsvisie in 2024. In 2025 gaan we aan de slag met de projecten uit de dienstverleningsvisie. De visie baseerden we op het coalitieprogramma 'Bouwen aan een dienstbaar, leefbaar en sociaal Bronckhorst' met als onderdeel 'Optimale dienstverlening'. De nieuwe visie is voor de periode 2025-2028. Met de financiële ontwikkelingen in ons achterhoofd maken we keuzes binnen deze dienstverleningsvisie over de duur en volgorde van de projecten om zo efficiënt, sober en effectief mogelijk te werken. Een deel van het budget leveren we in (€ 20.000).

Beoogde resultaten

We zorgen dat iedereen kan meedoen

We streven naast goede dienstverlening ook naar een optimaal dienstbare overheid. We kijken daarbij naar het 'doenvermogen' van onze inwoners. We bedoelen daarmee het vermogen om in actie te komen en vol te houden, ook bij tegenslagen. We ondersteunen inwoners die door welke oorzaken dan ook, daarin belemmerd zijn.

We doen wat we zeggen en we zeggen wat we doen

We zetten in op transparante en proactieve communicatie zoals beschreven in de paragraaf bedrijfsvoering (2.2.5). Onze inwoners kunnen er op rekenen dat we duidelijk zijn in wat we zeggen en doen.

We maken helder wat we verwachten van de inwoner

Doordat we vooraf helder zijn in wat wij (kunnen) doen, wat de kaders en wetten zijn, maar ook wat we verwachten van onze inwoner of stakeholder, is een inwoner beter in de

gelegenheid om te voldoen aan de voorwaarden die bij sommige dienstverlening van hen wordt verlangd. Zoals bijvoorbeeld het tijdig aanleveren van informatie.

De aandacht voor bestuurlijke weerbaarheid neemt toe

Bestuurlijke weerbaarheid gaat over de capaciteit van onze gemeente om effectief te functioneren ondanks bedreigingen, intimidatie en ondermijnende invloeden. Het doel van de bestuurlijke weerbaarheid is om een betrouwbaar en toegankelijk openbaar bestuur te blijven waar ambtenaren en politieke ambtsdragers hun werk veilig kunnen doen.

Beoogd resultaat

We willen het belang van bestuurlijke weerbaarheid meer onder de aandacht brengen
Als college willen we het belang van bestuurlijke weerbaarheid meer onder de aandacht brengen. Onder andere door beter inzicht te krijgen en bewustzijn te creëren. Daarvoor starten we in 2025 gesprekken en onderzoeken we de lokale weerbaarheid.

INDICATOREN EN RISICO'S

Lokale indicatoren

Thema dienstbare overheid

Effectindicator	Bron	Nul-meting	Jaar nul-meting	Doel 2022	Realisatie 2022	Doel 2024	Doel 2026
Gemiddelde beoordeling van de dienstverlening over de gemeente Bronckhorst	Algemene dienstverleningonderzoek	7,24	2013	7,8	7,1	7,8	7,8
Percentage respondenten die een onvoldoende geven.	Algemene dienstverleningonderzoek	11%	2013	7%	14%	7%	7%

We hebben geen lokale indicatoren vastgesteld.

Verplichte landelijk vastgestelde indicatoren

Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	Bron	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Realisatie 2024
% Demografische druk	CBS 2023	85,9%	86,4%	86,3%	86,8%

Gegevens overgenomen van www.waarstaatjegemeente.nl stand d.d. 02-09-2024

Risico's

Risico-oorzaak (Als gevolg van...)	Risicogebeurtenis (bestaat de kans dat...)	Risicogevolg (met als gevolg dat...)	Netto Kans	Totaal: Netto Financieel Maximum	Impact financieel (%)	Impact (overig)
Mens - Handelen van bestuurders	In het bestuurlijke verkeer besluiten worden genomen en afspraken gemaakt die niet passen binnen de beleidskaders of financiële kaders van de raad. Nieuw beleid wordt uitgevoerd zonder dat hier de zekerheid van middelen voor is (In het bijzonder in tijden van schaarste)	Financieel - Financieel nadeel voor de gemeente ontstaat; Niet financieel - Imagoschade tot op regionaal niveau mogelijk is	40%	500	1,59%	3

Risico-oorzaak (Als gevolg van...)	Risicogebeurtenis (bestaat de kans dat...)	Risicogevolg (met als gevolg dat...)	Netto Kans	Totaal: Netto Financieel Maximum	Impact financieel (%)	Impact (overig)
Mens - Vertrek wethouder; Mens - Onvrijwillig vertrek wethouder	De voorziening voor wachtgeld niet toereikend is	Financieel - (Langdurige) wachtgeldverplichtingen uitbetaald moeten worden; Voorziening moet worden aangevuld uit andere middelen; Niet financieel - Naast een aanvulling van de voorziening uit andere middelen dit tot imagoschade leidt	10%	1.000	0,77%	4
Mens - ID Fraude	Bij transactie tussen klant en overheid de klant niet blijkt te zijn wie hij zegt dat hij is	Financieel - Er budgetoverschrijding plaatsvindt; Niet financieel - Er, in het ergste geval, sprake is van regionale impact	30%	100	0,24%	2
Omgeving - Onze uitleg "Ja, mits" aanpak	In de samenleving een "ja, mits" besluit in een bepaald gebied als een algemeen geldend besluit wordt gezien	Financieel - Extra (niet geraamde) kosten ontstaan; Niet financieel - Er plaatselijke imagoschade ontstaat	30%	100	0,24%	3
Technisch - Uitval van ICT verbindingen/oplossingen	Gemeentelijke producten niet meer op te vragen zijn via onze website en als organisatie worden wij belemmerd in de bedrijfsvoering	Financieel - Processen, indien mogelijk, handmatig moeten worden uitgevoerd en dit kan voor zowel de gemeente als de klant extra kosten met zich meebrengen; Niet financieel - Deze uitval tot regionaal gezichtsverlies kan leiden	25%	100	0,20%	4

Meer informatie over de risico's staat in de [paragraaf Weerstandsvormogen en risicobeheersing \(2.2.2\)](#).

Wat mag het kosten

Programma 4 Bestuur	Rekening 2023	Begroting 2024 na wijz.	2025	2026	2027	2028
Lasten:						
4A Besturen	3.704	4.054	4.486	4.531	4.553	4.201
Totaal lasten:	3.704	4.054	4.486	4.531	4.553	4.201
Baten:						
4A Besturen	391	352	666	774	841	362
Totaal baten:	391	352	666	774	841	362
Saldo:	-3.313	-3.701	-3.820	-3.757	-3.712	-3.839

Financiële ontwikkelingen

De verschillen tussen 2025 en 2024 (€ 119.000 voordelig) bevatten de hieronder bij tabel 'Nieuw beleid' benoemde beleidsveranderingen. Die veranderingen komen grotendeels

vanuit de voorstellen in de Perspectiefnota 2025-2028 (€ 6 voordelig). Het overige verschil (€ 125.000 nadelig) komt uit loon- en prijsstijgingen en bijdragen voor verenigingen zoals de VNG.

Nieuw beleid

Omschrijving	Herkomst *	S/I	2025	2026	2027	2028
4A Meer leges paspoorten	PPN	S	10	10	10	10
4A Minder leden per stembureau	PPN	S	2	2	2	2
4A Dienstverleningsproject verminderen	PPN	S	20	20	20	20
Realistisch begroten	PPN	S	0	0	0	0
4A Hogere opbrengst paspoorten en rijbewijzen	PB	I	26	90	127	0
4A Wijzigingen bijdragen gemeenschappelijke regelingen	PB	S	-52	-52	-52	-52
Totaal gewijzigd Bestuur			6	70	107	-20
waarvan structureel			-20	-20	-20	-20
waarvan incidenteel			26	90	127	0
* PPN = perspectiefnota; PB = aanvulling programmabegroting						

+ = minder uitgaven; - = meer uitgaven

Investeringsplan

Voor dit programma zijn geen nieuwe investeringen benoemd.

Dekking kosten uit reserves

Voor dit programma zetten we geen reserves in.

2.2. Paragrafen

2.2.1. Lokale heffingen

Inleiding

Lokale heffingen zijn belastingen die wij innen om geld te krijgen voor het uitvoeren van gemeentelijke taken. Deze heffingen zijn een belangrijke bron van inkomsten naast de Algemene uitkering van het Rijk.

We heffen gebonden en ongebonden belastingen

De lokale heffingen bestaan uit gemeentelijke belastingen, rechten en leges. Gemeentelijke belastingen onderscheiden we heffingen waarvan de besteding ongebonden dan wel gebonden is. De lokale lasten worden vooral door inwoners maar ook door bedrijven opgebracht. De invoering, wijziging of intrekking van een lokale heffing vindt plaats door de gemeenteraad een verordening te laten vaststellen.

Lokale heffingen verdelen we onder in verschillende categorieën:

1. Ongebonden lokale heffingen: Dit zijn bijvoorbeeld de onroerendezaakbelasting (OZB) en de forensenbelasting. Ze worden beschouwd als algemene dekkingsmiddelen, omdat er geen specifieke tegenprestatie tegenover staat. De besteding van deze heffingen is niet gebonden aan een specifieke taak.
2. Gebonden heffingen: Dit zijn bijvoorbeeld de afvalstoffen- en rioolheffing. Deze heffingen worden toegewezen aan specifieke programma's en mogen niet worden beschouwd als algemene dekkingsmiddelen. Het uitgangspunt is dat ze maximaal kostendekkend zijn. Er staat een duidelijke tegenprestatie tegenover.
3. Rechten en leges: Dit zijn vergoedingen voor diensten die Bronckhorst verleent. De kosten van gemeentelijke dienstverlening worden berekenen we in deze rechten en retributies door. Ons beleid is gericht op een eerlijke verdeling van deze kosten.

De volgende geraamde inkomsten uit heffingen staan in deze begroting

Heffing	Begroot 2023	Werkelijk 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Ongebonden heffingen	8.976	9.017	9.432	10.323
<i>Onroerendezaakbelastingen eigenaren woningen</i>	5.838	5.805	6.175	6.785
<i>Onroerendezaakbelastingen eigenaren niet-woningen</i>	1.617	1.667	1.660	1.820
<i>Onroerendezaakbelastingen gebruikers niet-woningen</i>	988	1.012	1.063	1.164
Onroerendezaakbelastingen totaal	8.444	8.484	8.898	9.769
Forensenbelasting	67	64	69	72
Toeristenbelasting	340	329	340	342
Reclamebelasting	125	140	125	140
Gebonden heffingen	10.277	10.103	10.871	11.146
Afvalstoffenheffing	3.680	3.602	3.977	4.061
Begraafrechten	163	150	173	161
<i>Rioolheffing woningen</i>	4.225	4.176	4.383	4.021
<i>Rioolheffing niet-woningen</i>	459	423	496	440
Rioolheffing totaal	4.684	4.599	4.879	4.461
<i>Leges hoofdstuk 1: Burgerzaken</i>	358	358	348	678
<i>Leges hoofdstuk 2: Omgevingsvergunning</i>	1.393	1.393	1.487	1.714
<i>Leges hoofdstuk 3: Overig</i>	0	2	7	72
Leges totaal	1.751	1.753	1.842	2.464
Totaal heffing	19.253	19.121	20.303	21.469

Over ons beleid lokale heffingen

De invoering, wijziging of intrekking van lokale heffingen regelen we via de jaarlijks vast te stellen verordeningen. Tijdens de begrotingsvergadering legt u als raad daarvoor het beleid (in de programmabegroting) en de tarieven vast. Dit doen we altijd in november. Het Gemeentelijk Belastingkantoor Twente (GBTwente) is verantwoordelijk voor de taxatie, heffing, aanslagoplegging en invordering van de gemeentelijke belastingen, evenals de beoordeling van kwijtscheldingsverzoeken.

We hebben vaste beleidskaders

Ons beleid over lokale belastingen en kwijtschelding is gebaseerd op landelijke wet- en regelgeving en staat beschreven in onze belastingverordeningen en beleidsregels. We indexeren de opbrengsten (zie bijlage 4.3 bij deze begroting); voor 2025 is de indexatie vastgesteld op 2,3%. De kosten van onze dienstverlening verwerken we in de tarieven volgens de regels in de 'Financiële verordening Bronckhorst'. Bij de gebonden heffingen nemen we daarvoor een opslagpercentage van 69% op de ingezette arbeidsuren voor ondersteunende diensten (overhead).

Overzicht op hoofdlijnen van diverse heffingen

Als gemeente zijn we beperkt in de soorten belastingen die we mogen heffen. Naast belastingen, heffen we rechten en leges voor individuele dienstverlening aan burgers. De tarieven van deze rechten en leges stellen we zo vast dat de opbrengsten en de kosten voor het verlenen van de diensten niet overschrijden. De gemeente is vrij in de besteding van de opbrengst van de ongebonden heffingen (algemene belastingen).

We heffen de volgende gemeentelijke belastingen:

Soorten heffingen Bronckhorst

Ongebonden belastingen	Gebonden belastingen
Forensenbelasting (art. 223 Gemeentewet)	Afvalstoffenheffing (art. 15:33 Wet milieubeheer)
Onroerendezaakbelastingen (art. 220 t/m 220i Gemeentewet)	Begraafrechten (art. 229 Gemeentewet)
Reclamebelasting (art. 227 Gemeentewet)	Rioolheffing (art. 228a Gemeentewet)
Toeristenbelasting (art. 224 Gemeentewet)	Leges en rechten (art. 229 Gemeentewet)

Over de ongebonden heffingen

De ongebonden heffingen zijn:

- forensenbelasting;
- onroerendezaakbelastingen;
- reclamebelasting;
- toeristenbelasting.

Forensenbelasting

Deze belasting is bedoeld om mensen die veel in een gemeente verblijven, maar geen ingezetenen zijn van die gemeente, te laten bijdragen aan de kosten van voorzieningen. Dit gebeurt door hen te laten betalen voor de faciliteiten die ze gebruiken. We heffen de belasting alleen van mensen die meer dan 90 dagen een gemeubileerde woning tot hun beschikking hebben.

We zorgen dat de opbrengst niet afhankelijk wordt van de ontwikkeling van de WOZ-waarden

In het verleden was het tarief afhankelijk van de waarde van de woning in het economisch verkeer zoals die geldt voor de OZB. Het tarief werd vermenigvuldigd met de tariefmutatie (inflatiepercentage) maar vervolgens deelden we het door de waarde mutatie. Als je het tarief gaat delen door een stijgende waarde mutatie, worden de tarieven lager. Nu passen we de indexering toe op het tarief en de waarde mutatie op de waardeklassen. Hierdoor blijven de waardeklassen niet meer gelijk, maar worden deze aangepast gelet op de gemiddelde waarde mutatie.

Onroerendezaakbelastingen (OZB)

Eigenaren van woningen en van niet-woningen betalen eigenarenbelasting. Voor een niet-woning (bedrijf) betaalt de gebruiker van een pand de gebruikersbelasting van de OZB. De OZB in 2025 wordt berekend op basis van de WOZ-waarde van de onroerende zaak per 1 januari 2023. Deze WOZ-waarde wordt voor ons jaarlijks vastgesteld door GBTwente. Het tarief van de OZB drukken we uit als een percentage van de WOZ-waarde. Voor verschillende groepen belastingplichtigen (eigenaren van woningen en eigenaren en gebruikers van niet-woningen) stellen we een afzonderlijk tarief vast. De hoogte van het tarief leidt tot de opbrengst die in de begroting is vastgesteld. Hiervoor stellen we eerst de OZB-opbrengst per belastingplichtige groep vast. GBTwente bepaalt de totale WOZ-waarde van de belastingplichtige groep via taxaties. Met de WOZ-waarden en de totale OZB-opbrengst per groep berekent GBTwente vervolgens het OZB-tarief.

We hebben alleen invloed op de geraamde OZB-opbrengst

Het OZB-tarief wordt voornamelijk beïnvloed door de ontwikkeling van de vastgoedmarkt, met name de WOZ-waarden. Als de gemiddelde waarde op de vastgoedmarkt stijgt, verlagen we het OZB-tarief om te voorkomen dat de OZB-opbrengst evenredig mee stijgt. Omgekeerd geldt hetzelfde: als de gemiddelde waarde daalt, verhogen we het OZB-tarief om te voorkomen dat de OZB-opbrengst daalt. Voor de gemiddelde eigenaar en gebruiker leidt deze aanpassing niet tot wijziging van de hoogte van de OZB-heffing, omdat een gemiddeld vastgoedobject de ontwikkelingen op de vastgoedmarkt volgt.

De OZB is een tijdstipbelasting

Voor het bepalen van de belastingplicht geldt de situatie per 1 januari van het belastingjaar. Als iemand bijvoorbeeld in de loop van het jaar zijn huis verkoopt, wordt deze verandering meegenomen in het volgende belastingjaar. Belastingplichtig zijn eigenaren van woningen en eigenaren en gebruikers van niet-woningen

We volgen de ontwikkeling van de WOZ-waarden

In de begroting houden we de waardeontwikkeling van objecten bij voor de drie groepen die OZB betalen. De WOZ-waarden volgen de verkoopprijzen en ontwikkelen zich als volgt:

Ontwikkeling WOZ-waarden	Rekening 2022	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
WOZ-waarde bij begroting (meicirculaire)				
Eigenaren woningen	4.666.330	6.666.500	6.666.931	6.762.000
Eigenaren niet-woningen	787.111	818.000	805.639	807.500
Gebruikers niet-woningen	661.405	658.500	667.938	669.500
Aantal WOZ-objecten (CBS)	19.253	18.953	18.942	18.942
Gemiddelde waarde per object (woning en niet-woning)	283	395	394	400
Aantal objecten woningen	16.213	16.452	16.380	16.465
Gemiddelde waarde per woning	288	405	407	411
Aantal objecten niet woningen	4.264	4.464	4.337	4.452
Gemiddelde waarde per niet-woning incl. gebruiker	185	183	186	181
Gemiddelde waarde per woning (CBS)	349	419	onbekend	onbekend

Ook bij niet-woningen werken we met m² oppervlakte als parameter

Vanaf 2022 gebruiken we voor woningen de oppervlakte als parameter (m²) in plaats van de inhoudsmaat (m³). Vanaf 2025 geldt dit ook voor bedrijfspwoningen. We verwachten geen bezwaren, gezien de ervaringen met de vorige conversie voor eigenaren van woningen.

De kosten voor no cure, no pay-bedrijven worden lager

Vanaf 2024 zijn er wijzigingen in de wetgeving met betrekking tot no cure, no pay-bedrijven (ncnp-bedrijven). Zij helpen belastingplichtigen bij het indienen van bezwaar tegen de WOZ-waarde. De belangrijkste wijzigingen:

1. De bedrijven ontvangen de vergoedingen via hun opdrachtgever (de belastingplichtige)
2. De vergoedingen, die ncnp-bedrijven ontvangen voor hun diensten, zijn verlaagd.

We communiceren dat belastingplichtigen zelf bezwaar kunnen indienen bij GBTwente. Doel is om de kosten te beheersen en belastingplichtigen aan te moedigen om actiever betrokken te zijn bij het bezwaarproces.

We verhogen de ozb-opbrengst met € 526.000 en verlagen tegelijkertijd de opbrengst voor rioolheffing

In de Perspectiefnota 2025-2028 hebben we vastgelegd dat we de opbrengst van de onroerendezaakbelasting (ozb) met € 526.000 verhogen. Dit hebben we gedaan als tegenhanger van de verlaging van de rioolheffing (deelprogramma 2B Aantrekkelijke leefomgeving). Belangrijk is dat de woonlasten voor inwoners niet zijn gestegen. De verhoging van de ozb-opbrengst geldt zowel voor eigenaren van woningen als voor eigenaren en gebruikers van niet-woningen.

Reclamebelasting

Reclamebelasting heffen we op verzoek van ondernemers voor openbare aankondigingen die vanaf de openbare weg zichtbaar zijn. Bijvoorbeeld: gevelreclame, bestickering op ramen, posters, vlaggen, uithangborden, luifels of spandoeken. We passen de reclamebelasting toe op het industrieterrein in Zelhem en in het centrum van Vorden, Hengelo en Zelhem.

De belastingopbrengst gaat naar de stichting Ondernemersfonds van de kern of Industriekring

De belastingopbrengst, verminderd met de uitvoeringskosten van GBTwente, wordt via subsidie overgedragen aan de stichting Ondernemersfonds voor de betreffende kern waarover we de belasting heffen. Voor het industrieterrein Zelhem gaat de opbrengst

naar de stichting die het parkmanagement uitvoert. We verantwoorden deze subsidies in deelprogramma 3A Economie (2.1.3).

De gebiedsindeling in de reclameverordeningen zorgt in Hengelo voor onduidelijkheid

De reclamebelasting heffen we binnen een bepaald gebied. De wijziging van het reclameheffingsgebied in Hengelo heeft betrekking op het verwijderen van een deel van de Regelinkstraat. Hier is een bedrijf gevestigd dat niet tot de doelgroep Detailhandel behoort. Ook is het gebied aangepast omdat er enkele grotendeels woonstraten in het gebied zijn gevestigd die niet tot het winkelgebied kunnen worden gerekend. Dit is de enige aanpassing. De deelnemende ondernemers vragen niet om een wijziging in de verordening of tarieven voor 2025.

Toeristenbelasting

Deze belasting heffen we voor overnachtingen binnen de gemeente Bronckhorst door personen die geen inwoners zijn van onze gemeente. Bijvoorbeeld voor: kampeerders, pensiongasten, ligplaatsgebruikers of vakantiehuisjesbezoekers. De verhuurder mag deze belasting doorberekenen aan de overnachtende personen. Wij innen de belasting van de verhuurder.

Degene die de voorziening gebruikt, betaalt hieraan mee

De toeristenbelasting heeft dezelfde doelstelling als de forensenbelasting: mensen die voorzieningen gebruiken maar niet in onze gemeente wonen, dragen hieraan bij. In Bronckhorst wordt de opbrengst van deze belasting volledig besteed aan toerisme, als onderdeel van deelprogramma 3A Economie(2.1.3).

We passen het tarief aan voor grote groepsaccommodaties

Vanaf 2025 geldt er een aangepast tarief voor grote groepsaccommodaties met 20 bedden of meer. Dit soort accommodaties ontvangen vaak maatschappelijke groepen. Het aangepaste tarief stellen we gelijk aan 50% van het tarief voor mobiele kampeeronderkomens. Voor het jaar 2025 is het tarief voor zulke groepsaccommodaties € 0,40 per persoon per overnachting.

Over de gebonden heffingen

De gebonden heffingen zijn:

- afvalstoffenheffing;
- begraafrechten;
- rioolheffing;
- leges en rechten.

Mate van kostendekking van de gebonden belastingen

Bij elke heffing geven we in de onderstaande overzichten aan in hoeverre de kostendekking wordt bereikt. De kostendekking op begrotingsbasis mag maximaal 100% bedragen. Bij de berekening van de kostendekking mogen naast de directe kosten ook overheadkosten en BTW worden meegenomen. Voor de toerekening van de overhead volgen we de financiële verordening, waarbij we uitgaan van de begrote uren die aan de heffing worden toegerekend, vermenigvuldigd met het bij de begroting vastgestelde percentage. Voor 2025 is dat percentage 73%.

Afvalstoffenheffing

Als gemeente hebben we de verantwoordelijkheid om afvalstoffen van particuliere huishoudens in te zamelen. De kosten voor het inzamelen en verwerken van afvalstoffen

financieren we via de afvalstoffenheffing. Inwoners zijn verplicht deze heffing te betalen, zelfs als ze geen afval aanbieden voor inzameling. De heffing wordt opgelegd aan de gebruiker van een perceel waarvoor de gemeente de inzamelverplichting nakomt. De grondslag voor de berekening van de afvalstoffenheffing mogen we zelf bepalen. We hebben dan wel de verplichting om deze keuze officieel vast te leggen in de verordening. Ook in 2025 betaalt de gebruiker naast het vaste bedrag ook een variabel bedrag, afhankelijk van het aantal aanbiedingen en het type afval dat wordt aangeboden.

In deze tabel ziet u hoe we de kosten dekken:

Afvalstoffenheffing	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Lasten afval (7.3)	3.086	3.372	3.445
Baten afval (7.3)	432	304	311
Netto kosten taakveld (7.3)	2.654	3.068	3.134
<i>Toe te rekenen lasten</i>	833	909	926
Overhead (0.4)	182	192	236
Verkeer en wegen (2.1)	81	94	100
BTW	570	623	590
Totale lasten	3.488	3.977	4.061
Opbrengst heffingen	3.602	3.977	4.061
Dekkingspercentage	103%	100%	100%

Uitvoering van werkzaamheden

- De uitvoering van afvalgerelateerde werkzaamheden is verdeeld tussen twee partijen: Circulus uit Apeldoorn verzorgt de inzameling en verwerking van afval (kostenkant). GBTwente is verantwoordelijk voor de invordering van de afvalstoffenheffing (opbrengstkant).
- Onze afvalbegroting is kostendekkend. Dat betekent dat we geen winst maken op afval. De kosten in het afvalbeheer zitten vooral in het daadwerkelijk inzamelen en verwerken van bedrijfs- als huishoudelijk afval. Maar ook in het scheiden en recyclen van afval. We houden rekening met overheadkosten en BTW.
- Onze inspanningen op het gebied van afval beschrijven we in deelprogramma 3B Duurzaamheid (2.1.3). Voor afval hebben we geen nieuwe voorstellen die, bovenop de inflatie, tot hogere tarieven leiden.

Begraafrechten

Deze rechten bestaan uit een vergoeding voor het gebruik van de begraafplaatsen en een vergoeding voor diensten van de gemeente. We heffen deze kosten volgens de Verordening begraafrechten.

In deze tabel ziet u hoe we de kosten dekken:

Begraafplaatsen	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Lasten begraafplaatsen en crematoria (7.5)	523	584	512
Baten begraafplaatsen en crematoria (7.5)	393	453	476
Netto kosten taakveld (7.5)	129	131	36
<i>Toe te rekenen lasten</i>	133	145	124
Overhead (0.4)	133	145	124
Totale lasten	262	276	160
Opbrengst heffingen	150	173	161
Dekkingspercentage	57%	63%	100%

Uitvoering van werkzaamheden

- De kosten zijn voor het beheer, de uit te voeren diensten en het onderhoud van de begraafplaatsen.
- De opbrengst van begraven en begraafplaatsonderhoud dekt minimaal 50% van de jaarlijkse kosten. We houden rekening met overheadkosten en BTW.
- We kennen verschillende tarieven voor opgravingen, gebaseerd op de leeftijd van de begraven persoon en we geven de mogelijkheden aan voor diensten in het weekend.
- Begraven en gravenonderhoud vallen onder deelprogramma 2B Aantrekkelijke leefomgeving (2.1.2). Hiervoor hebben we geen nieuwe voorstellen die, bovenop de inflatie, tot hogere tarieven leiden.

Rioolheffing

De gemeente zorgt voor het afvoeren van huishoudelijk afvalwater en regenwater, en ook voor het grondwater. In de rioolheffing rekenen we de kosten door die verbonden zijn aan het in stand houden van het gemeentelijk rioleringsstelsel. Voor het berekenen van de rioolheffing volgen we het kostendekkingsplan van het 'Watertakenplan Olburgen 2023-2027' (WTPO). We hanteren één rioolheffing voor alle watertaken.

In deze tabel ziet u hoe we de kosten dekken:

Rioolheffing	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Lasten riolering (7.2)	3.411	3.825	3.382
Baten riolering (7.2)	0	0	0
Netto kosten taakveld (7.2)	3.411	3.825	3.382
<i>Toe te rekenen lasten</i>	<i>1.051</i>	<i>1.054</i>	<i>1.076</i>
Overhead (0.4)	407	416	507
Verkeer en wegen (2.1)	23	27	29
BTW	620	611	540
Totale lasten	4.462	4.879	4.458
Opbrengst heffingen woningen	4.176	4.383	4.021
Opbrengst heffingen niet-woningen	423	496	440
Opbrengst heffingen	4.599	4.879	4.461
Dekkingspercentage	103%	100%	100%

Uitvoering van werkzaamheden

- De kosten zitten vooral in het nakomen van onze gemeentelijke watertaken. We passen wegen en straten aan zodat het hemelwater, bij hevige regenval, vertraagd afvloeit. We geven bijvoorbeeld subsidie aan inwoners voor het afkoppelen van regenwater. Dit voorkomt overbelasting van de riolering.
- Onze rioleringsbegroting is kostendekkend. Dat betekent dat we geen winst maken op riolering. We houden rekening met overheadkosten en BTW.
- Onze inspanningen op het gebied van riolering beschrijven we in deelprogramma 2B Aantrekkelijke leefomgeving (2.1.2).
- In lijn met de perspectiefnota hanteren we binnen het watertakenplan een andere dotatiemethode. In deelprogramma 2B Aantrekkelijke leefomgeving (2.1.2) beschrijven we de aangepaste financieringssystematiek en afkoppelsubsidie wat leidt tot een verlaging van de rioolheffing met € 526.000 (€ 31,67 per aansluiting).
- Voor riolering hebben we verder geen nieuwe voorstellen die, bovenop de inflatie, tot hogere tarieven leiden.

Leges en rechten voor taken en diensten van de gemeente

We brengen leges en tarieven in rekening voor de taken en diensten die we uitvoeren. De opbrengsten mogen de kosten niet overschrijden. Het Rijk stelt voor sommige tarieven een maximum vast, bijvoorbeeld voor reisdocumenten en akten. Daarnaast mogen we kruissubsidiëring toepassen. Dit houdt in dat we de tarieven voor bepaalde diensten verhogen om de tarieven voor andere diensten laag te houden, zolang dit niet in strijd is met de wet.

We dekken de kosten per groep gelijksoortige producten

Dit noemen we de kostendekkendheid. De leges zijn in de tarieventabel van de legesverordening ingedeeld in drie hoofdstukken:

1. Algemene dienstverlening
2. Dienstverlening vallend onder de fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning
3. Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn

In deze paragraaf ziet u de kostendekkendheid per hoofdstuk. Bij het raadsvoorstel voor de belastingvoorstellen 2025 laten we voor de legesverordening het kostendekkingsplan per product van de Legesverordening (recht) zien.

Legesverordening	Lasten taakvelden	Overhead	Totale lasten	Heffing	Andere inkomsten	Totale baten	Kosten dekkendheid
Totaal hoofdstuk 1 Algemene dienstverlening	2.015	891	2.906	678	0	666	23%
Totaal hoofdstuk 2 Dienstverlening Omgevingswet	3.182	2.153	5.335	1.714	14	1.728	32%
Totaal hoofdstuk 3 Dienstverlening vallend onder de dienstenrichtlijn	0	0	0	72	0	0	0%
Totaal legesverordening	5.197	3.044	8.241	2.464	14	2.394	30%

Uitvoering van werkzaamheden

- We brengen leges en tarieven in rekening voor de taken en diensten die we uitvoeren. Deze leges vallen onder verschillende deelprogramma's. Zo valt hoofdstuk 1 (Burgerzaken) vooral binnen deelprogramma 4A Besturen (2.1.4), hoofdstuk 2 (Omgevingsvergunningen) onder deelprogramma 2A Passend wonen en hoofdstuk 3 (Evenementen) onder deelprogramma 2B Aantrekkelijke leefomgeving.
- Onze inspanningen op het gebied van burgerzaken en bouwvergunningen beschrijven we in de betreffende deelprogramma's. Een nieuwe ontwikkeling is de invoering van leges voor evenementen.
- In de Perspectiefnota 2025-2028 legden we vast dat we leges vragen voor evenementen. We heffen geen leges voor kleine evenementen.
- Voor de legesverordening hebben we verder geen nieuwe voorstellen die, bovenop de inflatie, tot hogere tarieven leiden.

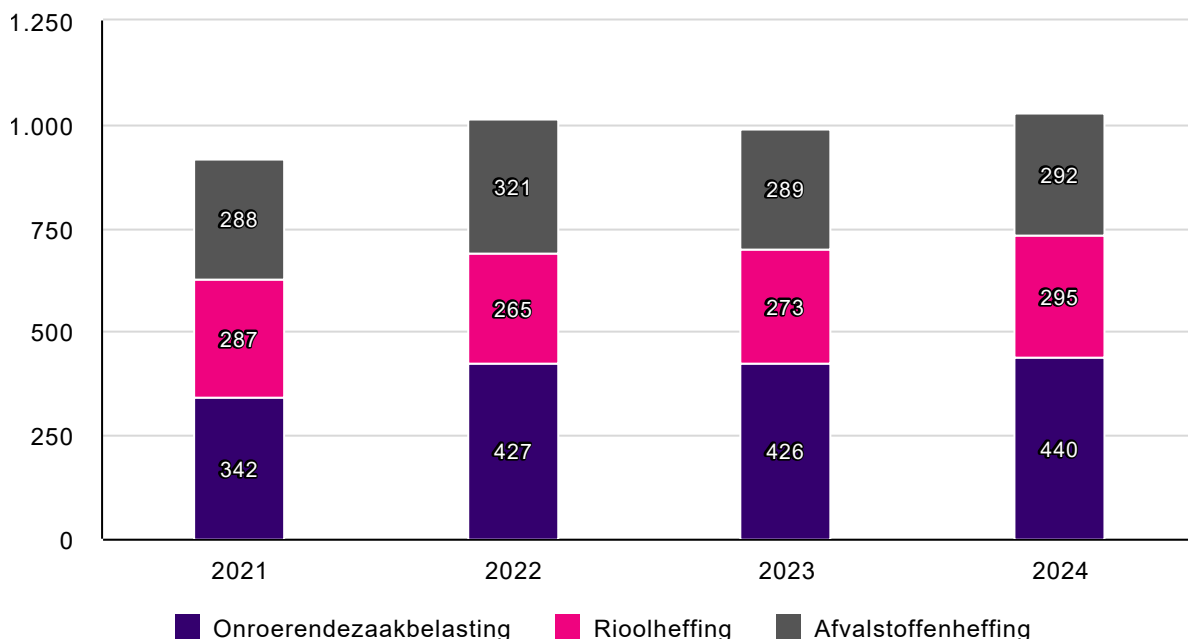
We kijken hoe hoog de belastingdruk is

Woonlasten zijn belastingen en tarieven die ieder huishouden in een gemeente jaarlijks moet betalen. Het gaat om onroerendezaakbelastingen, afvalstoffenheffing en rioolheffing. Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) publiceert jaarlijks de 'Atlas van de lokale lasten'. Daarin vind je per gemeente de verschillende onderdelen van de woonlasten met gemiddelde waarden. De informatie in de atlas is gebaseerd op gepubliceerde begrotingen.

In onderstaande grafiek staat wat de woonlasten volgens de Atlas in onze gemeente waren.

Woonlastenontwikkeling meerpersoonshuishouden

Bedragen zijn in euro's

De woonlasten 'landelijk gemiddelde voor gezin' waren achtereenvolgens € 810 (2021), € 905 (2022) en € 942 (2023). Voor 2024 en verder is dat gemiddelde nog niet bekend. Volgens onze eigen berekeningen in deze programmabegroting bedragen de woonlasten voor een gezin in Bronckhorst in 2025 gemiddeld € 1.027 (OZB € 502, afvalstoffenheffing € 255 en rioolheffing € 270). Hier zijn ook de belastingtarieven 2025 Bronckhorst op ingericht.

We volgen beleid voor kwijtschelding van belastingen

Voor kwijtschelding van belastingen passen we de landelijke regels toe. Onze eigen beleidskeuzes leggen we vast in verordeningen. Mensen die structureel een laag inkomen hebben, hoeven geen verzoek om kwijtschelding in te dienen. GBTwente scheldt deze aanslagen automatisch kwijt. Wanneer een aanvraag voor kwijtschelding wordt afgewezen, toetst GBTwente deze opnieuw basis van ons minimabeleid. Onze accountmanagers en sociaal consulenten bieden ondersteuning bij het aanvragen van kwijtscheldingen.

Hoeveel geven we uit voor kwijtschelding?

We geven kwijtschelding aan huishoudens die dat nodig hebben. Elk jaar verlenen we ongeveer 325 keer kwijtschelding. Binnen deelprogramma 1B Toegang en individuele voorzieningen (2.1.1) hebben we € 150.000 beschikbaar voor kwijtschelding volgens de rijksnormen en € 30.000 voor ons (aanvullende) minimabeleid.

2.2.2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

In deze paragraaf geven we inzicht in onze nieuwe en meest relevante risico's en de ontwikkeling van risicobeheersing.

Goed risicomangement is onmisbaar

Onder een risico verstaan we een onzekere gebeurtenis waardoor realisatie van doelen of uitvoering van kernprocessen in gevaar kan komen. In deze paragraaf geven we inzicht in onze nieuwe en meest relevante risico's en de ontwikkeling van risicobeheersing. Risicobeheersing is belangrijk omdat het helpt om mogelijke knelpunten te identificeren en aan te pakken voordat ze zich voordoen. We houden de laatste ontwikkelingen goed in beeld, lokaal en nationaal, bijvoorbeeld via het Centraal Planbureau (CPB). We weten ook of risico's zich voltrokken. We vinden het belangrijk onze risico's goed in beeld te hebben en goed te managen. De afgelopen jaren is dat belang versterkt door bijvoorbeeld de coronapandemie, oorlogen en de hoge inflatie.

De belangrijkste risico's hebben we in beeld

De risico's die we vandaag beschrijven, kunnen morgen anders zijn. Daarom actualiseren we de bestaande risico's regelmatig en registreren we nieuwe risico's op het moment dat we ze constateren. Risicomangement is een dynamisch proces. We blijven alert op de risico's die we bereid of genoodzaakt zijn om te nemen om onze (strategische) doelen te behalen. We nemen beheersmaatregelen als dat kan en als we dat nodig vinden.

Top 15 van financiële risico's

We kennen ruim 100 risico's die we beoordeelden op de impact, zowel financieel als niet-financieel. Van deze risico's zijn er 96 waarvan de impact een financieel gevolg kent. Het totaal van deze financiële risico's ligt op ruim € 33 mln. De 15 belangrijkste risico's, waar ook de impact niet-financieel kan zijn, vragen ruim 50% van onze weerstandscapaciteit (de mogelijkheden waarover we beschikken om niet-begrote kosten op te vangen). De samenstelling en de volgorde van de top 15 verandert voortdurend. De huidige top 15 beschrijven we hieronder.

We bepaalden de kans op financiële risico's op basis van een 'kans klasse-indeling'. Aan deze indeling hangt een kanspercentage. Dit percentage geeft een inschatting van de mate waarin het risico zich in een periode van 10 jaar kan openbaren. De impact, ofwel het financiële gevolg, in relatie tot de kans bepaalt de kwantitatieve beoordeling.

Financiële risico's

Nr	Risico-oorzaak (als gevolg van...)	Risicogebeurtenis (bestaat de kans dat...)	Risicogevolg (met als gevolg dat...)	Netto Kans	Totaal: Netto Financieel Maximum	Invloed
1	Extern - Netcongestie en/of het niet tijdig behalen van geplande oplossingen door netbeheerders om netcongestie te voorkomen/ verminderen	De doelstellingen voor het verduurzamen en (ver)bouwen van sporthallen niet worden gehaald en/of verkregen subsidiegelden komen te vervallen	Financieel - Wanneer de werkzaamheden niet tot uitvoering kunnen komen worden subsidievoorwaarden niet behaald.; Niet financieel - Verdere uitstel leidt tot imagoschade.	75%	2.473	14,67%

Nr	Risico-oorzaak (als gevolg van...)	Risicogebeurtenis (bestaat de kans dat...)	Risicogevolg (met als gevolg dat...)	Netto Kans	Totaal: Netto Financieel Maximum	Invloed
			Beleidsdoelstellingen "energie neutraal 2030 Bronckhorst" worden niet behaald			
2	Extern - Netcongestie en/of het niet tijdig behalen van geplande oplossingen door netbeheerders om netcongestie te voorkomen/ verminderen	Nieuwbouw onderwijshuisvesting Zelhem op nieuwe locatie netcapaciteit nodig heeft	Financieel - Kosten die worden gemaakt in de voorbereiding op nieuwbouw, kosten voor vervangende huisvesting moeten worden gemaakt; Niet financieel - De gemeente is gehouden uitvoering te geven op de wettelijke taak onderwijshuisvesting. Vertraging kan imagoschade opleveren	75%	1.900	11,22%
3	Extern - Een wijziging van de SPUK regeling stimulering Sport kan de BTW op onderhoud/ renovatie/nieuwbouw van sportaccommodaties alleen achteraf via SISA worden gedeclareerd	De SPUK regeling een budgetplafond kent en indien deze niet toereikend is kan de BTW op onderhoud/ renovatie/nieuwbouw een kostenpost worden voor de gemeente	Financieel - Het beschikbare budget voor verduurzaming/ renovatie/nieuwbouw van de gemeentelijke sportaccommodaties wordt overschreden	50%	2.500	9,82%
4	Extern - Schaarste op de arbeidsmarkt bij instellingen	Er onvoldoende menskracht beschikbaar is bij gecertificeerde instellingen. Ook bij specialistischer zorg en huishoudelijke hulp zien we dat het steeds moeilijker is om cliënten tijdig te plaatsen in de juiste zorg	Financieel - Er een begrotingstekort ontstaat.; Niet financieel - Doelstellingen niet worden gehaald	75%	1.000	5,93%
5	Technisch - Gehackt worden, fysiek toegang tot het systeem verschaffen (inbraak op systeem), gijzelsoftware plaatsen (losgeld eis)	Er zich een beveiligingslek voordoet waar misbruik van gemaakt wordt	Financieel - Er extra kosten worden gemaakt; Niet financieel - Dit doorgaans leidt tot imagoschade op landelijk niveau	25%	3.000	5,90%
6	Extern - Inflatie met als gevolg herijking plekprijzen WMO en jeugdzorg regionale inkoop	De plekprijzen hoger zijn dan de budgetten welke zijn opgenomen in de (meerjarige) begroting	Financieel - Er tekorten binnen het budget optreden	75%	750	4,44%
7	Extern - Renteverhoging op langer termijn	De financiering van 1,5% voor het aantrekken van leningen conform begrotingsuitgangspunten in werkelijkheid afwijkt	Financieel - Dit leidt tot een begrotingstekort	50%	1.000	3,97%
8	Extern - CAO onderhandelingen loonkosten HBH	De loonkosten gaan stijgen	Financieel - Er tekorten binnen het budget optreden	70%	500	2,78%
9	Omgeving - Een niet sluitende exploitatie van een zwembad	Eén of meerdere zwembaden moeten sluiten	Financieel - Er alsnog kosten voor sloop of andere kosten moeten worden gemaakt die voortvloeien uit het recht van eerste aankoop;	50%	650	2,57%

Nr	Risico-oorzaak (als gevolg van...)	Risicogebeurtenis (bestaat de kans dat...)	Risicogevolg (met als gevolg dat...)	Netto Kans	Totaal: Netto Financieel Maximum	Invloed
			Niet financieel - Er plaatselijke imagoschade optreedt			
10	Extern - Tekort aan personeel door schaarste op de arbeidsmarkt	Doelstellingen niet of niet op tijd worden bereikt	Financieel - Dit leidt tot vertraging en extra kosten voor de gemeente; Niet financieel - Imagoschade ontstaat doordat doelstellingen worden vertraagd of niet worden gehaald	50%	500	1,98%
11	Mens - Complexe problematiek.	De wachtlijsten in de zorg oplopen door stijging van het aantal jongeren met een complexe problematiek	Financieel - Er tekorten op het budget komen; Niet financieel - Dit leidt tot minder weerbare jeugd	50%	500	1,98%
12	Extern - Oorlog Oekraïne-Rusland en militair strategische ontwikkeling tegen NAVO	Zich cyberaanvallen voordoen. De voorbeelden zijn er al met DDOS aanvallen bij overheidsinstellingen en nutsbedrijven maar dat kan veranderen in echte cyberaanvallen	Financieel - Uitval communicatie/internet optreedt en er geen informatie in brede zin en geen dienstverlening (energiebedrijven, telefoon en internetproviders) is. Het opnieuw opstarten brengt veel extra kosten met zich mee; Niet financieel - Dit kan leiden tot landelijke imagoschade	25%	1.000	1,96%
13	Extern - Inflatie/prijsstijgingen	Doelstellingen niet of niet op tijd worden bereikt	Financieel - Er vertraging optreedt en dit leidt tot extra kosten voor de gemeente; Niet financieel - Imagoschade ontstaat doordat doelstellingen worden vertraagd of niet worden gehaald	50%	500	1,96%
14	Mens - Een onjuiste belastingaangifte	Naar aanleiding van controles door de belastingdienst correcties worden opgelegd vanwege onjuiste aangiften omzetbelasting en btw compensatiefonds (BCF)	Financieel - Fout wordt geëxtrapoleerd naar de totaal geclaimde btw over de nog niet afgesloten (belasting) jaren en wordt teruggevorderd verhoogd met een boete en rente	40%	500	1,59%
15	Mens - Handelen van bestuurders	In het bestuurlijke verkeer besluiten worden genomen en afspraken gemaakt die niet passen binnen de beleidskaders of financiële kaders van de raad. Nieuw beleid wordt uitgevoerd zonder dat hier de zekerheid van middelen voor is (In het bijzonder in tijden van schaarste)	Financieel - Financieel nadeel voor de gemeente ontstaat; Niet financieel - Imagoschade tot op regionaal niveau mogelijk is	40%	500	1,59%

Risico-analyse met de belangrijkste veranderingen binnen onze risico's

Het totaal aantal risico's neemt toe. Dit heeft te maken met enerzijds nieuwe risico's die erbij zijn gekomen, zoals de netcongestie. Anderzijds pasten we bij verschillende onderwerpen een splitsing toe, zoals bij OZB woningen en bij niet-woningen en klimaatverandering. We pasten voor deze begroting een aantal risico's op kans en financieel gevolg aan. We namen 16 nieuwe risico's op, 2 risico's vervielen en 1 openbaarde zich de afgelopen periode.

Financiële risico's

Nieuwe risico's in de top 15

- Netcongestie. De capaciteit van het elektriciteitsnet is onvoldoende, er bestaat een wachtlijst voor bouwstroom en aansluitingen. Dit risico treft de verschillende doelen voor wonen, zorg, verduurzamen sporthallen, onderwijshuisvesting, economie en de energietransitie. Hierdoor nemen we meerdere nieuwe risico's op en een aantal daarvan komt terug in de top 15.
- Wijziging Specifieke Uitkering (SPUK) Sport. Door een wijziging in de regeling van Sport kunnen we de btw op onderhoud, renovatie en nieuwbouw van sportaccommodaties alleen achteraf via SISA declareren. De kans bestaat dat er een budgetplafond is waardoor de regeling ontoereikend is en het een kostenpost voor ons als gemeente wordt.
- Controle aangiften omzetbelasting en BCF (btw-compensatiefonds). Dit risico was al bekend, maar we verhoogden dit risico in kans en ook schatten we het bedrag hoger in. Door groei van de begrotingsomvang, het toenemen van taken en toenemende complexiteit (o.a. actief grondbeleid, SPUK-uitkeringen, energietransitie) van de (belasting)regels neemt het risico op onjuiste verwerking van de btw en het niet opmerken van fouten toe. Als beheersmaatregel voeren we interne controles op de juiste verwerking van de btw. We corrigeren eventuele structurele en incidentele fouten.

Risico's die verdwijnen uit de top 15

- We verlagen de risico's rond inflatie omdat we enerzijds door het aantrekken van krediet het risico beperken voor de gemeentelijke sportaccommodaties en anderzijds omdat we verwachten dat het rijk een deel van de inflatie (breed) compenseert. Deze twee risico's behoren niet meer in de top 15.

Door het opnemen van nieuwe risico's vallen er twee risico's buiten de top 15. Het gaat om:

- Het ontstaan van vluchtelingenstroom vanuit regio Oekraïne (en Rusland) en de toename van asielzoekers.
- Invoering inkoop met betrekking op het sociaal domein.

Hiermee zeggen we niet dat deze risico's niet belangrijk zijn, maar deze behoren op dit moment niet tot de 15 risico's met de grootste financiële impact. De risico's blijven bij ons in beeld.

Nieuwe financiële risico's buiten de top 15

De volgende risico's nemen we nieuw op, maar vallen buiten de top 15:

- Realistisch begroten is altijd het uitgangspunt bij de gemeente Bronckhorst. Desondanks is er, door verschillende redenen, soms sprake van een ruimte in een budget. Dit kan zijn omdat projecten doorschuiven in de tijd (door problemen in capaciteit of externe factoren) of omdat de verwachting was dat meer ruimte in het budget nodig was. In de analyse bij de perspectiefnota om te komen tot een sluitende begroting, keken we daarom extra kritisch naar deze onderuitnutting en de mogelijke keuzes die we hierin kunnen maken.

Het scherper begroten vergroot het risico dat budgetten niet toereikend zijn wanneer prijzen fluctueren.

- Niet voldoen aan robuustheidscriteria van de Omgevingsdienst Achterhoek (ODA). Als de ODA niet voldoet aan de robuustheidscriteria van het Interbestuurlijk programma bestaat de kans dat de ODA moet fuseren. Dit brengt kosten met zich mee. Ook nemen we een apart risico op voor de mogelijkheid van huurderiving wanneer de ODA niet langer bij ons huurt.
- Financiering MFA Keijenborg vanuit opbrengsten. Bij besluitvorming in 2021 hielden we rekening met opbrengende vermogens ter financiering van het totale project MFA Keijenborg. Die opbrengsten halen wij mogelijk niet door stijgende bouwkosten, wat effect heeft op de haalbaarheid qua grondprijs. Ook de civieltechnische kosten nemen toe. De gronden zijn medio 2025 beschikbaar, daarna worden de financiële gevolgen concreet.

Overige ontwikkelingen

Het CPB constateert dat de economie weer groeit in 2024 en ziet dat ook in 2025. Ook de koopkracht neemt toe in 2024. Het landelijke begrotingstekort loopt de komende jaren op doordat uitgaven harder stijgen dan de inkomsten. Ondanks de stijging in koopkracht blijft vooruitkijken lastig door ontwikkelingen als de oorlog Rusland-Oekraïne en de oorlog in de Gaza. De verhoogde rijksuitgaven voor onder andere defensie leggen een weerslag op de rijksbegroting en uiteindelijk op de Algemene uitkering.

Niet-financiële risico's

Naast onze financiële risico's zien we ook risico's op het gebied van fraude, veiligheid, gezondheid en juridische aansprakelijkheid. Die risico's kunnen het realiseren van onze doelen in gevaar brengen. Deze risico's beïnvloeden ons imago negatief en veroorzaken een mogelijk verlies in vertrouwen. Van de actuele risico's kennen we er negen met alleen een niet-financiële impact.

Hieronder volgen de belangrijkste niet-financiële risico's waarbij imago-gevolgen op landelijk niveau kunnen optreden. Er zijn ten opzichte van het jaarverslag geen veranderingen.

Niet-financiële risico's

Risico-oorzaak (als gevolg van...)	Risicogebeurtenis (bestaat de kans dat...)	Risicogevolg (met als gevolg dat...)	Imago klasse
Technisch - Gehackt worden, fysiek toegang tot het systeem verschaffen (inbraak op systeem), gijzelsoftware plaatsen (losgeld eis)	Er zich een beveiligingslek voordoet waar misbruik van gemaakt wordt	Financieel - Er extra kosten worden gemaakt; Niet financieel - Dit doorgaans leidt tot imagoschade op landelijk niveau	5
Extern - Oorlog Oekraïne-Rusland en militair strategische ontwikkeling tegen NAVO	Zich cyberaanvallen voordoen. De voorbeelden zijn er al met DDOS aanvallen bij overheidsinstellingen en nutsbedrijven maar dat kan veranderen in echte cyberaanvallen	Financieel - Uitval communicatie/internet optreedt en er geen informatie in brede zin en geen dienstverlening (energiebedrijven, telefoon en internetproviders) is. Het opnieuw opstarten brengt veel extra kosten met zich mee; Niet financieel - Dit kan leiden tot landelijke imagoschade	5
Technisch - Onbedoeld verstrekken van privacygegevens	Er datalekken ontstaan door ten onrechte verstrekte persoonsgegevens	Financieel - Er claims kunnen worden ingediend of boetes volgen die leiden tot financiële schade; Niet financieel - Het openbaar worden van datalekken schadelijk kan zijn voor het imago van de organisatie op landelijk niveau	5

Risico-oorzaak (als gevolg van...)	Risicogebeurtenis (bestaat de kans dat...)	Risicogevolg (met als gevolg dat...)	Imago klasse
Extern - Verontreiniging met chemicaliën door de productie van bijvoorbeeld Crystal Meth (kwik)	Milieuschade wordt veroorzaakt en de volksgezondheid in het geding komt	Financieel - Het budget wordt overschreden. De kosten van opruiming mogelijk niet op de veroorzaker, huurder en/of eigenaar verhaald kunnen worden; Niet financieel - Er kans op landelijke aandacht in de pers ontstaat	5
Omgeving - Onvoldoende budget of onvoldoende medewerking van derden, inwoners en ondernemers	De doelstelling van de Herijkte Routekaart 'Energie neutraal Bronckhorst 2024-2030' niet wordt gehaald	Financieel - ; Niet financieel - Er reputatieschade optreedt op landelijk niveau	5

Daarnaast deden zich in het afgelopen half jaar drie belangrijke ontwikkelingen voor die van invloed zijn op onze gemeente. Deze ontwikkelingen kennen (nog) geen financiële impact, maar zijn van wezenlijk belang voor onze samenleving en gemeente en brengen risico's met zich mee.

- **Munitiedepot.** Het ministerie van Defensie wees het gebied rond de Zutphen-Emmerikseweg/Muizengatweg in Toldijk aan als zoeklocatie voor grootschalige munitieopslag. Daarmee raakt het gebied ook de gemeenschappen in Hummelo en Achter-Drempt. Dit gebied is één van de 8 locaties in Nederland die Defensie onderzoekt. Hoewel dit financieel geen impact heeft, is het een ontwikkeling met een grote impact op onze samenleving. Ondanks de nationale noodzaak, zijn we van mening dat deze locatie ongewenst is voor een grootschalige munitieopslag.
- **Opvanglocaties.** Met het voornemen tot het intrekken van de Spreidingswet door het nieuwe kabinet, verandert er niets aan de asielinstream en -opvangcrisis in Nederland. Om asielzoekers op te vangen zijn opvanglocaties nodig, ook binnen onze gemeente. Dit jaar wezen wij twee opvanglocaties aan; één in Hengelo en één in Vorden. Het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA) is verantwoordelijk voor alle voorzieningen voor bouw- en woonrijp maken en de bekostiging hiervan. Hierdoor is de financiële impact voor ons beperkt. Omdat de impact op de samenleving groot is, is het een ontwikkeling die we specifiek benoemen.
- **PFAS.** Op verschillende plekken in Nederland worden PFAS verontreinigingen aangetroffen. Ook in onze gemeente zijn in de afgelopen periode op twee locaties PFAS verontreinigingen geconstateerd. Eén locatie betreft de transformator op de grens tussen Hummelo en Langerak, hierover zijn we in gesprek met de eigenaar van de grond TenneT. De tweede locatie waar recent een PFAS verontreiniging is geconstateerd is de zwemplas bij de Betteld. Diverse bodem- en waterkwaliteitsonderzoeken zijn uitgevoerd, waarbij nauw wordt samengewerkt met de betrokken partijen (Provincie, Waterschap, GGD, ODA en de Betteld). Het onderzoek gericht op de oorzaak/bron van deze verontreiniging loopt nog. Zodra meer helder is over de oorzaak, kan ook een reële inschatting worden gemaakt van het (financiële) risico voor onze gemeente.

Openbaring van risico's

In 2024 openbaarde zich een risico dat we voorzien hadden in ons risicomanagement. We hielden rekening met het risico van het "ravijnjaar". Door het gebruik van een andere verdelingssystematiek door het Rijk vanaf 2026, extra bezuinigingen en andere prioriteiten ontstaat er een "ravijnjaar". Het begrotingsresultaat dat we verwachten voor 2026 en verder is zichtbaar in de perspectiefnota en onze programmabegroting. Daarmee is het risico al in het begrotingsbeeld verwerkt.

Inmiddels wordt er geen verdere ophoging van de opschalingskorting vanaf 2026 meer toegepast. Om gemeenten te dwingen tot robuustheid, opschaling naar 100.000 plus, boekte

het kabinet alvast een korting in op het gemeentefonds. Dit plan gaat niet door en de extra korting vanaf 2026 maakte het rijk ongedaan. Bij de verwerking van de meicirculaire 2024 is dit als een voordeel in rekening gebracht, net als het nadeel van de gewijzigde verdelingssystematiek. Dit risico is geadresseerd, het is niet meer nodig dit te volgen in ons risicomanagement.

We kennen de weerstandscapaciteit en ons weerstandsvermogen

We houden een deel van de algemene reserve voor het afdekken van onze risico's. Bovendien kunnen we de onbenutte belastingcapaciteit en de post onvoorzien inzetten.

We hebben met € 14 mln voldoende weerstandscapaciteit

Die weerstandscapaciteit bestaat uit twee delen:

1. een structureel deel: dit deel is ieder jaar opnieuw beschikbaar;
2. een incidenteel deel: dit is één keer beschikbaar.

Bepaling weerstandscapaciteit

Omschrijving (bedragen x € 1.000)		Structureel	Incidenteel	Totaal
Vrij aanwendbaar deel Algemene reserve			11.500	11.500
berekening				
Norm artikel 12 gemeente (Algemene uitkering)	12.073			
Begrote ozb-opbrengst	9.769			
Onbenutte belastingopbrengst	2.304	2.304		2.304
Post onvoorzien begroting		126		126
Totaal beschikbare weerstandscapaciteit		2.430	11.500	13.930

We nemen beheersmaatregelen

Het is van belang om passende beheersmaatregelen te nemen om onze risico's te verkleinen. Denk hierbij aan het risico om gehackt te worden. Regelmatige verschijnen er updates en softwarematige aanpassingen om te voorkomen dat dit risico zich openbaart. Helaas kunnen we hiermee nooit het risico volledig uitsluiten.

We hebben een weerstandcapaciteit nodig van 8,7 mln

Op basis van alle risico's voeren we een risicosimulatie uit. Dat doen we omdat we niet het totale risicobedrag (ruim € 33 mln) reserveren. Niet alle risico's vinden gelijktijdig plaats, ook niet in de vooraf beoordeelde mate. Uit de simulatie blijkt dat we een weerstandscapaciteit nodig hebben van ruim € 8,7 mln. Dit kunnen we met 90% zekerheid zeggen.

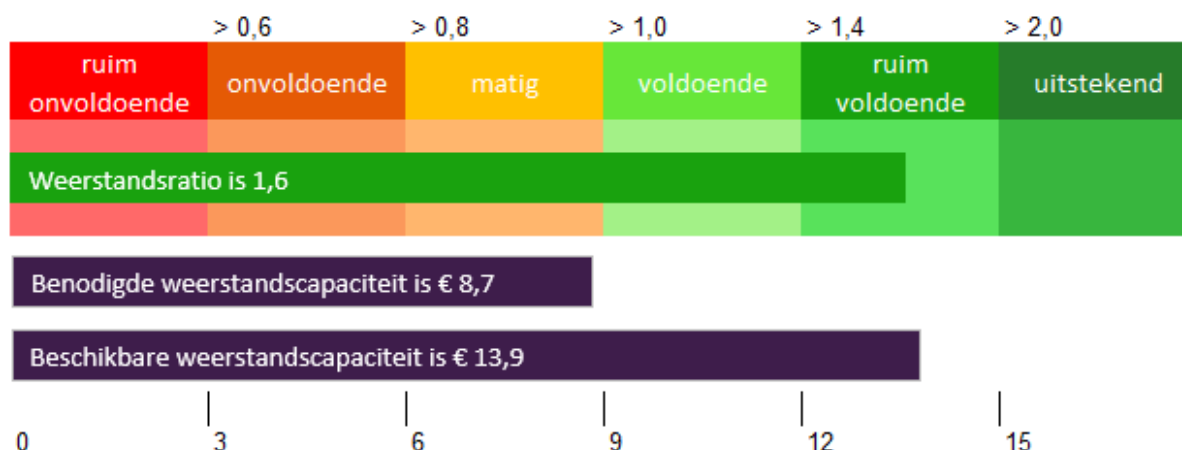
We bepalen ons weerstandsvermogen

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, leggen we een relatie tussen de financieel beoordeelde risico's (dit is het benodigde weerstandscapaciteit) en de beschikbare weerstandscapaciteit. Dit geeft het weerstandsvermogen weer. De verhouding tussen beide is het weerstandsratio. Ons weerstandsratio beoordelen we met 1,6 als ruim voldoende. Door het inzicht in de risico's actueel te houden, blijft het weerstandsratio schommelen, maar blijven de fluctuaties beperkt.

$$\frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \text{Ratio weerstandsvermogen}$$

Berekening gevraagde weerstandscapaciteit (augustus 2024)

We toetsen ons weerstandsvermogen

In onderstaande tabel werken we verschillende ratio's uit om het weerstandsvermogen te toetsen (volgens de Financiële verordening Bronckhorst). De provincie gebruikt de kengetallen in haar functie als toezichthouder. Onder de tabel met ratio's leest u wat de vijf landelijke kengetallen inhouden.

Financiële ratio's

Omschrijving	werkelijk 2023	2024	2025	2026	2027	2028
Netto schuldquote	-14,56%	16,67%	19,28%	23,38%	46,37%	42,51%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	-25,10%	5,15%	8,60%	12,45%	35,33%	31,60%
Ontwikkeling netto schuld per inwoner (in €)	493-	54	523	654	1.332	1.157
Solvabiliteitsratio	62,97%	61,49%	58,30%	55,39%	45,07%	45,78%
Structurele exploitatieruimte	1,75%	-1,01%	0,15%	-0,93%	-1,73%	-2,01%
Grondexploitatie	0,65%	0,49%	-0,18%	0,02%	0,02%	0,02%
Belastingcapaciteit	112%	105%	109%			
Onbenutte belastingcapaciteit	4,29%	3,35%	2,13%			
Saldo baten en lasten voor reserves	2,77%	-1,61%	-0,55%	-1,47%	-2,33%	-3,39%

Wat bedoelen we met 'netto schuldquote'?

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van onze schuldenlast ten opzichte van de totale baten. Het laat zien of onze gemeente investeringsruimte heeft of juist niet. Daarnaast zegt het kengetal wat over de flexibiliteit van de begroting. Hoe hoger de schuld is, hoe meer kapitaallasten er zijn (rente en aflossing) waardoor een begroting minder flexibel wordt en dus minder investeringsruimte heeft. De netto schuldquote geeft ons daarmee een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossing op de exploitatie. In de berekening wordt niet zichtbaar waarvoor we de schulden zijn aangegaan. Hier geldt: hoe lager de ratio, hoe beter. Om de vervangingsinvesteringen en de Investeringsagenda uit te voeren, trekken we vanaf 2025 leningen aan (tot circa 40 miljoen in 2028). Hierdoor stijgt de netto schuldquote. We zien in 2027 een sterke stijging omdat we in dat jaar investeringen tot aan de investeringsruimte uit de Investeringsagenda plannen.

Wat bedoelen we met 'ontwikkeling netto schuld per inwoner'?

Bij de ontwikkeling netto schuld per inwoner worden rentedragende schulden verminderd met banktegoeden uitgedrukt in een bedrag per inwoner. Het overzicht geeft een toename aan van de schuld per inwoner. Het kengetal onderschrijft de conclusie van de netto schuldquote.

Wat bedoelen we met 'netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen'?

In de berekening van de netto schuldquote is niet zichtbaar waarvoor Bronckhorst de schulden is aangegaan. Zo kan een hoge schuld worden veroorzaakt doordat we geld hebben doorgeleend. Voor Bronckhorst geldt dit vooral voor de duurzaamheidsleningen (€ 7,5 miljoen) en de lening aan Alliander voor haar investeringen voor de energietransitie en het klimaatakkoord (€ 2,4 miljoen). Om te weten of we veel geld doorlenen aan derden wordt de schuldquote exclusief de doorgeleende gelden weergegeven. Voor de netto schuldquote geldt ook hier: hoe lager het kengetal hoe beter. Ook hier is zichtbaar dat we vanaf 2027 meer schulden aangaan voor onze investeringen.

Wat bedoelen we met 'solvabiliteitsratio'?

De solvabiliteitsratio geeft de mate aan waarin de gemeentelijke bezittingen zijn betaald met eigen middelen. Anders gezegd: het aandeel van het eigen vermogen ten opzichte van het totaal vermogen. Hoe hoger de verhouding vermogen, hoe financieel gezonder de gemeente. Om de Investeringsagenda uit te voeren, gaan we leningen aantrekken en neemt ons bezit toe. Hierdoor stijgt het totale vermogen. Voor de investeringen zetten we gedeeltelijk onze reserves in. Hierdoor daalt het eigen vermogen. Door de gewijzigde verhouding eigen vermogen en totaal vermogen, neemt de solvabiliteitsratio af.

Wat bedoelen we met 'structurele exploitatieruimte'?

De structurele exploitatieruimte geeft aan hoe groot de (vrije) begrotingsruimte binnen de vastgestelde begroting is. Het kengetal geeft aan of we in staat zijn om tegenvallers langdurig op te vangen dan wel of er nog ruimte is voor nieuw beleid. Schommelt de waarde rond de nul? Dan is de ruimte binnen de begroting vrijwel volledig ingevuld. Zichtbaar is dat er in 2025 nog sprake is van geringe begrotingsruimte en dat vanaf 2026 er geen ruimte is. Dan komen de effecten van de wijziging van de financiering door het Rijk naar voren.

Wat bedoelen we met 'grondexploitatie'?

Het financiële kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (boekwaarde) is ten opzichte van de jaarlijkse totale gemeentelijke baten. De huidige waarde laat zien dat we (nog) geen actieve grondexploitaties hebben.

Wat bedoelen we met 'belastingcapaciteit' en 'onbenutte belastingcapaciteit'?

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe onze belastingdruk zich verhoudt tot het landelijk gemiddelde. De onroerendezaakbelasting, de rioolheffing en de afvalstoffenheffing bepalen hoe hoog de woonlasten per gemeente zijn. We vergelijken de woonlasten voor een meerpersoonshuishouden in een jaar met het landelijk gemiddelde van het vorige jaar en is uitgedrukt in een percentage daarvan. Een uitkomst hoger dan 100% betekent dat de woonlasten in Bronckhorst hoger zijn dan het gemiddelde van Nederland. Meer over woonlasten leest u in de [paragraaf Lokale heffingen \(2.2.1\)](#).

De onbenutte belastingcapaciteit geeft in een percentage van de inkomsten van de gemeente weer welke belastingomvang nog geheven kan worden tot aan de norm artikel 12 gemeenten. De omvang zelf is weergegeven in de tabel Weerstandscapaciteit.

Saldo baten en lasten voor reserves

Het saldo (baten minus lasten) wordt uitgedrukt in een percentage van de baten. Een positief percentage geeft aan dat er nog begrotingsruimte is. De hoogte van het percentage geeft de mate van ruimte weer. Bij een negatief percentage is er geen ruimte. Het percentage structurele exploitatieruimte geeft een beter beeld omdat hierbij incidentele baten en lasten zijn geëlimineerd.

2.2.3. Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

Kapitaalgoederen zijn duurzame bezittingen die we hebben om ons werk te doen, denk aan wegen, gebouwen en riolering. We onderhouden onze kapitaalgoederen op basis van beheerplannen. Het niveau van het onderhoud en de kwaliteit van de kapitaalgoederen zijn bepalend voor het voorzieningenniveau en de jaarlijkse lasten.

In deze paragraaf geven we aan of de begrotingsbudgetten voldoende zijn om het beleid en de bijbehorende taken uit te voeren. Ook geven we een indicatie van het onderhoudsniveau. U leest de risico's voor kapitaalgoederen in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing (2.2.2).

Onderhoud gebouwen

We onderhouden onze gebouwen volgens de Meerjarenonderhoudsplanning (MJOP). Deze actualiseren we iedere vier jaar. Dat doen we nu in 2027.

Wij hebben 31 gebouwen:

- Brandweergarages, bibliotheken, gymzalen, sporthallen, peuterspeelzalen, begraafplaatsopstallen, gemeentewerven en overige gebouwen maken onderdeel uit van deelprogramma 2B Aantrekkelijke leefomgeving (2.1.2).
- Woningen behoren tot deelprogramma 2A Passend wonen (2.1.2).
- Vrijgekomen accommodaties, met name voormalige schoolgebouwen, vallen onder de betreffende deelprogramma's.

Relevante ontwikkelingen

We verduurzamen de komende jaren de sporthallen van Hengelo en Vorden. Tijdens deze verduurzaming voeren we ook de uitgestelde MJOP-onderhoudswerkzaamheden uit. Na de verduurzaming en renovatie is de verwachte levensduur met 25 jaar opgerekt.

Nieuwe plannen hiervoor beschrijven we in de deelprogramma's 2B Aantrekkelijke leefomgeving (2.1.2) en 3B Duurzaamheid (2.1.3).

Financiën

We voeren het onderhoud binnen de kostenraming uit. De jaarlijkse storting in de egalisatievoorziening onderhoud gemeentelijke gebouwen en sportaccommodaties nemen we volgens de geïnventariseerde onderhoudsbehoefte in de begroting op.

Onderhoud wegen

Met ons wegbeheerssysteem volgen we de staat van al onze (verharde) wegen (876 km). Dit systeem geeft richting aan onze meerjarenonderhoudsprogramma. In totaal hebben we 3,5 mln m² aan verharding. Dit bestaat uit asfalt (499 km), betonwegen (4 km), klinkers (167 km) en zandwegen (206 km).

Stand van zaken onderhoud

Voor het onderhoud volgen we het Programma Wegenonderhoud 2020-2025. Nieuwe plannen beschrijven we in deelprogramma 2B Aantrekkelijke leefomgeving (2.1.2).

Relevante ontwikkelingen

We bekijken voor iedere situatie welk onderhoud voorrang heeft. Veiligheid staat daarbij voorop. Belangrijke doorgangswegen (routes "Werk & Transport" en "Sociaal- Economische

routes" uit onze wegennetvisie) vragen bijvoorbeeld meer onderhoud dan wegen die minder vaak gebruikt worden. Ook verrichten we klein onderhoud om vervolgschades en kapitaalvernietiging te voorkomen.

Financiën

We voeren het onderhoud binnen de budgetten uit.

Onderhoud openbaar groen en speelplaatsen

We onderhouden ons openbaar groen

Het Groenstructuurplan vormt het kader voor beleid, aanleg, beheer en onderhoud van het openbaar groen. Het groen onderhouden we op verschillende kwaliteitsniveaus. Het bomenbeleidsplan en het beheerplan landschapselementen geven ons richtlijnen voor het behoud, het beheer en het omvormen van het huidige bomenbestand. Het Biodiversiteitsplan geeft ons de uitgangspunten voor ander beheer van het groen voor meer biodiversiteit.

We onderhouden passende, aantrekkelijke speelruimte voor kinderen

Jaarlijks inspecteren we de speeltoestellen op openbare speelplekken. Kapotte onderdelen vervangen we onmiddellijk. Vrijkomende speeltoestellen van goede kwaliteit gebruiken we om speeltoestellen op andere (blijvende) speelplekken te vervangen.

Stand van zaken onderhoud

- We onderhouden onze groenvoorzieningen in overeenstemming met het Groenstructuurplan en Biodiversiteitsplan. Daarbij onderhouden we 50% in eigen beheer en 50% besteden we uit. Zowel wij als de marktpartij zetten medewerkers in met een afstand tot de arbeidsmarkt.
- We geven uitvoering aan sociaal werkgeverschap. In het groenonderhoud is veel passend werk voor deze doelgroep. Bij Bronckhorst werken op dit moment 25 medewerkers (23 fte) met een afstand tot de arbeidsmarkt. Hiervan hebben zes medewerkers een beschutte werkplek.
- Bij zowel de voorbereiding als de uitvoering werken we samen met onze inwoners. We hebben met 150 inwoners, buurten, landschapswerkgroepen en dorpsbelangenorganisaties (DBO's) onderhoudsovereenkomsten gesloten. Zij onderhouden ongeveer 3,8 hectare aan openbaar groen en landschapselementen.

Relevante ontwikkelingen

Er zijn een aantal knelpunten door natuurlijke veroudering van het groen:

- de klimaatverandering;
- het oprukken van invasieve planten en insecten die een bedreiging vormen voor de biodiversiteit, bijvoorbeeld de Japanse duizendknoop en reuzenberenklauw;
- veranderend gebruik.

Daarnaast groeit het bewustzijn en de ambities over biodiversiteit, klimaat en het belang van groen voor een gezonde en prettige leefomgeving. Het aantal groenelementen groeit door de uitbreiding van woon- en werklocaties. Ook brandstofprijzen en tekorten aan grondstoffen en personeel spelen een rol.

Financiën

We voeren het onderhoud uit met de budgetten voor het taakveld 'Openbaar groen en (openlucht)recreatie' binnen deelprogramma 2B Aantrekkelijke leefomgeving (2.1.2).

Onderhoud riool en water

We werken volgens het Watertakenplan Olburgen 2023-2027 (WTPO) en de Verordening rioolheffing Bronckhorst. In het WTPO hebben we aandacht voor afval-, regen- en grondwater. Speerpunten in het plan zijn samenwerking, afkoppelen, duurzaam en klimaatbestendig. We hebben geen open water (vijvers of sloten) in Bronckhorst waarvoor we het onderhoud doen.

Stand van zaken onderhoud

- We laten ieder jaar camera-inspecties uitvoeren van een deel van de riolering. Op basis van deze resultaten actualiseren we het uitvoeringsprogramma.
- Voor de mechanische riolering is op basis van de jaarlijkse keuring volgens de landelijke basisrichtlijn (BRL) een uitvoeringsprogramma opgesteld.
- Het WTPO bepaalt dat voor 2050 30% van het verharde oppervlak, waarvan in 2018 nog het regenwater werd geloosd op het gemengde riool, afgekoppeld wordt. Het gaat voor meer dan de helft om particulier terrein waarvoor een afkoppelsubsidie beschikbaar is.

Relevante ontwikkelingen

Watertakenplan Olburgen

Onze inzichten over klimaatverandering en de gevolgen daarvan op de inrichting van de openbare ruimte en de riolering staan in het WTPO. Met een kostendekkingsplan bepalen we de hoogte van de rioolheffing.

We treffen maatregelen aan riolering bij onacceptabele situaties

Het Systemoverzicht Stedelijk Water (SSW) geeft ons inzicht in de huidige en mogelijk toekomstige onacceptabele situaties als gevolg van hevige regenval. Deze onacceptabele situaties pakken we aan waar dat kan. Bijvoorbeeld door het afkoppelen van verharde oppervlakken, het vergroten van het riool, etc. Deze werkzaamheden stemmen we zoveel mogelijk af op andere werkzaamheden in de openbare ruimte voor openbaar groen en wegen, zoals het uitbreidingsplan in Zelhem en de reconstructie van de Zomerweg in Achter-Drempt.

We hebben een hemelwaterverordening

In januari 2023 stelde uw raad de Verordening op de afvoer van hemelwater vast. Hiermee is het voor iedereen duidelijk welke eisen er zijn over de behandeling van hemelwater. Hierdoor weten alle projectontwikkelaars, particulieren en woningbouwverenigingen waar ze aan toe zijn in Bronckhorst.

Financiën

Voor 2025 staat voor € 3,9 miljoen aan investeringen gepland. De dekking komt vanuit de rioolheffing. Het onderhoudsbedrag namen we op binnen deelprogramma 2B Aantrekkelijke leefomgeving (2.1.2).

Onderhoud afvalvoorzieningen

We werken volgens het Grondstoffenplan 2021-2025. Voor de inzameling van restafval en grondstoffen staan in iedere kern gemeentelijke ondergrondse verzamelcontainers.

Stand van zaken onderhoud

Zoals in deelprogramma 3B Duurzaamheid (2.1.3) aangegeven zijn we in onderhandeling over de overdracht van de ondergrondse milieucontainers aan Circulus. Zolang dat nog niet is gebeurd vervangen we ze volgens de vervangingsplanning.

Relevante ontwikkelingen

We investeren in schone milieuparkjes en vervangen ondergrondse restafval- en textielcontainers volgens de vervangingsplanning, zolang ze nog niet zijn overgedragen aan Circulus.

Financiën

De kapitaallasten van de vervangingsinvesteringen dekken we uit de afvalstoffenheffing.

Onderhoud begraafplaatsen

Sinds 2007 vormt het Beheerplan begraafplaatsen Gemeente Bronckhorst het kader voor het onderhoud van onze begraafplaatsen.

Stand van zaken onderhoud

We onderhouden het groen op de vijf begraafplaatsen op niveau B (basis en functioneel). De onkruidbeheersing vindt plaats op niveau A (mooi en comfortabel). Voor het onderhoud zetten wij ook mensen met afstand tot de arbeidsmarkt in. Voor zowel begravingen als asbestemmingen is voldoende capaciteit.

Relevante ontwikkelingen

We zorgen dat bij verschillende begraafplaatsen meer natuur en biodiversiteit komt. We continueren het ingezette beleid, beheer en onderhoud. We kijken waar we natuur en biodiversiteit kunnen vergroten.

Financiën

We voeren het beheer en onderhoud van de begraafplaatsen uit met de budgetten voor taakveld 'Begraafplaatsen en crematoria' binnen deelprogramma 2B Aantrekkelijke leefomgeving (2.1.2). In de paragraaf Lokale heffingen (2.2.1) gaven we aan dat het onderhoud niet kostendekkend hoeft te zijn.

Onderhoud materieel

Voertuigen, machines en gereedschap zijn nodig voor een effectieve en efficiënte uitvoering van het beheer van de openbare ruimte. Voor het vervangen van dit materieel vormen de afschrijvingstermijnen in de Financiële verordening Bronckhorst 2023 de basis.

Stand van zaken onderhoud

Het onderhoud aan het materieel voeren wij volgens de planning uit, zodat het materieel in een goede staat blijft. Voertuigen of machines blijven, als dat technisch mogelijk is, langer in gebruik dan de vervangingsplanning aangeeft.

Relevante ontwikkelingen

We vervangen in 2025 de Mecalac (graaf – laadcombinatie) en materieel voor elektrisch plantsoengereedschap. Als dat mogelijk is vervangen we deze door duurzamere versies.

Financiën

We doen voor € 441.000 aan vervangingsinvesteringen. De kapitaallasten van deze investeringen zijn opgenomen binnen deelprogramma 2B Aantrekkelijke leefomgeving (2.1.2).

Kengetallen

Volgens het BBV geven we kengetallen over het onderhoud van kapitaalgoederen. De voorgeschreven kengetallen ziet u in het volgende overzicht:

Omschrijving	Voorziening Jaarrekening 2023	Voorziening Begroting 2025	Benodigde jaarbudget	Jaarlijks gereserveerd bedrag
Onderhoud gebouwen	3.383	3.218		0
Wegen	n.v.t.	n.v.t.	6.477	6.477
Openbaar groen	n.v.t.	n.v.t.	4.238	4.238
Riolering	598	914	3.385	3.385
Afval	950	835	3.445	3.445
Begraafplaatsen	2.670	2.795	512	512
Materieel	n.v.t.	n.v.t.		0
Totalen	7.601	7.761	18.056	18.056

We kennen vier voorzieningen. Bij de voorzieningen horen plannen waaraan het jaarlijks gereserveerde bedrag gekoppeld is, het in het jaar verwachte groot onderhoud. We kennen geen bezuinigingsmaatregelen of achterstallig onderhoud.

2.2.4. Financiering

Inleiding

In deze paragraaf geven we inzicht in ons financieringsbeleid. De belangrijkste aandachtspunten zijn: ontwikkelingen in 2025, het risicobeheer van de financieringsportefeuille, de financieringsbehoefte, de rentelasten en de verdeling van deze rentelasten.

Ontwikkelingen

We hebben een gezonde financiële positie

De financiële positie van de gemeente Bronckhorst is gezond. Voor 2025 presenteren we een meer dan sluitende begroting. En 2026 is eveneens sluitend nadat we € 1 miljoen gespaard geld inzetten vanuit de Algemene reserve. Vanaf 2027 laat de begroting tekorten zien. In de inleiding schetsen we in 'Het beeld van onze financiën' het ontstaan van de inkomstendaling vanuit het gemeentefonds en de ontwikkeling van de financiële positie. De financiële ratio's in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing (2.2.2) onderschrijven dit beeld. Daar is een goede solvabiliteit te zien, maar ook het ontbreken van structurele exploitatieruimte. Het financieringsbeleid is essentieel voor een gezonde financiële positie en duurzame groei van onze gemeente. We blijven alert op veranderingen in de markt en passen ons beleid aan waar nodig.

We gebruiken de Bestemmingsreserve Kapitaallasten Investeringsagenda

De kapitaallasten uit investeringen vangen we normaliter op uit de (jaarlijkse) exploitatie. Voor de geplande investeringen in onderwijs, sport, leefbaarheid en herinrichting bedrijventerreinen is er onvoldoende ruimte om de kapitaallasten hieruit te betalen. De investeringen uit de Investeringsagenda vangen we voor 50% op uit de daarvoor gevormde bestemmingsreserve Kapitaallasten Investeringsagenda. Voor dit doel is van de € 43,9 miljoen nog € 21,8 miljoen beschikbaar. In het financiële deel van deze begroting gaan we kort in op de Investeringsagenda (3.3.3). toe.

We trekken leningen aan

We financieren onze bezittingen en leningen aan derden met zowel eigen vermogen als vreemd vermogen. Om bestaande bezittingen, uitgezette leningen en geplande investeringen uit de Investeringsagenda, vervangingsinvesteringen te financieren, hebben we tot eind 2026 rond de € 20 miljoen aanvullend aan externe leningen nodig. Wat we na 2027 nodig hebben, is afhankelijk van de invulling en uitvoering van de projecten uit de Investeringsagenda. Een compleet beeld van de ontwikkeling van onze balanspostie geven we in De balans in het kort (3.3.2).

We verstrekten leningen aan:

- Alliander voor haar investeringen in de energietransitie en het klimaatakkoord (€ 2,4 miljoen);
- het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVn) voor het beschikbaar stellen van duurzaamheidsleningen (€ 7,5 miljoen). Begin 2024 kon het Stimuleringsfonds nog voor € 3,1 miljoen aan leningen verstrekken. Een deel van deze beschikbare gelden willen we (tijdelijk) terughalen uitzetten tegen een hoger rendement.

We blijven binnen de financiële risiconormen

De Wet financiering decentrale overheden (Fido) voorziet in richtlijnen voor gemeenten en andere decentrale overheden om hun kredietwaardigheid en financiële positie op de markten te waarborgen. Hierbij spelen twee specifieke richtlijnen een rol: de renterisiconorm en de kasgeldlimiet. Het doel is om te voorkomen dat de leningportefeuille te gevoelig is voor rentefluctuaties.

Renterisiconorm

In deze programmabegroting hanteren we een renterisiconorm van € 21,8 miljoen, wat overeenkomt met 20% van het begrotingstotaal. Dit bedrag is ruim onder de norm en wordt bepaald op basis van de bestaande leningportefeuille. De lage aflossingsverplichtingen en het feit dat de opgenomen leningen een vast rentepercentage hebben voor de hele looptijd, minimaliseren ons risico op wijzigingen in rentepercentages. Kortom, het financiële beleid zorgt ervoor dat het risico op opgenomen leningen beheersbaar blijft.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet is een belangrijk instrument om het gebruik van kortetermijnfinanciering te beperken. Voor deze programmabegroting geldt een wettelijke kasgeldlimiet van € 9,3 miljoen, wat overeenkomt met 8,5% van het begrotingstotaal. Aangezien er € 9,5 miljoen aan beschikbare middelen is, kan maximaal voor € 18,7 miljoen met kortlopende leningen worden gefinancierd. Dit zorgt ervoor dat het risico op overmatig gebruik van kortetermijnleningen wordt beheerst.

Financieringsbehoefte

In de financiële begroting wordt de balansprognose (3.3.2) opgenomen. Hierin is het investeringsplan voor vervangingen en de Investeringsagenda verwerkt en het gebruik van reserves en voorzieningen. De investeringen voor de Investeringsagenda, gericht op onderwijs, sport, leefbaarheid en herinrichting van bedrijventerreinen, leiden tot een financieringsbehoefte van ruim € 40 miljoen in 2028. Deze behoefte dekken we met zowel kortlopende financieringsmiddelen (tot € 18,7 miljoen) als langlopende leningen.

Onze rentebaten en lasten

Het renteschema hieronder geeft inzicht in de rentebaten, rentelasten en de verdeling ervan. Onder het schema lichten we de verschillende onderdelen uit dat schema toe.

Renteschema	Werkelijk 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
De externe rentelasten over de korte en lange financiering	572	530	460
af: De externe rentebaten	1.073	103	145
<i>Totaal door te rekenen externe rente</i>	<i>-502</i>	<i>427</i>	<i>315</i>
af: De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	13	0	0
af: De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	0	0	0
<i>Saldo aan taakvelden door te rekenen externe rente</i>	<i>-515</i>	<i>427</i>	<i>315</i>
bij: Rente over eigen vermogen	0	0	0
bij: Rente over voorzieningen	78	82	86
<i>De aan taakvelden toe te rekenen rente</i>	<i>-437</i>	<i>509</i>	<i>400</i>

Renteschema	Werkelijk 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
De werkelijk aan taakvelden toegerekende rente	0	695	1.196
Renteresultaat op het taakveld treasury (voordelig)	437	186	796

Wat betalen we voor de opgenomen leningen

We betalen voor de lopende leningen € 431.000 aan rentelasten. Het gemiddelde rentepercentage van onze bestaande leningen is 4,5%. Het verloop van de leningportefeuille, de jaarlijkse rentelast en de restant looptijd leest u in de toelichting op de [balansprognose](#) (3.3.2).

Welke rente ontvangen we op de uitgezette leningen

De baten krijgen we uit de in het verleden afgesloten personeelshypotheek, de leningen aan verbonden partijen en leningen voor doelen (zoals starters- en duurzaamheidsleningen). Een deel van de voor klimaatleningen gereserveerde gelden, die we beschikbaar houden bij het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten (SVn), halen we terug en sparen we zelf tegen een hoger rendement. De extra baten zijn opgenomen onder deze post.

We rekenen geen rente door aan de grondexploitatie

Aan de grondexploitatie mogen we rente doorrekenen. Dat doen we nu niet omdat we (nog) geen actieve exploitaties hebben. Het percentage hiervoor wordt bepaald op basis van de verhouding tussen het vreemd vermogen (opgenomen leningen) en het eigen vermogen (reserves). Dit percentage is 1,76%. Meer hierover leest u in de [paragraaf Grondexploitatie](#) (2.2.7).

We voegen rente toe aan de voorziening afkoopsommen onderhoud graven

De afkoopsommen voor onderhoud van graven (voor 10, 15 of 20 jaar) berekenen we door de (toekomstige) jaarlijks verschuldigde bijdragen uit te drukken in een bedrag op het moment van afkoop. Hiervoor rekenen we met een percentage van 3%. Aan de voorziening, waarin we de afkoopsommen storten, voegen we ook 3% rente toe. Dit doen we om de jaarlijkse vrijval (bijdrage aan de exploitatie) gelijk te laten lopen met het dan geldende (berekende) tarief. Aan de voorziening afkoopsommen onderhoud graven voegen we € 82.000 rente toe voor 2025.

Hoe rekenen we de rente toe aan de taakvelden

Op basis van de investeringen binnen de diverse taakvelden (zoals wegen, onderwijs of afval) rekenen we de rentelasten toe aan die taakvelden. Hiervoor hanteren we een percentage van 1,5%. De teveel verdeelde rente (renteresultaat) verantwoorden we in de rekening van baten en lasten onder de noemer 'saldo financieringsmiddelen'. Dit is voor 2025 € 796.000. Het bedrag vindt u ook terug in het [overzicht van algemene dekkingsmiddelen](#) (3.1.2).

2.2.5. Bedrijfsvoering

Inleiding

Een goede bedrijfsvoering is belangrijk voor onze dienstverlening en onze interne organisatie. We werken op andere werkplekken dan alleen op ons kantoor. We blijven investeren in het digitaal samenwerken. We blijven elkaar fysiek ontmoeten en houden ook zo contact met onze inwoners en medewerkers. Informatiebeveiliging en gegevensbescherming vraagt voortdurend onze scherpste en aandacht. In de aparte paragraaf Informatiebeveiliging en privacy (2.2.8) gaan we verder in op hoe we omgaan met de informatiebeveiliging en gegevensbescherming.

Ontwikkelingen in onze bedrijfsvoering

Organisatieontwikkeling

Als organisatie zijn we voortdurend bezig met de kwaliteit van ons werk. Er komen steeds meer complexe opgaven op ons af. De afgelopen jaren leerden we dat ontwikkelingen zo snel gaan, dat we ze niet allemaal voorzien en dat we daar flexibel op moeten inspelen. We zijn zoekende waar we de focus moeten leggen, lopen vast op het aantal opgaven en ervaren te veel werkdruk. We, zowel medewerkers, management als bestuur, ervaren dat we behoefte hebben aan versterking van de sturing en duidelijke afspraken over rollen en verantwoordelijkheden. Hiervoor richtten we in 2024 het tweejarige programma organisatieontwikkeling 'Vasthouden en versterken' in.

Beoogd resultaat

We zetten een stevige basis neer

Vanuit het programma 'Vasthouden en versterken' hebben we als doel om te komen tot een organisatie:

- die in staat is de politiek-bestuurlijke ambities uit te voeren;
  - met een professionele dienstverlening;
  - met vitale medewerkers met persoonlijk leiderschap;
  - die integraal samenwerkt binnen een helder kader;
  - met gedrag dat past binnen actuele kernwaarden;
  - met goed werkgeverschap en een OT vanuit collectief leiderschap.
- In 2025 worden de eerste resultaten zichtbaar.

Keuzes arbeidsmarkt; aantrekkelijke werkgever

De arbeidsmarkt is krap, waardoor het voor specifieke functies een steeds grotere uitdaging is om de juiste mensen met kennis en ervaring aan ons te binden. De landelijke trend laat zien dat medewerkers gemiddeld korter bij een werkgever in dienst blijven. En we hebben te maken met een oplopend ziekteverzuim. De inhuur van externen neemt toe door deze ontwikkelingen. Vanwege deze uitdagingen zetten we in op het versterken van duurzame inzetbaarheid en aantrekkelijk werkgeverschap.

Beoogde resultaten

We versterken de duurzame inzetbaarheid van onze medewerkers

We vinden het belangrijk dat onze medewerkers vitaal zijn en blijven zodat ze waardevol werk kunnen doen. Werk dat past bij hun talenten en ambities en bij de opgaven van de organisatie. Dit geldt voor elke leeftijdsfase. We maken een opleidingsplan dat zorgt voor verdere ontwikkeling van medewerkers in aansluiting op de organisatieopgaven. We

herzien ons vitaliteitsbeleid en we zetten in op het terugdringen van het ziekteverzuim. Onze overeenkomst met de huidige arbodienstverlener loopt 1 februari 2025 af. We besteden daarom een nieuwe arbodienst aan, waarbij ondersteuning bij het verlagen van het ziekteverzuim een belangrijk criterium is.

We blijven een aantrekkelijke werkgever

Succesvolle invulling van vacatures vraagt om een proactieve(re) arbeidsmarktcommunicatie en werving. Door gerichte arbeidsmarktcommunicatie en de inzet van vele collega's, lukt het tot nu toe om goede nieuwe collega's aan ons te verbinden. Deze proactieve aanpak houden we vol: we blijven de arbeidsmarktcommunicatie verbeteren. We versterken ons werving en selectiebeleid, werken met arbeidsvoorwaarden die passen bij de huidige arbeidsmarkt en werken kaders uit voor het inhuren van externen met het doel de externe inhuur te verlagen.

Overzicht van medewerkers

We monitoren het aantal medewerkers en fte's dat in dienst is van de gemeente en de omvang van de loonsom. In onderstaand overzicht is de bezetting weergegeven (peildatum 31 mei). Dit betreft het aantal medewerkers dat bij de gemeente werkt. Hierbij tellen we een aantal mensen niet mee: collegeleden, raadsleden, Wsw-medewerkers, buitengewoon ambtenaren burgerlijke stand, ingehuurde medewerkers en stagiairs. In 2022 investeerden we in realisatiekracht. Hierdoor is de formatie met circa 20 fte uitgebreid.

Medewerkers	mdw 2023	fte 2023	mdw 2024	fte 2024	mdw 2025	fte 2025
Totaal werkzaam	305	274,3	308,0	276,8	320,0	285,5
Totaal	305	274,3	308	276,8	320	285,5

Automatisering binnen werkprocessen

We werken aan de volgende programma's en processen.

Beoogde resultaten

We verbeteren onze (ICT-)dienstverlening

Nagenoeg alle onderdelen uit het uitvoeringsprogramma van de dienstverleningsvisie 'Optimale (digitale) dienstverlening' (2025-2028) hebben een relatie met informatievoorziening en ICT. Veelal zijn we in de ICT actief als initiatiefnemer en anders als ondersteuner.

We verbeteren processen met Robotic Process Automation (RPA)

Robotisering en digitalisering leiden tot snellere, persoonlijker en accuratere dienstverlening. RPA is een innovatieve ontwikkeling die ons in staat stelt processen verder te digitaliseren zonder aanpassing in de ICT-systemen (applicaties). RPA is vooral geschikt voor processen met een relatief hoog volume en een sterk repeterend karakter. Ook is RPA in te zetten om menselijke handelingen (zoals het overtypen van gegevens) tussen verschillende applicaties te vervangen. De 'robot' automatiseert enkel administratieve handelingen. De 'mens' blijft zelf steekproefsgewijs de controle doen en de besluiten nemen. Op basis van de succesvolle pilot in 2024 ontwikkelen we in 2025 RPA verder in dit soort processen en leggen dit vast. Om te komen tot een sluitende begroting legden we in de perspectiefnota voor om het budget te verlagen (€ 20.000). Hier houden we rekening mee.

We moderniseren onze werkomgeving

Om actueel te blijven en een goede werkomgeving te bieden werken we aan een aantal moderniseringën:

- We vervangen de schermen voor het online vergaderen in de vergaderzalen.
De schermen voldoen niet meer aan de nieuwe manier van hybride werken. De schermen vervangen we door de Microsoft Teams Rooms oplossing. Met de nieuwe Teams Rooms oplossing verbeteren we het beeld en geluid en kan de vergadering snel opstarten wanneer de ruimte wordt betreed.
- We vervangen de telefonie.
We namen gezamenlijk met de ICT-samen gemeenten deel aan de VNG-aanbestedingen GT-Mobiel 3 (abonnementen) en GT Connect 2 (Microsoft Teams als telefonie platform). We gaan nu werken aan de initiatiefase van het telefonieproject. Vodafone is de nieuwe leverancier en er wordt een nieuwe telefoonoplossing geïmplementeerd o.b.v. Microsoft Teams bellen met voor de KCC extra ondersteuningssoftware.
- We gaan verder op reis met werken in ons digitale samenwerkingsplatform.
In 2024 zetten we een stap naar werken in het digitale samenwerkingsplatform Teams. We werken nu met onze bestanden vanuit Teams, wanneer deze niet in de vakapplicaties passen. In een volgende fase willen we het digitale samenwerkingsplatform verder in gebruik nemen door organisatiebreed werkafspraken te maken, zodat we nog meer werken vanuit één platform en bijvoorbeeld het Outlook gebruik kunnen verminderen.

We stellen een planning op voor het (europees) aanbesteden van programmatuur

In Bronckhorst werken wij in sommige gevallen al heel lang met vakapplicaties van dezelfde leverancier zoals die van burgerzaken en sociale zaken. Daarom stellen wij voor de komende jaren een planning op om daar waar nodig een nieuwe (europese) aanbesteding te gaan doen. Dit zijn complexe aanbestedingen waarbij interne capaciteit en externe expertise nodig is.

We moderniseren en verbeteren de ICT voor veiligheid en een betere dienstverlening vanuit de ICT-samenwerking

Jaarlijks bepalen we in de ICT-samenwerking de projecten kalender voor het komende jaar. De projecten dragen bij aan o.a. de modernisering van de infrastructuur, verbetering van de beveiliging, de verhoging van de digitale weerbaarheid en het verder standaardiseren en het verbeteren van de dienstverlening. Voorbeelden zijn een Europese aanbesteding voor een nieuw datacenter, migratie naar Windows 11 en Liquit, uitfasering Citrix en verbetering van uitrol rechten aan gebruikers via rollbased access.

We werken Datagedreven

- We werken verder aan het maken van data-analyses en informatieproducten voor alle clusters en beleidsdomeinen binnen de organisatie.
- We gaan door met het opzetten en uitbreiden van een centraal datawarehouse in Azure dat dient als fundament voor onze analyses en informatieproducten.
- We gaan door met het vernieuwen en uitbreiden van het open data portaal. Dit wordt dé plek waar inwoners en collega's gemakkelijk bij standaardinzichten en informatieproducten terecht kunnen.
- We zetten verder in op het verhogen van de data-awareness en datageletterdheid binnen de organisatie. Dit kan in de vorm van presentaties, trainingen, cursussen of voorlichtingen. Dat doen we deels in samenwerking met Datalab GO.

- We blazen het data-governance overleg een nieuw leven in. Er wordt nauwer samengewerkt en afgestemd met alle collega's die bezig zijn met productie, beheer of gebruik van gegevens binnen de organisatie.
- We streven ernaar om in de verre toekomst data science competentie in huis te hebben ten behoeve van complexere en diepgaandere analyses.

We voldoen aan de wet digitale toegankelijkheid

Iedereen moet mee kunnen doen in de samenleving. Meedoen in de digitale wereld hoort daarbij. Daarom is het belangrijk dat websites en apps toegankelijk zijn. Onze website wordt volgend jaar getoetst op deze toegankelijkheid en waar mogelijk passen wij tekst en plaatjes aan zodat alle inwoners op een makkelijke manier gebruik kunnen maken van de digitale middelen die beschikbaar zijn. We blijven daarnaast altijd oplossingen bieden voor mensen die niet digitaal zijn.

Aanschaf gebouwenbeheersysteem

De gemeentelijke gebouweninformatie is versnipperd en moeilijk inzichtelijk. We verbeteren de beheersing van onderhoudsmaatregelen en financiën.

Beoogd resultaat

Goed inzicht in het beheer en onderhoud van de gemeentelijke gebouwen

We schaffen een gebouwbeheersysteem aan om de gemeentelijke gebouwen goed te beheren. Het systeem geeft ons een realistisch en actueel inzicht in de verwachte werkzaamheden en de daarbij behorende investeringen.

We maken keuzes in de bedrijfsvoering van de buitendienst

Een groot deel van het beheer en onderhoud van de openbare ruimte doen we met onze eigen dienst. Daarbij zetten we ons eigen materieel in. Door dit materieel efficiënter in te zetten kunnen we toe met minder brandstof.

Beoogde resultaten

Minder brandstofkosten door efficiëntere inzet van het materieel van de eigen dienst

We verwachten € 20.000 te besparen op brandstofkosten. Daarmee bereiken we ook een reductie op de uitstoot van CO₂.

We vervangen de blauwe dieselolie met gewone dieselolie

Om de uitstoot van CO₂ te reduceren gebruiken we sinds een aantal jaren de duurdere blauwe diesel in plaats van gewone diesel in het materieel van onze eigen dienst. Door weer gewone diesel te gebruiken besparen we kosten, maar leveren we in op CO₂ uitstoot.

Doorontwikkeling P&C

U heeft als raad de wens geuit om actief betrokken te worden bij de doorontwikkeling van de P&C-documenten, de basis hiervoor is het onderzoek van de Rekenkamer 'Onderzoek P&C-cyclus Bronckhorst'. Er is een samenwerking gestart met de raad om verdere doorontwikkeling vorm te geven. Deze samenwerking heet 'Project Doorontwikkeling P&C', waarbij de opdracht in de projectnaam is gevat:

Doel:

1. Doelmatiger (controlerend)
2. Doeltreffender (sturend)
3. Leesbaar (informerend)

Beoogd resultaat

We zetten stappen in de doorontwikkeling van de P&C

We vormden een projectgroep onder leiding van de wethouder financiën met leden van de auditcommissie. We hebben een plan van aanpak om de bevindingen vanuit het Rekenkameronderzoek, samen met onze eigen wensen, uitgewerkt in vier projecten die we verschillend wegzetten in de tijd:

1. Er is met de projectgroep en een dwarsdoorsnede uit de organisatie een aftrap gedaan voor de doorontwikkeling van hoofdstuk 2.1 om de behoefte te peilen. Een eerste concretisering van die bevindingen ronden we af in 2024 voor begroting 2026
2. In 2024 is de 1^e Tussenrapportage vervangen door een Financiële update waarmee we u als raad informeerden over grote afwijkingen (financieel en niet-financieel) ten opzichte van de begroting. Deze eenmalige wijze van rapporteren nemen we mee als 'vingeroefening' bij de doorontwikkeling van de Tussenrapportages.
3. Het in grote mate visueel omkatten van de begroting is kostbaar, zeker in het licht van de financieel uitdagende jaren die op ons afkomen. De projectgroep besloot hier geen verdere invulling aan te geven.
4. De doorontwikkeling in dit project is zichtbaar in de begroting die voor u ligt. Grotere aanpassingen zijn: visualisaties en vormgeving conform het standaard Bronckhorst format, bijvoorbeeld aan het begin van de programma's en gebruik van statistieken en tabellen daar waar het iets toevoegt.

Communicatie

We werken vanuit onze communicatievisie: 'Communicatie in en met Bronckhorst. Samen doen we het zo!'. We hanteren drie hoofduitgangspunten, die we de stijl van ons huis noemen.

- Een goede informatievoorziening is de basis
- In gesprek met de samenleving
- Intern beginnen, is extern winnen.

Beoogde resultaten

We zorgen voor transparante en proactieve communicatie

We informeren onze inwoners zo tijdig mogelijk en betrekken hen bij wat er speelt. Dit vinden we belangrijk omdat veel projecten gevolgen hebben voor de leefomgeving van inwoners. Denk aan het ontwikkelen van opvanglocaties voor jonge vluchtelingen, nieuwe woonwijken, maatregelen voor sport en leefbaarheid en het realiseren van de routekaart naar een energieneutraal Bronckhorst.

We stimuleren en ontwikkelen de eigen verantwoordelijkheid van medewerkers

Medewerkers zijn zelf verantwoordelijk voor de communicatie. Communicatie verzorgt trainingen (live en via Bronckhorst leert door) en coaching, vooral omdat er zoveel nieuwe medewerkers binnenkomen en inhuurkrachten werkzaam zijn. Kennis over communicatieafspraken, -mogelijkheden en -stijl is nodig om onze professionele uitstraling en herkenbaarheid in stand te houden. Communicatie biedt advies en ondersteuning met sjablonen voor brieven, persberichten, huisstijl etc.

We zorgen voor duidelijke arbeidsmarktcommunicatie

Communicatie voor het aantrekken, behouden en ontwikkelen van medewerkers is in deze tijden van tekorten op de arbeidsmarkt belangrijk. Hiermee profileren we ons zichtbaar en herkenbaar als een mooie maatschappelijke werkgever met uitstekende

arbeidsvoorwaarden. We gebruiken daarbij uitgekende social mediacampagnes en professionele fotografie en filmpjes.

We stimuleren en ontwikkelen Activiteitgericht werken

De afgelopen jaren deden we als gevolg van de Coronacrisis nieuwe inzichten op over werken buiten en binnen het gemeentehuis en op de werf in verbinding met de inwoners. Deze inzichten vertaalden we naar activiteitgericht werken binnen 'Het huis van verbinding'. Hierin staan ontmoeten en verbinden van collega's en inwoners centraal, onafhankelijk van tijd en plaats. We zoeken hierbij de balans tussen gedrag, cultuur en voorzieningen. We blijven activiteitgericht werken verder ontwikkelen en stimuleren. Het succes van activiteitgericht werken hangt af van een goede informatievoorziening en automatisering (I&A), het bewust maken van keuzes waar en hoe we ons werk doen (P&O) en de fysieke inrichting als het gaat om passende werkplekken en overlegruimten (Facilitair).

Beoogde resultaten

Ons kantoor past bij activiteitgericht werken

Op basis van de uitkomsten van een pilot en diverse onderzoeken is een voorontwerp gemaakt van een herinrichting van de kantooromgeving van het gemeentehuis. Moderne werkplekken, aanlandplekken en (kleinere) overlegruimten maken onderdeel uit van dit ontwerp. De herinrichting zorgt voor een vernieuwde, activiteitgerichte kantoorinrichting die bijdraagt aan modern werkgeverschap, het bevorderen van de onderlinge samenwerking (ontmoeten en verbinden) en medegebruik van het gemeentehuis. In het najaar van 2024 vindt het besluitvormingsproces plaats over het ondersteunen van het activiteitgericht werken door aanpassing van de kantooromgeving. In welke vorm en mate we in 2025 vervolg geven aan de uitvoering hangt af van deze besluitvorming. Ook de financiële consequenties zijn dan in beeld.

We investeren in moderne en veilige ICT-faciliteiten

Hierboven las u een vergelijkbaar resultaat. Daar ging het om de ICT-ontwikkelingen binnen de ICT-samenwerking. Hier beschrijven we het resultaat rond ICT gericht op onze eigen kantoor. Om zowel op de werkplek als in de vergaderruimten bij te dragen aan activiteitgericht werken investeren we in moderne en veilige ICT-faciliteiten. We voeren de ICT-herinrichting gefaseerd uit zodat we activiteitgericht werken stimuleren en versterken. Er is al het nodige gerealiseerd. De verdere investeringen in de ICT-faciliteiten volgen het proces van de fysieke herinrichting van het gemeentehuis.

We vragen onze medewerkers hun werkzaamheden activiteitgericht uit te voeren

Gedrag maakt een belangrijk onderdeel uit van het stimuleren van activiteitgericht werken binnen onze organisatie. Activiteitgericht werken vraagt om gedrag waarbij we de plek kiezen die het best aansluit bij het type activiteit, het doel en de gewenste mate van interactie. In aansluiting op het vervolg van het herinrichtingstraject blijven we inzetten op het stimuleren en enthousiasmeren van medewerkers om te werken vanuit het concept 'huis van verbinding'.

We actualiseren de Algemene Inkoopvoorwaarden

We hanteren de Algemene Inkoopvoorwaarden voor Achterhoekse Gemeenten (2017) bij het inkopen van leveringen en diensten. Deze inkoopvoorwaarden zijn verouderd en op een aantal onderdelen niet meer actueel.

Beoogd resultaat

We stellen de Algemene Inkoopvoorwaarden Achterhoekse Gemeenten (AIAG) vast

We werken in regionaal verband aan geactualiseerde en uniforme AIAG voor leveringen en diensten. In 2025 stellen we deze vast.

Effectindicator	Bron	Nulmeting	Jaar nulmeting	Doel 2022	Realisatie 2022	Doel 2024	Doel 2026
Gemiddelde beoordeling van de dienstverlening over de gemeente Bronckhorst	Algemene dienstverleningonderzoek	7,24	2013	7,8	7,1	7,8	7,8
Percentage respondenten die een onvoldoende geven.	Algemene dienstverleningonderzoek	11%	2013	7%	14%	7%	7%

2.2.6. Verbonden partijen

Inleiding

We nemen deel in samenwerkingsverbanden waarbij we een bestuurlijke invloed uitoefenen en waaraan we financieel bijdragen. Dit heet 'verbonden partijen' in het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV). We nemen deel in zes gemeenschappelijke regelingen, in acht bedrijven en daarnaast in stichtingen en verenigingen vanuit onze ambitie.

We nemen deel in gemeenschappelijke regelingen

We nemen deel aan gemeenschappelijke regelingen omdat we verantwoordelijk zijn voor bepaalde taken die we niet zelfstandig kunnen of willen uitvoeren. Soms zijn dit puur uitvoeringstaken (Stadsbank), soms gaat dit samen met beleidsontwikkeling (VNOG) en soms gaat het om regionale taken (Regio Achterhoek). Het bestuur van deze gemeenschappelijke regelingen bestaat uit een afvaardiging van de deelnemers. De besluitvorming vindt plaats op basis van meerderheidsbesluiten. Met deze constructie dragen we in feite een stuk autonomie, waarvoor wel een eigen verantwoordelijkheid geldt, over aan een samenwerkingsverband.

We nemen deel in zes gemeenschappelijke regelingen. De bijdragen per inwoner stijgen door de hoge inflatie waar, net als Bronckhorst, ook onze samenwerkingsverbanden mee te maken hebben.

GGD Noord en Oost Gelderland

	GGD Noord en Oost Gelderland
Programma	1A Vitale inwoners en samenleving
Vestigingsplaats	Warnsveld
Doelstelling en belang	Uitvoering geven aan de taken die vallen onder de Wet Publieke Gezondheid.
Partijen	22 gemeenten uit de Achterhoek, Midden IJssel, Oost- en Noord Veluwe
Vertegenwoordiging	Algemeen bestuur: wethouder E.W. Blaauw
Risico's	Mogelijke bezuinigingen als uitwerking van het hoofdlijnenakkoord van het kabinet (VWS) als het gaat om Publieke gezondheid en preventie.
Onderwerpen 2025	In de Bestuursagenda 2023-2027 worden vier inhoudelijke speerpunten genoemd: 1.Vergroten van gelijke kansen op gezondheid voor iedereen 2.Mentale gezondheid 3.Gezonde leefstijl 4.Gezonde fysieke en sociale leefomgeving
Rapportages	Begroting, tussentijdse rapportage en jaarstukken
Bijdrage op basis van	Aantal inwoners

Financieel	Jaarstukken 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Bijdrage van Bronckhorst	701	756	815
Bijdrage per inwoner (in €)	19,31	20,80	22,64
Eigen vermogen	3.182	2.130	2.158
Vreemd vermogen	13.266	3.055	2.977
Resultaat	910	0	0

Stadsbank Oost Nederland

Stadsbank Oost Nederland (SON)	
Programma	1B Toegang en individuele voorzieningen
Vestigingsplaats	Enschede
Doelstelling en belang	Begeleiden van huishoudens en mensen met een problematische schuldensituatie en het stabiliseren van hun financiële situatie.
Partijen	21 gemeenten in Oost-Nederland (Achterhoek en Twente)
Vertegenwoordiging	Dagelijks en Algemeen bestuur: wethouder E.W. Blaauw
Risico's	Afname kredietomzet.
Onderwerpen 2025	In 2025 ligt de focus inhoudelijk op de verdere inbedding in de dienstverlening van preventie en nazorg. De stadsbank heeft de opdracht om meer aan te sluiten op de financiële ontwikkeling van de gemeenten.
Rapportages	Begroting en jaarstukken
Bijdrage op basis van	De vaste bijdrage is voor 75% obv standaard dienstverlening en 25% obv aantal huishoudens. De variabele bijdrage is obv lokale kosten klantreis, casusbepaalde diensten en maatwerk.

Financieel	Jaarstukken 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Bijdrage van Bronckhorst	177	227	270
Bijdrage per inwoner (in €)	4,88	6,25	7,51
Eigen vermogen	NB	1.290	NB
Vreemd vermogen	NB	5.790	NB
Resultaat	NB	0	NB

Veiligheidsregio Noord en Oost Gelderland (VNOG)

Veiligheidsregio Noord en Oost Gelderland (VNOG)	
Programma	2B Aantrekkelijke leefomgeving
Vestigingsplaats	Apeldoorn
Doelstelling en belang	Voorkomen en bestrijden van rampen en incidenten. Deze taken zijn verankerd in de Wet veiligheidsregio's.
Partijen	22 gemeenten uit de Achterhoek, Midden IJssel, Oost- en Noord Veluwe
Vertegenwoordiging	Algemeen bestuur: burgemeester M.A.J. van der Tas
Risico's	Toename inzet als gevolg van incidenten en rampen.
Onderwerpen 2025	- Blijven professionaliseren van de incidentbestrijding en crisisorganisatie - Zelfredzaam & risicobewust - Vakbekwaam en deskundig - Sterke informatiepositie - Gezonde bedrijfsvoering
Rapportages	Begroting, tussentijdse rapportage en jaarstukken
Bijdrage op basis van	Verdeling volgens verdeelmodel conform Gemeenschappelijke Regeling VNOG (voor 2025 geactualiseerd voor vier jaar).

Financieel	Jaarstukken 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Bijdrage van Bronckhorst	2.252	2.556	2.506
Bijdrage per inwoner (in €)	62,08	70,32	69,62
Eigen vermogen	17.042	12.691	17.925
Vreemd vermogen	15.728	57.608	47.558
Resultaat	2.832	0	0

Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers

Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers (ECAL)	
Programma	2B Aantrekkelijke leefomgeving
Vestigingsplaats	Doetinchem
Doelstelling en belang	Wettelijke archieftaken uitvoeren volgens de Archiefwet en overige erfgoedtaken zoals documentatie, onderzoek en publieksdiensten.
Partijen	Gemeenschappelijke Regeling van acht Achterhoekse gemeenten. De deelnemende gemeenten zijn: Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Montferland, Oost Gelre, Oude IJsselstreek en Winterswijk.
Vertegenwoordiging	Algemeen bestuur: wethouder A.R. Peppelman

Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers (ECAL)	
Risico's	-
Onderwerpen 2025	Reguliere overdracht van archieven. Doorontwikkeling van het e-depot voor digitaal archiefmateriaal. Decentraal digitaal archief opbouwen.
Rapportages	Begroting en jaarstukken
Bijdrage op basis van	Aantal overgedragen en wettelijk nog over te dragen meters archief, waarvan de prijs per meter voor vier jaar is opgenomen in de meerjarenbegroting ECAL 2023-2026.

Financieel	Jaarstukken 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Bijdrage van Bronckhorst	256	309	318
Bijdrage per inwoner (in €)	7,06	8,50	8,84
Eigen vermogen	NB	176	108
Vreemd vermogen	NB	NB	439
Resultaat	-31	12	27

Omgevingsdienst Achterhoek

Omgevingsdienst Achterhoek (ODA)	
Programma	3B Duurzaamheid
Vestigingsplaats	Hengelo (Gld.)
Doelstelling en belang	Behandelen van de aanvragen voor vergunningen, toetsen meldingen en toezichts- en handhavingstaken volgens de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht. Daarnaast advies geven (op verzoek) bij de opstelling van beleid en bij specifieke projecten.
Partijen	De gemeenten Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Lochem, Montferland, Oost-Gelre, Oude IJsselstreek, Winterswijk, Zutphen en Provincie Gelderland
Vertegenwoordiging	Dagelijks en Algemeen bestuur: wethouder W.J.G. Pelgrom
Risico's	Budgetten voor formatie, contracten en overheadkosten. Toename inzet als gevolg van calamiteiten en ondermijning. Vanuit het Interbestuurlijk Programma VTH (IBP) is het risico aanwezig dat de ODA zelfstandig niet kan blijven voortbestaan en 'gedwongen' wordt te fuseren.
Onderwerpen 2025	Het 'Project Risico en Effectgericht toezicht' is een continu proces. Daarnaast vinden de voorbereidingen plaats voor de effecten die de nieuwe Omgevingswet met zich mee brengt.
Rapportages	Begroting, tussentijdse rapportage en jaarstukken
Bijdrage op basis van	Afgenomen producten

Financieel	Jaarstukken 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Bijdrage van Bronckhorst	1.190	1.249	1.281
Bijdrage per inwoner (in €)	32,80	34,36	35,59
Eigen vermogen	165	164	300
Vreemd vermogen	2.609	1.146	1.146
Resultaat	335	0	0

Regio Achterhoek

Regio Achterhoek (RA)	
Programma	4A Besturen
Vestigingsplaats	Doetinchem
Doelstelling en belang	Invulling geven aan de Achterhoek visie 2030 'Ruimte voor innovatie, groeien in kwaliteit' in samenwerking met de acht gemeenten, de ondernemers en de maatschappelijke organisaties in de Achterhoek.
Partijen	De gemeenten Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Montferland, Oost Gelre, Oude IJsselstreek en Winterswijk
Vertegenwoordiging	Algemeen bestuur: burgemeester M. van der Tas. Achterhoek Board: Wethouder E.M. Gosselink. Verder zijn de wethouders als (agenda)lid vertegenwoordigd aan de thematafels en zijn er afgevaardigden in de Achterhoek Raad.
Risico's	Geen politieke keuzes durven maken, tegenstrijdige belangen en het vinden van cofinanciering.
Onderwerpen 2025	Vanuit zes thematafels wordt er met overheid, ondernemers en onderwijs gewerkt aan de visie Achterhoek 2030: 'Ruimte voor innovatie, groeien in kwaliteit'. De thematafels zijn: Smart werken en innovatie, de gezondste regio, mobiliteit en bereikbaarheid, wonen en vastgoed, circulaire economie en energietransitie, onderwijs en arbeidsmarkt.

	Regio Achterhoek (RA)
	Eind 2022 is een regiodeal-aanvraag ingediend bij het Rijk, deze is niet toegekend. Een nieuwe regiodeal-aanvraag voor de vijfde tranche is vervolgens ingediend eind 2023 en toegekend in 2024. Deze aanvraag is opgebouwd uit elf springplanken die integraal effect hebben op het versterken van leefbare gemeenschappen (doelgroep inwoners), een toekomstbestendige arbeidsmarkt (doelgroep werknemers/werkgevers) en een duurzame economie (doelgroep werkgevers/ondernemers). Elke springplank is opgebouwd uit een aantal sprongen (resultaten korte termijn looptijd Regio Deal). Binnen Bronckhorst kijken we welke van onze huidige projecten/plannen aansluiten bij de springplanken en bijbehorende sprongen.
Rapportages	Begroting, bestuursrapportages en jaarstukken
Bijdrage op basis van	Aantal inwoners

Financieel	Jaarstukken 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Bijdrage van Bronckhorst	262	270	290
Bijdrage per inwoner (in €)	7,23	7,42	8,07
Eigen vermogen	6.711	6.762	6.095
Vreemd vermogen	12.579	NB	NB
Resultaat	97	0	0

We nemen deel in bedrijven

We nemen deel in bedrijven als aandeelhouder. We oefenen invloed uit via de vergadering van aandeelhouders. We hebben aandelen in zeven ondernemingen, waarbij we bij twee ook dividend ramen.

Amphion

	Amphion Cultuurbedrijf N.V.
Programma	2B Aantrekkelijke leefomgeving
Vestigingsplaats	Doetinchem
Doelstelling en belang	Het bevorderen van de kwaliteit en de toegankelijkheid van cultuurpresentatie, cultuurparticipatie en cultuureducatie, en voorts al wat hiermee rechtstreeks of zijdelings verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn
Partijen	De gemeenten Doetinchem, Bronckhorst, Montferland en Oude IJsselstreek
Vertegenwoordiging	In de raad van Commissarissen zitten geen bestuurders van aandeelhoudende gemeenten. Aandeelhoudersvergadering: wethouder E.W. Blaauw
Risico's	-
Onderwerpen 2025	Het college heeft ingestemd met het verzoek vanuit het Cultuurbedrijf om een aantal stichtingen in te brengen in een N.V. Deze N.V. Amphion Cultuurbedrijf is opgericht en daarvoor zijn de statuten gewijzigd.
Rapportages	Geen

Financieel	Jaarstukken 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Aantal aandelen	42	42	42
Nominale waarde totaal	19	19	19
Ontvangen dividend	0	0	0
Bedrag per inwoner (in €)	0,00	0,00	0,00

Achterhoekse Groene Energie Maatschappij

Coöperatieve Achterhoekse Groene Energie Maatschappij (AGEM)	
Programma	3B Duurzaamheid
Vestigingsplaats	Wehl (gemeente Doetinchem)
Doelstelling en belang	Opwekking van duurzame energie in de Achterhoek aanjagen (energietransitie) en daarmee ook geld en werkgelegenheid in de Achterhoek houden.
Partijen	Van de energiecoöperatie zijn acht Achterhoekse gemeenten lid. De acht Achterhoekse gemeenten zijn 100% aandeelhouder van Coöperatie Energieloket Achterhoek en Agem Gemeentelijke Energieloket. Daarnaast is er in 2023 een Stichting Aandelenbezit Agem Energie Experts en een Stichting Vrijwilligers Anders Omgaan met Energie opgericht. De AGEM Holding is nu Agem Energie Experts BV geworden.
Vertegenwoordiging	Aandeelhoudersvergadering: wethouder W.J.G. Pelgrom
Risico's	Wanneer het verdienmodel van Agem tot onvoldoende resultaten leidt en Agem stopt, gaat de startinbreng van € 105.353 verloren.
Onderwerpen 2025	Voor het Energieloket Achterhoek is een nieuw aanwijzingsbesluit voor een Dienst van Algemeen Economisch Belang (DAEB) genomen voor 2024 tot en met 2030.
Rapportages	Begroting, jaarplan en jaarstukken

Financieel	Jaarstukken 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Aantal aandelen	nvt	nvt	nvt
Nominale waarde totaal	0	0	0
Ontvangen dividend	0	0	0
Bedrag per inwoner (in €)	0,00	0,00	0,00

Er is geen sprake van aandelen

Circulus BV

Circulus BV	
Programma	3B Duurzaamheid
Vestigingsplaats	Apeldoorn
Doelstelling en belang	Inzamelen en verwerken van huishoudelijk afval.
Partijen	De gemeenten Apeldoorn, Epe, Deventer, Brummen, Doesburg, Lochem, Zutphen, Bronckhorst en Voorst
Vertegenwoordiging	Aandeelhoudersvergadering: wethouder A.R. Peppelman Portefeuillehoudersoverleg: wethouder W.J.G. Pelgrom
Risico's	De risico's zijn beperkt. Bij tegenvallende resultaten kan het dividend wegvallen.
Onderwerpen 2025	Vermindering hoeveelheid restafval richting doelstelling 30 kg in 2025 binnen de gestelde financiële en kwaliteitskaders. Preventie van afval en een goede kwaliteit van de ingezamelde grondstoffen zijn daarbij van belang, zo min mogelijk verspillen en waar mogelijk hergebruiken. In 2023 zijn de gesprekken gestart over de overname van de ondergrondse containers in Bronckhorst, naar verwachting worden deze in 2025 overgedragen.
Rapportages	Begroting en jaarrekening

Financieel	Jaarstukken 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Aantal aandelen	773	773	773
Nominale waarde totaal	1	1	1
Ontvangen dividend	0	0	0
Bedrag per inwoner (in €)	0,00	0,00	0,00

Alliander

Alliander	
Programma	AD Dekkingsmiddelen en overhead
Vestigingsplaats	Arnhem
Doelstelling en belang	Aansluiten van klanten op de energienetwerken en het distribueren van gas en elektriciteit. De taken zijn wettelijk bepaald omdat onze samenleving sterk afhankelijk is van een betrouwbare aanvoer van energie.
Partijen	De provincies Gelderland en Noord-Holland, BV Falcon en de gemeente Amsterdam hebben gezamenlijk 75% van de aandelen in bezit. Het overige deel is in bezit van 55 andere gemeentelijke aandeelhouders.

	Alliander
Vertegenwoordiging	Aandeelhoudersvergadering: wethouder A.R. Peppelman Portefeuillehoudersoverleg: wethouder W.J.G. Pelgrom
Risico's	Bij eventuele liquidatie van het bedrijf verlies van de waarde van de aandelenportefeuille en het dividend in onze begroting. Daarnaast lopen we risico over een in december 2021 verstrekte reverse converteerbare hybride obligatielening aan Alliander.
Onderwerpen 2025	Alliander staat voor grote investeringen. De vraag en aanbod van elektriciteit zijn exponentieel toegenomen. Dit zet een enorme druk op de infrastructuur. Om Rijksdeelname in het eigen vermogen van Alliander in de toekomst mogelijk te maken hebben de huidige aandeelhouders (waaronder Bronckhorst) ingestemd met deze mogelijkheid. Bij een daadwerkelijk verzoek om deelname wordt dit eveneens weer voorgelegd aan de huidige aandeelhouders.
Rapportages	Begroting, tussentijdse rapportages en jaarstukken

Financieel	Jaarstukken 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Aantal aandelen	539.969	539.969	539.969
Nominale waarde totaal	2.700	2.700	2.700
Ontvangen dividend	323	280	400
Bedrag per inwoner (in €)	8,91	7,70	11,11

Bank Nederlandse Gemeenten

	Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)
Programma	AD Dekkingsmiddelen en overhead
Vestigingsplaats	Den Haag
Doelstelling en belang	Behouden van een belangrijk marktaandeel in het Nederlandse publieke en semipublieke domein en rendement voor de aandeelhouders.
Partijen	De Staat is houder van 50% van de aandelen, de andere 50% is in handen van gemeenten, provincies en een hoogheemraadschap
Vertegenwoordiging	Aandeelhoudersvergadering: wethouder A.R. Peppelman
Risico's	Verlies van de excellente kredietwaardigheid, scherpe inkooppositie en effectieve bedrijfsvoering. Bij een eventuele liquidatie van het bedrijf, verlies van de waarde van de aandelenportefeuille en dividend.
Onderwerpen 2025	Geen specifieke onderwerpen voor 2025
Rapportages	Begroting, tussentijdse rapportages en jaarstukken

Financieel	Jaarstukken 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Aantal aandelen	72.384	72.384	72.384
Nominale waarde totaal	181	181	181
Ontvangen dividend	181	180	180
Bedrag per inwoner (in €)	4,99	4,95	5,00

Vitens

	Vitens
Programma	Dekkingsmiddelen en overhead
Vestigingsplaats	Den Haag
Doelstelling en belang	Gezonde (door veilig en betrouwbaar drinkwater) en duurzame samenleving hebben met zorg voor de bescherming van natuur en milieu.
Partijen	Gemeenten en provincies (in totaal 111 aandeelhouders)
Vertegenwoordiging	Aandeelhoudersvergadering: wethouder A.R. Peppelman Portefeuillehoudersoverleg: wethouder W.J.G. Pelgrom
Risico's	Bij een eventuele liquidatie van het bedrijf verlies van de waarde van de aandelenportefeuille en dividend.
Onderwerpen 2025	Veel innovaties staan op stapel o.a. door klimaatveranderingen en veiligheid (ICT investeringen). Extra investeringen zijn nodig voor de grotere (zakelijke) vraag naar drinkwater en aantal aansluitingen. Ook de vervangingsinvesteringen (m.n. leidingen) zijn groot in de nabije toekomst.
Rapportages	Begroting, tussentijdse rapportages en jaarstukken

Financieel	Jaarstukken 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Aantal aandelen	21.362	21.362	21.362
Nominale waarde totaal	21	21	21
Ontvangen dividend	0	0	0
Bedrag per inwoner (in €)	0,00	0,00	0,00

Leisurelands

	Leisure Lands
Programma	3A
Vestigingsplaats	Arnhem
Doelstelling en belang	In samenwerking met regiogemeenten vrijetijdseconomie recreatieplassen ondersteunen. Onze deelname beperkt zich tot een aandelenbezit, ontstaan uit een historische situatie en als steun richting de Achterhoekse plasmgemeenten.
Partijen	Er zijn 21 gemeenten aandeelhouder. Dit zijn de zeven Achterhoekse gemeenten en zes omliggende gemeenten die samen onderdeel waren van de, inmiddels ontbonden, Recreatieschap Achterhoek en Liemers (RAL) en acht gemeenten gelegen in de rest van Gelderland en Limburg. Van de 196.707 aandelen zijn er 1.310 in bezit van Bronckhorst.
Vertegenwoordiging	Portefeuillehoudersoverleg Vrijetijdseconomie Achterhoek (wethouder Peppelman) heeft gemeente Berkelland gemachtigd om het POHO VE te vertegenwoordigen.
Risico's	geen
Onderwerpen 2025	Doorontwikkeling van recreatieplassen en maatschappelijk ondernemen. Kosten worden gedekt uit de opgebouwde reservers.
Rapportages	Jaarstukken

Bijdrage van Bronckhorst	Jaarstukken 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Aantal aandelen	NVT	1.310	1.310
Nominale waarde totaal	NVT	1.310	1.310
Ontvangen dividend	NVT	0	0
Bedrag per inwoner (in €)	NVT	0,00	0,00

We nemen deel in stichtingen en verenigingen

We nemen zowel bestuurlijk als financieel deel in twee stichtingen en verenigingen. De bijdrage kent geen verplichtend karakter, zoals dat bij samenwerkingsverbanden wel zo is. We doen hierin vrijwillig mee vanuit ambitie.

Vereniging Nederlandse Gemeenten

	Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG)
Programma	4A Besturen
Vestigingsplaats	Den Haag
Doelstelling en belang	Belangenbehartiging, kennisuitwisseling en het gezamenlijk uitvoeren van maatschappelijke opgaven zijn de kerntaken van de VNG.
Partijen	Alle 342 Nederlandse gemeenten zijn lid van de VNG. Daarnaast zijn ook de gewesten Aruba en Curaçao en de bijzondere gemeenten Bonaire, Saba en Sint Eustatius lid.
Vertegenwoordiging	Stemrecht via de Algemene ledenvergadering, geen vertegenwoordiging in het bestuur van de VNG
Risico's	Geen
Onderwerpen 2025	Uitvoering geven aan de 'Verenigingsstrategie VNG 2030, een stap naar voren', Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering, Lobby richting kabinet op gebied van o.a. gemeentefinanciën. De activiteiten van de VNG zijn in het VNG Jaarplan 2024 onderverdeeld in zeven hoofdthema's: Een krachtige lokale overheid, Inclusieve samenleving Leefomgeving, Lokale bestuur en veiligheid, Digitale Samenleving, Versterking Lokale Uitvoering, Europa en internationaal, De organisatie en Financiën.
Rapportages	Begroting en jaarstukken
Bijdrage op basis van	Gewogen inwonerbijdrage en bijdrage voor diensten

Financieel	Jaarstukken 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Bijdrage van Bronckhorst	180	175	231
Bijdrage per inwoner (in €)	4,97	4,83	6,42
Eigen vermogen	52.643	NB	NB
Vreemd vermogen	118.819	NB	NB
Resultaat	3.758	-3.274	NB

Euregio

Euregio	
Programma	4A Besturen
Vestigingsplaats	Gronau (Dld)
Doelstelling en belang	Grensoverschrijdende samenwerking bevorderen, ondersteunen en coördineren. Een belangrijke taak is de coördinatie van Europese en grensoverschrijdende subsidies (Interreg-programma).
Partijen	Gemeenten in Nederland (Oost-Gelderland en Twente) en Duitsland (Kreis Borken e.o.)
Vertegenwoordiging	De Euregioraad kent in totaal 84 leden. De leden worden benoemd op basis van een politiek-regionale verdeelsleutel. Daarbij wordt binnen het Duitse en Nederlandse gebied rekening gehouden met de bevolkingscijfers. De in de Euregioraad vertegenwoordigde partijen vormen grensoverschrijdende fracties. Vanuit Bronckhorst zijn B. Stegeman (raadslid) en A.R. Peppelman (wethouder) afgevaardigd
Risico's	Geen
Onderwerpen 2025	Grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van economie en arbeidsmarkt, duurzame ruimtelijke ontwikkeling en maatschappelijke ontwikkeling.
Rapportages	Begroting en jaarstukken
Bijdrage op basis van	Aantal inwoners

Financieel	Jaarstukken 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Bijdrage van Bronckhorst	10	10	11
Bijdrage per inwoner (in €)	0,29	0,28	0,29
Eigen vermogen	NB	2.366	NB
Vreemd vermogen	NB	NB	NB
Resultaat	NB	-76	NB

Uitgaven voor verbonden partijen

Voor het provinciale toezicht nemen we de onderstaande informatie op over onze samenwerkingspartners.

Bijdragen samenwerkingsverbanden	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Gemeentelijke Gezondheidsdienst NOG	701	756	815	834	863	893
Stadsbank Oost-Nederland	177	227	270	281	292	302
Veiligheidsregio NOG	2.252	2.556	2.506	2.503	2.637	2.705
Erfgoedcentrum Achterhoek en Liemers	256	309	318	318	318	318
Omgevingsdienst Achterhoek	1.190	1.249	1.281	1.281	1.281	1.281
Regio Achterhoek	262	270	290	290	290	290
Totale uitgaven samenwerkingsverbanden	4.838	5.367	5.481	5.508	5.681	5.789

2.2.7. Grondbeleid

Inleiding

In deze paragraaf beschrijven we de ontwikkelingen op gebied van grondbeleid en het situationeel grondbeleid bij gebiedsontwikkelingen.

Situationeel grondbeleid

Als er sprake is van een ruimtelijke ontwikkeling onderzoeken we per locatie welke rol we binnen het grondbeleid als gemeente hebben. Dit noemen wij situationeel grondbeleid. Voor maatschappelijke doelen levert de marktwerking vaak onvoldoende op. Door als gemeente een actievere rol op te pakken, realiseren we deze doelen toch. We kopen dan zelf de benodigde gronden of gebouwen en transformeren dat tot het gewenste beleidsdoel. In deze paragraaf benoemen we waar we een taak voor ons als gemeente zien en waar niet.

We realiseren onze beleidsdoelen

Binnen ons situationele grondbeleid geven we uitvoering aan:

- Het woonbeleid;
- De omgevingsvisie;
- Het Regionaal Programma Werklocaties Achterhoek 2024-2028 (RPWA).

Daarbij zijn we actief in:

- de energietransitie;
- transitie in de landbouwsector;
- landschapsonwikkeling;
- maatschappelijke voorzieningen;
- infrastructurele projecten;
- migratie en integratie .

We werken vanuit de Nota Grondbeleid en Bovenwijkse voorzieningen

In februari 2023 stelde u als raad de Nota Grondbeleid en de Nota Bovenwijkse voorzieningen vast. Deze nota's ondersteunen de uitvoering van de omgevingsvisie.

We ondersteunen private initiatiefnemers en maatschappelijke partners

We maken maatwerkafspraken en leggen die vast in zogenaamde anterieure overeenkomsten waarbij het wettelijk kostenverhaal, bijdragen aan de reserve Bovenwijkse voorzieningen en andere contractuele afspraken gewaarborgd blijven. Verkopen we zelf bouwgrond dan is het kostenverhaal al verwerkt in de grondprijs.

We werken met modellen aan grondexploitaties

In de Nota Grondbeleid 2023 kiezen we, waar nodig, voor een actievere rol bij gebiedsontwikkelingen. Door actief op te treden op de grondmarkt oefenen we meer invloed uit op het realiseren van onze ambities. Voor projecten waarin de gemeente actief optreedt stellen wij grondexploitaties vast.

Voor een verdere professionalisering van onze bedrijfsvoering is het werken met behulp van een grondexploitatie-systeem belangrijk. Voor het modelmatig werken is een digitaal grondexploitatie-systeem (GREX-manager) operationeel. Door het grondexploitatie-systeem te koppelen aan de gemeentelijke financiële administratie is het mogelijk om periodiek inzicht te geven in de voortgang van de projecten. Uitgangspunt is een minimaal budgetneutraal exploitatieresultaat. De risico's die daarbij horen zijn onvermijdelijk, maar met het modelmatig werken goed inzichtelijk en beheersbaar te maken.

We ontwikkelen een Meerjaren Perspectief Ontwikkellocaties (MPO)

Met een MPO maken we voor meerdere jaren het financiële effect van alle gebiedsontwikkelingen inzichtelijk. Dit geeft inzage in de financiën, te treffen beheersmaatregelen voor de risico's en de ontwikkelingen van de voorzieningen en de reserve Bovenwijkse Voorzieningen.

We gebruiken de reserve Bovenwijkse voorzieningen

Ieder ruimtelijk project doet een afdracht aan de reserve Bovenwijkse voorzieningen. Vanuit deze reserve betalen we de bovenwijkse kosten, die niet direct toerekenbaar zijn aan de ontwikkeling. In de programmering voor de komende 10 jaar houden we rekening met bovenwijkse investeringen voor bijvoorbeeld:

- Infrastructuur
- Slimme economie
- Sterke dorpen
- Gezonde leefomgeving
- Energie en Klimaat
- Landschappelijke kwaliteit

We maken de nota Gronduitgiftebeleid

Bij actief optreden van de gemeente op de grondmarkt, hoort ook de verkoop van kavels. Dit zijn de opbrengsten binnen de grondexploitatie. Voor de verdere professionalisering van de organisatie ontwikkelen we een nota Gronduitgiftebeleid. In 2025 leggen we dit ter vaststelling aan u als raad voor.

We kijken welke grondtransacties nodig zijn

- We werken aan woningbouw in alle kernen en het bijbehorende buitengebied. Behalve uitbreiding is er nog steeds ruimte voor inbreiding/verdichting. Daarom ontwikkelen we in- en uitbreidingslocaties voor woningbouw. Bij alle woningbouwontwikkelingen passen we de uitgangspunten van de Woonvisie en Regionale Woondeal toe. Waar nodig ondersteunen we initiatieven door zelf actief deel te nemen in de ontwikkeling of gronden te verkopen om het initiatief te ontwikkelen.
- Na jaren van gebruik voor maatschappelijke functies, komt er weer maatschappelijk vastgoed beschikbaar voor herontwikkeling. Daarbij houden we rekening met de wensen van de samenleving.
- We blazen bestaande bedrijventerreinen, samen met de eigenaren, nieuw leven in. Daarbij gaat het vaak om herstructurering van onbenutte ruimte. Dat transformatieproces ondersteunen we door waar nodig gronden/bedrijfsobjecten te verwerven en/of door het inbrengen/verkopen van openbaar groen en openbare ruimte. Bij het revitaliseren van bedrijventerreinen onderzoeken we vooral de mogelijkheid om dienst- en/of bedrijfswoningen aan de terreinen te onttrekken.
- We voeren het RPWA uit door de ontwikkeling van nieuwe bedrijventerreinen te stimuleren en te realiseren. Waar nodig ondersteunen we ontwikkelingen met nieuwe grondtransacties.
- We ondersteunen de energietransitie door businesscases te maken voor benodigde energienetwerken en zonneparken. Het kan zijn dat daarbij gronden worden gekocht, verpacht, verhuurd, verkocht of er wordt een recht van erfpacht of opstal gevestigd.
- Bronckhorst heeft in het buitengebied vastgoed en gronden. Dat kan gaan om bospercelen, landbouwgrond of ander bezit. Samen met het programmamanagement Landschapsonwikkeling onderzoeken we hoe dat bezit kunnen benutten voor

realisatie van de doelstellingen rondom het thema transitie in de landbouw- en landschapsontwikkeling.

Grondexploitaties

We openen en actualiseren meerdere grondexploitaties (grexen) en leggen dit vast in een MPO, waarbij de nadruk ligt op woningbouwlocaties. Het openen van een grondexploitatie is een bevoegdheid van de raad.

Met de MPO bieden we inzicht of er voldoende ruimte is voor dekking van personele kosten voor € 55.000. Uit de saldi van de grexen moet dan blijken of er jaarlijks voldoende dekking is voor deze kosten. Met het terugbrengen van het werkbudget van € 100.000 naar € 50.000 is er minder geld beschikbaar om initiatieven te faciliteren. Dat kan gaan om taxaties of andere verkennende onderzoeken, zoals een massastudie voor een stedenbouwkundige invulling of onderzoek gericht op de flora en fauna. Bij haalbare plannen rekenen we deze kosten door naar de grex, dan wel in een anterieure overeenkomst. Met het werkbudget dekken we kosten waar initiatieven c.q. ontwikkelingen uiteindelijk niet doorgaan of niet haalbaar bleken.

Indicatoren en risico's

Via risicomanagement brengen we risico's in kaart. Onder andere netcongestie vormt een groot risico momenteel.

2.2.8. Informatiebeveiliging en privacy

Inleiding

Informatiebeveiliging en gegevensbescherming kennen een hoge prioriteit. We nemen maatregelen om onze informatiesystemen stabiel en goed beveiligd te houden. We zetten in op het bewust omgaan met privacygevoelige informatie.

Doordat we de techniek onderbrachten bij ICT-samen zijn er met de andere partners veel gemeenschappelijke belangen op het gebied van informatiebeveiliging en privacy. We nemen actief deel aan overleggen in het ICT-samenwerkingsverband zoals het strategische veiligheidsoverleg (voor de Chief Information Security Officers en Functionarissen Gegevensbescherming) en de operationele werkgroepen informatiebeveiliging (voor de security officers) en privacy (voor de privacy officers). Hierdoor bepalen en bewaken we samen de technische veiligheidsinfrastructuur en werken we samen op de terreinen van informatieveiligheid en privacy.

Beoogde resultaten

We voeren het informatieveiligheidsbeleid 2022-2026 en privacybeleid 2024 uit

Met de uitvoering van dit beleid zetten we vervolgstappen om de veiligheid van informatie en de bescherming van persoonsgegevens verder te ontwikkelen en te borgen.

We voeren de VNG-resolutie 'Digitale Veiligheid: 'kerntaak voor gemeenten' uit

Met het oppakken van de onderwerpen uit de resolutie geven we, zoals alle gemeenten, aan de verantwoordelijkheid te voelen om continu te werken aan een veilige en weerbare digitale samenleving.

We werken voortdurend aan bewustwording

Voor alle medewerkers lopen er bewustwordingstrajecten. Medewerkers attenderen we wekelijks op informatiebeveiliging en privacy, via digitale vragen. Daarnaast geven we extra leertaken op actuele onderwerpen als phishing of identiteitsfraude. In de week van de veiligheid (oktober) besteden we extra aandacht aan digitale veiligheid en privacy.

We anticiperen op ontwikkelingen

We houden de ontwikkeling in regelgeving en mogelijkheden zoals het gebruik van kunstmatige intelligentie (AI) en algoritmen in de gaten. Onze werkwijze en processen passen we hierop aan.

Ook de transitie naar de Cloud heeft bijzondere aandacht. Wij zien een verplaatsing van software die eerst draaide binnen ons eigen serverpark, naar de Cloud.

We pakken datalekken volgens een vaste procedure op

Bij datalekken zijn persoonsgegevens betrokken. Deze pakken we op via een aparte procedure. We beoordelen of we het lek aan de Autoriteit Persoonsgegevens moeten melden en aan de direct betrokkenen. We evalueren de datalekken en passen waar nodig processen aan.

We voeren verplichte Digid-audits uit

De audits dragen bij aan een betere informatieveiligheid, maar zorgen daarnaast ook voor een toename aan structurele werkzaamheden om aan de eisen te voldoen. We hebben in Bronckhorst drie Digitale Persoonsidentificatie (Digid) aansluitingen die de elektronische dienstverlening naar de burgers en de efficiency in de bedrijfsprocessen vergroten. Een verplichting hierbij is dat we drie Digid-audits uitvoeren.

We leggen verantwoording af over onze informatieveiligheid

We verantwoorden ons via de Eenduidige Normatiek Single Information Audit (ENSIA). De uitkomst komt in een Collegeverklaring informatiebeveiliging en in een verantwoording aan de gemeenteraad bij de jaarstukken. Onder de ENSIA vallen de audits van DigiD, uitvoeringsorganisatie Werk en Inkomen (Suwi) en de zelfevaluaties van Basisregistratie Adressen en Gebouwen, Basisregistratie Grootschalige Topografie, Basisregistratie Ondergrond, Basisregistratie Personen en Reisdocumenten.

2.2.9. Wet open overheid

Inleiding

Op 1 mei 2022 trad de Wet open overheid (Woo) in werking om te zorgen dat overheidsinformatie beter vindbaar, uitwisselbaar en eenvoudig te ontsluiten is. In artikel 3.5 van de Woo staat dat bestuursorganen in de begroting aandacht besteden aan de beleidsvoornemens over de uitvoering van deze wet en in de jaarlijkse verantwoording verslag doen van de uitvoering ervan. Daarom treft u hier de openbaarheidsparagraaf aan. Het kabinet heeft voor de periode 2021-2026 middelen beschikbaar gesteld voor de implementatie en uitvoering van de Woo (zowel incidenteel als structureel).

Actieve openbaarmaking – bewustwording open en transparant werken

Een projectgroep werkt aan het openbaar maken van elf informatiecategorieën. Dat doen we in fasen. Sinds 1 november 2024 zijn de eerste categorieën verplicht om actief openbaar te maken. Voor ons gaat hierbij om bereikbaarheids- en organisatiegegevens. Hoewel deze gegevens al openbaar zijn besteden we in 2025 extra aandacht aan de bewustwording rondom openbaarheid en transparant werken.

Passieve openbaarmaking – ondersteuning afhandeling verzoeken

Sinds 1 oktober 2024 hebben we een juridisch ondersteuner Woo. Voor de bekostiging hiervan worden de budgetten ingezet die beschikbaar zijn voor de implementatie en uitvoering van de Woo. Deze ondersteuner helpt de vakinhoudelijk medewerker bij de behandeling van Woo-verzoeken, door waar nodig documenten te beoordelen op uitzonderingsgronden, te anonimiseren en te registreren. De ondersteuner neemt het afhandelen van het Woo-verzoek niet over, maar dit zorgt voor minder werkdruk bij de vakinhoudelijke medewerkers en ondersteuners van de clusters, zodra er een Woo-verzoek binnenkomt. Vanaf 2025 houden we een overzicht bij van de afhandeling van Woo-verzoeken, zodat we dit meenemen in het jaarverslag.

Informatiehuishouding – zaakgericht werken

In 2025 starten we ook met het inrichten van processen in onze zaaksystemen. Op dit moment vallen de elf informatiecategorieën nog onder meerdere interne werkprocessen. Het doel is om in 2025 deze processen in te richten, om via deze weg categorieën openbaar te maken en de openbaarmaking/afhandeling te monitoren.

2.2.10. Klimaatbegroting

Inleiding

Met de paragraaf klimaat brengen we in beeld welke invloed onze beleidskeuzes hebben op het veranderende klimaat. Deze keuzes doen zich op veel beleidsvelden van de deelprogramma's voor. Op deze plek kijken we gemeentebreed naar de beleidskeuzes vanuit de optiek van het klimaat.

We zetten ons in om in 2030 energieneutraal te zijn

De Herijkte Routekaart houdt rekening met de ontwikkelingen dat de klimaatambities in Europa en Den Haag zijn gegroeid en de netcongestie van het elektriciteitsnet een urgent thema is geworden. Ook beschrijft het een strategie waarmee we de energietransitie in onze gemeente kunnen aanpakken. Een belangrijk uitgangspunt hierbij is de gewenste voorkeursvolgorde van maatregelen. Hierbij staat energiebesparing voorop. Immers, wat we niet verbruiken, hoeven we ook niet op te wekken. Wat we vervolgens nog wel moeten opwekken, wordt duurzaam opgewekt. Dit kan vooral door elektrificatie. We kijken hiervoor naar bestaande én nieuwe dan wel innovatieve technieken.

De kern van de voorgestelde strategie is dat de gemeente meer regie neemt op het realiseren van de doelen. Dit langs 5 uitvoerende sporen:

1. (regie op) De warmtetransitie
2. (regie op) Een lokaal energiesysteem
3. (regie op) Grootschalige energieprojecten
4. (regie op) de Dorps Energie Processen
5. (regie op) Randvoorwaarden

Het doel van de energietransitie op basis van de Herijkte routekaart is:

“We streven naar een energiesysteem voor Bronckhorst dat zo snel mogelijk na 2030 energieneutraal, aardgasvrij en zoveel als mogelijk zelfvoorzienend wordt. Middels lokaal gemeenschappelijk eigenaarschap willen we dat het lokale energiesysteem zoveel als mogelijk van iedereen kan worden en dat iedereen de kans krijgt om mee te profiteren”.

Samen met inwoners, ondernemers en belangenorganisaties gaan we voor een veilige, schone en gezonde woon- en werkomgeving. Een duurzame en energieneutrale omgeving waar mensen zich thuis voelen en meedoen. Het gaat om een grote transitie. We hanteren daarbij een viertal uitgangspunten:

- duurzame maatregelen moeten voor iedereen haalbaar en betaalbaar zijn;
- we stellen hoge eisen aan lokaal eigenaarschap en participatie;
- we zetten maximaal in op energiebesparing;
- voor de resterende energievraag zetten we alle mogelijke duurzame bronnen in: uit de bodem, het water, biomassa, wind en de zon.

We gaan aan de slag met de Herijkte routekaart

De vastgestelde 'Herijkte Routekaart Energieneutraal Bronckhorst' is de richting om hiermee aan de slag te gaan. De routekaart geeft de contouren aan voor mogelijke maatregelen. In de routekaart staat welke keuzemogelijkheden en beperkingen er zijn. We hebben een gemeentehuis en gemeentewerf die geen aardgas verbruiken en op enkele gemeentelijke gebouwen liggen al zonnepanelen op het dak. De andere gemeentelijke gebouwen gaan we ook verder verduurzamen.

We hebben aandacht voor het klimaat in de deelprogramma's

Bronckhorst wil een energieneutrale gemeente zijn. Dat betekent dat we alleen duurzame energie gebruiken (geen uitstoot van CO₂) bij alle activiteiten in de gemeente. Dit beleid is gemaakt in 2019 en in 2024 herijkt. Sindsdien werken we hard aan de realisatie van dit doel. De doelen gaan uit van minder energieverbruik en het duurzaam opwekken van het resterend energiegebruik. De opwekking doen we binnen de gemeente.

We hebben een energiedashboard

In deelprogramma 3B Duurzaamheid (2.1.3) staat met welke projecten en activiteiten we willen zorgen dat de CO₂-uitstoot vermindert. We ontwikkelden een energiedashboard dat laat zien waar Bronckhorst staat op weg naar 'energieneutraal'. Het biedt op een eenvoudige manier direct inzicht in verschillende aspecten. Denk aan: duurzame opwek, energieverbruik en energiebesparing en mobiliteit. In het energiedashboard is te zien dat het aandeel duurzame opwek wel iets stijgt en het energieverbruik licht daalt, maar het behalen van de doelen is nog ver weg.

We hebben aandacht voor het klimaat in de deelprogramma's

Veel klimaatonderwerpen komen aan bod binnen deelprogramma 3B Duurzaamheid (2.1.3). Hieronder laten we zien dat bij veel meer deelprogramma's klimaat een rol speelt. Vanaf deze plek willen we de rode draad hierin ontwikkelen, vasthouden en de klimaatbegroting verder ontwikkelen.

Deel-programma	Ontwikkeling	Gewenst effect
2B	Bloemenbuurt Zelhem verduurzamen	10% besparing aardgas en 15% besparing elektriciteit
2B	Klimaatadaptatie	Vermindering hittestress en opvang regenwater
2B	VO Vorden, duurzaam bouwen	Energieneutraal gebouw
2B	IHP, duurzaamheidsmaatregelen	10% besparing aardgas en 15% besparing elektriciteit
2B	Mobiliteit 2030	Vermindering fossiele brandstof
2B	Aanleg van fietsstroken bij 60 km wegen	Vermindering fossiele brandstof
3A	Industriepark Zelhem	Vermindering fossiele brandstof

Wat is de organisatiedoelstelling voor energiebeleid?

De doelstelling van ons energiemanagementsysteem is om te komen tot een continue verbetering van de energie-efficiëntie en minder CO₂-uitstoot van de organisatie. De grootste CO₂-vermindering bereiken we door de energie die niet wordt verbruikt.

Wat we wél gebruiken, wekken we duurzaam op. We willen dus zoveel mogelijk energie besparen en evenveel energie opwekken als dat er door onze gemeentelijke organisatie wordt verbruikt. Energie die we niet kunnen besparen, wekken we duurzaam op.

Het belangrijkste middel in de energietransitie om de doelen te behalen, is het afbouwen van het gebruik van fossiele brandstoffen en daarmee de uitstoot van CO₂ terugdringen. Daarmee is dit ook het belangrijkste doel van deze Herijkte Routekaart. Monitoring op de voortgang hiervan in de gemeente Bronckhorst is daarom belangrijk. Als bron voor monitoring gebruiken we bij veel onderwerpen de Klimaatmonitor. Deze wordt jaarlijks geüpdatet door de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO). Actuelere gegevens dan over 2022 zijn nog niet beschikbaar. Deze lopen altijd achter, omdat RVO de cijfers moet berekenen en produceren. Jaarlijks ontvangen College en Raad de update over de voortgang, zodra deze in de Klimaatmonitor zijn geactualiseerd.

We meten onze CO₂-uitstoot

Wat doen we?

We leveren (direct en indirect) producten en diensten aan onze inwoners, maar we zijn op zichzelf een 'gewone' organisatie. De omvang van onze organisatie is zodanig dat we moeten voldoen aan de Europese Energie Richtlijn (EED). We vinden dat we ook een voorbeeldfunctie hebben naar onze burgers en bedrijven. Daarom behaalden we in 2021 niveau 3 op de CO₂-prestatieladder. Dit betekent o.a. dat we communiceren over onze CO₂-footprint volgens de landelijk norm en beschikken we over kwantitatieve reductiedoelstellingen. Dit is een mooie stap om onze ambitie, om energieneutraal te zijn, waar te maken. Met de toetsing van de footprint brengen we het energieverbruik in kaart en houden we kwantitatief bij welke besparende maatregelen ervoor zorgen dat de CO₂-uitstoot jaarlijks daalt. Dit houdt in dat we inzicht hebben in onze eigen energiestromen, zoals het gas-, elektra en brandstofverbruik, maar ook in de zakelijk gereden kilometers. Sinds 2022 laten we ons niet meer certificeren voor de CO₂-prestatieladder, maar monitoren we wel de cijfers. In november 2023 kregen we het aanbod van de Cirkelregio Achterhoek om gebruik te maken van de Milieubarometer. Dit is een online tool waarmee je milieu-impact en CO₂-footprint van een bedrijf in beeld brengt. Het gaat om het invullen van gegevens over met name energieverbruik, water en vervoer. De online tool berekent vervolgens de milieu-impact en de CO₂-footprint. Dit wordt visueel weergegeven in grafieken. In 2025 verwerken we de gegevens over 2024 in de milieubarometer. Dit rapporteren we in het jaarverslag.

We halen ruim 72% reductie

De emissies zijn vastgesteld voor 2023. In 2023 was de CO₂ uitstoot 152,1 ton. Dit is een afname van 72,3% ten opzichte van het referentiejaar 2018. Dit had met name te maken dat er minder aardgas is verbruikt. We zijn meer dienstreizen gaan maken na de coronacrisis. De kans is aanwezig dat de dienstreizen ook in 2025 meer gaan worden en de CO₂ uitstoot toch iets gaat stijgen. Wel zijn in 2024 elektrische dienstauto's in gebruik genomen. In ons plan van aanpak met alle reductiemaatregelen staat welke maatregelen we in de komende jaren uitvoeren. Zo is de verlichting in het gemeentehuis in 2024 vervangen door LED-lampen. In 2025 willen we naar 150 ton. Dit is een afname van meer dan 72% ten opzichte van het referentiejaar 2018. We monitoren dit jaarlijks. Opgemerkt wordt dat we in de Herijkte routekaart kg ton CO₂ uitstoot hebben gebruikt in plaats van ton CO₂. Verder wordt opgemerkt dat als wordt besloten om over te stappen op gewone diesel in plaats van blauwe diesel (HVO) de reductie van 72% niet meer haalbaar is.

Indicatoren

Effectindicator	Bron	Nul-meting	Jaar nul-meting	Realisatie 2021	Doel 2023	Doel 2024	Doel 2030
CO2 eigen gemeentelijke organisatie	Eigen bronnen	549,7 ton	2018	183,5 ton	165 ton	165 ton	150 ton

3. FINANCIËLE BEGROTING

3.1. Overzichten baten en lasten 2025-2028

3.1.1. Baten en lasten 2025 per programma

Programma	Baten	Lasten	Saldo
Programma 1 Zorg en ondersteuning	8.015	47.284	-39.269
1A Vitale inwoners en samenleving	501	6.879	-6.378
1B Toegang en individuele voorzieningen	7.514	40.405	-32.891
Programma 2 Wonen en leefomgeving	8.902	31.147	-22.244
2A Passend wonen	1.619	1.835	-216
2B Aantrekkelijke leefomgeving	7.283	29.311	-22.028
Programma 3 Bedrijvigheid en ontwikkeling	6.078	7.650	-1.572
3A Economie	422	978	-556
3B Duurzaamheid	5.656	6.672	-1.016
Programma 4 Bestuur	666	4.486	-3.820
4A Besturen	666	4.486	-3.820
Totaal programma's	23.662	90.567	-66.905
Algemene dekkingsmiddelen			
- Lokale heffingen	9.909	814	9.095
- Algemene uitkering	72.606	0	72.606
- Dividenden	580	4	576
- Saldo financieringsfunctie	1.301	506	796
- Overige algemene dekkingsmiddelen	20	2.706	-2.686
Totaal algemene dekkingsmiddelen	84.416	4.029	80.387
Overhead	240	14.187	-13.947
Heffing VPB			0
Onvoorzien	0	126	-126
Saldo van baten en lasten	108.318	108.909	-591
Onttrekking aan reserves	0	0	0
Toevoeging aan reserves	2.225	0	2.225
Geraamd resultaat 2025	110.543	108.909	1.634

+ = minder uitgaven; - = meer uitgaven

De wijzigingen in onze reserves geven we hieronder per reserve weer:

Gebruik van (bestemmings)reserves

Omschrijving	Onttrekking
Programmabegroting:	
Algemene reserve	1.585
Bestemmingsreserve Minimafonds	5
Bestemmingsreserve Bovenwijkse voorzieningen	25
Bestemmingsreserve Investeringsagenda kapitaallasten	376
Bestemmingsreserve derving Nuondividend	57
Bestemmingsreserve gemeentehuis	177
Totaal onttrekkingen	2.225

3.1.2. Bedrijfsvoering

Een overzicht van onze dekkingsmiddelen

Algemene dekkingsmiddelen

Overzicht	Rekening 2023	Begroting 2024 (na wijziging)	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Onvoorzienne uitgaven (A)	0	128	126	126	126	126
<i>Lokale heffingen</i>						
Onroerendezaakbelastingen woningen	5.805	6.175	6.785	6.785	6.785	6.785
Onroerendezaakbelastingen eigenaren niet-woningen	1.667	1.660	1.820	1.820	1.820	1.820
Onroerendezaakbelastingen gebruikers niet-woningen	1.012	1.063	1.164	1.164	1.164	1.164
Forensenbelasting	64	69	72	72	72	72
Reclamebelasting	140	125	140	140	140	140
Toeristenbelasting	329	340	342	342	342	342
Parkeerbelasting	0	0	0	5	5	5
Lokale heffingen (B)	9.017	9.432	10.323	10.328	10.328	10.328
Algemene uitkering	66.140	71.385	72.606	69.023	69.128	69.470
Algemene uitkering (C)	66.140	71.385	72.606	69.023	69.128	69.470
<i>Dividend / winstuitkering</i>						
BNG	181	180	180	180	180	180
Alliander	323	280	400	400	400	400
Dividend (D)	504	460	580	580	580	580
Overige algemene dekkingsmiddelen (E)	879	1.405	2.726	3.496	2.685	2.685
Saldo financieringsfunctie (F)	437	-509	796	824	749	770
Totaal dekkingsmiddelen (A t/m F)	76.978	82.301	87.156	84.376	83.595	83.959

We leggen uit hoe we aan onze dekkingsmiddelen komen

Hieronder beschrijven we hoe we de financiële middelen inzetten voor het realiseren van onze maatschappelijke doelen en onze verantwoordelijkheden tegenover onze inwoners.

Onvoorzienne uitgaven (A)

De begroting bevat volgens de Financiële verordening Bronckhorst een specifieke budgetpost voor onvoorzienne uitgaven, die één-op-één is gekoppeld aan het aantal inwoners. Dit bedrag, € 3,50 per inwoner, gebruiken we voor eenmalige kosten die voldoen aan de drie 'O-criteria': onvoorzien, onvermijdbaar en onuitstelbaar. Met behulp van de risico-impactanalyse, uitgewerkt in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing (2.2.2), houden we de mogelijke effecten van risico's in de gaten voor de komende jaren, met name wat betreft onvoorzienne uitgaven.

Lokale heffingen (B)

Deze inkomsten betalen onze inwoners. Begraafrechten, riool- en afvalstoffenheffing staan hier niet bij omdat die opbrengsten specifiek zijn bedoeld om 100% kostendekkendheid te

bieden voor de bijbehorende diensten. Voor twee lokale heffingen hebben we specifieke bestedingen binnen deelprogramma 3A Economie (2.1.3). aangewezen:

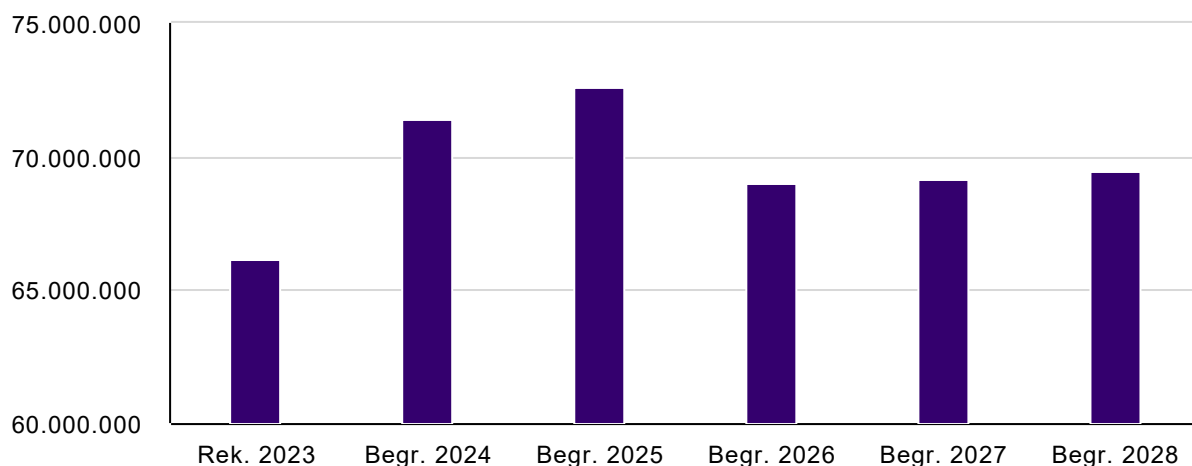
1. Toeristenbelasting: Deze inkomsten gebruiken we vooral voor toeristische uitgaven. Het draagt bij aan het bevorderen van toerisme en het ondersteunen van activiteiten die onze regio aantrekkelijk maken voor bezoekers.
2. Reclamebelasting: De opbrengsten van reclamebelasting gaan als subsidie naar ondernemersverenigingen. Dit helpt lokale ondernemers en bevordert economische groei.

Voor meer informatie kunt u terecht in de paragraaf Lokale heffingen (2.2.1).

Algemene uitkering (C)

De Algemene uitkering uit het Gemeentefonds is de voornaamste bron van inkomsten. Deze uitkering biedt volledige bestedingsvrijheid, en eventuele labelingen van budgetten binnen deze uitkering bepalen we zelf. De cijfers in deze programmabegroting weerspiegelen de stand van de Algemene uitkering na de meicirculaire 2024. We achten de kans klein dat het Rijk de financiële tekorten vanaf 2026 en daarna voor gemeenten aanvult. Daarom hebben we voor de begroting 2025 een impactanalyse gemaakt wat we verder uitwerken voor 2026 en verder. Over de meicirculaire 2024 hebben we u geïnformeerd in september 2024. Het resultaat beïnvloedt de begrotingsruimte (een vrij besteedbaar deel en een deel voor compensatie van loon- en prijsstijgingen. Dat resultaat vermelden we bij de financiële positie, verderop in dit hoofdstuk bij we doen alleen aanpassingen door uitgangspunten te volgen (3.3.1).

Ontwikkeling algemene uitkering

Dividend / winstuitkering (D)

We nemen deel in zes bedrijven. Van twee bedrijven (Alliander en BNG) ontvangen we dividend. Meer informatie vindt u in de paragraaf Verbonden partijen (2.2.6).

Overige algemene dekkingsmiddelen (E)

Onder deze noemer hebben we stelposten staan. Deze stelposten vertegenwoordigen bestedingen of ontvangsten waarvan we weten dat ze zullen plaatsvinden, maar waarvan we nog niet precies weten binnen welk taakveld. In deze programmabegroting is dat het flexibele formatiebudget (€ 2,8 miljoen). Voor tegenvallende investeringen met hogere kapitaallasten als gevolg is een stelpost van € 157.000 opgenomen. Tegelijkertijd constateren we dat geplande investeringen veelal in tijd achterlopen. Voor meevallende kapitaallasten hebben we € 250.000 in de begroting verwerkt.

Saldo financieringsfunctie (F)

In de paragraaf Financiering (2.2.4) vindt u meer informatie over de rente-effecten van ons financieringsbeleid.

Indicatoren en risico's

Lokale indicatoren

Voor dekkingsmiddelen stelden we geen lokale indicatoren vast.

Verplichte landelijk vastgestelde indicatoren

Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	Bron	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Realisatie 2024	Gelderland 2024
Gemiddelde WOZ waarde woning (x € 1.000)	CBS 2023	303	349	419	438	380
Gemeentelijke woonlasten éénpersoonshuishouden (in euro's)	COELO 2023	877	958	936	980	933
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden (in euro's)	COELO 2023	917	1.013	988	1027	996

Gegevens overgenomen van www.waarstaatjegemeente.nl stand d.d. 02-09-2024

Risico's

Risico-oorzaak (Als gevolg van...)	Risicogebeurtenis (bestaat de kans dat...)	Risicogevolg (met als gevolg dat...)	Netto Kans	Totaal: Netto Financieel Maximum	Impact financieel (%)	Impact (overig)
Extern - Raming stelpost BCF (BTW-compensatiefonds) conform Provinciale richtlijnen	De opbrengst te hoog is ingeschat	Financieel - Dit leidt tot een begrotingstekort	10%	989	0,78%	0
Extern - Inflatie	De inflatie wordt onvoldoende gecompenseerd	Financieel - Dit leidt tot een begrotingstekort	10%	500	0,40%	0
Extern - Omzetting door het rijk van de algemene uitkering in specifieke regelingen	Hogere bestedingen worden niet vergoed, lagere bestedingen moeten worden terugbetaald	Financieel - Er hogere administratieve lasten en financiële tekorten kunnen ontstaan; Niet financieel - Er imagoschade optreedt wanneer er niet juist verantwoord kan worden	25%	200	0,39%	3
Organisatie - Een te hoog ingeschatte WOZ-waarde wordt een te laag tarief vastgesteld voor woningen en bij een te laag ingeschatte waarde een te hoog tarief	Geraamde belastinginkomsten niet worden gerealiseerd (te laag tarief) of de opbrengst veel hoger is (te hoog tarief)	Financieel - Dit leidt tot een begrotingstekort; Niet financieel - Inwoners verwachten een andere belastingheffing door een onjuist ingeschatte waarde (Imagoschade)	5%	100	0,04%	2
Organisatie - Een te hoog ingeschatte WOZ-waarde wordt een te laag tarief vastgesteld voor bedrijven en bij een te laag ingeschatte waarde een te hoog tarief	De geraamde belastinginkomsten niet worden gerealiseerd (te laag tarief) of de opbrengst veel hoger is (te hoog tarief)	Financieel - Dit leidt tot een begrotingstekort; Niet financieel - Bedrijven verwachten een andere belastingheffing door een onjuist ingeschatte waarde (Imagoschade)	5%	100	0,04%	2

Meer informatie over de risico's vindt u in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing (2.2.2).

Wat mag het kosten?

Uit het overzicht van algemene dekkingsmiddelen blijkt dat we € 4,9 miljoen meer middelen hebben dan in 2024. Deze stijging is voornamelijk te danken aan:

1. Verhoging van de OZB € 871.000: Een deel van deze verhoging compenseren we met een gelijke verlaging van het rioolrecht (€ 526.000 voordelig). De resterende verhoging volgt uit verwachte prijsstijging.
2. Hogere Algemene uitkering (€ 1,2 miljoen voordelig). Meer hierover leest u bij de toelichting op de Algemene uitkering.
3. Stelposten voor invulling van vacatures (€ 1,6 miljoen voordelig).
4. Hoger saldo financieringsfunctie (€ 1,3 miljoen voordelig). Voor 2025 hebben we op basis van de investeringen binnen de diverse taakvelden / programma's rentelasten toegerekend met een percentage van 1,5%. In 2024 kon dit achterwege blijven door hoge rentebaten op spaartegoeden.

Andere ontwikkelingen benoemen we verderop bij bedrijfsvoering bij de onderdelen nieuw beleid, investeringsplan en dekking van projectkosten uit reserves. In de paragraaf Financiële positie (3.3.1) komen we terug op de kostenstijgingen volgens de vastgestelde uitgangspunten voor alle planjaren.

Wat mag bedrijfsvoering kosten

Berekening overheadpercentage

Hieronder vindt u het overzicht van de totale uitgaven voor de overhead van onze organisatie. Deze uitgaven zijn bedoeld voor de sturing en ondersteuning van het primaire proces, zoals groenonderhoud of Jeugdzorg. Het totaalbedrag is ook te vinden in het overzicht van baten en lasten in de Financiële begroting (3.1.1).

Overzicht baten en lasten overhead

Omschrijving	Rekening 2023	Begroting 2024 (incl. wijziging)	Begroting 2025
Lasten			
Personeelskosten / personeelskosten derden	7.705	7.559	7.673
Energiekosten	99	44	45
Belastingen	2	9	9
Leveringen en diensten	4.077	4.457	5.294
Dotatie voorziening onderhoud	276	253	259
Kapitaallasten	563	587	907
<i>Subtotaal lasten</i>	<i>12.723</i>	<i>12.908</i>	<i>14.187</i>
Doorbelastingen	0	0	0
Totaal lasten	12.723	12.908	14.187
Baten			
Vergoedingen voor personeel	30	38	45
Huren	183	177	181
Leveringen en diensten	249	0	0
Bijdrage instanties	87	187	14

Omschrijving	Rekening 2023	Begroting 2024 (incl. wijziging)	Begroting 2025
Totaal baten	548	402	240

Saldo Overhead (taakveld 0.4)	12.175	12.506	13.947
Overheadpercentage	11,6%	10,9%	12,8%

De wet geeft een kengetal voor vergelijkingen van programma's of taakvelden

In de voorgeschreven kengetallen wordt de overhead uitgedrukt als een percentage van de totale lasten van de programma's (exclusief reserveringen). De kosten van overhead moeten we apart administreren en zijn niet opgenomen in de totale lasten van de (deel)programma's zoals weergegeven in het programmmaplan (2.1). Om een beeld te krijgen van de totale lasten inclusief overhead van een programma, tellen we het eerder genoemde percentage op bij de totale lasten van de (deel)programma's.

We gebruiken een ander kengetal voor bijdragen binnen kostprijzen

Voor de berekening van kostprijzen hanteren we volgens de financiële verordening Bronckhorst een ander percentage: de verhouding van de totale overhead ten opzichte van de totale loonkosten. Dit percentage wordt niet berekend op basis van de totale lasten van de programma's (exclusief reserveringen). In plaats daarvan wordt het percentage vastgesteld op 73% (2024: 69%). Dit percentage geeft een nauwkeuriger beeld van de kosten die aan de eigen primaire werkzaamheden (loonkosten) kunnen worden toegerekend.

We rekenen geen overhead naar incidentele taken

We rekenen sinds 2024 loonkosten toe aan grondexploitaties en (exploitatie)projecten. Dit doen we op nacalculatiebasis bij de jaarstukken.

Indicatoren en risico's overhead

Lokale indicatoren

Voor overhead stelden we geen lokale indicatoren vast.

Verplichte landelijk vastgestelde indicatoren

Landelijk vastgestelde indicatoren	Bron	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Begroot 2024	Begroot 2025
Formatie (fte per 1.000 inwoners)	Begroting 2024	7,84	7,84	8,58	7,85	7,93
Bezetting (fte per 1.000 inwoners)	Begroting 2024	7,46	7,67	7,89	7,59	8,89
Apparaatskosten (kosten per inwoner)	Begroting 2024	733	785	911	854	1.030
Externe inhuur (kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen)	Begroting 2024	9,6%	7,5%	15,9%	2,67%	7,48%
Overhead (% van totale lasten)	Begroting 2024	11,4%	12,1%	11,6%	10,9%	12,8%

Risico's

Risico-oorzaak (Als gevolg van...)	Risicogebeurtenis (bestaat de kans dat...)	Risicogevolg (met als gevolg dat...)	Netto Kans	Totaal: Netto Financieel Maximum	Impact financieel (%)	Impact (overig)
Technisch - Gehackt worden, fysiek toegang tot het systeem verschaffen (inbraak op systeem), gijzelsoftware plaatsen (losgeld eis)	Er zich een beveiligingslek voordoet waar misbruik van gemaakt wordt	Financieel - Er extra kosten worden gemaakt; Niet financieel - Dit doorgaans leidt tot imagoschade op landelijk niveau	25%	3.000	5,90%	5

Risico-oorzaak (Als gevolg van...)	Risicogebeurtenis (bestaat de kans dat...)	Risicogevolg (met als gevolg dat...)	Netto Kans	Totaal: Netto Financieel Maximum	Impact financieel (%)	Impact (overig)
Extern - Oorlog Oekraïne-Rusland en militair strategische ontwikkeling tegen NAVO	Zich cyberaanvallen voordoen. De voorbeelden zijn er al met DDOS aanvallen bij overheidsinstellingen en nutsbedrijven maar dat kan veranderen in echte cyberaanvallen	Financieel - Uitval communicatie/internet optreedt en er geen informatie in brede zin en geen dienstverlening (energiebedrijven, telefoon en internetproviders) is. Het opnieuw opstarten brengt veel extra kosten met zich mee; Niet financieel - Dit kan leiden tot landelijke imagoschade	25%	1.000	1,96%	5
Extern - De economische situatie	Een medewerker fraude pleegt	Financieel - Er financiële schade ontstaat en er kosten optreden voor onderzoek; Niet financieel - Er regionale imagoschade ontstaat	10%	1.000	0,79%	4
Technisch - Onbedoeld verstrekken van privacygegevens	Er datalekken ontstaan door ten onrechte verstrekke persoonsgegevens	Financieel - Er claims kunnen worden ingediend of boetes volgen die leiden tot financiële schade; Niet financieel - Het openbaar worden van datalekken schadelijk kan zijn voor het imago van de organisatie op landelijk niveau	20%	500	0,78%	5
Omgeving - Een veranderende arbeidsmarkt/krappe arbeidsmarkt specifieke functies; Organisatie - Hoog/langdurig ziekteverzuim; Organisatie - Vertrek van medewerkers wegens pensionering	Er achterstanden ontstaan in de werkzaamheden waardoor er extra moet worden ingehuurd (externen)	Financieel - Dit leidt tot overschrijding van inhuur budgetten; Niet financieel - Imagoschade door achterstanden in werkzaamheden en opgaven	50%	100	0,40%	0

Meer informatie over de risico's vindt u in de [paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing \(2.2.2\)](#).

Wat mag het kosten?

Nieuw beleid

Omschrijving	Herkomst *	S/I	2025	2026	2027	2028
OZB verhogen voor lagere rioolheffing (gelijke woonlasten)	PPN	S	526	531	531	531
Financieringstechnieken aanpassen	PPN	S	260	1.072	260	260
Actuele ramingen reserves en Algemene uitkering	PB	S	-16	-60	-619	1.035
Sparen voor 2027 en 2028 achterwege laten	PB	I	547	1.714	-547	-464
Actuele ramingen stelposten (belastingen)	PB	S	280	302	299	429
Organisatieontwikkeling	PPN	S	-300	-300	-300	-300
Keuzes arbeidsmarkt (tijdelijke regelingen ook tijdelijke inhuur)	PPN	S	0	0	0	0
Automatisering binnen werkprocessen	PPN	S	20	20	20	20
Pakket voor onderhoud gebouwen	PPN	S	-15	-15	-15	-15
Andere brandstof gebruiken voor materieel	PPN	S	48	48	48	48
Realistisch begroten	PPN	S	350	350	350	350
Totaal gewijzigd Dekkingsmiddelen			1.701	3.662	27	1.894
waarvan structureel			1.153	1.948	574	2.358
waarvan incidenteel			547	1.714	-547	-464

* PPN = perspectiefnota; PB = aanvulling programmabegroting

+ = meer uitgaven; - = minder uitgaven

Investeringsplan

Omschrijving	Invest. bedrag	T.I.v voorz.	Netto invest.	Jaar	Termijn	Kapitaallasten per jaar			
						2025	2026	2027	2028
Audio Visuele middelen	150		150	2025	5	1	32	32	31
Keukeninrichting	70		70	2025	10	1	8	8	8
Vervanging meubilair werf	80		80	2025	10	1	9	9	9
Overhead	300	0	300			2	50	49	48

Dekking kosten uit reserves

Omschrijving	AR/BR*	2025	2026	2027	2028
Gebruik gespaard bedrag voor 'ravijnjaar'	AR		1.000		
Kapitaallasten Investeringsagenda	BR	376	457	591	1.281
Kapitaallasten Investeringsagenda bijdragen ineens	BR				
Derving Nuondividend	BR	57	0	0	0
Huisvesting (gemeentehuis en werf)	BR	177	177	177	177
Saldo mutatie reserves		610	1.635	768	1.459

* AR= Algemene reserve; BR= Bestemmingsreserve

We spaarden sinds 2023 om de tekorten in het ravijnjaar 2026 gedeeltelijk te dekken. In totaal hielden we rekening met een benodigd bedrag van € 2 miljoen in 2026. De effecten van de meicirculaire 2024 en de voorstellen in de perspectiefnota 2025 maken dat we maar € 1 miljoen nodig hebben. De bestemmingsreserves gebruiken we structureel voor kapitaallasten. Het gaat dan om de investeringslasten voor de Investeringsagenda en de huisvesting. Waarvoor we de twee reserves gebruiken staat bij de Investeringsagenda (3.3.3).

3.1.3. Baten en lasten 2025-2028 per programma

Programma		Rekening 2023	Begroting 2024 (incl. wijziging)	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Zorg en ondersteuning	baten	14.855	7.146	8.015	8.216	7.898	7.898
	lasten	46.806	46.117	47.284	45.637	45.157	45.203
	saldo	-31.950	-38.970	-39.269	-37.422	-37.259	-37.305
Wonen en leefomgeving	baten	10.535	12.847	8.902	8.591	8.552	8.758
	lasten	32.504	37.593	31.147	31.020	31.278	32.401
	saldo	-21.968	-24.746	-22.244	-22.429	-22.726	-23.642
Bedrijvigheid en ontwikkeling	baten	5.898	6.501	6.078	5.546	5.552	5.521
	lasten	8.271	8.593	7.650	7.102	7.121	7.481
	saldo	-2.373	-2.093	-1.572	-1.556	-1.569	-1.960
Bestuur	baten	391	352	666	774	841	362
	lasten	3.704	4.054	4.486	4.531	4.553	4.201
	saldo	-3.313	-3.701	-3.820	-3.757	-3.712	-3.839
Totaal programma's		-59.605	-69.510	-66.905	-65.164	-65.266	-66.746
Algemene dekkingsmiddelen							
- Lokale heffingen	baten	8.625	9.023	9.909	9.914	9.914	9.914
	lasten	668	561	814	814	814	814
	saldo	7.956	8.462	9.095	9.100	9.100	9.100
- Algemene uitkering	baten	66.140	71.385	72.606	69.023	69.128	69.470
	lasten	0	0	0	0	0	0
	saldo	66.140	71.385	72.606	69.023	69.128	69.470
- Dividenden	baten	504	460	580	580	580	580
	lasten	0	4	4	4	4	4
	saldo	504	456	576	576	576	576
- Saldo financieringsfunctie	baten	1.087	103	1.301	1.312	1.291	1.243
	lasten	650	612	506	488	542	473
	saldo	437	-509	796	824	749	770
- Overige algemene dekkingsmiddelen	baten	1.212	2.538	20	832	20	20
	lasten	-262	3.901	2.706	2.664	2.665	2.665
	saldo	1.474	-1.363	-2.686	-1.832	-2.645	-2.645
Totaal algemene dekkingsmiddelen		76.511	78.430	80.387	77.691	76.908	77.271
Overhead	baten	548	402	240	240	240	240
	lasten	12.723	12.908	14.187	14.185	14.174	14.163
	saldo	-12.175	-12.506	-13.947	-13.945	-13.935	-13.923
Heffing VPB	saldo	0	0	0	0	0	0
Onvoorzien	saldo	0	-128	-126	-126	-126	-126
Saldo van baten en lasten (A)		4.731	-3.714	-591	-1.544	-2.419	-3.525
Onttrekking aan reserves		4.264	7.824	2.225	1.665	798	1.489
Toevoeging aan reserves		4.723	600	0	0	0	0
Saldo mutaties reserves (B)		-458	7.224	2.225	1.665	798	1.489
Geraamd resultaat (A + B)							
Begrotingstekort		0	0	0	0	-1.620	-2.036
Begrotingsoverschot		4.273	3.510	1.634	121	0	0

3.1.4. Overzicht incidentele baten en lasten 2025-2028 per programma

Baten en lasten beschouwen we als incidenteel wanneer ze de begroting gedurende niet meer dan drie opeenvolgende jaren beïnvloeden, waarbij de einddatum vastligt en ze niet strikt noodzakelijk zijn voor de uitvoering van gemeentelijke taken. We volgen hierbij het Gelders provinciaal toezichtskader 'Kwestie van evenwicht' en de provinciale handleiding 2021 'Verduidelijking structurele en incidentele baten en lasten'. Voor de provincie hoeven we in het overzicht niet expliciet aan te geven hoe we de incidentele lasten opvangen (in de exploitatie of uit de reserve).

Van de incidenteel opgenomen baten en lasten geven we het volgende overzicht:

Omschrijving	2025	2026	2027	2028
Programma 1 Zorg en ondersteuning	0	0	0	0
2A Flexwoningen realiseren	-200	0	0	0
2A Uitvoering geven aan het grondbeleid	-50	-50	0	0
2B Wijzigen onderhoud bij wegen en straatmeubilair	300	300	0	0
2B Andere keuzes maken bij bermonderhoud	170	170	0	0
2B Toekomst Lokaal Educatieve Agenda (LEA)	0	0	50	50
2B Aanvullende subsidie geven aan lokale omroep	-26	-26	0	0
2B Investeren in omgevingsprogramma Landelijk gebied	-200	-200	0	0
2B Duurder contract groenonderhoud	-186	-186	0	0
Programma 2 Wonen en leefomgeving	-192	8	50	50
3A Viering 80 jaar bevrijding	-10	0	0	0
Programma 3 Bedrijvigheid en ontwikkeling	-10	0	0	0
4A Hogere opbrengst paspoorten en rijbewijzen	26	90	127	0
Programma 4 Bestuur	26	90	127	0
<i>Waarvan incidentele baten</i>	26	90	127	0
<i>Waarvan incidentele lasten</i>	202	-8	-50	-50
Saldo incidenteel (-/- = last)	-176	98	177	50

3.1.5. Overzicht berekening aandeel EMU-saldo

Om als Nederlandse overheid te voldoen aan Europese begrotingsregels moet het begrotingstekort (EMU-saldo) van Nederland beneden de grenswaarde blijven van 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP). Het EMU-saldo van de decentrale overheden telt hierin mee voor 0,4%. Het Rijk heeft geen onderverdeling vastgesteld naar gemeenten, provincies en waterschappen. Het voldoen aan de grenswaarde van 0,4% is een inspanningsverplichting. Een eventuele overschrijding van het toegestane EMU-tekort leidt niet tot een sanctie.

We overschrijden de norm. Naast reguliere en vervangingsinvesteringen beginnen nu de investeringen van de Investeringsagenda te lopen. Denk hierbij aan de bouw van de VO-school in Vorden, de Zomerweg Achter Drempt, de herinrichting Smidsstraat en Magnoliaweg in Zelhem en de investeringen in de sportaccomodaties.

Nog niet alle projecten van de Investeringsagenda hebben een startdatum

De nog niet specifiek benoemde investeringen uit de Investeringsagenda stellen we op 2027 alsof ze dan plaatsvinden. Daarmee houden we binnen de planperiode de totale kapitaallasten zichtbaar en nemen we dat ruimtebeslag mee. In 2027 zit dan alleen het

rentedeel en in 2028 ook de afschrijvingsdeel. Een toelichting op de investeringen leest u verderop bij Voortgang Investeringsagenda (3.3.3).

In de tabel hieronder leest u de ontwikkeling van ons aandeel in het EMU-saldo.

Nr	Berekening EMU-saldo		2025	2026	2027	2028
1	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	+	-591	-1.544	-2.419	-3.525
2	Mutatie (im)materiële vaste activa	+	-12.954	-2.089	-22.646	5.483
3	Mutatie voorzieningen	+	257	695	232	427
4	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	+	0	0	0	0
5	Verwachte boekwinst/verlies bij de verkoop van financiële vaste activa en (im)materiële vaste activa, alsmede de afwaardering van financiële vaste activa	+	0	0	0	0
Berekening EMU-saldo			-13.288	-2.938	-24.832	2.385

+ = ruimte binnen norm; - = overschrijding van norm

3.2. Begroting baten en lasten 2025 op kostensoorten

3.2.1. We volgen welke kosten we maken

Voor de jaarlijkse budgetten gebruiken we vaste uitgangspunten voor de stijging van de lonen en prijzen aan de uitgaven- en inkomstenkant en de hoogte van de rentepercentages. In [bijlage 4.3](#) bij deze programmabegroting ziet u een overzicht van de gehanteerde uitgangspunten.

Hieronder tonen we de ontwikkeling van de baten en lasten van de programma's en taakvelden op kostensoorten. In de [toelichting](#) (3.2.2) richten we ons op de laatste twee kolommen.

Kostensoorten	Rekening 2023	Begroting 2024	Jaarschijf 2025 uit MJB 2024-2027	Begroting 2025
Baten				
Algemene uitkering	66.140	67.847	68.225	72.606
Overige inkomensoverdrachten	17.970	10.155	8.701	9.102
Belastingen	13.616	14.043	14.114	14.784
Overige opbr., huren en pachten, leges	9.442	8.371	8.300	9.538
Dividend, winstuitkering	504	460	460	580
Verkoop grond en overige duurzame goederen	823	727	20	406
Totaal baten	108.495	101.603	99.820	107.016
Lasten				
Personeelskosten	31.335	30.172	28.763	33.688
Afschrijvingen	3.603	3.962	3.765	3.681
Inkomensoverdrachten	41.700	35.013	36.213	43.135
Kosten derden	25.859	31.824	29.001	25.314
Dotaties voorzieningen	1.995	1.771	1.675	1.389
Aankoop grond en overige duurzame goederen	544	0	0	0
Totaal lasten	105.036	102.742	99.416	107.207
Rente				
Rente baten	1.073	103	105	105
Rente lasten	651	612	545	506
Saldo rente	422	-509	-440	-400
Activering mutaties grondexploitaties	849	0	0	0
Saldo van baten en lasten	4.731	-1.648	-36	-591
Toevoegingen en onttrekkingen reserves				
Toevoeging reserves	4.723	500	1.000	0
Onttrekking reserves	4.264	2.158	1.056	2.225
Geraamd resultaat	4.273	9	20	1.634

+ = begrotingoverschot; - = begrotingstekort

3.2.2. Wat geven we anders uit dan verwacht voor 2025

In de toelichting op kostensoorten vergelijken we de ramingen 2025 met de ramingen die we in de programmabegroting 2024-2027 (vastgesteld op 9 november 2023) voor de jaarschijf 2025 opnamen.

Algemene uitkering

De Algemene uitkering is gebaseerd op de Meicirculaire 2024. Over de ontwikkeling van de Algemene uitkering leest u meer in het [overzicht algemene dekkingsmiddelen](#) (3.1.2) en de [financiële positie](#) (3.3.1).

Algemene uitkering	Jaarschijf 2025 uit MJB 2024-2027	Begroting 2025
Algemene uitkering gemeentefonds	68.225	72.606
Totaal Algemene uitkering	68.225	72.606

Overige inkomensoverdrachten

We laten hier de rijksvergoedingen zien en de eigen bijdragen. De vergoedingen zijn bedoeld voor de uitvoering van de inkomensregelingen, de uitvoering van de energietransitie en de regeling Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA). Een hogere uitkering voor participatie (BUIG-gelden) verklaard de toename op de bijdragen Rijk.

Overige inkomensoverdrachten	Jaarschijf 2025 uit MJB 2024-2027	Begroting 2025
Bijdragen Rijk	7.892	8.218
Verhaal / terugvorderingen	346	345
Eigen bijdragen	450	526
Overige bijdragen overheidsinstanties	14	14
Totaal overige inkomensoverdrachten	8.701	9.102

Belastingen

De opbrengsten van de verschillende belastingen, met uitzondering van de reclamebelasting, indexeerden we voor prijsstijging. De ondernemersfondsen willen de reclamebelasting niet indexeren. De opbrengst is voor de begroting gebaseerd op de opbrengst van 2023. De toeristenbelasting is nu in overeenstemming met de verwachte opbrengst op basis van het aantal overnachtingen per jaar. De rioolheffing hebben we hier bij de belastingen opgenomen omdat het geen variabele tariefdelen bevat. Een deel van de verhogingen op de onroerende zaakbelasting is gecompenseerd met een verlaging op de rioolheffing. Over de ontwikkeling van de belastingen leest u meer in de [paragraaf Lokale heffingen](#) (2.2.1).

Belastingen	Jaarschijf 2025 uit MJB 2024-2027	Begroting 2025
Onroerende zaakbelastingen:		
- woningen	5.945	6.785
- niet woningen, eigenaren	1.660	1.820
- niet woningen, gebruikers	1.025	1.164
Toeristenbelasting	340	342
Forensenbelasting	69	72
Reclamebelasting	125	140
Rioolheffing:		
- woningen	4.454	4.021
- niet woningen	496	440
Totaal belastingen	14.114	14.784

Huren en pachten, leges en overige opbrengsten

Voor de diensten voor afval willen we dat de tarieven kostendekkend zijn en de andere diensten berekenen we de prijsstijging door. Voor bouwleges hebben we een extra verhoging doorgevoerd (PPN). De reisdocumentenpiek verklaard de stijging van de opbrengsten voor rijbewijzen en reisdocumenten. De doorberekeningen van kosten voor faciliterend grondbedrijf hebben we opgenomen onder de overige (overige) opbrengsten.

Huren en pachten, leges en overige opbrengsten	Jaarschijf 2025 uit MJB 2024-2027	Begroting 2025
Pachten	30	31
Huren:		
- woningen	29	33
- overige gebouwen	744	744
- gronden	11	12
Leges:		
- bestemmingsplannen, bouw, sloop en vrijstellingen	1.377	1.711
- rijbewijzen en reisdocumenten	266	587
- overige leges	99	166
Overige opbrengsten:		
- afvalstoffenheffing	3.883	4.061
- opbrengst grondstoffen (naast afvalstoffenheffing)	304	311
- lijkbezorgingsrechten	648	637
- overig	392	727
- detacheringen wsw-ers	475	475
- detacheringen overig	43	45
Totaal overige opbrengsten en leges	8.300	9.538

Dividend, winstuitkering

We krijgen van twee bedrijven dividend. Meer informatie leest u in de [paragraaf Verbonden partijen](#) (2.2.6).

Dividend, winstuitkering	Jaarschijf 2025 uit MJB 2024-2027	Begroting 2025
Bank Nederlandse Gemeenten	180	180
Alliander	280	400
Totaal dividend	460	580

Verkoop grond en overige duurzame goederen

Verkoop grond en overige duurzame goederen	Jaarschijf 2025 uit MJB 2024-2027	Begroting 2025
Opbrengst duurzame goederen	20	20
Grondverkopen	0	386
Totaal verkoop grond en overige duurzame goederen	20	406

Personeelskosten

De vergoedingen aan raadsleden en buitengewone ambtenaren burgerlijke stand staan onder de kostenpost vergoedingen. Het begrip personeelskosten is van toepassing voor het college, de griffie en het overige ambtelijk personeel. We houden rekening met een Cao-loonstijging van 4,4%. Meer informatie over personeel leest u in de [paragraaf Bedrijfsvoering](#) (2.2.5).

Personeelskosten	Jaarschijf 2025 uit MJB 2024-2027	Begroting 2025
Vergoeding raads- en commissieleden	410	431
College	622	664
Griffie	324	365
Ambtenaren burgerlijke stand	10	10
Gemeentelijke organisatie (inclusief ingehuurde medewerkers)	25.030	29.587
Wsw	2.368	2.332
Nieuw beschut werk participatie	0	299
Totaal personeelskosten	28.763	33.688

Afschrijvingen

De afschrijvingen volgen uit gerealiseerde investeringen. Op de investeringen schrijven we af op basis van de verwachte gebruiksduur. In de beleidsbegroting (2.1) staan in de diverse programma's de afzonderlijke investeringen vanuit de Investeringsagenda en de vervangingsinvesteringen genoemd. Deze samen vormen het investeringsplan 2025-2028.

Afschrijvingen	Jaarschijf 2025 uit MJB 2024-2027	Begroting 2025
Programma 1 Zorg en ondersteuning	24	26
Programma 2 Wonen en leefomgeving	2.874	2.774
Programma 3 Bedrijvigheid en ontwikkeling	179	181
Programma 4 Bestuur	3	3
Overhead	684	697
Totaal afschrijvingen	3.765	3.681

Inkomensoverdrachten

Bij de afgifte van rijbewijzen en reisdocumenten heffen we leges waarvan een deel bestemd is voor het Rijk. De afdracht aan het rijk staat hieronder. Hier is ook het effect van de reisdocumentenpiek te zien. De uitkeringen in geld (Participatiewet) stijgen o.a. door de instroom van bijstandsgerechtigde statushouders. Hier tegenover staat een hogere vergoeding van het rijk (BUIG-gelden). De stijgen de uitkeringen in natura als mede het gevolg van de herijking lumpsumafspraken en vaststellen nieuwe en reële plekprijzen in 2023. Naast inkomensoverdrachten aan individuen geven we ook bijdragen aan overheidsinstellingen, die financieel van ons afhankelijk zijn, zoals de verbonden partijen.

Inkomensoverdrachten	Jaarschijf 2025 uit MJB 2024-2027	Begroting 2025
Afdracht leges	104	292
Sociale uitkeringen in geld	4.891	5.673
Sociale uitkeringen in natura	18.233	23.422
Subsidies:		
- raadsfracties	7	7
- dierenopvang	56	57
- VVV	152	155
- Yunio	580	585
- bibliotheken	666	702
- overige subsidies	4.106	4.517
Bijdragen gemeenschappelijke regelingen:		
- Regio Achterhoek	270	290
- ODA	1.212	1.281
- VNOG	2.559	2.506

Inkomensoverdrachten	Jaarschijf 2025 uit MJB 2024-2027	Begroting 2025
- GGD	777	815
- Laborijn	1.717	1.827
- ECAL	309	318
- overige bijdragen	244	270
Gemeentelijke bijdragen:		
- VNG	175	231
- kwijtschelding gemeentelijke belastingen	155	185
Totaal inkomensoverdrachten	36.213	43.135

Kosten derden

Kosten derden	Jaarschijf 2025 uit MJB 2024-2027	Begroting 2025
Onderzoek en advisering derden	305	301
Gemeentelijke belastingen en overige heffingen	353	342
Gas, water, elektra en brandstoffen	714	893
Inkoop materiaal, gegevens en overig	1.123	965
Onderhoud	2.628	2.522
Inzamelen en verwerken afval	2.652	2.766
Nog uit te werken beleid	7.598	380
Overige kosten derden	13.627	17.145
Totaal kosten derden	29.001	25.314

Dotaties voorzieningen

Om de kosten van onderhoud van gemeentelijke gebouwen en sporthallen gelijkmatig in de exploitatie op te nemen, gebruiken we onderhoudsvoorzieningen. In de tariefstelling voor rioolheffing houden we rekening met toekomstige vervangingsinvesteringen. In 2025 zijn wij overgestapt van hersteld doteren naar egaliserend doteren. De dotatie (het 'spaarbedrag') voegen we toe aan de betreffende voorziening om vanuit de voorziening vervolgens de kosten van de vervangingsinvesteringen te dekken.

Dotaties voorzieningen	Jaarschijf 2025 uit MJB 2024-2027	Begroting 2025
Pensioen- en wachtgeldverplichtingen	123	126
Sportaccommodaties	354	339
Gemeentelijke gebouwen	591	605
Vervangingsinvesteringen riolering	606	319
Totaal dotaties	1.675	1.389

Rente

Voor de leningen die we nu hebben lopen als 'opgenomen leningen', betalen we gemiddeld 4,5% rente. Over het verloop van de leningen leest u meer in de balans (paragraaf 3.3.2).

Rentebaten	Jaarschijf 2025 uit MJB 2024-2027	Begroting 2025
Rente baten	101	101
Personeelshypotheke	4	4
Rente baten	105	105

Rentelasten	Jaarschijf 2025 uit MJB 2024-2027	Begroting 2025
Leningportefeuille	431	431
Rekening-courant, kortlopende leningen, kosten en stelpost	1	-39
Beheerkosten SVn	27	28
Toevoeging rente voorziening afkoop onderhoud graven	86	86
Rente lasten	545	506

Toevoegingen en onttrekkingen reserves

Een specificatie van de toevoegingen en onttrekkingen geven we in het overzicht van baten en lasten 2025 per programma (3.1.1).

3.3. Onze financiële positie voor 2025-2028

3.3.1. De financiële ontwikkelingen leggen we uit

Wat is vandaag ons begrotingsbeeld

Ontwikkeling financiële positie	2025	2026	2027	2028
Beeld voor Perspectiefnota 2025-2028	-2.708	-3.638	-6.146	-6.894
Realistisch begroten	1.960	1.856	1.800	1.800
Voorstellen politieke keuzes Perspectiefnota	2.772	3.528	2.446	2.446
Voorstellen extra geldvragen Perspectiefnota	-988	-794	-331	-331
Autonome ontwikkelingen	-489	-489	-489	-678
Sparen voor 2027 en 2028	-547	-464	547	464
Beeld voor besluit Perspectiefnota 2025-2028 (A)	0	0	-2.174	-3.194
Gevolgen amendementen (4 juli 2024)	-164	-164	-164	-164
<i>Beeld na besluit Perspectiefnota 2025-2028</i>	<i>-164</i>	<i>-164</i>	<i>-2.338</i>	<i>-3.358</i>
Vrije ruimte meicirculaire 2024	1.298	488	526	667
Beeld inclusief meicirculaire 2024 (B)	1.134	324	-1.812	-2.691
Uitgangspunten (autonome ontwikkelingen na perspectiefnota)	499	-203	191	655
Aanpassingen programmabegroting 2025 (C)	499	-203	191	655
Beeld Programmabegroting 2025-2028	1.634	121	-1.620	-2.036

+ = begrotingsoverschot; - = begrotingstekort

Bij (A) staat het financieel beeld dat we schetsten in de Perspectiefnota 2025-2028. Uw laatste actuele informatie van de financiële positie kreeg u in de Actieve informatievoorziening over de meicirculaire 2024 (september 2024). Het effect van die circulaire ziet u hierboven terug bij (B). U hebt ondertussen ook de Tussenrapportage 2024 ontvangen waarover u in oktober besluit. De grote effecten daarvan voor 2025 en verder nemen we mee in deze programmabegroting. Bij de doorrekeningen van bestaande budgetten (indexeren, verbonden partijen, contracten en verloop in investeringslasten) gebruiken we vastgestelde uitgangspunten (bijlage 4.3).

In de begroting zitten vooral aanpassingen vanuit uitgangspunten (C)

Na de Perspectiefnota doen we een voorstel voor extra budget volgens de door u aangenomen motie over subsidie Sport en leefbaarheid. Nieuwe ontwikkelingen in 2024 melden we bij raadsvoorstellen. Mogelijke effecten daarvan nemen we mee in de 1^e begrotingswijziging 2025. Die wijziging bespreekt u in december 2024 (effecten septembercirculaire 2024, kleine aanpassingen Tussenrapportage 2024 en formatieverschuivingen).

We namen maatregelen voor een gezonde financiële toekomst

Met de extra middelen vanuit de meicirculaire 2024 kregen we meer begrotingsruimte, die we ook gebruiken om de loon- en prijsstijging te compenseren. We zien effecten vanuit de maatregel 'Realistisch begroten' (spoor 1 perspectiefnota) en de voorstellen uit dezelfde Perspectiefnota 2025-2028 (waaronder politieke keuzes) zijn realiseerbaar.

Sparen voor 'ravijnjaar' wijzigen we

Bij de berekening van de begrotingsruimte volgens de uitgangspunten vraagt het begrotingsjaar 2026 extra aandacht. U stelde als raad voor 2026 een strategie vast waarbij we in de eerdere jaren sparen om het 'ravijn' (gedeeltelijk) te dichten. Nu blijkt na de meicirculaire en de genomen maatregelen voor een sluitende begroting, waaronder realistisch begroten, dat er een minder groot 'gat' te dichten is. We zetten niet meer van

het gespaarde bedrag in dan nodig is. Van de gespaarde bedrag voor gebruik in 2026 is niet € 2 miljoen nodig, maar € 1 miljoen en dan resteert nog een begrotingsruimte 2026 van € 121.000. De financiële problemen op langere termijn zijn niet opgelost, zorgen voor een sluitende meerjarenbegroting blijft een uitdaging. Van het begrotingsoverschot willen we 50% toevoegen aan de Investeringsagenda, het restant storten we in de Algemene reserve.

We doen alleen aanpassingen door uitgangspunten te volgen

Jaarlijkse budgetten wijzigen beperkt

In onderstaand overzicht staan de wijzigingen in budgetten na de Perspectiefnota 2025-2028 en de meicirculaire 2024:

Autonome aanpassingen 2025-2028	2025	2026	2027	2028
Indexering uitgaven	-1.490	-1.494	-1.496	-1.496
Indexering inkomsten	180	187	187	187
Salarissen	-1.491	-1.491	-1.491	-1.491
Actualisatie indexatie	-2.802	-2.798	-2.800	-2.800
Compensatie vanuit Algemene uitkering voor indexatie	2.724	3.065	3.187	3.060
Wijzigingen investeringsplan na Perspectiefnota	237	173	951	-154
Wijzigingen bijdragen samenwerkingsverbanden	-81	62	28	-80
Effecten perspectiefnota: Exacte doorrekening voorstellen	-302	-170	-85	-42
Effecten perspectiefnota: Niet ramen sparen 2027 en 2028	547	464	-547	-464
Effecten perspectiefnota: Motie subsidie sport en leefbaarheid		-250	-250	-250
Technisch: Spaarbedrag 'ravijnjaar'gedeeltelijk gebruiken	0	-1.000	0	0
Technisch: Aanpassing omvang reserves	-16	-60	-619	54
Technisch: Correctie omvang Algemene uitkering	0	0	0	981
Vanuit tussenrapportage 2024: Meer sociale uitkeringen	-73	-73	-73	-73
Vanuit tussenrapportage 2024: Paspoorten en rijbewijzen	26	90	127	0
Vanuit tussenrapportage 2024: Stelpost belastingen	280	302	299	429
Overig	-41	-6	-26	-6
Totaal	499	-203	191	655

+ = minder uitgaven; - = meer uitgaven

De indexering van kosten en stijgende salarissen passen binnen de compensatie vanuit het Rijk

Voor de kosten van indexering en loonstijgingen krijgen we een vergoeding van het Rijk via de meicirculaire 2024. Dat deel 'reserveren' we altijd bij de vaststelling van de vrije begrotingsruimte vanuit de meicirculaire (€ 2,7 miljoen). Wat we niet reserveren voor de compensatie van loon- en prijsstijgingen vermeldden we al in de Actieve informatievoorziening over de meicirculaire in september 2024. De totale indexering vraagt € 1,3 miljoen en de loonstijging € 1,5 miljoen.

In het investeringsplan schuiven we de horizon voor investeringen op

Voor de Investeringsagenda zijn de voorstellen uitgewerkt; het merendeel van de kredietbedragen heeft een concrete bestemming. Besluitvorming met een eerdere of latere besteding leidt ertoe dat het geraamde voordeel na 2025 anders wordt. In deze programmabegroting ziet u dat de kosten voor de (vervangings)investeringen dalen. Veel investeringen komen later dan gedacht, waardoor de lasten naar komende jaren opschuiven. De actualisatie van de kapitaallasten deden we volgens de uitkomsten van de Jaarstukken 2023.

De verbonden partijen vragen ook andere bijdragen

Ook onze verbonden partijen vragen meer bijdragen voor de loon- en prijsstijgingen. Zo is bijvoorbeeld voor de GGD € 59.000 meer nodig en voor de Omgevingsdienst € 32.000.

De uitwerking van de besparingsmaatregelen uit de Perspectiefnota vraagt om aanpassingen

Sommige voorstellen voerden we niet door omdat het voorstellen zijn die hun financieringsoorsprong kennen in de reserve voor de Investeringsagenda of kredieten en niet uit de jaarlijkse begrotingsruimte (bijvoorbeeld centrumplan Vorden). Op andere plekken gaat het om kleinere correcties door afrondingen. Daarnaast ramen we geen spaarbedragen voor 2027 en 2028 vanuit begrotingsoverschotten 2025 en 2026 om in deze programmabegroting een correcte weergave te presenteren van de jaarlijkse begrotingsruimte 2025-2028.

Tot slot maken we budget vrij voor de uitvoering van uw motie over subsidie voor sport en leefbaarheid. Meer hierover staat in deelprogramma 2B Aantrekkelijke leefomgeving (2.1.2).

Bij het maken van de begroting hebben we drie technische punten gewijzigd

1. We gebruiken vanuit de strategie voor het ravijnjaar 2026 niet € 2 miljoen maar € 1 miljoen.
2. Vanuit de Jaarstukken 2023 wijzigt de inzet van reserves en voorzieningen, vooral de fasering van investeringen van de Investeringsagenda vraagt jaarlijks om herziening van dit gegeven (zie 2027). In de begroting veronderstellen we altijd dat alle investeringen in het laatste jaar (dat was 2027 en nu 2028) gedaan zijn, zodat alle lasten in beeld blijven. In werkelijkheid loopt de planning anders.
3. Bij de verwerking van de programmabegroting 2024-2027 in het financiële systeem was de Algemene uitkering na 2027 (septembercirculaire 2023) niet doorgevoerd. Dat is nu in de raming gecorrigeerd.

De Tussenrapportage 2024 vraagt om vroege opname van belangrijke aanpassingen

In oktober 2024 gaat u de Tussenrapportage 2024 bespreken. Daarin staan de afwijkingen voor 2024, maar de afwijkingen met groot financieel effect op de jaren na 2024 wisten we op tijd voor deze programmabegroting. Het gaat hierbij om meer bijstandsuitkeringen, de piek bij reisdocumenten en gerealiseerde stelposten. De overige aanpassingen zijn gering en komen bij de 1^e begrotingswijziging 2025 in de begrotingsramingen terecht.

Vervangingsinvesteringen

Voor de begroting maken de lasten van de vervangingsinvesteringen deel uit van de geautoriseerde budgetten per programma. De investeringen van de Investeringsagenda hebben niet die directe goedkeuring voor uitvoering. Voor ieder voorstel van de Investeringsagenda ontvangt u van ons een afzonderlijk raadsvoorstel waarin de uitwerking van die opgave staat en de totale financiering daarvan. In de programmabegroting en in de jaarstukken maken we duidelijk hoe de Investeringsagenda (3.3.3) zich ontwikkelt.

We noemen de vervangingsinvesteringen en de geraamde projecten gedetailleerd bij de programma's (2.1) en Algemene dekkingsmiddelen en overhead (3.1.2) bij het onderdeel 'Wat mag het kosten'.

De investeringen zijn als volgt over de programma's verdeeld:

Geplande investeringen

Programmanaam	Investering	Kapitaallasten per jaar			
		2025	2026	2027	2028
Zorg en ondersteuning	0	0	0	0	0
Wonen en leefomgeving	33.957	52	328	728	1.909
Bedrijvigheid en ontwikkeling	6.710	0	0	50	436
Bestuur	0	0	0	0	0
Middelen en overhead	300	2	50	49	48
Totaal investeringen	40.967	54	377	827	2.394

Reserves

De Algemene reserve zetten we in voor investeringen die bijdragen aan onze doelen. Voor de inhoudelijke toelichting op de omvang van de Algemene reserve verwijzen we naar de toelichting op de balanspositie (3.3.2). De projecten met een bijdrage uit de Algemene reserve voldoen aan de bestedingscriteria volgens de nota Reserves en voorzieningen Bronckhorst.

Hieronder leest u hoeveel kosten we dekken met een bijdrage vanuit de Algemene reserve of bestemmingsreserves en hoe ze over de programma's zijn verdeeld:

Dekking uit reserves

Programmanaam	2025	2026	2027	2028
Zorg en ondersteuning	1.590	5	5	5
Wonen en leefomgeving	25	25	25	25
Bedrijvigheid en ontwikkeling	0	0	0	0
Bestuur	0	0	0	0
Middelen en overhead	610	1.635	768	1.459
Totaal projecten	2.225	1.665	798	1.489

We hebben de risico's in beeld

De financiële positie van Bronckhorst is gezond. Natuurlijk kijken we jaarlijks of we maatregelen moeten treffen om risico's te beheersen. Risicomanagement heeft onze blijvende aandacht. In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing (2.2.2) las u hierover meer.

3.3.2. De balans in het kort

Balansprognose

De geprognosticeerde balansposities, aan het einde van een kalenderjaar, staan in het volgende overzicht:

Activa	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Vaste activa						
Immateriële vaste activa	93	75	56	37	19	
Materiële vaste activa	53.162	69.162	82.453	84.885	107.882	102.757
Financiële vaste activa	11.860	11.577	11.577	11.482	11.482	11.341
Vlottende activa						
Grondexploitatie (voorraden)	1.327	-74	-200	24	24	24
Rekening-courantverhouding met het Rijk	29.398	8.376	0	0	0	0
Vorderingen op openbare lichamen	6.428	5.700	5.700	5.700	5.700	5.700
Overige vorderingen	3.844	3.500	3.500	3.500	3.500	3.500
Liquide middelen	263	250	250	250	250	250
Overlopende activa	5.909	2.250	2.250	2.250	2.250	2.250
Totaal	112.284	100.816	105.586	108.129	131.106	125.822
Passiva	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Eigen vermogen						
Algemene reserve	32.697	28.273	26.688	25.688	25.688	25.688
Bestemmingsreserves	38.004	35.507	34.867	34.202	33.404	31.915
Voorzieningen	11.632	11.679	11.443	11.979	12.079	12.310
Vaste schulden						
Leningportefeuille	11.773	10.858	8.532	6.261	5.544	4.867
Op te nemen leningen	0	0	10.556	17.499	42.891	40.542
Vlottende passiva						
Overige schulden	9.871	8.000	8.000	8.000	8.000	8.000
Overlopende passiva						
Verplichtingen	2.944	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000
Voorschotbedragen specifiek bestedingsdoel	5.363	4.500	3.500	2.500	1.500	500
Totaal	112.284	100.816	105.586	108.129	131.106	125.822

Toelichting activa

Vaste activa

Onder de materiële vaste activa zetten we de investeringen met een economisch nut en de investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut. De financiële vaste activa zijn kapitaalverstrekkingen en uitgeleende gelden aan verbonden partijen en overige leningen, waaronder duurzaamheidsleningen en de personeelshypotheken.

Investerings hebben een economisch nut wanneer ze verhandelbaar zijn, kunnen bijdragen aan het realiseren van opbrengsten of verkoopbaar zijn. De investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut zijn alle materiële investeringen, die niet vallen onder investeringen met een economisch nut. Hiermee bedoelen we wegen, bruggen en openbaar groen.

Ontwikkeling vaste activa

Voor de bepaling en weergave van onze vaste activa in deze programmabegroting nemen we de geraamde investeringen vanuit de beschikbare kredieten tot en met 2024, de vervangingsinvesteringen en de investeringen uit de Investeringsagenda mee. De geraamde investeringen en de kapitaallasten daarvan staan in de programma's (2.1) en de financiële begroting (3.1.2) genoemd. De kapitaallasten van die investeringen verwerken we in de ramingen van de programma's. Vervangingsinvesteringen in riolering en afval komen ten laste van de hiervoor gevormde voorziening. Op basis van de Investeringsagenda, het vervangingsplan en de beschikbare kredieten tot en met 2024 investeren we de komende jaren in totaal € 71,6 mln.

Bij de financiële activa verwerken we de aflossingen van leningen.

Vlottende activa

Onder de vlottende activa zetten we onze bezittingen die 'vlot' (binnen een jaar) weer weg zijn of in geld omgezet kunnen worden. Daarmee staan vlottende activa eigenlijk recht tegenover de vaste activa die langer dan een jaar in ons bezit zijn.

Voorraden kavels

De beschikbare kavels worden verkocht. De gepresenteerde waarde heeft betrekking op de restwaarde van de gebiedsontwikkeling Industriepark Zelhem. Hier tegenover staat een voorziening.

Rekening-courantverhouding met het rijk

De rekening-courantverhouding geeft het financieringsoverschot weer (zie ook 2.2.4 paragraaf Financiering). Het financieringsoverschot ontstaat doordat we meer geld hebben dan dat we nodig hebben voor de financiering van ons bezit. Het overschot moeten we beleggen als 'schatkistbankieren' bij het Rijk. Door de investeringen, de uitvoering van de Investeringsagenda en het gebruik van de Algemene reserve, bestemmingsreserves en voorzieningen loopt dat financieringsoverschot terug en verwachten we te gaan lenen vanaf 2025 (aantrekken financieringsmiddelen).

Vorderingen op openbare lichamen, overige vorderingen, liquide middelen en overlopende activa

Voor deze balans nemen we voor deze posten een stelpost op. De cijfers leiden we af uit de laatst bekende Jaarstukken (2023).

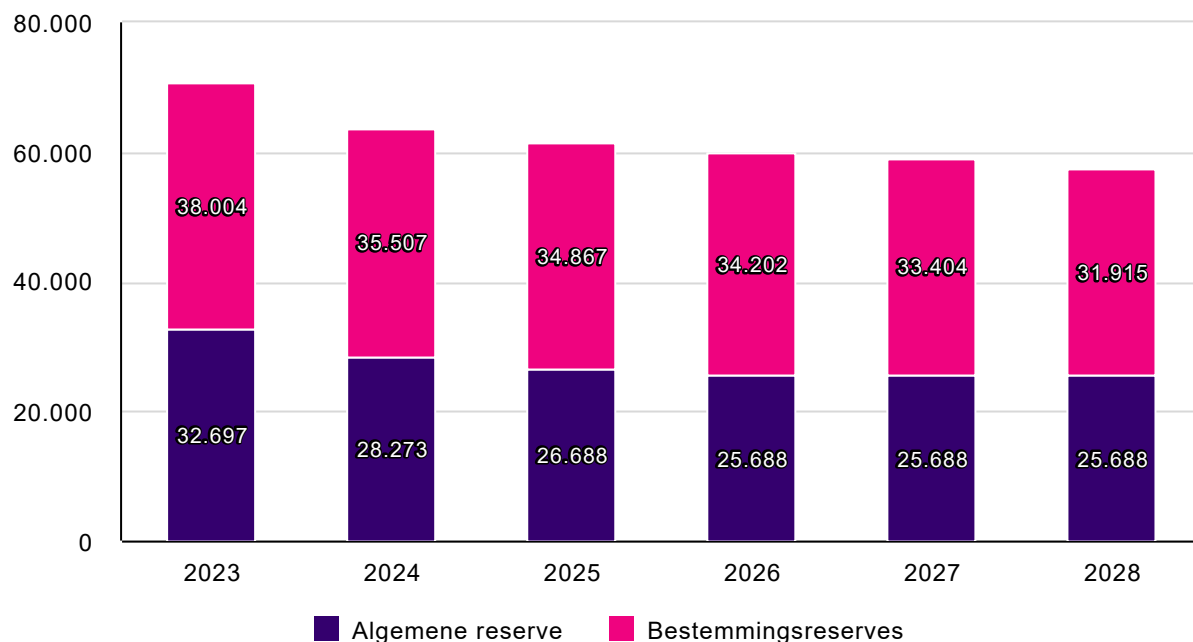

Toelichting passiva

Eigen vermogen

Reserves

Ontwikkeling reserves in 2025

Specificatie	Saldo begin jaar	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo einde jaar
Algemene reserve	28.273		1.585	26.688
Algemene reserve	28.273	0	1.585	26.688
Duurzaam ruimtegebruik bedrijventerreinen	112			112
Minima	21		5	16
Bovenwijkse voorzieningen	2.802		25	2.777
Investeringsagenda kapitaallasten	26.517		376	26.141
Investeringsagenda bijdragen ineens	0			0
Openeinde-regelingen Zorg en ondersteuning	1.700			1.700
Derving Nuon dividend	57		57	0
Gemeentehuis	4.298		177	4.121
Bestemmingsreserves	35.507	0	640	34.867
Totaal reserves	63.780	0	2.225	61.554

Algemene reserve

De Algemene reserve hebben we voor het opvangen van onverwacht tegenvallers. Daarnaast kijken we, binnen de verslaggevingsregels, naar passende mogelijkheden om de reserve in te zetten om structureel een meerwaarde te creëren voor Bronckhorst. Meer hierover leest u in de [paragraaf Financiering \(2.2.4\)](#) en bij de [Investeringsagenda \(3.3.3\)](#).

Bestemmingsreserves

Dit is het deel van het eigen vermogen waarvoor we een bestedingsdoel vastlegden; het heeft een bepaalde bestemming. Deze reserves zijn niet zo vrij besteedbaar als de Algemene reserve, maar de bestemming kan altijd worden aangepast.

Duurzaam ruimtegebruik bedrijventerreinen

De bestemmingsreserve is ontstaan uit het overschot aan middelen van het in 2017 afgesloten revitaliseringsproject bedrijventerreinen. De nog beschikbare middelen zetten we in als dekking voor de gebiedsontwikkeling industriepark Zelhem.

Minima

De reserve is bedoeld voor het verstrekken van eenmalige bijdragen aan inwoners voor het opvangen van onverwachte kosten, waarvoor ze geen beroep kunnen doen op bestaande regelingen (bijstand). We schatten in dat we voor € 5.000 gaan inzetten.

Bovenwijkse voorzieningen

Bij ruimtelijke ontwikkelingen die ruimtebeslag tot gevolg hebben, vragen we een bijdrage van de aanvrager op basis van de Nota Bovenwijkse voorzieningen. De vergoedingen storten we in de gelijknamige reserve. Uit de vergoedingen bekostigen we uitgaven buiten de grenzen van een feitelijk exploitatiegebied. In februari 2023 is het exploitatieplan vastgesteld met het kostendekkingsplan.

Investeringsagenda kapitaallasten / Investeringsagenda bijdragen ineens

In de Programmabegroting 2021-2024 is de vorming van de bestemmingsreserve Kapitaallasten Investeringsagenda vastgesteld. Bij het vaststellen van de Sportagenda in 2021 werd deze reserve ook ingezet voor bijdragen die we ineens betalen. Om de reserve inzichtelijk te houden en beter te monitoren, is de bestemmingsreserve gesplitst in een reserve voor dekking van kapitaallasten en een reserve voor bijdragen voor investeringen ineens. Het gebruik en de inzet van de twee reserves beschrijven we bij 'De voortgang in de investeringsagenda' (3.3.3) en we nemen dit op in de Nota Reserves en voorzieningen. Met deze bestemmingsreserves financieren we de toekomstige opgaven van Bronckhorst (deels) en blijft onze Algemene reserve nog robuust genoeg.

Openeinde-regelingen Zorg en ondersteuning

Bij het vaststellen van de Programmabegroting 2022-2025 vormden we de egalisereserve 'Openeinde-regeling Zorg en ondersteuning'. De aanleiding was en is nog steeds de moeilijk te voorspellen zorgkosten. De bestemmingsreserve gebruiken we om uitschieters in de zorgkosten van de openeinde regelingen voor de Wmo, Jeugdzorg en arbeidsparticipatie, negatief dan wel positief, op te vangen (egaliseren).

Derving Nuon dividend

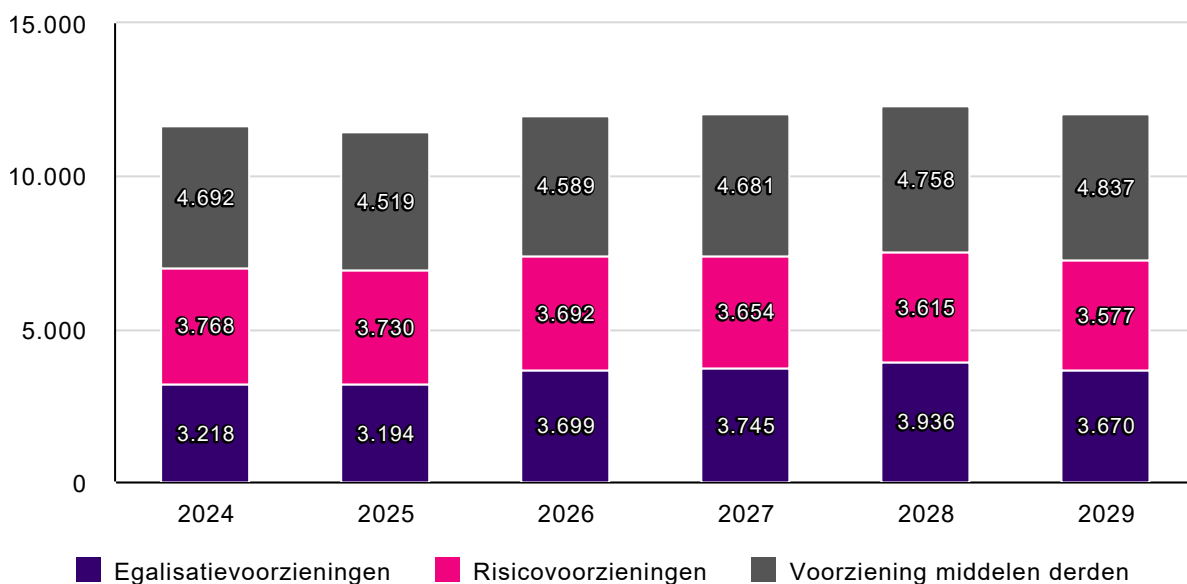
Een deel van de boekwinst op de Nuon-aandelen zonderden we af in deze bestemmingsreserve. De reserve valt jaarlijks gedeeltelijk vrij ten gunste van de exploitatie om het gemis aan dividendbaten op te vangen. De laatste bijdrage is in 2025.

Gemeentehuis

Voor de (gedeeltelijke) dekking van de kapitaallasten van het gemeentehuis en de gemeentewerf vormden we uit de opbrengst van de verkoop van de voormalige gemeentehuizen en de werkplaats in Hengelo deze reserve. Jaarlijks komt een gedeelte vrij ten gunste van de exploitatie. Daarnaast is 2/3e deel van de 'IZA-middelen' (kapitaaluitkering van de zorgverzekering) in deze bestemmingsreserve gestort voor de dekking van kapitaallasten van de aangebrachte (extra) personeelsvoorzieningen.

Voorzieningen

In Bronckhorst kennen we drie soorten voorzieningen. Voorzieningen hebben we voor verplichtingen en voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is.

Ontwikkeling voorzieningen in 2025

Specificatie	Saldo begin jaar	Vermeerderingen	Verminderen	Saldo einde jaar
Onderhoud gemeentelijke gebouwen	1.507	605	350	1.762
Onderhoud sportaccommodaties	1.711	339	618	1.432
Egalisatievoorzieningen	3.218	944	968	3.194
Wethouders wachtgeld/pensioen vóór herindeling	1.108		99	1.009
Pensioen wethouders	2.660	126	65	2.721
Risicovoorzieningen	3.768	126	164	3.730
Re-integratietrajecten	111			111
Rioolheffing, vervangingsinvesteringen	316	319	600	35
Rioolheffing, tariefegalisatie	597			597
Afvalstoffenheffing, vervangingsinvesteringen	14			14
Afvalstoffenheffing, tariefegalisatie	821			821
Afkoop onderhoud graven	2.795	421	313	2.903
Verlofsparen	38			38
Voorziening middelen derden	4.692	740	913	4.519
Totaal voorzieningen	11.679	1.810	2.045	11.443

Egalisatievoorzieningen

Met een egalisatievoorziening vormen we een buffer voor kosten van bedrijfsuitoefening, die pas in de toekomst tot een piek in de uitgaven leiden.

Onderhoud gemeentelijke gebouwen en sportaccommodaties

Zo hebben we voor de jaarlijkse exploitatielasten van het onderhoud voor de gemeentelijke gebouwen en sportaccommodaties een voorziening. Storting berekenen we op basis van het onderhoudsplan en die zijn het gemiddelde van wat er voor de gekozen onderhoudsplanperiode nodig is aan budget. De berekeningen zijn gebaseerd op de in 2018 opgestelde onderhoudsplanningen. Alle onderhoudskosten dekken we uit de voorziening. Meer hierover is te lezen in de Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen (2.2.3).

Risicovoorzieningen

Bij risicovoorzieningen gaat het om min of meer onzekere verplichtingen die te zijner tijd tot schulden kunnen worden. We kennen twee risicovoorzieningen.

Wethouders wachtgeld/pensioen vóór herindeling

Dit betreft de uit te keren pensioenen en wachtgeldten aan wethouders van de voormalige gemeenten. De omvang van de voorziening bepalen we periodiek op basis van actuariële berekeningen.

Pensioen wethouders

Bij de opbouw van pensioenen voor wethouders van Bronckhorst storten we jaarlijks een bedrag, overeenkomend met de toename van de opgebouwde rechten, in de voorziening. De uitbetaling van de pensioenen komt ten laste van de voorziening.

Voorziening middelen derden

Bij deze middelen van derden (geen overheidslichamen) ligt de bestemming vast. De derde (bijvoorbeeld inwoners voor teveel afvalstoffenheffing) heeft het bedrag voor een doel verstrekt en het moet dan ook daaraan besteed worden. We kennen zeven voorzieningen voor middelen van derden.

Re-integratietrajecten

Op het salaris van ons personeel houden we de premie in voor 'Werkhervatting gedeeltelijk arbeidsgeschikten' (WGA) en storten deze in de voorziening. Uit de voorziening bekostigen we re-integratietrajecten.

Rioolheffing, vervangingsinvesteringen

In de tariefberekening voor rioolheffing houden we rekening met een dotatie aan de voorziening voor vervangingsinvesteringen. Deze gespaarde middelen gebruiken we om de vervangingsinvesteringen te doen. Meer hierover is te lezen in de Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen (2.2.3).

Rioolheffing, tariefegalisatie

We zorgen voor het afvoeren van huishoudelijke afvalwater en regenwater en hebben ook de zorgplicht voor het grondwater. De heffing is maximaal kostendekkend. Bij het opmaken van de jaarstukken kunnen positieve dan wel negatieve afwijkingen blijken. De overschotten voegen we toe aan de voorziening. De tekorten verrekenen we met deze voorziening tot maximaal de omvang van de voorziening.

Afvalstoffenheffing, vervangingsinvesteringen

Uit het resultaat op de afvalstoffenheffing 2021 vormden we een voorziening voor vervangingsinvesteringen. Ook een deel van het resultaat van 2022 is toegevoegd aan de voorziening. De voorziening voor vervangingsinvesteringen gebruiken we voor de vervanging van ondergrondse containers.

Afvalstoffenheffing, tarievenegalisatie

De lasten voor de inzameling en verwerking van afvalstoffen dekken we door heffingen met als uitgangspunt kostendekkendheid. Bij het opmaken van de jaarstukken kunnen positieve dan wel negatieve afwijkingen blijken. De overschotten voegen we toe aan de voorziening. De tekorten verrekenen we met deze voorziening tot maximaal de omvang van de voorziening.

Afkoop onderhoud graven

Het onderhoud van graven kan worden afgekocht. De afkoopsommen storten we in deze voorziening. Jaarlijks valt een deel van de afkoopsom vrij, wat we als dekking van de onderhoudskosten gebruiken. Meer hierover is te lezen in de Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen (2.2.3).

Verlofsparen

Medewerkers kunnen vanaf 1 januari 2022 bovenwettelijke vakantie-uren sparen. Met dit 'verlofsparen' kunnen ze, passend bij hun levensfase, hun bovenwettelijke vakantie-uren inzetten op een manier die aansluit bij hun persoonlijke levens- en carrièreplanning en het gemeentelijke vitaliteitsbeeld.

Vaste schulden

Onder de post vaste schuld vallen opgenomen leningen met een looptijd van één jaar of langer dan één jaar. Van het verloop, de jaarlijkse rentelast en de resterende looptijd van onze lopende leningenportefeuille kunnen we het onderstaande beeld geven.

Verloop leningen

Ontwikkeling	2025	2026	2027	2028
Schuldrest per 1 januari	10.858	8.532	6.261	5.544
Reguliere aflossingen	2.326	2.271	717	677
Vervroegde aflossingen				
Schuldrest per 31 december	8.532	6.261	5.544	4.867
Rentelast boekjaar	431	337	273	241
Gemiddeld rentepercentage	4,4%	4,5%	4,6%	4,7%

Looptijd schuldrestant per 31 december

- looptijd < 5 jaar	2.594	740	340	180
- looptijd tussen 5 en 10 jaar	0	0	0	0
- looptijd langer dan 10 jaar	5.938	5.521	5.104	4.688

Op de aangetrokken geldleningen (bestaande leningenportefeuille) betalen we gemiddeld 4,5% rente. Zodra we gaan lenen voor de Investeringsagenda veranderen hier de bedragen en percentages.

Vlottende passiva / Overlopende passiva

Onder deze posten vallen leningen en verplichtingen met een looptijd van minder dan één jaar. Voor de balans namen we de vlottende passiva en overlopende passiva als stelpost op. De cijfers leiden we af uit de Jaarstukken (2023).

Jaarlijks terugkerende verplichtingen

De jaarlijks terugkerende, arbeidskosten gerelateerde, verplichtingen, die ieder jaar ongeveer van hetzelfde volume zijn (niet opgenomen vakantiedagen, wachtgelden, e.d.), nemen we mee in de exploitatie. Voor pensioenen en wachtgelden van (voormalige) wethouders vormen we een voorziening. De omvang van deze voorzieningen toetsen we regelmatig en we passen de omvang zo nodig aan.

3.3.3. Investeringsagenda

Bij de programmabegroting 2021-2024 werd de Investeringsagenda ingesteld met een vastgelegde bestemmingsreserve Kapitaallasten Investeringsagenda van € 32,6 miljoen. Daarbij maakten we ook afspraken over de solvabiliteit, het meenemen van de raad bij concrete voorstellen, het volgen van de bestedingen en de inzet van de begrotingsruimte en bestemmingsreserve. We vinden het belangrijk om te blijven investeren in economische en maatschappelijke voorzieningen op het gebied van onderwijs, sport, leefbaarheid en bedrijventerreinen. Bij de vaststelling van het programmaplan 2023-2026 is daarom € 10 miljoen aan dit bedrag toegevoegd. De totale Investeringsagenda kwam daarmee op € 42,6 miljoen. Vanaf de jaarstukken 2023 hebben we voorstellen gedaan om jaarresultaten voor 50% toe te voegen aan de bestemmingsreserve Kapitaallasten Investeringsagenda.

We volgen de Investeringsagenda

We maakten vorig jaar een inventarisatie van investeringen die we op ons af zien komen. Deze inventarisatie volgde uit vastgestelde beleidsdocumenten, zoals het Integraal HuisvestingsPlan onderwijs (IHP), de omgevingsvisie en de sportagenda. Daarnaast betreffen het uitgaven vanuit de Investeringsagenda Leefbaarheid (waaronder werkzaamheden van het project Vitale Kernen), de Investeringsagenda Bedrijventerreinen en initiatieven vanuit de samenleving. Als raad nam u over diverse projecten een besluit. Veel van de projecten zijn in uitvoering en een mooi aantal projecten bereiden we voor om binnenkort aan u voor te leggen.

Opbouw investeringsagenda	Bedrag	Wanneer
Programmabegroting 2021-2024	32.600	Nov' 2020
Programmaplan 2023-2026	10.000	Dec' 2022
Totale budget investeringsagenda	42.600	
Toevoeging jaarrekening 2023	1.250	Juli 2024
Investeringen besloten door de raad (categorie 1 en 2 van onderstaand figuur)	-22.056	T/m juli 2024
Nog beschikbaar voor nieuwe investeringen (categorie 3, 4 en 5 van onderstaand figuur)	21.795	

In de tussenrapportage 2024 stelden we voor om een deel van het positieve saldo in de bestemmingsreserve van de Investeringsagenda te storten. Aangezien u als raad dit besluit nog neemt op het moment dat we de Programmabegroting schrijven, betrokken we deze nog niet in bovenstaande tabel.

We weten wat we voor de verschillende projecten uitgeven

De projecten uit de Investeringsagenda deelden we op in vijf categorieën. Indien er koppelkansen zijn tussen categorie 3 en 4 kunnen deze uitwisselbaar zijn.

1. Projecten die gereed of in uitvoering zijn.
2. Projecten waarover al een raadsbesluit is genomen.
3. Projecten waar we als college voornemens zijn om op korte termijn invulling aan te geven.
4. Projecten waar we als college voornemens zijn om op lange termijn invulling aan te geven.
5. Projecten die vooralsnog niet uitgevoerd worden.

Het uitgangspunt is dat de categorieën 2 t/m 4 in de komende jaren stapje voor stapje opschuiven. Lange termijn wordt korte termijn, korte termijn wordt raadsbesluit en raadsbesluit wordt gereed of in uitvoering. De onderbouwing van de investeringen baseren we op de uitgangspunten en afwegingskaders volgend uit de vastgestelde

beleidsdocumenten (te weten het IHP, de sportagenda, de omgevingsvisie en het vastgestelde afwegingskader leefbaarheid) en op een aantal lopende afspraken. In de raadsvergadering van oktober 2023 namen we u mee in de verdere onderbouwing.

Voor de projecten uit categorie 3 (korte termijn) en categorie 4 (lange termijn) geldt dat we bij de uitwerking zoeken naar koppelkansen met andere vormen van financiering. Voorbeelden hiervan zijn geraamd onderhoud, de reserve Bovenwijkse voorzieningen of beschikbare subsidies.

In 2025 geven we verder vorm aan de Investeringsagenda. Zo investeren we in Zelhem en Vorden om het verkeersveiliger te maken, starten we met de bouw van de school in Halle en bereiden we de scholen in Zelhem voor. Ook starten we met de renovatie en de verduurzaming van de sporthallen in Hengelo en Vorden, en werken verder aan de herstructurering van Industriepark Zelhem en plannen de aanpak bij 't Werkveld in Vorden. In 2025 volgen de leerlingen van het Kompaan College de lessen in het nieuwe schoolgebouw.

We zetten jaarresultaten in

In oktober 2023 stelde u als raad een richtinggevend kader vast van voorgenomen investeringen. Nog niet alle voorgenomen investeringen zijn al besloten. Gemeente en samenleving krijgen, met het richtinggevende kader, voor de middellange en lange termijn duidelijkheid over de benodigde investeringen vanuit een gezamenlijke visie en afweging. Op die manier zijn we beter in staat (financieel) te plannen. Voor ieder voorstel ontvangt u als raad uiteraard een afzonderlijk raadsvoorstel waarin de uitwerking van de opgave staat en de totale financiering daarvan. Op basis daarvan wordt het definitieve besluit genomen over deze investering.

Wanneer we de eerder genoemde categorieën 1 t/m 4 bij elkaar optellen, is er sprake van een totale investering van € 42.431.000. De totale Investeringsagenda legden we daarmee voor 20 tot 40 jaar vast. Om die reden stelden we u als raad in oktober 2023 voor om volume toe te voegen aan de Investeringsagenda wanneer we een positief jaarresultaat realiseren. We stellen bij een positief resultaat voor om 50% daarvan toe te voegen aan de Investeringsagenda. Bij de jaarrekening 2023 voegden we € 1,25 miljoen toe. Hiermee groeit de Investeringsagenda bij positieve resultaten. De kanttekening is dat, mede door de gewijzigde financieringsystematiek vanuit het Rijk, we verwachten dat er geen sprake is van een positief resultaat, maar van een negatief resultaat. Daarnaast streven we realistisch begroten na, waardoor we niet begroten naar een positief resultaat. In dat geval vullen het volume van de Investeringsagenda niet aan en is er geen ruimte voor aanvullende investeringen.

4. BIJLAGEN

4.1. Kerngegevens

Maatstaven	1-1-2024	1-1-2024	1-1-2025	
	Schatting	Werkelijk	Schatting	
Sociale structuur				
<i>Aantal inwoners</i>	36.350	36.123	36.000	
van 0 t/m 17 jaar	5.750	5.678	5.600	
vanaf 18 jaar en ouder	30.600	30.445	30.400	
<i>Aantal periodieke bijstandsgerechtigden:</i>				
Pw (Participatiewet incl. bbz (voorheen Wwb)	257	272	280	
Periodieke uitkeringen ingevolge de IOAW	10	10	8	
Periodieke uitkeringen ingevolge de IOAZ	3	4	3	
<i>Aantal leerlingen</i>				
Leerlingen Voortgezet Onderwijs	409	400	409	
Fysieke structuur				
<i>Oppervlakte gemeente</i>	28.642	28.642	28.642	ha
Land	28.348	28.348	28.348	ha
Binnenwater	294	294	294	ha
<i>Lengte van wegen</i>				
Asfaltwegen	498,0	498,0	498,0	km
Betonwegen (buitengebied)	7,1	7,3	7,3	km
Klinkerwegen	167,0	166,0	166,0	km
Zandwegen	181,0	180,0	180,0	km
<i>Verharde wegen (asfalt- beton en klinkerwegen):</i>				
In de kom	157,0	157,0	157,0	km
Buiten de kom	514,0	515,0	515,0	km
<i>Groenbeheer binnen de bebouwde kom</i>				
Bomen	13.385	13.256	13.256	st
Bermen	119.416	118.707	118.707	m ²
Gazons	510.951	499.923	499.923	m ²
Bosplantsoen	258.959	262.339	262.339	m ²
Hagen	14.092	13.624	13.624	m ¹
Plantsoen	101.018	101.042	101.042	m ²
<i>Aantal woningen (BAG code en -gebruiksdoel)</i>				
01 woonfunctie	16.380	16.452	16.465	
11 bijeenkomstfunctie	202	205	206	
31 gezondheidszorgfunctie	558	560	560	
41 industrie functie	1.759	1.821	1.817	
51 kantoorfunctie	236	236	238	
61 logiesfunctie	455	516	507	
71 onderwijsfunctie	35	35	35	
76 sportfunctie	48	48	48	
81 winkelfunctie	348	348	346	
91 overige gebruiksfunctie	696	695	695	

4.2. Samenstelling bestuursorganen

Gemeenteraad

Zetelverdeling	Zetels	%
GBB	8	32%
CDA	6	24%
VVD	4	16%
PvdA	2	8%
GL	2	8%
D66	2	8%
CU-SGP	1	4%
Totaal	25	100%

De saamenstelling van de raad leest u op de gemeentelijke website.

College van burgemeester en wethouders

Marja van der Tas - waarnemend burgemeester

- Openbare orde en veiligheid
- Handhaving
- Communicatie algemeen
- Demografische ontwikkeling
- Burgerzaken

Evert Blaauw - wethouder GBB (1e loco)

- Zorg (Jeugd, Wmo, volksgezondheid)
- Sport, vrijwilligerswerk, bibliotheek, kunst en Cultuur
- Bronckhorst inclusief
- Investeringsagenda leefbaarheid
- Doelgroepenvervoer
- Dienstbare overheid
- Verbindend werken
- Bedrijfsvoering (P&O, I&A, facilitaire zaken)

Gebiedswethouder Midden en West

Wilko Pelgrom - wethouder CDA (2e loco)

- Landschappelijke kwaliteit en landbouw
  - Energietransitie
  - Klimaat
  - Openbare ruimte (wegen en groen, riolering en water)
  - Mobiliteit, verkeer en vervoer
  - Accommodatiebeleid, Integraal Huisvestingsplan onderwijs, gemeentelijk vastgoed
  - Grondstoffenbeleid
  - Dienstverlening
  - Omgevingsprogramma Energietransitie en klimaatadaptatie
  - Omgevingsprogramma Landschappelijke kwaliteit en erfgoed
  - Cultuurhistorie en monumenten
  - Dienstbare overheid
- Gebiedswethouder Bronckhorst Noord

Emmeke Gosselink - wethouder GBB (3e loco)

- Vitale kernen
  - Wonen
  - Verduurzamen woningvoorraad
  - Ruimtelijke ordening
  - Grondzaken
  - Omgevingsprogramma Wonen
  - Implementatie Omgevingswet
  - Regionale samenwerking
  - Dienstbare overheid
- Gebiedswethouder voor Bronckhorst Oost

Antoon Peppelman - wethouder PvdA (4e loco)

- Armoedebestrijding
  - Economie, ondernemerschap
  - Bedrijventerreinen
  - Recreatie, toerisme en evenementen
  - Arbeid en participatie, minimabeleid
  - Onderwijs (niet zijnde gebouwen)
  - Financiën, subsidies
  - Algemene juridische en bestuurstaken
  - Omgevingsprogramma Werklocaties
  - Dienstbare overheid
- Gebiedswethouder voor Bronckhorst Zuid

Martin Rommers - directeur/gemeentesecretaris

4.3. Begrotingsuitgangspunten

Omschrijving uitgangspunt	
Lasten (algemeen)	
Prijsstijging (inflatie)	2,3% (pbbp in Meicirculaire 2024)
Dotaties onderhoudsvoorzieningen	2,3% (pbbp in Meicirculaire 2024)
Subsidies	Algemene subsidieverordening indexering met 2,3%. Voor gesloten budgetovereenkomsten gelden indexatiebepalingen overeenkomsten
Gemeenschappelijke regelingen	Beginstand volgens Programmabegroting 2025-2028 (april 2024)
Salarissen	Indexering met 4,4% voor cao-stijging en stijging sociale lasten (loonvoet sector overheid).
Kapitaallasten	Doorrekening van gegevens in Programmabegroting 2024-2027
Baten (algemeen)	
Belastingen onroerende zaken (OZB)	2,3% (pbbp in Meicirculaire 2024)
Overige belastingen	2,3% (pbbp in Meicirculaire 2024)
Rechten	Tarieven zijn kostendekkend
Leges	2,3% (pbbp in Meicirculaire 2024) tot maximaal kostendekkend, rekening houdend met wettelijke voorschriften voor reisdocumenten, etc.
Overige opbrengsten	2,3% (pbbp in Meicirculaire 2024) Voor gesloten overeenkomsten gelden de indexatiebepalingen in de overeenkomsten
Overige uitgangspunten	
Stelpost onvoorzien	€ 3,50 per inwoner
Prijspeil meerjarenperspectief	Constante prijzen (prijspeil jaarschijf 2025)
Algemene uitkering gemeentefonds	Meicirculaire 2024
Eenheden algemene uitkering	Vanuit feitelijke aantallen eenheden op 1-1-2024 prognose voor de stand op 01-01-2025
Kostenverdeling	Afdelingsplannen 2024
Deel van de Algemene reserve voor bufferfunctie (risicovermogen)	€ 11.500.000
Rente extern	
Bestaande opgenomen leningen	Basis is bestaande leningportefeuille
Nieuw op te nemen leningen	4,00%
Bestaande verstrekte leningen	Basis is bestaande leningportefeuille
<i>Rekening courant</i>	
- krediet	1maands Euriborrente plus 0,21%, medio 2024
- tegoed	1maands Euriborrente min 0,25%, medio 2024
Kortlopende uitzettingen / schatkistbankieren	Eonia
Leverancierskrediet	0% en betaling binnen 30 dagen
Rente intern	
<i>Rentetoevoeging reserves</i>	
- bestemmingsreserve afkoop onderhoud graven	3,00%
<i>Renteverdeling</i>	
- investeringen grondexploitatie	1,76%
- investeringen overig	1,50%
<i>*prijsontwikkeling van het bruto binnenlands product</i>	

4.4. Overzicht baten en lasten per taakveld

Inleiding

Per programma laten we in overzichten zien welke taakvelden binnen een deelprogramma vallen met daarbij de baten en lasten voor 2025. De overzichten (vanuit de financiële administratie) zijn informatief bedoeld. De inhoud van de taakvelden is volgens het BBV zodat de vergelijkbaarheid met de overige gemeenten beter wordt.

1A Vitale inwoners en samenleving

1A Vitale inwoners en samenleving	Baten	Lasten	Saldo
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	219	4.999	-4.779
7.1 Volksgezondheid	282	1.881	-1.599
Totaal	501	6.879	-6.378

1B Toegang en individuele voorzieningen

1B Toegang en individuele voorzieningen	Baten	Lasten	Saldo
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	6	2.238	-2.233
6.3 Inkomensregelingen	6.582	8.282	-1.700
6.4 WSW en beschut werk	475	4.973	-4.498
6.5 Arbeidsparticipatie	0	886	-886
6.6 Maatwerkvoorziening (WMO)	33	1.643	-1.610
6.71A Hulp bij het huishouden (WMO)	419	4.576	-4.157
6.71B Begeleiding (WMO)	0	3.629	-3.629
6.71C Dagbesteding (WMO)	0	1.332	-1.332
6.72D Jeugdhulp zonder verblijf overig	0	76	-76
6.72A Jeugdhulp begeleiding	0	485	-485
6.72B Jeugdhulp behandeling	0	5.408	-5.408
6.72C Jeugdhulp dagbesteding	0	504	-504
6.72D Jeugdhulp zonder verblijf overig	0	76	-76
6.73A Pleegzorg	0	329	-329
6.73B Gezinsgericht	0	357	-357
6.73C Jeugdhulp met verblijf overig	0	2.699	-2.699
6.74A Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf	0	1.675	-1.675
6.74B Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	0	274	-274
6.81A Beschermd wonen (WMO)	0	71	-71
6.81B Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	0	35	-35
6.82A Jeugdbescherming	0	790	-790
6.82B Jeugdreclassering	0	67	-67
Totaal	7.514	40.405	-32.891

2A Passend wonen

2A Passend wonen	Baten	Lasten	Saldo
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	8	180	-173
8.3 Wonen en bouwen	1.611	1.655	-44
Totaal	1.619	1.835	-216

2B Aantrekkelijke leefomgeving

2B Aantrekkelijke leefomgeving	Baten	Lasten	Saldo
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	137	318	-181
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	0	2.979	-2.979
1.2 Openbare orde en veiligheid	73	724	-652
2.1 Verkeer en vervoer	246	6.477	-6.231
2.2 Parkeren	0	24	-24
2.5 Openbaar vervoer	0	51	-51
4.1 Openbaar basisonderwijs	0	236	-236
4.2 Onderwijshuisvesting	43	1.809	-1.766
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	121	1.940	-1.819
5.1 Sportbeleid en activering	328	796	-468
5.2 Sportaccommodaties	403	1.299	-897
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	0	337	-337
5.4 Musea	0	0	0
5.5 Cultureel erfgoed	0	453	-453
5.6 Media	44	844	-800
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	68	4.238	-4.170
7.2 Riolering	4.461	3.385	1.076
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	637	512	125
8.1 Ruimtelijke ordening	723	2.890	-2.167
Totaal	7.283	29.311	-22.028

3A Economie

3A Economie	Baten	Lasten	Saldo
3.1 Economische ontwikkeling	0	500	-500
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	0	57	-57
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	0	31	-31
3.4 Economische promotie	422	391	31
Totaal	422	978	-556

3B Duurzaamheid

3B Duurzaamheid	Baten	Lasten	Saldo
7.3 Afval	4.371	3.445	926
7.4 Milieubeheer	1.285	3.227	-1.942
Totaal	5.656	6.672	-1.016

4A Besturen

4A Besturen	Baten	Lasten	Saldo
0.1 Bestuur	0	2.530	-2.530
0.2 Burgerzaken	666	1.957	-1.290
Totaal	666	4.486	-3.820

Algemene dekkingsmiddelen

AD.AU Algemene uitkering	Baten	Lasten	Saldo
0.7 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	72.606	0	72.606
Totaal	72.606	0	72.606

AD.DIV Dividenden	Baten	Lasten	Saldo
0.5 Treasury	580	4	576
Totaal	580	4	576

AD.LOK Lokale heffingen	Baten	Lasten	Saldo
0.61 OZB woningen	6.785	584	6.201
0.62 OZB niet-woningen	2.984	101	2.883
0.64 Belastingen overig	140	129	11
Totaal	9.909	814	9.095

AD.OV Overige algemene dekkingsmiddelen	Baten	Lasten	Saldo
0.8 Overige baten en lasten	20	2.832	-2.812
Totaal	20	2.832	-2.812

AD.RENTE Saldo financieringsfunctie rente	Baten	Lasten	Saldo
0.5 Treasury	1.301	506	796
Totaal	1.301	506	796

Overhead

OVERH Overhead	Baten	Lasten	Saldo
0.4 Overhead	240	14.187	-13.947
Totaal	240	14.187	-13.947

Wijzigingen reserves

MR Stortingen en onttrekkingen reserves	Baten	Lasten	Saldo
0.10 Mutaties reserves	2.225	0	2.225
Totaal	2.225	0	2.225

Afkortingenlijst

Afkorting	Betekenis
ADA	Aanpak Droogte en Wateroverlast Achterhoek
AIAG	Algemene Inkoopvoorwaarden Achterhoekse Gemeenten
APV	Algemene Plaatselijke Verordening
BBP	Bruto Binnenlands Product
BBV	Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten
BCF	BTW-compensatiefonds
BKB	Bronckhorster Kroonjuwelen Beraad
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten
COA	Centraal Orgaan opvang Asielzoekers
COELO	Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden
CPB	Centraal Planbureau
DBO	Dorpsbelangenorganisaties
DEP	Dorps Energie Processen
DPRA	Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie
EED	Europese Energie Richtlijn
EMU	Economische en Monetaire Unie
ENSIA	Eenduidige Normatiek Single Information Audit
EPR	Eikenprocessierups
Fido	Wet financiering decentrale overheden
GALA	Gezond en Actief Leven Akkoord
GBTwente	Gemeentelijk Belastingkantoor Twente
GGD NOG	Gemeentelijke gezondheidsdienst Noord- en Oost Gelderland
GGZ	Geestelijke gezondheidszorg
GVVP	Gemeentelijk Verkeer en Vervoerplan
I&A	Info- & Automatisering
ICT	Informatie- en communicatietechnologie
IHP	Integraal HuisvestingsPlan
IZA	Integraal Zorg Akkoord
KCC	Klant contact centrum
KNMI	Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut
LEA	Lokaal Educatieve Agenda
m ²	Vierkante meter
m ³	Kubieke meter
MFA	Multifunctionele accommodaties
MJOP	Meerjarenonderhoudsplanung
MPO	Meerjaren Perspectief Ontwikkellocaties
ODA	Omgevingsdienst Achterhoek
OZB	Onroerendezaakbelasting
P&C	Planning & Control
P&O	Personeel & Organisatie
PFAS	Per- en polyfluoralkylstoffen
PMD	Plastic, Metaal en Drankkarton
POH	Praktijkondersteuner huisartsen
PPN	Perspectiefnota
RCE	Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed
RES	Regionale Energiestrategie
RPA	Robotic Process Automation
RVO	Rijksdienst voor Ondernemend Nederland

Afkorting

SDG
SPUK
SSW
SVn
TWh
TZA
VAB
VALA
VNOG
VO
VSV
VVE
WATEA
WGA
Wmo
Woo
Wsw
WTPO
ZON

Betekenis

Sustainable Development Goals
Specifieke Uitkering
Systeemoverzicht Stedelijk Water
Stimuleringsfonds Volkshuisvesting
Terawattuur
Technologische Zorg Academie Achterhoek
vrijkomende agrarische bebouwing
Vereniging Agrarisch Landschap Achterhoek
Veiligheidsregio Noord- en Oost-Gelderland
Voortgezet onderwijs
Voorschoolse voorzieningen
Voorschoolse Educatie
Werken Aan Toekomstgerichte Erven Achterhoek
Werkhervatting gedeeltelijk arbeidsgeschikten
Wet maatschappelijke ondersteuning
Wet open overheid
Wet sociale werkvoorziening
Watertakenplan Olburgen
Zoetwatervoorziening Oost Nederland